

รายงานการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

THE DEVELOPMENT OF MORALITY, ETHICS AND DESIRABLE
COMPETENCIES OF TEACHERS BASED ON BUDDHISM
IN THE NORTHEASTERN REGION

สุรพันธ์ สุวรรณศรี

เอี่ยม อามาศย์มุลตรี

สุรียา นทีศิริกุล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

รายงานการวิจัย

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

THE DEVELOPMENT OF MORALITY, ETHICS AND DESIRABLE
COMPETENCIES OF TEACHERS BASED ON BUDDHISM
IN THE NORTHEASTERN REGION

สุรพันธ์ สุวรรณศรี

เอี่ยม อามาศย์มุลตรี

สุรียา นทีศิริกุล

รายงานการวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจาก
กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม (ววน.)
สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ประจำปีงบประมาณ 2566

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบปฏิบัติการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ และเพื่อประเมินรูปแบบปฏิบัติการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการวิจัยเชิงทดลอง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย เป็นครูในโรงเรียน จำนวน 329 คน ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่มได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Classification Random Sampling) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) จำนวน 15 รูป/คน กลุ่มตัวอย่างในการทดลองรูปแบบการปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จาก 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวม 18 คน ได้มาโดยการสมัครใจเข้ารับการอบรม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม จำนวน 50 ข้อ เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมติฐาน t-test (Dependent Sample)

ผลการวิจัยพบว่า

สภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง สิ่งสนับสนุนการดำเนินการ คือ ขาดรูปแบบการจัดกิจกรรมและเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ การประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมโดยประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย หลักการและเหตุผล ความรู้พื้นฐานคุณธรรมจริยธรรม หลักธรรมอริยสัจสี่ กิจกรรมโครงการ และการประเมินโครงการ ส่วนกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงการ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ การกำหนดแนวทางการพัฒนา การดำเนินงานโครงการ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ การเขียนรายงานโครงการ และการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการ การจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) สรุปได้ว่า มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดี และผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ ทุกรายการอยู่ในระดับสอดคล้อง

ผลการดำเนินการทดลองรูปแบบปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอน จำนวน 18 คน สรุปได้ว่าผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 63.70 ระหว่างการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.20 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.83 หลังการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

เท่ากับ 1.53 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.56 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรม และหลังการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานและรูปแบบปฏิบัติการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้ เพิ่มขึ้น 0.602 หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด การนิเทศติดตามผลการนำความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูไปใช้กับครูในโรงเรียน พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับ มากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านการดำเนินงานโครงการ ด้านกิจกรรมโครงการ ด้านผลการดำเนินงานพัฒนา และด้าน กลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการ ตามลำดับ จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สรุปได้ว่า รูปแบบ ปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลต่อการจัดกิจกรรม พัฒนาด้านความรู้ความเข้าใจความสามารถ/กระบวนการปฏิบัติ และเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู อย่างชัดเจน

การประเมินรูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.11) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.14) รองลงมา ได้แก่ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.09) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.10) ส่วน ด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.10)

คำสำคัญ : 1. การพัฒนา 2. คุณธรรมจริยธรรม 3. สมรรถนะ 4. พึงประสงค์

ABSTRACT

Research on Development of morality, ethics and desired competencies of teachers According to Buddhism in the northeast have a purpose To study the conditions for organizing activities to develop morality, ethics and desired competencies of teachers according to Buddhist principles. To create and develop a practice model for activities to develop morality, ethics and desired competency of teachers by applying the principles of the Four Noble Truths. and to evaluate the practice model, morality, ethics, and desired competencies of teachers. By applying the principles of the Four Noble Truths Has carried out the research and development process (Research and Development) as an experimental research. Sample group used in research There were 329 school teachers. Educational institutions were used as the random units obtained by stratified random sampling. (Classification Random Sampling) experts in focus group meetings (Focus Group) totaling 15 people/person. The sample group in the experiment of the practice model of teaching activities from 6 schools, 3 people per school, totaling 18 people, was obtained by volunteering. Receive training The research instrument was a 50-item questionnaire, a 5-level rating scale, using basic statistics. Average percentage value Standard deviation and hypothesis testing statistics t-test (Dependent Sample)

The research results found that

Conditions for organizing activities to develop morality, ethics and desired competencies of teachers according to Buddhist principles. Overall, it is at a moderate level. What supports the operation is the lack of activity formats and research documents. Organizing activities to develop morality, ethics and desired competencies Schools should encourage teachers to follow the principles of morality, ethics and desired competencies. Evaluation of activities to develop morality and ethics by applying the principles of the Four Noble Truths, consisting of principles and reasons. Basic knowledge of morality and ethics Four Noble Truths Project activities and project evaluation As for the activities of the Morality, Ethics, and Desired Competencies of Teachers project, it consists of basic knowledge about the project. Analysis of current conditions Problems with morality, ethics and desired competencies Setting development guidelines project operations Measuring and evaluating

learning outcomes writing project reports and organizing exhibitions and disseminating project results. Group discussion (Focus Group Discussion) was concluded to be appropriate. Can be used to develop personnel well and passed the Index of Conformity (IOC) evaluation by experts. All items are at a consistent level.

The results of the experiment of the activity model for developing teachers' morality, ethics and desired competency. By applying the principles of the Four Noble Truths to a sample group of 18 teachers, it was concluded that the participants had a mean score before the training of 19.11, a standard deviation of 1.49 points, an average of 63.70 percent. During the training, The average score was 51.50, the standard deviation was 3.20, the average score was 85.83 percent, after the training the average score was 25.67, the standard deviation was 1.53, the average score was 85.56 percent, when comparing the average scores of the test results before the training and after. Training Statistically significant at the .05 level, which is in line with the assumptions and practice model of activities to develop morality, ethics, and desired competencies of teachers. That was created was effective according to the criteria equal to 85.83/85.56, higher than the standard criteria set, which is 80/80, with an effectiveness index value of 0.602, indicating that the activity format develops morality, ethics and desired competency of teachers. As a result, the participants' knowledge increased by 0.602, or an increase equivalent to 60.20 percent of the maximum score that could be increased. The participants were satisfied with the training. Using activity formats to develop teachers' morality, ethics, and desired competencies. Overall, it is at the most satisfactory level. Supervision and follow-up of the application of knowledge and skills in the development of morality, ethics and desired competency of teachers to teachers in the school found that overall the practice was at the highest level. When considering each aspect, it was found that the setting of moral goals It had the highest average score, followed by project operations. Project activities Results of development operations and the mechanisms for promoting project activities, respectively. From interviews with sample groups, it can be concluded that the activity practice model for developing morality, ethics, and desired competency of teachers Affects the organization of activities to develop knowledge, understanding, abilities/practice processes. and a good attitude towards the development of morality, ethics, and desired competencies of teachers clearly

Evaluation of activities to develop teachers' morality, ethics, and desired competencies. According to Buddhism, it was found that overall the mean level of appropriateness was at the highest level (= 4.54, S.D. = 0.11). When classified into each aspect, it was found that overall the mean level was at the highest level (= 4.60, S.D. = 0.14) followed by accuracy (= 4.56, S.D. = 0.09) and appropriateness (= 4.55, S.D. = 0.10). As for the feasibility aspect, the average score was is the last order (= 4.45, S.D. = 0.10)

Key words: 1. Development 2. Morality and ethics 3. Competency 4. Desired

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ” นี้ เป็นงานวิจัยที่ได้รับเงินอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (ววน.) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2566

ขอขอบพระคุณ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ที่ให้ทุนสนับสนุนการวิจัย ตลอดจน ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ของสถาบันวิจัยญาณสังวร ทุกรูปทุกท่าน ที่คอยอำนวยความสะดวกติดต่อประสานงานต่าง ๆ เกี่ยวกับการวิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศ.ดร.สิริชัย อติศักดิ์วัฒนา และ ผศ.ดร.จิราภรณ์ พันสว่าง ที่คอยแนะนำแนวทางในการทำวิจัยครั้งนี้

ขอขอบพระคุณผู้บริหาร คณาจารย์ และเจ้าหน้าที่ของมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด ทุกรูปทุกท่านที่คอยอำนวยความสะดวกในการออกเก็บข้อมูล และอำนวยความสะดวกให้นำข้อมูล มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ จนงานสำเร็จลุล่วงด้วยดี

ผู้วิจัยหวังว่า งานวิจัยเรื่องนี้จะประโยชน์แก่ชุมชน ผู้นำชุมชน สถาบันทางการศึกษาทุกระดับ สำนักงานวัฒนธรรม สำนักงานพระพุทธศาสนา เพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูให้คงอยู่คู่ชาติไทย และเป็นประโยชน์ในวงวิชาการเพื่อการศึกษาสืบต่อไป

คุณความดีและประโยชน์ทั้งหลายที่จะได้รับจากงานวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยขออุทิศให้กับบุพการีและผู้มีพระคุณทุก ๆ ท่าน อนึ่ง หากความผิดพลาด บกพร่องถ้าจะมี คณะผู้วิจัยขอน้อมรับเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ผศ.ดร.สุรพันธ์ สุวรรณศรี

หัวหน้าโครงการวิจัยและคณะ

26 กรกฎาคม 2566

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 ปัญหาวิจัย	3
1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย	3
1.4 สมมติฐานการวิจัย	3
1.5 ความสำคัญของการวิจัย	3
1.6 ขอบเขตการวิจัย	4
1.7 นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	6
1.8 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย	6
1.9 หน่วยงานที่จะนำผลการวิจัยไปใช้	7
2 แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูตามหลักพุทธศาสนา	8
2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะของครูตามหลักพุทธศาสนา	30
2.3 หลักธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	40
2.4 รูปแบบการพัฒนาครู	47
2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ	53
5.1 งานวิจัยในประเทศ	
5.2 งานวิจัยต่างประเทศ	
2.5 สรุปกรอบแนวความคิด	63

สารบัญ (ต่อ)

3	วิธีดำเนินการวิจัย	64
	ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย	64
3.1	ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินการด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา	72
3.2	ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	77
3.3	ขั้นตอนที่ 3 การทดลองดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	85
3.4	ขั้นตอนที่ 4 ประเมินการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามรูปแบบมาตรฐานการประเมิน	89
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	91
4.1	ผลการศึกษาสภาพการดำเนินการด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา	91
4.2	ผลการสร้างและพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	103
4.3	ผลการทดลองดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	111
4.4	ผลประเมินการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามรูปแบบมาตรฐานการประเมิน	124
5	สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	126
5.1	สรุปผลการวิจัย	126
5.2	อภิปรายผล	127
5.3	ข้อเสนอแนะ	133
	บรรณานุกรม	135
	ภาคผนวก	143
	ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	143
	ภาคผนวก ข แบบสอบถามเพื่อการวิจัย	156
	ภาคผนวก ค ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)	177
	ภาคผนวก ง ใบรับรองจริยธรรมการทำวิจัยในมนุษย์	184
	ประวัตินักวิจัย	185

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation)	31
2 การบริการที่ดี (Service Mind)	
3 การพัฒนาตนเอง (Self- Development)	32
4 การทำงานเป็นทีม (Team Work)	32
5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity)	33
6 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้(Curriculum and Learning Management)	34
7 การพัฒนาผู้เรียน (Student Development)	35
8 การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management)	36
9 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research)	37
10 ภาวะผู้นำครู(Teacher Leadership)	37
11 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative – Building for Learning Management)	38
12 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แหล่งข้อมูล และผลที่ได้จากการดำเนินการ	66
13 แสดงประชากรในการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมด้านการพัฒนาจิตเพื่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในในครอบครัว จำแนกตามสำนักปฏิบัติธรรมในแต่ละจังหวัด	74
14 แสดงประชากรในการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมด้านพัฒนาจิตเพื่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในในครอบครัว จำแนกตามวัดที่เป็นสำนักปฏิบัติธรรม	75
15 แสดงกลุ่มตัวอย่าง ในการศึกษาสภาพการดำเนินการด้านการพัฒนาจิตจำแนกตามจังหวัด และวัดสำนักปฏิบัติธรรม	76
16 แบบแผนการทดลองกลุ่มทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest–Posttest Design)	86
17 สรุปแผนการประเมินประสิทธิผล และความเหมาะสมของคู่มือกิจกรรมพัฒนาจิตเพื่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา	87
18 จำนวนร้อยละ สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม	94
19 จำนวนร้อยละ ข้อมูลด้านสภาพการดำเนินการพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา	95

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัว ตามความคิดเห็นของผู้ให้การอบรม โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน	96
21 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานสภาพการดำเนินการพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนาตามความคิดเห็นของผู้ฝึกอบรม โดยรวมและจำแนก เป็นรายข้อ	97
22 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง ของคู่มือกิจกรรมการพัฒนาจิตโดยผู้เชี่ยวชาญ	108
23 ผลการวัดและประเมินระหว่างกรอบมโดยใช้คู่มือกิจกรรมการพัฒนาจิต	110
24 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาจิตก่อนการอบรมและหลังการอบรม โดยใช้คู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต	111
25 ผลการสร้างและพัฒนาคู่มือกิจกรรมการพัฒนาจิต ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80	112
26 ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ของคู่มือกิจกรรมพัฒนาจิตที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น	112
27 ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบของผู้เข้ารับการอบรม โดยใช้คู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต ก่อนอบรมและหลังการอบรม	113
28 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อการอบรม โดยใช้คู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต	113
29 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการนิเทศติดตามผลการจัดกิจกรรมพัฒนาจิต ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ หลังการอบรม	116
30 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินคู่มือกิจกรรมพัฒนาจิต	123

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาที่เกิดขึ้นทางด้านสังคม การเมือง และเศรษฐกิจในปัจจุบัน ล้วนมีสาเหตุหลักมาจากคุณภาพของคนเป็นสำคัญ การสร้างคุณภาพของคนนั้นครูเป็นองค์ประกอบสำคัญในกระบวนการพัฒนาการศึกษาของประเทศ งานครูจึงเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่ผู้ประกอบวิชาชีพต้องรับผิดชอบต่อภาระที่สูงตามมาด้วย เพราะมีผลกระทบต่อผู้รับบริการทางการศึกษา เหตุเพราะในช่วงสองทศวรรษที่ผ่านมา ทุกประเทศทั่วโลกได้ริเริ่มดำเนินการปรับและพัฒนาระบบการจัดการศึกษาใหม่ที่เรียกว่าการปฏิรูปการศึกษา (Educational Reform) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพ มีคุณภาพมาตรฐาน สามารถผลิตกำลังคนที่มีคุณภาพสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (Learning Society) ครูจึงเป็นบุคคลสำคัญในกระบวนการปฏิรูปการศึกษา เพราะครู คือผู้พัฒนาเยาวชนของชาติให้มีความรู้ ความสามารถและทักษะในการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เป็นพลเมืองดีที่มีคุณภาพ เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศให้สู่เป้าหมายสูงสุด

อาชีพครูจึงได้รับการยกย่องเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่มีความจำเป็นต่อสังคม เป็นอาชีพที่จะต้องพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกายจิตใจ สติปัญญา มีความรู้คู่คุณธรรมจริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มีจิตสำนึกที่ถูกต้อง และปลูกฝังความรู้ ความคิด จิตวิญญาณที่งดงามให้แก่เยาวชน เมื่อสังคมยกย่องเคารพและไว้วางใจผู้ประกอบวิชาชีพครูมากเท่าไร ผู้ประกอบวิชาชีพครูต้องปฏิบัติให้เหมาะสมกับความไว้วางใจของสังคมให้มากขึ้น ด้วยการควบคุมความประพฤติปฏิบัติของตนยึดมั่นในหลักธรรมทางศาสนา สร้างจิตสำนึกที่ดีเพราะครูมีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะย่อมส่งผลต่อความเชื่อมั่นทางสังคมและความเป็นคนดีของลูกศิษย์ ครูในยุคนี้ต้องเป็นคนที่ทันโลก ทันสมัย ทันเทคโนโลยีและทันการเปลี่ยนแปลงเป็นครูอาชีพ มีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ปลูกฝังภาพลักษณ์ครูมีหนี้สินล้นพ้นตัว ครูลงโทษนักเรียนเกินกว่าเหตุ ครูหลอกลวงข่มขืนศิษย์ ครูขายยาเสพติด ครูประพฤติผิดทั้งที่เจตนาและไม่เจตนา

คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญยิ่งกับบุคคลทุกคน ดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 ได้พระราชทานไว้ว่า “...การที่จะทำงานให้สัมฤทธิ์ผลที่พึงปรารถนา คือ เป็นประโยชน์และเป็นธรรมด้วยนั้นจะอาศัยความรู้เพียงอย่างเดียวไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยความสุจริตความบริสุทธิ์ใจและความถูกต้องเป็นธรรมประกอบด้วย เพราะความรู้ที่เปรียบกับเครื่องยนต์ที่ทำให้รถยนต์เคลื่อนที่ไปได้ประการเดียว ส่วนคุณธรรมเปรียบกับพวงมาลัยหรือหางเสือซึ่งเป็นปัจจัยที่นำพาให้รถยนต์ดำเนินไปถูกทางด้วยความสวัสดิ คือ ปลอดภัยบรรลุถึงจุดหมายที่พึงประสงค์ การที่จะประกอบกิจการงานเพื่อตนและเพื่อส่วนรวม ให้ทุกคนตระหนักว่าการทำงานสังคมและบ้านเมืองนั้น ถ้าขาดผู้มีความรู้เป็นผู้บริหารย่อมเจริญก้าวหน้าไปได้โดยยาก แต่ถ้างานและบ้านเมืองใดก็ตามขาดบุคคลผู้มีความรู้ ความสุจริตแล้วจะดำรง

อยู่ไม่ได้เลย...” (สำนักงานพัฒนาคุณธรรม กระทรวงศึกษาธิการ, 2532 : 1) และมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ได้กำหนดแนวทางหลักแห่งการพัฒนามุ่งเน้นเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาจิตวิญญาณ สติและปัญญา ของศาสนทายาทและพลเมืองโลก เสริมสร้างสังคมตามวิถีพุทธ 5 ด้าน คือ ปรีชาดี ประยุกต์ ปฏิบัติ ปฏิบัต และ ปฏิรูป นำทางยกระดับและพัฒนาจิตใจชาวโลกสู่การเป็นมนุษย์ เพื่อเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ก่อให้เกิดเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกัน มีจิตวิญญาณและสติปัญญาแบบวิถีพุทธ ร่วมเติมเต็มและเสริมพลังแก่สังคมทุกภาคส่วนที่อ่อนล้า พลัดหลง เพื่อให้สมาชิกในสังคมฟื้นคืนกลับสู่ความเข้มแข็งทางจิตวิญญาณ เกิดความมั่นคง ยืนหยัด และก้าวเดินต่อไปอย่างยั่งยืนใน ทิศทางที่ถูกควรตามทำนองคลองธรรม (กองแผนงาน. แผนพัฒนา มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย พ.ศ.2564 – 2568, 14-15) ตามปรัชญาการอุดมศึกษาไทยและระบบอุดมศึกษา ใหม่ ด้านการสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคนที่มีสร้างบัณฑิตและพัฒนากำลังคนในทุกช่วงวัย (Lifelong Learning) ให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและมีสมรรถนะ (Competency) ที่จำเป็น และรองรับสังคม และ เทคโนโลยีที่เปลี่ยนไปอย่างฉับพลัน (Disruption) ในปัจจุบันและอนาคตได้เป็นอย่างดี (ประกาศกระทรวง การอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม 2564 : 2) สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญฉบับ พุทธศักราช 2560 มาตรา 258 ด้านการศึกษา (3) กล่าวว่า ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนา ผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับ ความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบ คุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (คณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญสำนักงานเลขาธิการ สภาผู้แทนราษฎร. 2560:79)

หลักคำสอนของพระพุทธศาสนาเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่สำคัญและถือเป็น หน้าที่ของพุทธบริษัท ที่จะต้องให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะมีคุณค่าต่อชีวิตอย่างมากและส่งผลทำตนให้ เป็นผู้ประเสริฐขึ้นในสังคมได้ พุทธธรรมนั้นสอนทั้งการดำเนินชีวิตที่จะทำให้ชีวิตตนมีค่าหรือเป็นชีวิตที่ ประเสริฐ ชีวิตที่อยู่กับความเจริญและคุณธรรมและสอนการดำเนินชีวิตให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี สงบ และเกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม หลักธรรมทางพระพุทธศาสนามีเป็นจำนวนมาก หลักธรรมที่จัดว่าเป็นแม่บท ของพุทธธรรมทั้งหมดได้แก่ อริยสัจ 4 ซึ่งจะช่วยให้เรามีความเข้าใจความเป็นจริงของธรรมชาติ และรู้จักชีวิต ของตนเองอย่างแท้จริง และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอื่นอีก ได้แก่ หลักไตรสิกขา หลักกัลยาณธรรม หลัก ฆราวาสธรรม หลักสัปปริสธรรม หลักหิริโอตตปปะ ที่สามารถนำหลักคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะของ ครูไปบูรณาการประยุกต์ใช้ เพื่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลเนื่องจากครูอาชีพ เป็นผู้ให้ ผู้เติมเต็ม และผู้มี เมตตา ทำหน้าที่ อบรมสั่งสอน ฝึกฝน ศิษย์ให้เป็นคนดีมีความรู้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขนั้น จึง จำเป็นต้องมีคุณธรรมประจำตน

ผู้วิจัยได้สำรวจแล้ว ยังไม่มีการสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ตามแนวพระพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขึ้นมาใช้อย่างแท้จริง ซึ่งวัด โรงเรียน มหาวิทยาลัย ครู อาจารย์ นักเรียน นักศึกษา ประชาชนและผู้สูงอายุ ที่ควบคุมกำกับดูแลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ให้กับหน่วยงานทางการศึกษา อยากให้มีการสร้างรูปแบบการ

พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ขึ้นมาเพื่อจะได้นำไปใช้ให้ถูกต้องตามแนวพระพุทธศาสนา คณะผู้วิจัย จึงได้ร่วมกันจัดทำแผนงานวิจัยนี้ เป็นกรณีเร่งด่วน คณะผู้วิจัยในฐานะที่ปฏิบัติหน้าที่ในมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย มีความสนใจในเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลของการวิจัยในครั้งนี้จะมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนากายความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาจิตความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาปัญญา ความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนาสังคมอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาครอบครัวพัฒนาสังคม ด้วยหลักธรรมของพระพุทธศาสนาให้มีความมั่นคงสืบต่อไป

1.2 ปัญหาวิจัย

- 1) สภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีลักษณะเป็นอย่างไร
- 2) รูปแบบการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนามีผลเป็นอย่างไร
- 3) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยใช้รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่มีผลเป็นอย่างไร

1.3 วัตถุประสงค์การวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- 2) เพื่อสร้างและพัฒนารูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่
- 3) เพื่อประเมินรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

1.4 สมมติฐานในการวิจัย

- 1) รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ มีคุณภาพตามเกณฑ์ 80/80
- 2) ผลการการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ มีระดับปฏิบัติด้านคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะหลังปฏิบัติสูงกว่าก่อนปฏิบัติอย่างมีนัยสำคัญ
- 3) รูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้และด้านความมีประโยชน์ มีผลการประเมินอยู่ในระดับมาก

1.5 ความสำคัญของการวิจัย

ผลจากการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบรูปแบบและกระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนาและทำให้ทราบปัจจัยแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ซึ่งครู ผู้บริหารสถานศึกษาศึกษานิเทศ สามารถนำไปใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้นักเรียนอันจะทำให้เด็กเป็นผู้นิยมคุณธรรมจริยธรรมเป็นคนดีของสังคม มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นความสำคัญและจำเป็นที่จะส่งเสริมการเป็นคนดีและมีคุณภาพ

1.6 ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตของการวิจัย (scope of research) ไว้เป็น 4 ด้าน ดังนี้

1.6.1 ขอบเขตด้านเนื้อหาและตัวแปรที่ศึกษา

เป็นการศึกษาในมิติต่างๆของการพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ที่มีประชากรกระจายอยู่ในเขตพื้นที่การศึกษาต่าง ๆ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สำหรับการวิเคราะห์กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ประกอบด้วย

1) หลักอริยสัจสี่ คือ ความจริงอันประเสริฐเป็นหลักคำสอนที่สำคัญของพุทธศาสนา ดังนี้

- (1) ทุกข์ คือ ความจริงที่ว่าด้วยความทุกข์
- (2) สมุทัย คือ ความจริงที่ว่าด้วยเหตุให้เกิดทุกข์
- (3) นิโรธ คือ ความจริงที่ว่าด้วยความดับทุกข์
- (4) มรรค คือความจริงที่ว่าด้วยทางแห่งความดับทุกข์

(1) ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้) คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ ความทุกข์เกิดขึ้นจากชั้น 5 ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ ฉะนั้น ความสุขและความทุกข์ของคนเรานั้นเกิดขึ้นที่กายและที่ใจ

(2) สมุทัย (หลักธรรมที่ควรละ) คือ ความจริงที่ว่าด้วยเหตุเกิดแห่งความทุกข์เพราะความทุกข์หรือปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นมีสาเหตุเกิดจากอะไรบางอย่างหลักธรรมที่ควรละเพื่อไม่ให้เกิดทุกข์ คือ 1) หลักกรรม (วิบัติ 4) ได้แก่ วิบัติ 4 หลักกรรมหรือกฎแห่งกรรมเป็นคำสอนที่สำคัญของพุทธศาสนามีใจความสั้นๆ ว่า หวานพืชเช่นใด ได้ผลเช่นนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 2) หลักอกุศลกรรมบถ 10 หมายถึง ทางแห่งความชั่วหรือกรรมชั่วอันเป็นทางไปสู่ความเสื่อมและความทุกข์ การทำความชั่วแบ่งได้ 3 ทางคือ การทำความชั่วทางกาย การทำความชั่วทางวาจาและการทำความชั่วทางใจ 3) หลักอบายมุข 6 หมายถึง ทางแห่งความเสื่อม ได้แก่ ติดสุราและของมีนเมา ชอบเที่ยวกลางคืน ชอบเที่ยวดูการละเล่นมีโทษ ติดการพนัน คบคนชั่วเป็นมิตร เกียจคร้านการทำงาน

(3) นิโรธ (หลักธรรมที่ทำให้บรรลु) คือ ความดับทุกข์หรือดับปัญหาต่าง ๆ พุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับเรื่องความสุขโดยมีจุดหมายสูงสุด คือ นิพพาน เป็นบรมสุขที่สูงสุด แบ่งออกเป็น 1) สามิสสุข คือ ความสุขทางกายที่เกิดจากวัตถุภายนอก เรียกว่า กามสุข 2) นิรามิสสุข คือ ความสุขที่ไม่อิงอาศัยวัตถุภายนอก เรียกว่า ความสุขทางใจ

(4) มรรค (หลักธรรมที่ควรเจริญหรือทำให้เกิดขึ้น) คือ ข้อปฏิบัติที่ทำให้พ้นจากความทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ ได้แก่ 1) บุพพนิมิตของมัชฌิมาปฏิบัติ หมายถึง สิ่งที่ยังบอกล่วงหน้าก่อนที่อริยมรรคมีองค์ 8 จะเกิดขึ้นในตัวของผู้ปฏิบัติ 2) สติปัฏฐาน 4 หมายถึง ข้อปฏิบัติเป็นที่ตั้งแห่งสติ หรือการกำหนดสติพิจารณาสิ่งต่าง ๆ ให้รู้ทันทำให้มีสติสัมปชัญญะสมบูรณ์และทำให้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิต 3) ดรุณธรรม 6 หมายถึง ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต 4) กุลจักริฐติธรรม 4 หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับรักษาวงศ์ตระกูลให้ดำรงอยู่ได้นาน 5) กุศลกรรมบถ 10 หมายถึง ทางแห่งการทำความดีหรือกรรมดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ 6) มงคล 38 หมายถึง ธรรมที่นำความสุขและความเจริญมาให้แก่ผู้ปฏิบัติ ได้แก่ การประพฤติธรรมด้วยเบญจศีลและเบญจธรรม

1.6.2 ประชากร

1) ประชากรในการศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้กำหนดเอาครูผู้สอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา เป็นครูผู้รับผิดชอบงานคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 12,313 โรงเรียน

2) ประชากรในทดลองการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยใช้รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ประกอบด้วยครูผู้สอน ผู้บริหารสถานศึกษา ผู้นำชุมชนและพระภิกษุสงฆ์ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นครูผู้รับผิดชอบงานคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จำนวน 12,313 คน จำแนกครูผู้สอนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก

1.6.3 กลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย

1) กลุ่มตัวอย่าง ที่ใช้ในการศึกษาการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 329 คน ใช้สถานศึกษาเป็นหน่วยสุ่มได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด.2545 :75) โดยดำเนินการ

(1) กำหนดให้จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัดเป็นหน่วยสุ่ม กำหนดสัดส่วนการสุ่มร้อยละ 25 ของประชากร จาก 20 จังหวัด ได้ 4 จังหวัด ดำเนินการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) (บุญชม ศรีสะอาด 2545 :43)

(2) กำหนดสัดส่วนของประชากรทั้งหมด จำนวน 12,313 คน กับกลุ่มตัวอย่าง 329 คน โดยใช้วิธีเทียบสัดส่วน

(3) ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวน 329 โรงเรียน

2) ผู้ทรงคุณวุฒิในการประชุมกลุ่มสนทนา (Focus Group) จำนวน 15 รูป/คน

3) กลุ่มตัวอย่างในการทดลองรูปแบบปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จาก 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวม 18 คน ได้มาโดยการสมัครใจเข้ารับการอบรม

1.6.4 ระยะเวลาดำเนินการ ดำเนินการตลอดระยะเวลา 1 ปี คือ ตั้งแต่ 1 มกราคม 2566 ถึง 30 ตุลาคม 2566

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

1) คุณธรรมจริยธรรม หมายถึง ความประพฤติ การปฏิบัติตลอดจนการดำเนินชีวิตที่ดีงาม โดยการสำรวมกาย วาจา ใจ ให้สงบเป็นสมาธิของครู ด้วยการนำเอาหลักอริยสัจสี่ และหลักกัลยาณมิตรธรรมมาประยุกต์ใช้ในการฝึกอบรมซึ่งได้จากการศึกษาสภาพการดำเนินการ

2) สมรรถนะที่พึงประสงค์ หมายถึง พฤติกรรมในการทำงานของครูที่นำความรู้ ทักษะ ตามแบบที่สถานศึกษาต้องการโดยการนำหลักอริยสัจสี่และหลักกัลยาณมิตรธรรมมาปฏิบัติในสถานศึกษาให้เกิดประโยชน์สูงสุด

3) แนวพุทธศาสนา หมายถึง ครูนำหลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม ของพระพุทธศาสนา มาใช้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการเรียนการสอน

4) รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม หมายถึง เอกสารคู่มือปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพระพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะโดยการนำหลักธรรมอริยสัจสี่และหลักกัลยาณมิตรธรรม มาประยุกต์ใช้เพื่อให้ครูในสถานศึกษาเกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริงเป็นการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้เกิดอย่างมั่นคงสืบไป

5) ประสิทธิภาพตามเกณฑ์ หมายถึง ประสิทธิภาพของคู่มือปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพระพุทธศาสนา โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่และหลักกัลยาณมิตรธรรมที่ผ่านการทดลองใช้ และนำผลการทดลองใช้มาหาประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

80 ตัวแรก หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยที่ได้จากการทำกิจกรรม และฝึกทักษะระหว่างการอบรม โดยใช้คู่มือการปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพระพุทธศาสนาคิดเป็นร้อยละ 80

80 ตัวหลัง หมายถึง ค่าร้อยละของคะแนนเฉลี่ยหลังทำกิจกรรม ที่ได้จากการทำแบบทดสอบหลังทำกิจกรรม โดยใช้คู่มือการปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพระพุทธศาสนาคิดเป็นร้อยละ 80

1.8 ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

- 1) หน่วยงานหรือองค์กรภาครัฐสามารถนำผลการวิจัยนี้ไปกำหนดนโยบายในการส่งเสริมด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู บุคลากรในสถานศึกษาเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร
- 2) ได้แนวทางการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน
- 3) เพื่อให้สถานศึกษาตระหนักและนำวิธีการไปพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียนที่เปิดสอนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา
- 4) นำผลการวิจัยไปเผยแพร่ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การประชุมสัมมนา

1.9 หน่วยงานที่นำผลการวิจัยไปใช้

- 1) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา (สพม.)
- 2) สถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) สถานศึกษาระดับอุดมศึกษาของรัฐและเอกชน
- 4) สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัด
- 5) สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด
- 6) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูเบศร

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การดำเนินการวิจัย การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูตามหลักพุทธศาสนา
2. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะของครูตามหลักพุทธศาสนา
3. หลักธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
4. รูปแบบของการพัฒนาครู
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ
 - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ
6. สรุปกรอบแนวความคิด

2.1 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูตามหลักพุทธศาสนา

2.1.1 แนวคิดเกี่ยวกับคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครู

ดวงเดือน พินสุวรรณ์. (2555: 1) กล่าวว่า คุณธรรมจริยธรรมมีความสำคัญต่อครู โดยเป็นหลักคิดและหลักปฏิบัติที่ดีของครู ทำให้ครูได้รับการสนับสนุนให้ประสบความสำเร็จทั้งในวิถีชีวิตประจำวันและวิถีชีวิตในวิชาชีพ คุณธรรมจริยธรรมยังมีความสำคัญต่อวิชาชีพในการรักษามาตรฐานวิชาชีพ ในการให้บริการแก่สังคม รวมทั้งมีบุคลากรที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีที่จะเป็นกำลังในการยกระดับมาตรฐานวิชาชีพ

คุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญในวิชาชีพครูมีพื้นฐานมาจากคุณธรรมจริยธรรมในสังคมซึ่งเป็นทั้งคุณธรรมพื้นฐานของการสร้างครูและเป็นคุณธรรมที่ครูจะสร้างให้กับนักเรียนและสังคม โดยมีคุณธรรมเกี่ยวกับความรัก ความเมตตา ความซื่อสัตย์สุจริต จิตสาธารณะ และเสียสละต่อส่วนรวมเป็นคุณธรรมพื้นฐานที่สำคัญของความเป็นครู ปัญหาคุณธรรมจริยธรรมที่สำคัญของครูคือ การขาดความรู้ความเข้าใจในคุณธรรมอย่างแท้จริง รวมทั้งมีปัญหาด้านเจตคติและทักษะทางคุณธรรมจริยธรรม

แนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูควรยึดหลักพื้นฐานทางศาสนาซึ่งเป็นที่มาสำคัญของคุณธรรมในวิชาชีพโดยการพัฒนาความรู้ความเข้าใจทางคุณธรรม จริยธรรมที่ถูกต้อง การพัฒนาเป็นชุดจริยธรรมที่สัมพันธ์กันครบวงจรและถูกต้องตามขั้นตอนเพื่อบรรลุเป้าหมายและความหมายของคุณธรรมนั้น

ความหมายคุณธรรมสำหรับครู

ครูเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับผู้เรียนจำเป็นต้องมีลักษณะเป็นผู้นำ เป็นแบบอย่างเพื่อความรักและศรัทธาแต่สิ่งที่ครูจะขาดไม่ได้คือ คุณธรรมและจริยธรรมมีนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายคุณธรรมสำหรับครูไว้ดังนี้

ความหมายของคุณธรรม

นักวิชาการได้ให้ความหมายของคุณธรรมไว้ต่างกันหลายแนวคิด และที่สำคัญแนวคิดเหล่า ช่วยสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความหมายของคุณธรรม (พรรณอร อุซุภาพ, 2561 : 146) ดังนี้

Socrates ได้กล่าวว่าคุณธรรม หมายถึง ความรู้ ซึ่งหมายความว่า ถ้าบุคคลรับรู้และเข้าใจถึงธรรมชาติของความจริง ๆ แล้วบุคคลนั้นจะไม่พลาดจากการกระทำความดีอีกทั้งจะไม่ทำความชั่ว แต่เพราะความไม่รู้ทำให้ต้องทำความชั่ว ส่วนอริสโตเติล ศิษย์ของโสกราตีส ได้กล่าวเพิ่มเติมไว้ว่า การที่รู้ย่อมไม่ทำผิดนั้นยังรับรองกันไม่ได้ เพราะคนเรายังมีอารมณ์ มีกิเลสอยู่ แต่คุณธรรมย่อมเป็นจริง ในตัวเอง ไม่ขึ้นอยู่กับความรู้หรือความเข้าใจผิดหรือเข้าใจถูกของใคร ซึ่งการที่บุคคลมีความรู้สามารถสัมพันธ์กับการกระทำเพราะการทำความดีบางครั้งต้องอาศัยตนเองและบุคคลอื่น ซึ่งนับว่าเป็น สิ่งจำเป็นอย่างหนึ่งที่คนเราจะต้องมีความรู้เกี่ยวกับการทำความดี ส่วนพลาโตได้ให้แนวคิดในเรื่องนี้ว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์ทุกคนมักแสวงหาแต่สิ่งที่ดีหรือหาสิ่งต่าง ๆ ที่จะเพิ่มพูนสิ่งที่มีอยู่และเป็นอยู่แล้ว ให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และมนุษย์ก็ตกอยู่ในกฎนี้ด้วย เมื่อวิญญูณได้บรรลุถึงความสมบูรณ์โดยธรรมชาติแล้ว การปฏิบัติที่ดีตามหน้าที่ของวิญญูณที่เรียกว่า “คุณธรรม” ซึ่งคุณธรรมหมายถึงความรู้ โดยคุณธรรม ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ในบุคคลโดยฉับพลันหรือโดยบังเอิญ แต่มนุษย์ไม่สามารถปฏิบัติดี ปฏิบัติชอบได้ ถ้าหากเขาไม่รู้ว่ากำลังทำอะไร ทำเพื่อใคร และทำอย่างไร คุณธรรมจึงต้องเกิดจากความรู้และก็ไม่ใช่ ความรู้ที่เป็นทฤษฎีหากแต่เป็นความรู้ที่เกิดจากการปฏิบัติ คุณธรรมที่สำคัญมี 4 ประการ ได้แก่ ความฉลาด (Wisdom) ความยุติธรรม (Justice) ความกล้าหาญ (Courage) และความรู้จักประมาณ (Temperance) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

1) ความฉลาดหรือปัญญา เป็นคุณธรรมที่ย่อมกระทำกิจกรรม ทุกอย่างตัวอย่างด้วยเหตุผล เสมอหรืออีกความหมายกล่าวไว้ว่า กิจกรรมที่มีเหตุผลย่อมประกอบ ตัวคุณธรรม ด้วยเหตุนี้ปัญญาจึงเป็นรากฐานของคุณธรรมทั้งหมด

2) ความยุติธรรม เป็นคุณธรรม ทางสังคมที่รวบรวมเอาคุณธรรมอื่น ๆ เข้าไว้ เช่น ความรักความกล้าหาญ ความซื่อสัตย์ ความจงรักภักดี การทำหน้าที่ การรักษาสัญญา ฯลฯ ความฉลาดอย่างเดียวสามารถทำให้กิจกรรมต่าง ๆ ดำเนินไปได้ แต่ความยุติธรรมทำทุกสิ่งทุกอย่างเป็นไปตามความต้องการอย่างแท้จริงโดยตัดสินด้วย เหตุผล

3) ความกล้าหาญ เป็นคุณธรรมที่สำคัญมากในการดำรงชีวิตของคนและจำเป็นต้องใช้ในการป้องกันชีวิตของเราให้หลุดพ้นจากสิ่งยั่วยวนใจ ความหมายของความกล้าหาญนี้ได้รวมเอาทั้งความ กล้าหาญ และความอดทนไว้ด้วย ผู้ที่กล้าหาญเท่านั้นจะเอาชนะศัตรูและอุปสรรคได้มนุษย์ต้องการ ความกล้าหาญที่มีระดับแตกต่างกัน ทั้งในด้านสถานที่และสถานการณ์ เช่น ทหารต้องการความกล้าหาญ ทางร่างกายในสถานการณ์สงคราม ครูหรือนักการศาสนาอาจจะต้องใช้ความ กล้าหาญทางด้านศีลธรรม มากกว่า

4) ความรู้จักประมาณ เป็นคุณธรรมที่ช่วยให้รอดพ้นจากสิ่งยั่วยวนใจทั้งหลายได้ความรู้จักประมาณ หมายถึง การหลีกเลี่ยงจากสิ่งยั่วยวนกวนใจจากประสาทสัมผัสหรือความเพลิดเพลิน ผู้รู้จัก

ประมาณจะเป็นผู้ที่สามารถควบคุมประสาทสัมผัสได้ สร้างระเบียบวินัยในตนเอง ซึ่งตรงกันข้ามกับ คำว่า การขาดความพอดี

พิศมัย เทียนทอง (2553 : 7) กล่าวว่า คุณธรรม คือ หลักความจริง หลักการปฏิบัติ ประกอบด้วย จริยธรรม มี 2 ความหมายคือ

1) ความประพฤติดีงาม เพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและสังคมซึ่งมีพื้นฐานมาจากหลักศีลธรรมทางศาสนา ค่านิยมทางวัฒนธรรมประเพณี กฎหมาย จรรยาบรรณวิชาชีพ การประพฤติว่าอะไรควรไม่ควร

2) จรรยา หมายถึง ความ ประพฤติ กิริยาที่ควรประพฤติซึ่งสังคมแต่ละสังคมกำหนดขึ้น สอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละวิชาชีพ ก็อาจกำหนดบุคลิกภาพ กิริยา วาจาที่บุคคลในวิชาชีพพึงประพฤติปฏิบัติ เช่น ครู แพทย์ พยาบาล ย่อมเป็นผู้พึงสำรวมในกิริยา วาจา ท่าทางที่แสดงจริยธรรมคือ กฎแห่งความประพฤติของมนุษย์ ซึ่งเกิดจากธรรมชาติของมนุษย์เอง ความเป็นผู้มีปรีชาญาณ (ปัญญาและเหตุผลรวมกัน) ทำให้มนุษย์มีมโนธรรม รู้จักแยกแยะความดี ถูกผิด ควรไม่ควร

จริยธรรมมีลักษณะ 4 ประการ คือ 1) การตัดสินใจ ทางจริยธรรม (Moral Judgment) บุคคลจะมีหลักการของตนเองเพื่อตัดสินใจการกระทำของผู้อื่น 2) หลักการจริยธรรมและการตัดสินใจเป็นความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในตัวบุคคลก่อนที่จะปฏิบัติกร ต่าง ๆ ลงไป 3) หลักการทางจริยธรรมเป็นหลักการสากลที่บุคคลใช้ในการตัดสินใจในการกระทำสิ่ง ต่าง 4) ทักษะเกี่ยวกับจริยธรรมได้มาจากความคิดของบุคคลหรืออุดมคติของสังคมจนเป็นทักษะ ในการดำรงชีวิตของตนและของสังคมที่ตนอยู่ สอดคล้องกับวิไลวรรณ ลายธมยา (2554) คุณธรรม หมายถึง คุณงามความดีของบุคคลที่กระทำไปด้วยความสำนึกในจิตใจ โดยมีเป้าหมายว่าเป็น การกระทำดีหรือเป็นพฤติกรรมที่ดีซึ่งเป็นที่ยอมรับของสังคม เช่น ความเสียสละความมีน้ำใจ งาม ความเกรงใจความยุติธรรม ความรักเด็กและเพื่อนมนุษย์และความเห็นอกเห็นใจคนอื่น

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2552 : 54) กล่าวว่า คุณธรรม คือ จิตวิญญาณของปัจเจกบุคคล ศาสนาและอุดมการณ์เป็นดวงวิญญาณของปัจเจกบุคคลและสังคมด้วย ปัจเจกบุคคลต้องมีวิญญาณ สังคมต้องมี จิตวิญญาณ คุณธรรมของปัจเจกบุคคลอยู่ที่การกล่อมเกลา เรียนรู้โดยพ่อ แม่ สถาบันการศึกษา ศาสนา พรรคการเมือง และองค์กรของรัฐ

จากความหมายของคุณธรรมที่นักวิชาการกล่าวสรุปได้ว่า คุณธรรม หมายถึง หลักของ ความดี ความงาม ความถูกต้องในการแสดงออกทั้งกาย วาจา ใจ ของแต่ละบุคคลซึ่งยึดมั่นไว้เป็นการ ประพฤติปฏิบัติจนเกิดเป็นนิสัยซึ่งอาจส่งผลให้การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุขจะทำให้เกิด ประโยชน์ต่อตนเองและสังคม

ความหมายของจริยธรรม

ความหมายของจริยธรรมนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของ จริยธรรมไว้ ดังนี้

ชัยเศรษฐ์ พรหมศรี (2549 อ้างถึงใน วิไลวรรณ ลายธมยา, 2554) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึง หลักของกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมและค่านิยมที่ควบคุมพฤติกรรมของบุคคลใดบุคคลหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง เพื่อ

พิจารณาว่าสิ่งใดที่ถูกและสิ่งใดที่ผิดจริยธรรมจะสร้างมาตรฐานขึ้นมาว่าสิ่งไหนที่ดีหรือสิ่งไหน ที่ไม่ดีเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการตัดสินใจ

ดวงเดือน พันธุมนาวิน (2522 อ้างถึงใน วิไลวรรณ ลายมยา, 2554) ได้ให้ความหมายของจริยธรรมว่า หมายถึง ลักษณะทางสังคมหลายลักษณะของมนุษย์รวมทั้ง พฤติกรรมทางสังคมประเภทต่าง ๆ ซึ่งสังคมต้องการให้มีในสมาชิกเป็นพฤติกรรมที่สังคมนิยมชมชอบ ให้การสนับสนุน และผู้กระทำส่วนมากเกิดความพอใจว่า การกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องเหมาะสม

พรณอร อุซุภาพ (2561 : 148) กล่าวว่า จริยธรรม หมายถึงธรรมที่เป็นข้อประพฤติปฏิบัติได้แก่ ศีลธรรม และกฎศีลธรรม จริยธรรม หมายถึงกฎเกณฑ์แห่งความประพฤติหรือหลักความจริงที่เป็น แนวทางแห่งความประพฤติปฏิบัติตนเองผู้อื่นและธรรมชาติ

พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2546 : 291) ให้ความหมายของจริยธรรมไว้ว่า หมายถึง ธรรมที่เป็นข้อประพฤติ ศีลธรรมอันดีเป็นกฎเกณฑ์แห่งความประพฤติหรือหลักความจริงที่เป็นแนวทาง แห่งความประพฤติปฏิบัติเพื่อให้เกิดผลสำเร็จสอดคล้องตามความเป็นจริงของธรรมชาติและความจริง ของมนุษย์ จึงจะเกิดผลสำเร็จได้ด้วยดี

พระมหาอดิศร ถิรสีโล (2540 อ้างถึงใน วิไลวรรณ ลายมยา, 2554) จริยธรรม หมายถึง คุณธรรมที่แสดงออกทางร่างกายในลักษณะที่พึงงามอันเป็นสิ่งที่พึงประสงค์ของสังคมจริยธรรมจะมีได้ต้องปลูกฝังหัดโดยเริ่มจากการปลูกฝังคุณธรรม

พระธรรมญาณมุนี (2531 : 103) จริยธรรม หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นรูปแบบของการปฏิบัติตน การดำเนินตนที่มีความเหมาะสมแก่ภาวะ ฐานะ กาลเวลา และเหตุการณ์ในปัจจุบัน

จากความหมายของจริยธรรมนักวิชาการได้กล่าวสรุปไว้ว่า จริยธรรม หมายถึง ข้อประพฤติ ปฏิบัติโดยใช้กฎศีลธรรมเป็นแนวปฏิบัติให้การกระทำต่าง ๆ มีความถูกต้องเหมาะสม

ความสำคัญคุณธรรมสำหรับครู

การมีคุณธรรมของครูส่งผลต่อศักยภาพของครูเพื่อสร้างการยอมรับทั้งในด้านผลการปฏิบัติงานและเพื่อนร่วมงานซึ่งครูควรที่มีคุณธรรมและจริยธรรม โดยนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญ คุณธรรมสำหรับครู (พรณอร อุซุภาพ, 2561 : 148 - 149) ดังนี้

1. ด้านตัวครู

- 1.1 ทำให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคงในอาชีพ
- 1.2 ได้รับคำยกย่องสรรเสริญจากบุคคลทั่วไป เป็นที่เคารพเชื่อฟังของผู้เรียน
- 1.3 มีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข ไร้ภัยอันตรายใด ๆ เพราะแวดล้อมด้วยความรัก ความ

นับถือจากศิษย์และประชาชนทั่วไป

2. ด้านสถาบันวิชาชีพ

- 2.1 ช่วยสร้างชื่อเสียงของวิชาชีพครูให้เป็นที่ศรัทธาเลื่อมใสของผู้รับบริการ และ วิชาชีพครู

มีความเจริญก้าวหน้า เพราะครูทำงานเต็มกำลังความสามารถ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ สิ่งที่เป็นประโยชน์ให้กับวงการศึกษา

2.2 สถาบันการศึกษาได้รับการพัฒนาเต็มทีด้วยความศรัทธาและความร่วมมือจากสังคม

3. ด้านสังคมและชุมชน

3.1 สมาชิกของสังคมเป็นคนดี รู้จักสิทธิและหน้าที่อย่างถูกต้อง

3.2 สังคมมีสันติสุข เพราะสมาชิกของสังคมมีคุณธรรม

3.3 สังคมได้รับการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน

4. ด้านความมั่นคงของชาติ

4.1 สถาบันชาติ ศาสน์ กษัตริย์มีความมั่นคง เพราะประชาชนมีความรักและความเข้าใจ เห็นความสำคัญอย่างแท้จริง

4.2 ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาติมีความมั่นคงถาวร เพราะครูได้ อบรมสั่งสอนศิษย์ให้มีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตนได้อย่างถูกต้องเหมาะสม

นอกจากนี้ความสำคัญของคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูมีดังนี้

1. ช่วยให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพครู ก่อให้เกิดความสุขใจ และความพยายามสร้างความดีต่อไป ผู้รับบริการมีความเชื่อถือ ศรัทธาและยกย่อง

2. ทำให้วิชาชีพทางการศึกษามีความเจริญก้าวหน้า สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการว่า เป็นงานวิชาชีพชั้นสูง และเป็นการสร้างมาตรฐานความประพฤติที่ดีของครู

3. ช่วยให้การพัฒนาสังคมและประเทศตรงตามเป้าหมายโดยมีครูเป็นผู้ทำให้คนมี ประสิทธิภาพและช่วยเพิ่มคุณภาพของคนให้แก่สังคม เพื่อช่วยพัฒนาสังคมและประเทศชาติให้มีความ เจริญก้าวหน้าพร้อมที่จะแข่งขันกับนานาประเทศ

4. เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้สังคมมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้า

จากความสำคัญคุณธรรมสำหรับครูนักวิชาการได้กล่าวสรุปไว้ว่า ครูควรมีคุณธรรมในการทำงานเป็นอย่างมากเนื่องจากคุณธรรมจะช่วยทำให้ครูมีความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงในวิชาชีพครู สร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการว่าเป็นงานวิชาชีพชั้นสูงและช่วยให้สังคมมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพในการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและการเมืองของประเทศให้เจริญก้าวหน้า

2.1.2 คุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูตามแนวพุทธศาสนา

ภาระงานของครูเป็นงานที่เกี่ยวข้องและซับซ้อนที่สุดกับ “คน” และการสอนเป็นศิลปะ ที่ยากที่สุดในกระบวนการศิลปะทั้งมวล อีกทั้งเป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้งที่สุดในกระบวนการศาสตร์ทั้งหลาย งานของครู จะประสบความสำเร็จเมื่อสามารถทำให้บุคคลได้เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมไปตามที่ต้องการ ในขณะที่ครูต้องประพฤติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียนและสังคม ครูจะทำหน้าที่ได้โดยสมบูรณ์ ควรจะต้อง

พัฒนาดตนเองให้มีความรู้ความสามารถทางวิชาการทั้ง ภาควิชาและปฏิบัติ จึงต้องมีความเพียบพร้อมทางด้านคุณธรรม ความประพฤติและการปฏิบัติงาน (พรรณอร อุซุภาพ, 2561 : 149 - 154) ดังนี้

1. หลักธรรมสำหรับทางแห่งความสำเร็จในหน้าที่ครู ได้แก่ อิทธิบาท 4 ประกอบด้วย

1.1 ฉันทะ หมายถึง ความรัก ความพอใจในการสอน รักวิชาที่สอน รักวิชาชีพครู รักศิษย์ มีความเจริญก้าวหน้าและประสบความสำเร็จในชีวิต การสอนและการให้คำปรึกษาให้กับ ผู้เรียนก็ทำไปด้วยใจรัก ไม่ทำเพื่อให้ผ่านไปหรือเสร็จไปเพราะเป็นหน้าที่

1.2 วิริยะ หมายถึง ความขยันขันแข็ง พากเพียรที่จะค้นคว้าหาความรู้และวิทยาการ แปลก ๆ ใหม่ ๆ มาสอน ช่วยให้ผู้เรียนได้รับความรู้กว้างขวางและลึกซึ้ง การขยันจัดทำและเตรียมสื่อ การเรียนการสอนเพื่อให้การสอนประสพผลดี หรือการขยันจัดกิจกรรมต่าง ๆ ทั้งกิจกรรมในหลักสูตร หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรตลอดจนการขยันหมั่นประชุมกับเพื่อนครูเพื่อปรึกษาหารือในการวางแผนการสอน หรือประสานงานเพื่อจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกัน รวมทั้งการหมั่นประชุมกับผู้เรียน เพื่อวางจุดมุ่งหมายในการเรียนร่วมกัน และการให้คำปรึกษาหารือเป็นกลุ่มและเป็นรายบุคคล

1.3 จิตตะ หมายถึง ความเอาใจใส่ ความฝักใฝ่ในงานที่ทำ และความรับผิดชอบ ในงานที่ตนสอนหรือทำงานอื่นที่ได้รับมอบหมายด้วยความตั้งใจแน่วแน่ในการถ่ายทอดความรู้ และการปลูกฝัง

1.4 วิมังสา หมายถึง การไตร่ตรองใช้เหตุผล รู้จักหาวิธีการทำงานให้สำเร็จรวดเร็ว เมื่อประสบปัญหาใดไม่ว่าด้านการเรียนการสอน ด้านวินัยหรือด้านมนุษยสัมพันธ์ก็ใช้ปัญญาไตร่ตรอง อย่างรอบคอบไม่วู่วาม นอกจากเป็นผู้ที่รู้จักไตร่ตรองใช้เหตุผลด้วยตนเองแล้ว ยังกระตุ้นให้ศิษย์รู้จักคิด รู้จักไตร่ตรองพิจารณาสิ่งต่าง ๆ อย่างถี่ถ้วนและมีเหตุผล

2. หลักธรรมที่ช่วยยึดเหนี่ยวน้ำใจคน ได้แก่ สังคหวัตถุ 4 ประกอบด้วย

2.1 ทาน หมายถึง การเป็นผู้ให้ความรู้ ให้แนวคิดที่ถูก รวมทั้งวิธีคิด วิธีศึกษาหา ความรู้ด้วยความเต็มใจ เพื่อศิษย์จะได้ ำไปใช้ในการแสวงหาความรู้และดำเนินชีวิตต่อไป รวมทั้ง การให้กำลังใจให้ ความรักความเมตตา ให้อภัยเมื่อศิษย์หรือบุคคลที่ครูเกี่ยวข้องด้วยทำผิดพลาดให้ปันสิ่งของ เช่น หนังสือ หรือเอกสารต่าง ๆ ให้กับผู้ที่เรียนที่ยากไร้อยู่ในชั้นขาดอุปกรณ์การเรียน เช่น สมุด หนังสืออันจะเป็นประโยชน์แก่ผู้เรียน

2.2 ปิยวาจา หมายถึง การเจรจาด้วยถ้อยคำที่ไพเราะ นุ่มนวล จะว่ากล่าวตักเตือน ศิษย์ก็ไม่มุทะลุตัน ไม่พูดจาบาดหมางใจ อันจะทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งต้องเจ็บช้ำน้ำใจเพราะคำพูดนั้น ขณะที่โกรธไม่พอใจก็ใช้ความอดทน ประหยัดถ้อยคำ พูดจาให้เหมาะสมและการให้คำปรึกษาต่าง ๆ ก็พูดจากับศิษย์ด้วยถ้อยคำที่สุภาพ

2.3 อตถจริยา หมายถึง การประพฤติปฏิบัติหรือกระทำสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์ แก่ศิษย์ และบุคคลอื่น ได้แก่ การให้คำแนะนำการให้คำปรึกษาที่เป็นประโยชน์ทั้งในด้านวิชาการและการดำเนินชีวิตให้กับศิษย์ นอกจากในเรื่องการเรียนการสอนแล้ว ครูควรที่จะบำเพ็ญตนให้เป็น ประโยชน์ต่อชุมชนที่ครู

ปฏิบัติงานอยู่ด้วย เช่น ช่วยเหลือกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนอาจจะเป็นผู้ริเริ่ม หรือเป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชน เช่น การปรับปรุงถนน การสร้างศาลาประชาคม และการร่วมแสดง ความคิดเห็นในการพัฒนาชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.4 สมานัตตา หมายถึง การเป็นกันเองกับศิษย์ ไม่ถือตัวหรือวางตนสูงเกินไปจน ผู้เรียน ไม่กล้าซักถาม ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนก็เช่นเดียวกัน ครูควรวางตนให้มีสีหน้ายิ้มแย้มแจ่มใส พุดจาทักทายหรือทำงานกับทุกคนอย่างเป็นกันเอง

3. หลักธรรมสำหรับผู้ปกครองคน ได้แก่ พรหมวิหาร 4 ประกอบด้วย

3.1 เมตตา หมายถึง การมีจิตเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีจิตปรารถนาที่จะให้ศิษย์และบุคคล ที่ครูเกี่ยวข้องกับมีความสุขทั้งสขกายและสขใจ โดยเฉพาะการหาวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นในการเรียน จนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง

3.2 กรุณา หมายถึง การมีจิตใจที่ดีทั้งต่อศิษย์หรือบุคคลต่าง ๆ ที่ครูเกี่ยวข้องกับครู จะเป็นเพื่อนครูด้วยกันหรือผู้ใดก็ตามที่ประสบความเดือดร้อนมีปัญหาต่าง ๆ ครูก็พยายามช่วยเหลือให้เขาพ้นทุกข์ มีความสุขกายสบายใจหรือเมื่อผู้ใดประสบทุกข์ยากก็รู้สึกสงสาร เห็นอกเห็นใจและพยายามหาทางช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ยากนั้น ๆ

3.3 มุทิตา หมายถึง การที่ศิษย์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยประสบความสุขหรือ ความสำเร็จ ครูก็พลอยยินดีกับศิษย์หรือบุคคลที่เกี่ยวข้องด้วยความจริงใจ

3.4 อุเบกขา หมายถึง การวางเฉย ครูที่ดีควรวางตนเป็นกลาง วางเฉย ไม่เอนเอียง ไม่ลำเอียงหรือมีอคติต่อผู้เรียน ครูควรมีความปรารถนาดีต่อทุกคนโดยเสมอภาคและไม่เลือกที่รักมักที่ชัง

4. หลักธรรมที่ทำให้คนงามเป็นหลักธรรมที่ทำให้ครูมีความงดงามทั้งกาย วาจา และ ใจช่วยให้ครูที่ยึดถือหลักธรรมนี้มีความประพฤติดี มีอัธยาศัยเป็นที่น่ายกย่องนับถือของคนทั่วไป ได้แก่ ขันติ และโสรัจจะ

4.1 ขันติ หมายถึง ความอดทน อดกลั้น งานครูเป็นงานที่หนักพอสมควร เช่น ครู จะต้องเตรียมการสอน ต้องทำหน้าที่ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ตรวจงานให้คำปรึกษาแก่ ผู้เรียนดูแลชั้นเรียน และต้องแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งงานที่ได้รับมอบหมายให้สำเร็จ ดังนั้น ในการสอนนั้น บางครั้งผลการสอนและพฤติกรรมที่ผู้เรียนแสดงออก อาจไม่ได้ดังใจตามที่ครูปรารถนา หรือตามที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้อาจมีผู้ไม่สนใจพุดคุยกันขณะเรียน พาออกนอกเรื่องหรือรบกวนชั้นเรียน ครูอาจเกิดความไม่พอใจผู้เรียนบางคน เช่น เรียนช้า เรียนไม่ทันเพื่อน ๆ ดังนั้น ครูก็ต้องใช้ความอดทน พยายามพลิกแพลงวิธีสอนโดยจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย การสอนซ่อมเสริมหรือ การทบทวนให้จนกว่าผู้เรียนจะเข้าใจ นอกจากผู้เรียนแล้วครูจะต้องติดต่อกับบุคคลฝ่ายต่าง ๆ ที่อยู่ ในชุมชนนั้นอีกด้วย โดยเฉพาะผู้ปกครองนั้นจะเป็นบุคคลที่ครูจะต้องติดต่ออยู่เสมอ การติดต่อสื่อสาร และการปรึกษาหารือกับผู้ปกครองเพื่อขอความร่วมมือในการแก้ปัญหาผู้เรียนหรือขอความร่วมมือ อื่น ๆ ที่จะร่วมกันพัฒนาผู้เรียน ครูก็ต้องใช้ความอดทนในการชักนำและถือว่าเป็นภารกิจที่ครูจะต้อง ปฏิบัติ และใช้ความอดทนอย่างมาก

4.2 โสรจจะ หมายถึง ความสงบเสถียร ครูจึงต้องเป็นผู้สำรวจทั้งกาย วาจาและใจ กล่าวคือ ครูต้องดูแลการแต่งกายให้มีความสะอาดและเหมาะสมกับสมัยนิยม โดยเฉพาะครูผู้หญิง ไม่แต่งกายด้วยเสื้อผ้าที่โป้ มีกิริยามารยาทเรียบร้อยเป็นตัวอย่างที่ดีของศิษย์ ตลอดจนมีจิตใจที่ดีงาม ให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้อื่น

5. หลักธรรมที่เป็นโลกบาล หรือธรรมที่คุ้มครองโลก ได้แก่ หิริและโอตตปปะ

5.1 หิริ หมายถึง ความละอายแก่ใจที่จะทำชั่ว เมื่อครูมีความละอายแก่ใจที่จะกระทำ ผิดหรือกระทำชั่ว แสดงให้เห็นว่าครูมีความละอายแก่ใจในสิ่งใดที่ไม่ถูกต้องก็มักจะไม่ว่างทำ สิ่งนั้นเช่นการละอายที่จะโกงเวลาของผู้เรียนโดยไม่สอนหรือเข้าสอนสาย ส่งผลให้ครูก็จะขะมักเขม้นสอนด้วย ความตั้งใจ หรือเมื่อครูเกิดความละอายในการฉ้อราษฎร์บังหลวง ครูก็จะไม่กระทำผิดในสิ่งนั้น ๆ ดังนั้นโอกาสที่ครูจะมีการฉ้อราษฎร์บังหลวงก็ไม่เกิดขึ้น

5.2 โอตตปปะ หมายถึง ความเกรงกลัวในการทำ ความผิด และการทำบาป ซึ่งครูเกิดความเชื่อและความเข้าใจว่าการทำความชั่วย่อมจะนำผลชั่วมาให้ ครูก็จะละเว้น หรือหลีกเลี่ยงการกระทำนั้น ๆ และพยายามกระทำความดี นอกจากนี้ ครูจะเป็นผู้ที่ถ่ายทอดเรื่องผล การกระทำความชั่วหรือกรรมดีให้ผู้เรียนได้เข้าใจ ส่งผลให้ครูต้องปฏิบัติตนไปในทางที่ถูกที่ควรอีกด้วย

6. หลักธรรมของฆราวาสหรือบุคคลทั่วไปที่เรียกว่า ฆราวาสธรรมนั้นเป็นหลักธรรม ที่สามารถนำมาช่วยในการปกครองให้เกิดผลดี กล่าวคือ ครูสามารถนำมาใช้ในการปกครองผู้เรียน ในชั้นเรียน ตลอดจนการควบคุมดูแลคนที่อยู่ใต้บังคับบัญชาของครู หลักธรรมดังกล่าวนี้จะช่วยให้ครู ที่ยึดถือและปฏิบัติตนอย่างสม่ำเสมอเป็นคนที่มีความซื่อสัตย์อดทน เสียสละ มีน้ำใจ น่าคบหาสมาคม ด้วยและที่สำคัญจะช่วยให้ครูประสบความสำเร็จในการทำงานซึ่งหลักฆราวาสธรรม ประกอบด้วย

6.1 สัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ต่อกัน ครูควรเป็นผู้ที่มีความซื่อสัตย์และความจริงใจ ต่อศิษย์ เพื่อนครู และบุคคลอื่น ๆ เมื่อสัญญากับผู้ใดเรื่องใดก็รักษาคำมั่นสัญญา

6.2 ทมะ หมายถึง การข่มใจ ในการทำงานของครูอาจเกิดความโกรธ ความคิดฟุ้งซ่าน หรือความกระวนกระวายใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่งครูจะต้องรู้จักข่มใจ จะเป็นแนวทางที่ช่วยคุ้มครองครู ให้มีจิตใจแจ่มใสเบิกบาน สามารถทำงานได้ดีและทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข เช่น เรื่องระเบียบวินัยในชั้นเรียนนั้น บางครั้งครูอาจประสบความล้มเหลวเพราะผู้เรียนไม่สามารถประพฤติปฏิบัติตนได้ดังที่ครูปรารถนา จนทำให้ครูอาจเกิดความโกรธผู้เรียนและไม่สบายใจ ดังนั้น ครูควรรู้จักข่มใจบังคับใจตนเองให้ได้หาทางแก้ไขปัญหาดังต่อไปนี้

6.3 ขันติ หมายถึง ความอดทน ครูต้องอดทนต่อการทำงานหนัก อดทนต่อการ ทำงานร่วมกับผู้อื่น อดทนต่อคำพูดของบุคคลหลายฝ่าย ซึ่งความอดทนจะช่วยให้ครูทำงานต่าง ๆ จนเกิดผลดี

6.4 จาคะ หมายถึง การเสียสละสิ่งของ สติปัญญาและกำลังกายให้กับผู้เรียนหรือ เพื่อนครูด้วยกันเพื่อสร้างความพึงพอใจ อันจะส่งผลให้ครูและผู้ที่ได้รับเกิดความยินดีต่อกัน

7. หลักธรรมสำหรับคนดีหรือสัปปริสธรรม เป็นหลักธรรมที่ครูควรนำมาใช้ในการดำเนินชีวิตเมื่ออยู่ในสังคม ซึ่งจะช่วยให้ครูอยู่ในสังคมได้โดยปลอดภัยและมีความสุข หลักสัปปริสธรรม 7 ประการ ได้แก่

7.1 ความเป็นผู้รู้จักเหตุ (อัมมัญญาตา) ครูควรจะเป็นผู้ที่รู้จักพิจารณาว่า เมื่อมีเหตุการณ์อะไรเกิดขึ้นสามารถที่จะคิดพิจารณาได้ว่า อะไรเป็นต้นเหตุหรือสาเหตุของเรื่องนั้น ๆ และผลที่เกิดขึ้น จะเป็นอย่างไร หรือถ้ากล่าวให้ชัดเจนก็คือสามารถพิจารณาผลอันเนื่องมาแต่เหตุได้ เช่น กรณีผู้เรียนหนีเรียนน่าจะมาจากสาเหตุเพราะไม่ทำการบ้านและกลัวครูลงโทษ ซึ่งถ้าครูได้คิดวิเคราะห์ต่อไปว่า เหตุของการที่ผู้เรียนหนีเรียนมาครั้งขึ้น ก็ยังไม่เข้าใจบทเรียนมากขึ้นเท่านั้น ผลก็คือสอบตกหรือ บางครั้งการคิดหาสาเหตุของคนที่ยากจนอาจจะพบที่มาของสาเหตุหลายประการ เช่น ความเกียจคร้าน หรือการไม่รู้จักใช้เงินที่หามาได้ ดังนั้นเมื่อครูเป็นผู้รู้จักเหตุ ก็ย่อมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ได้ว่าเรื่องที่เกิดขึ้น เนื่องมาจากสาเหตุใด และจะแก้ไขเหตุการณ์อย่างไรจึงจะทำให้เกิดผลดีแก่ผู้เรียน ดังนั้นครูควรคิด วิเคราะห์หาสาเหตุในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอย่างมีเหตุผล จะส่งผลให้ครูประสบความสำเร็จในการทำงาน

7.2 ความเป็นผู้รู้จักผล (อัตถัญญาตา) เมื่อครูรู้จักวิเคราะห์ถึงเหตุของปัญหาแล้ว ก็ต้องพิจารณาผลที่เกิดขึ้นอย่างชาญฉลาด โดยไม่มีความลำเอียง เช่น การที่เห็นผู้อื่นมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุขก็เพราะมีความขยันขันแข็ง หมั่นเพียร รู้จักเก็บหอมรอมริบ รู้จักปฏิบัติตามหน้าที่ รู้จักแสวงหาผลประโยชน์ในทางที่ชอบ สิ่งเหล่านี้เป็นผลให้คนร่ำรวยมีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ความเป็นผู้รู้จักผลนี้จะช่วยให้ครูรู้จักปรับปรุงวิธีสอน รู้จักปรับปรุงวิธีการทำงานร่วมกับผู้อื่นและรู้จักการปรับตัว ในการดำเนินชีวิต

7.3 ความเป็นผู้รู้จักตน (อัตตัญญาตา) ครูควรเป็นผู้รู้จักตนเองว่ามีหน้าที่อย่างไรบ้าง มีความสามารถมากน้อยเพียงใด จึงจะทำหน้าที่ของครูได้อย่างสมบูรณ์และเกิดผลดี เมื่อวิเคราะห์ได้แล้วจึงนำมาวางแผนพัฒนาตนเอง เช่น การไปศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นและการเข้ารับการอบรมสัมมนา เพื่อนำเอาความรู้ความสามารถไปจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน

7.4 ความเป็นผู้รู้จักประมาณ (มัตตัญญาตา) ครูควรเป็นผู้รู้จักประมาณในการใช้จ่าย ใช้สอย ในการดำรงชีวิต เช่น ถ้าครูรู้จักวางแผนการใช้จ่ายได้ดี ก็จะไม่เกิดปัญหาด้านการเงิน การรู้จักประมาณกำลังร่างกายไม่ทำงานหักโหมจนเกินไปก็จะไม่เกิดเจ็บป่วยอันเป็นอุปสรรคในการทำงานได้และการรู้จักประมาณในการมอบหมายงานให้ผู้เรียนทำก็เป็นสิ่งสำคัญ เพราะถ้าให้งานมากเกินไป ผู้เรียนอาจเกิดความเบื่อหน่าย ท้อถอยหรือมีเจตคติที่ไม่ดีต่อวิชาที่เรียนได้ การรู้จักประมาณ ดังได้กล่าวมาแล้วสรุปได้ว่า การเป็นผู้รู้จักประมาณจะเป็นเครื่องช่วยให้ครูประสบความสำเร็จ ในการงานและการดำเนินชีวิตในทุกกรณี

7.5 ความเป็นผู้รู้จักกาล(กาลัญญาตา)ครูควรเป็นผู้รู้จักกาลหรือเวลา เช่น รู้ว่าเวลาใดเหมาะสมที่จะทำสิ่งใด ช่วงเวลาใดควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างไรหรือช่วงเวลาใด ควรดื่มหรือว่ากล่าวตักเตือนผู้เรียน ฯลฯ การที่ครูเป็นผู้รู้จักเวลาทำให้เกิดผลดีต่อตัวครูทั้งการทำงานและการดำเนินชีวิต

7.6 ความรู้จักชุมชน (ปรีชาญาณ) ครูต้องทำงานร่วมกับบุคคลหลายฝ่ายทั้งผู้เรียน เพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและบุคคลต่าง ๆ ในชุมชนครูจึงต้องรู้จักวางตนให้เหมาะสมกับลักษณะของชุมชนนั้น ๆ ทำให้สามารถทำงานร่วมกับบุคคลทุกฝ่ายได้ดี

7.7 ความเป็นผู้รู้จักบุคคล (บุคลลปโรปริชาญาณ) ครูจะต้องรู้จักศึกษาคน รู้ธรรมชาติ ของคน รู้จักมอบหมายงานให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน เมื่อทำงานกับบุคคลใดก็รู้จักความสามารถของเขา นอกจากนั้นครูควรเป็นคนช่างสังเกต การสังเกตท่าทางและพฤติกรรมของผู้เรียน และบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วยจะช่วยให้ครูสามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ดังคำกล่าวที่ว่าเลือก บุคคลได้ถูกก็เท่ากับว่าสามารถทำงานนั้นสำเร็จไปครึ่งหนึ่ง

จากคุณลักษณะและจริยธรรมสำหรับครุณัฏฐการได้กล่าวสรุปไว้ว่า คุณลักษณะ และจริยธรรมของครูมีความสำคัญกับการทำงาน เพราะงานของครูเป็นงานที่เกี่ยวข้องและซับซ้อนที่สุดกับ “คน” และการสอนเป็นศิลปะที่ยากที่สุดในกระบวนการศิลปะทั้งหมด อีกทั้งเป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้ง ที่สุดในกระบวนการศาสตร์ทั้งหลายครูจะประสบความสำเร็จและสามารถทำให้บุคคลได้เปลี่ยนแปลง พฤติกรรมไปตามที่ต้องการนั้นครูต้องประพฤติตนอยู่ในกรอบของศีลธรรมเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้เรียน และสังคม

การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูการพัฒนาครูให้มีคุณลักษณะครูที่ดีจำเป็นต้องใช้หลักธรรม โดยการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครู (พรรณนอร์ อุซุฮาพ, 2561 : 155 - 164) ซึ่งมีแนวทาง ดังนี้

1. การพัฒนาคุณธรรมตามแนวทางของคุรุสภา สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา ได้กำหนด แนวทางการพัฒนาคุณธรรมของครูไว้ 9 ประการ ดังนี้

1.1 ความเมตตากรุณา พฤติกรรมหลัก คือ มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ช่วยเหลือเพื่อน ร่วมงาน และสังคม มีความสนใจและห่วงใยในการเรียนและความประพฤติของผู้เรียน ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้ คือ ไม่นิ่งดูดายและเต็มใจช่วยเหลือผู้อื่นตามกำลังความสามารถ การให้ความรักความเอาใจใส่ ช่วยเหลือดูแลผู้เรียนให้ได้รับความสุขและพึงทุกซ์ การเป็นกันเองกับผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้สึกที่จะเปิดเผยเป็นที่ไว้วางใจและเป็นที่พึ่งของผู้เรียนได้

1.2 ความยุติธรรม พฤติกรรมหลัก คือ ความเป็นธรรมต่อผู้เรียนและมีความเป็นกลาง ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้คือ การเอาใจใส่และปฏิบัติต่อผู้เรียนทุกคนอย่างเสมอภาคและไม่ลำเอียง การตัดสินปัญหาของผู้เรียนด้วยความเป็นธรรม การยินดียใจช่วยเหลือผู้เรียน ผู้ร่วมงานและผู้บริหารโดยไม่เลือกปฏิบัติ

1.3 ความรับผิดชอบ พฤติกรรมหลัก คือ มุ่งมั่นในผลงาน ใช้เวลาอย่างมีคุณค่าและปฏิบัติหน้าที่อย่างครบถ้วน ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้คือ การมีวิธีการที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ การวางแผนการใช้เวลาอย่างเหมาะสมและปฏิบัติงานได้ทันเวลา ใช้เวลาคุ่มค่าและมีประสิทธิภาพ การปฏิบัติงานอย่างมีระบบ เสร็จตามเวลาและมีประสิทธิภาพ มีความรอบคอบระมัดระวังในการปฏิบัติหน้าที่ทุกด้าน การปฏิบัติภารกิจทุกด้านครบตามความสามารถและประเมินผลการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม

1.4 ความมีวินัย พฤติกรรมหลัก คือ มีวินัยในตนเองและปฏิบัติตามกฎและระเบียบ ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้คือ การควบคุมตนเองให้ปฏิบัติงานอย่างถูกต้องตามทำนองคลองธรรม การมีวิธีถูกต้องและเหมาะสมการทำงานที่เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้อื่นได้ การปฏิบัติตามกฎและระเบียบของ หน่วยงานและสถานศึกษาและการปฏิบัติหน้าที่การงานเป็นไปตามขั้นตอน

1.5 ความขยัน พฤติกรรมหลัก คือ มีความตั้งใจและความพยายาม ส่วนพฤติกรรม บ่งชี้คือ ความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงานอย่างเต็มความสามารถและสม่ำเสมอ การไม่ทอดทิ้งต่ออุปสรรค ในการทำงานและความพยายามที่จะจัดการเรียนการสอนให้บรรลุจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

1.6 ความอดทน พฤติกรรมหลัก คือ มีความอดทนเมื่อเจออุปสรรคและมีความสามารถ ในการควบคุมอารมณ์ ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้คือ การปฏิบัติงานเต็มที่ไม่ว่าทั้งงาน มีความสามารถ ควบคุมอารมณ์ ได้อย่างเหมาะสมและมีความสามารถอดทนอดกลั้นต่อคำวิพากษ์วิจารณ์

1.7 ความประหยัด พฤติกรรมหลัก คือ การรู้จักประหยัดและอดออมและใช้สิ่งของ อย่างคุ้มค่า ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้คือการช่วยรักษาและใช้ของส่วนรวมอย่างประหยัด การรู้จักเก็บออมทรัพย์เพื่อความมั่นคงของตนเองตลอดจนการรู้จักใช้และเก็บรักษาสินของอย่างถูกวิธี

1.8 ความรักและศรัทธาในอาชีพครู พฤติกรรมหลัก คือ การเห็นความสำคัญของอาชีพครู และรักษาชื่อเสียงวิชาชีพครู ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้คือ การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร วิชาชีพครู การเข้าร่วมกิจกรรมวิชาชีพครู การร่วมมือและส่งเสริมให้มีการพัฒนามาตรฐานของวิชาชีพ ครู การตั้งใจปฏิบัติหน้าที่ให้เกิดผลดีและเกิดประโยชน์ต่อส่วนรวมเป็นสำคัญ การรักษาความสามัคคี และช่วยเหลือซึ่งกันและกันในหน้าที่การงานการปกป้องและสร้างความเข้าใจอันดีต่อสังคมเกี่ยวกับวิชาชีพครู

1.9 ความเป็นประชาธิปไตยในการปฏิบัติงานและการดำเนินชีวิต พฤติกรรมหลัก คือ การรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นและมีเหตุผล ส่วนพฤติกรรมบ่งชี้คือ การเปิดโอกาสและรับฟัง ความคิดเห็นของผู้อื่น การยอมรับและการปฏิบัติตามความคิดเห็นที่มีเหตุผลโดยคำนึงถึงประโยชน์ ส่วนรวมเป็นหลักและการใช้หลักการและเหตุผลในการตัดสินใจและการแก้ปัญหา

2. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูโดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม (Social Learning Theory) นักจิตวิทยากลุ่มทฤษฎีวิเคราะห์ได้แสดงแนวคิดไว้ ดังนี้

2.1 มนุษย์เรียนรู้ความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ การที่มนุษย์เรียนรู้จะเป็นเพราะความสัมพันธ์ระหว่างเหตุการณ์ พฤติกรรมกับผลที่เกิดจากพฤติกรรม เป็นความรู้ที่เกิดการเรียนรู้ของ มนุษย์จากความเชื่อที่ส่งผลในการควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ เมื่อมนุษย์เรียนรู้ว่าเหตุการณ์เกิดขึ้นจะส่งผลเป็นเช่นไร ดังนั้นเมื่อมนุษย์ประสบเหตุการณ์หนึ่งมนุษย์ก็มีความคาดหวัง (Expectancy) เกี่ยวกับอีกเหตุการณ์หนึ่งได้ จึงทำให้เกิดความรู้ เช่น ความดีใจ ความวิตกกังวล หรือความกลัว

2.2 การเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนหนึ่งเกิดจากประสบการณ์ตรง (Direct Experience) ของตนเอง เช่น จากการประสบเหตุการณ์ต่าง ๆ หรือจากการกระทำต่าง ๆ ด้วยตนเอง แต่วิธีการเรียนรู้ด้วย

ประสบการณ์ตนเองนี้มีข้อจำกัดมาก เนื่องจากสิ่งที่เรียนรู้มากเกินกว่าที่เวลาและโอกาส ของผู้เรียน แต่ละคน จะสามารถสังเกตประกอบพฤติกรรมของผู้อื่นและผลกรรมที่เกิดขึ้นกับผู้อื่น จึงเป็นอีกวิธีหนึ่งที่มนุษย์เรียนรู้ด้วยการสังเกต (Observational Learning) มีความสำคัญมากในการกำหนดพฤติกรรมและกำหนดความเข้าใจเกี่ยวกับสิ่งต่าง ๆ ผู้ที่สังเกตและช่างคิดจะมีโอกาสเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้มากกว่าและลึกซึ้งกว่าผู้ที่ไม่ชอบสังเกตและไม่ชอบคิด ในขณะเดียวกันผู้เรียนที่ประสบกับตัวแบบที่แตกต่างกันจะเกิดการเรียนรู้ที่แตกต่างกันด้วย

2.3 ความเชื่อ ผลของการเรียนรู้อยู่ในรูปของความเชื่อว่าจะสัมพันธ์กับอะไร อย่างไรบ้าง ความเชื่อว่าจะสัมพันธ์กับอะไรไม่จำเป็นต้องสอดคล้องกับความเป็นจริง ทั้งนี้เป็นเพราะ ความสามารถในการสังเกตและในการคิดของมนุษย์ยังมีข้อบกพร่องอยู่มาก และความสัมพันธ์ระหว่าง พฤติกรรมกับผลกรรมที่เกิดขึ้นจริงก็มีความซับซ้อน นอกจากนี้ยังมีความเชื่ออีกหลายอย่างที่เกิดจาก คำบอกเล่าของผู้อื่น โดยเฉพาะคำบอกเล่าที่โน้มน้าวใจและมีความน่าเชื่อถือสูง คำบอกเล่าเหล่านี้จำนวนไม่น้อย ทดสอบกับความเป็นจริงไม่ได้ เช่น คำสอนทางศาสนาส่วนใหญ่อยู่ในประเภทนี้ ความเชื่อของ มนุษย์มีอิทธิพลในการกำหนด พฤติกรรมของมนุษย์ จะเห็นได้จากตัวอย่างการยอมทนต่อความทุกข์ ยากลำบากด้วยความเชื่อว่าจะทำให้มีความสุขในอนาคต และการยอมตายเพื่อชีวิตที่ดีกว่าในภพต่อไป

2.4 การควบคุมพฤติกรรมด้วยความคิด (Cognitive Control) มนุษย์มีความคิดและสามารถใช้สัญลักษณ์แทนสิ่งต่าง ๆ ที่ตนเรียนรู้ ดังนั้น มนุษย์จึงสามารถที่จะนำสัญลักษณ์ต่าง ๆ เหล่านี้มาคิดไตร่ตรอง ทำให้สามารถมองเห็นวิธีการที่จะหลีกเลี่ยงผลกรรมที่เลวร้ายต่าง ๆ การที่มนุษย์ สามารถคิดในเชิงประเมินพฤติกรรมหนึ่ง ๆ จะทำให้เกิดผลกรรมอะไรบ้างและผลกรรมต่าง ๆ มีความน่าปรารถนามากน้อยเพียงใดจะเห็นได้ว่าการคิดในเชิงประเมินเช่นนี้นำไปสู่การตัดสินใจที่จะกระทำหรือไม่กระทำพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่ง และนำไปสู่การบังคับตนเองให้ประพฤติปฏิบัติตามที่ตนตั้งใจไว้

2.5 การใช้กฎ (Rule) ในการประเมินพฤติกรรม กฎเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ทฤษฎี การเรียนรู้ทางสังคม ถือว่าการตัดสินใจทางคุณธรรมเป็นกระบวนการตัดสินใจเกี่ยวกับความถูกต้อง ของการกระทำตามกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ที่แต่ละคนคิดว่าเกี่ยวข้อง กฎเกณฑ์ที่อาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับ การตัดสินใจนี้มีจำนวนมาก เช่น คำนิยามถึงลักษณะของผู้กระทำว่าเป็นอย่างไร เป็นเด็กหรือผู้ใหญ่มีสติดีเพียงใด การคำนึงถึงลักษณะของพฤติกรรมและผลที่เกิดขึ้นตามมาทั้งในระยะสั้นและระยะยาวว่าเป็นอย่างไร การคำนึงถึงสภาพแวดล้อมของการกระทำนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร การคำนึงถึงความรู้สึกของผู้กระทำผิดว่ารู้สึกอย่างไร กระทำผิดว่ารู้สึกสำนึกผิดหรือยัง ถึงจำนวนบุคคลและประเภทบุคคลต่าง ๆ ที่ได้รับผล กระทบกระเทือนจากการกระทำและการคำนึงถึงปัจจัยอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมากมาเป็นกฎเกณฑ์การตัดสินใจเหล่านี้เกิดจากการเรียนรู้ ทั้งที่การเรียนรู้ด้วยประสบการณ์ตรง การเรียนรู้ ด้วยการสังเกตและการเรียนรู้จากคำบอกของบุคคลอื่น ๆ ในสังคม ซึ่งประสบการณ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่ได้รับ ทำให้คนเราเกิดความเข้าใจว่าการตัดสินใจ พฤติกรรมหนึ่ง ๆ ต้องคำนึงถึงเกณฑ์อะไรบ้าง และจะให้น้ำหนักแก่เกณฑ์เหล่านี้ได้อย่างไร พฤติกรรมของมนุษย์ในสังคมแตกต่างกันมากมาย การตัดสินใจความถูกต้องของพฤติกรรมต่าง ๆ จึงใช้เกณฑ์ที่แตกต่างกัน เนื่องจาก

ความสามารถในการคิดและประสบการณ์ยังจำกัดอยู่มาก ดังนั้นการตัดสินใจทางจริยธรรมจึงจำกัดในเกณฑ์ใดเกณฑ์หนึ่งเพียงเกณฑ์เดียวมักเป็นเกณฑ์ที่มีความเป็นรูปธรรมที่เข้าใจง่าย ๆ เช่น เด็กเมื่อเติบโตขึ้นสามารถคิดได้ดีขึ้นและมีประสบการณ์มากขึ้นก็สามารถเรียนรู้เกณฑ์การตัดสินใจเพิ่มมากขึ้นและซับซ้อนมากขึ้น ทำให้สามารถที่จะนำเกณฑ์ต่าง ๆ เหล่านี้มาพิจารณาตัดสินพร้อม ๆ กัน

2.6 การบังคับตนเอง (Self-regulation) การเรียนรู้กฎเกณฑ์ในการประเมิน พฤติกรรมไม่เพียงแต่ทำให้มนุษย์สามารถประเมินพฤติกรรมของผู้อื่นและแสดงปฏิกิริยาต่าง ๆ ทั้งที่ เป็นการยอมรับหรือเป็นการปฏิเสธ มนุษย์ยังใช้กฎเกณฑ์เหล่านี้ในการประเมินพฤติกรรมของตนเอง และมีปฏิกิริยาต่อตนเองทั้งในเชิงบวกและเชิงลบ ตัวอย่างปฏิกิริยาในเชิงบวก ได้แก่ ความปิติเมื่อสามารถทำตามมาตรฐานที่ตนตั้งไว้ ความชื่นชมยินดีในตนเอง และความภูมิใจตนเองตลอดจนการให้ รางวัลแก่ตนเอง ฯลฯ "ตัวอย่างปฏิกิริยาในเชิงลบ เช่น ความเสียใจความละอายใจ การประณามตนเองและการลงโทษตนเอง ฯลฯ ปฏิกิริยาต่อตนเองนี้จึงเป็นผลกระทบที่บุคคลบันดาลให้กับตนเองและมีผลในการบังคับตนเองให้กระทำในสิ่งที่จะนำไปสู่ปฏิกิริยาทางบวกและเลี่ยงการกระทำที่จะนำไปสู่ ปฏิกิริยาทางลบ การบังคับตนเองจำเป็นต้องมีมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติ และการประเมินการ ประพฤติปฏิบัติ องค์ประกอบทั้ง 2 ประการของการบังคับตนเองนี้เกิดจากการเรียนรู้ทั้งโดยทางตรงและการสังเกต เช่น ผู้ใหญ่ที่แสดงว่าตั้งมาตรฐานของการประพฤติปฏิบัติไว้สูง จะแสดงความพึงพอใจ ในตนเองเมื่อสามารถทำตามมาตรฐานที่ตั้งไว้เท่านั้น ก็จะมีผลให้เด็กได้เห็นแบบอย่าง และถ้าผู้ใหญ่ มีเงื่อนไขที่จะให้แรงเสริมแก่เด็กให้เกิดการเรียนรู้ที่จะบังคับตนเองด้วยการตั้งมาตรฐานที่ค่อนข้างสูง กับตนเอง การบังคับตนเองด้วยการประเมินพฤติกรรมตนเองและบังคับตนเองด้วยการรู้สึกมีปฏิกิริยา ต่อตนเอง ซึ่งผลการวิจัยเกี่ยวกับตัวแบบที่มีพฤติกรรมบังคับตนเอง พบว่าตัวแบบที่ไม่เข้มงวดกับตนเอง ไม่อาจสอนให้คนอื่นมีความเข้มงวด ตัวแบบที่สอนผู้อื่นแต่ตนเองไม่ทำหรือทำในสิ่งที่ตรงกันข้ามกับสอน ก็ไม่ทำให้ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมตามที่ตนสอนและตัวแบบที่มีความแตกต่างจากผู้เรียนถือว่าเป็นกรณียกเว้นก็จะมีผลต่อผู้เรียน

3. การพัฒนาคุณธรรมของครูโดยอาศัยคุณธรรมเพียงตัวเดียว เป็นการการสร้างคุณธรรม ให้กับบุคคลใดนั้นอาจจะใช้เพียงคุณธรรมตัวเดียว ทำให้บุคคลนั้นสามารถพัฒนาคุณธรรมอื่นตามมา กล่าวคือคุณธรรมที่จะนำไปสู่การพัฒนาให้เกิดขึ้นกับครู หากจะส่งเสริมกันเป็นข้อ ๆ ย่อมจะไม่สัมพันธ์ กับปัญหาและการปฏิบัติอาจจะไม่ถูกต้อง การกระทำที่ยึดธรรมชาติว่าชีวิตมนุษย์เกิดจากองค์ประกอบ ที่ประสานเข้าด้วยกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ผลให้เกิดความสัมพันธ์โยงถึงกันหมด ดังนั้นการพูดแยก เป็นรายข้อนั้นควรทำเพียงเพื่อความสะดวก แต่การเข้าใจองค์รวมจึงต้องรู้จักองค์ประกอบทั้งหลายว่ามีอะไรบ้าง จะทำให้มองเห็นองค์ประกอบเหล่านั้นที่เชื่อมโยงสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น ต้องการพัฒนาครูเพื่อให้เกิดคุณธรรมด้านฉันทะที่หมายถึงมีความรักในงานตัวเอง เมื่อทำงานอะไร ก็มีความรักในงานนั้น มีความอยากจะทำงานทำให้เกิดความขยันหมั่นเพียรและคุณธรรมที่ตามมาคือ วิริยะ หมายถึง ความขยันหมั่นเพียร นอกจากจะเกิดความขยันหมั่นเพียรแล้ว ความมีระเบียบวินัย จะเกิดขึ้นตามมา การมีระเบียบวินัยเพราะว่าการงานนั้นมี

ระเบียบมีขั้นตอน เมื่อทำงานแล้วการทำงาน จะฝึกให้มีระเบียบวินัยไปเอง เมื่อมีระเบียบวินัยเกิดขึ้นในที่สุด ความอดทนก็จะตามมาด้วย เพราะการทำงานนั้นมีหลายขั้นตอนกว่างานจะสำเร็จ การที่จะต้องรอถึงขั้นต่อไป จึงจะทำงานนั้นได้ผลสำเร็จ จึงเป็นการฝึกความอดทนไปด้วย จะเห็นได้ว่ามีคุณธรรมเพียงตัวเดียวช่วยให้เกิด การรู้จักขั้นตอนของงาน ความฉลาดชัดเจนในการจัดการและการตรงต่อเวลาจะเกิดกับผู้ปฏิบัติตามมาด้วย บางครั้ง มาก่อนเวลาด้วยซ้ำเพราะรักงาน อยากจะทำงาน ทำให้มีความกระตือรือร้นตั้งหน้าตั้งตารอการทำงาน จะยิ่งกว่าตรงเวลาเสียอีกและจะทำงานเกินเวลาด้วยซ้ำแม้แต่จิตใจจะจดจ่อไม่ผินใจทำช่วยทำให้เกิดสมาธิ จิตใจมั่นคงเข้มแข็งสงบอยู่กับงาน มีความแน่วแน่มั่นคงไม่พุ้งซ่าน เป็นอันว่าสมาธิเกิดขึ้นเพราะความรักงาน แล้วทำงานไปเพราะความรักงานนั้น มีความสุขอยู่กับงานไม่วุ่นวายกับเรื่องอื่น ๆ อารมณ์ที่เข้า มากระทบ กระแทกก็ไม่คำนึงมากนักมีสุขภาพจิตดีแม้แต่ปัญหาเรื่องจิตใจก็สร้างหา พลอยดีขึ้นมาหมด สรุปได้ว่าถ้าจับ คุณธรรมตัวเดียวได้ถูกแล้วฝึกในเรื่องนั้นขึ้นตัวอื่นก็พ่วงมาด้วย กล่าวคือ การสร้าง คุณธรรมตัวเดียวหรือหา ตัวนำหรือแกนของจริยธรรมในเรื่องนั้น ๆ ให้ได้แล้วใช้ตัวนั้นในการฝึกจะทำให้เกิดจริยธรรมตัวอื่น ซึ่ง พระเทพวิสุทธิเมธี (พุทธทาสภิกขุ) (2546 : 97) ให้แนวทางในการพัฒนาคุณธรรมลำดับขั้น 3 ขั้น ประกอบด้วย

ขั้นที่ 1 บอกให้รู้เป็นขั้นตอนให้วามรู้เรื่องคุณธรรมในการพัฒนาตนเอง โดยการให้ ครูได้ หลักเกณฑ์ในการปฏิบัติตามคุณธรรมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติที่ถูกต้อง เช่น 1) การให้ ความกระจ่างและชัดเจนในเรื่องคุณธรรมที่จะปฏิบัติอย่างถ่องแท้ เพื่อให้มีความเข้าใจ คุณธรรมขั้นนั้น ๆ 2) การใช้กิจกรรมต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ความรู้และเรียนรู้คุณธรรมนั้น ๆ อย่างมีความสุขและนำไปปฏิบัติในชีวิตประจำวันได้ และ 3) การบอกลักษณะพฤติกรรมตามคุณธรรมอย่างมีเหตุ มีผลจะช่วยให้ครูเกิดความ เข้าใจถูกต้องว่าจะปฏิบัติอย่างไร

ขั้นที่ 2 อยู่ให้เห็น เป็นการปฏิบัติตนให้เป็นเยี่ยงอย่าง เพื่อให้ครูได้มีแบบอย่างที่จะ เลียนแบบ เช่น ผู้บริหารหรือครูรุ่นก่อน ๆ ที่ปฏิบัติตนดีเป็นแบบอย่างได้เช่นกัน หรือถ้าครูต้องการ พัฒนา คุณธรรมให้กับผู้เรียน ครูก็ควรเป็นแบบอย่างเพื่อช่วยให้ผู้ถูกพัฒนาเข้าใจและเรียนรู้คุณธรรม นั้น ๆ ได้ง่าย ขึ้นกิจกรรมการอยู่ให้เห็นอาจทำได้ดังนี้ เช่น 1) การสอดแทรกคุณธรรมลงในการปฏิบัติงาน หรือกิจกรรมการ เรียนการสอน หากเห็นว่าสิ่งใดถูกต้องเหมาะสมก็ชมเชยยกย่องและถ้าประพฤติปฏิบัติผิดก็บอกให้รู้ และ 2) พฤติกรรมของผู้ให้การพัฒนาต้องเป็นแบบอย่างที่ต้องเหมาะสม อันจะนำไปเป็นเหตุในทางปฏิบัติ

ขั้นที่ 3 เย็นให้สัมผัส เป็นขั้นตอนที่ต้องการให้ครูที่ต้องการพัฒนาได้ปฏิบัติด้วย ตนเอง เพื่อให้ได้ข้อค้นพบว่าการปฏิบัติตามคุณธรรมที่ถูกต้องให้มีความสุขแก่ผู้ปฏิบัติอย่างไร แม้จะใช้ระยะเวลาที่ต้อง ใช้ความพยายามและอดทน เพราะไม่สามารถปฏิบัติได้ภายในเวลาจำกัด ซึ่งอาจจะมีกิจกรรมดังนี้ 1) เป็น กิจกรรมที่สนับสนุนให้การปฏิบัติเกิดผลโดยการใช้กลยุธมิตรจากเพื่อนครู ด้วยตนเองช่วยให้ครูที่ร่วมพัฒนา มีการกระทำซ้ำ ๆ จนติดเป็นนิสัยทำให้ครูผู้ปฏิบัติไม่รู้สึกถึงความยากลำบากในการปฏิบัติอีกต่อไป และ 2) การใช้ระเบียบวินัยบังคับช่วยให้ครูสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมได้มากยิ่งขึ้น

4. การพัฒนาคุณธรรมของครูโดยอาศัยการปลูกความศรัทธาตามหลักพุทธศาสนา ความศรัทธาเป็นแนวคิดที่ช่วยพัฒนาคุณธรรมของครู มีดังนี้

4.1 ความศรัทธาเป็นปัจจัยองค์ประกอบขั้นต้นในการพัฒนาปัญญาของมนุษย์ เป็นความเชื่อและความมั่นใจในเหตุมาว่าสิ่งนั้น ๆ เป็นไปได้อย่างแท้จริง ความมั่นใจว่าสิ่งนั้นมีคุณค่า ควรแก่การยึดถือและอยากพิสูจน์ความจริงของเหตุผลที่เชื่อมั่นนั้น

4.2 ความศรัทธาช่วยส่งเสริมความคิดและวิจรรณญาณต่าง ๆ ทำให้เกิดปัญญาแก่บุคคลในทางกลับกันปัญญาทำให้ความศรัทธามั่นคงแน่นแฟ้นยิ่งขึ้นเพราะได้คิดค้นหาเหตุผลและได้ไตร่ตรองแล้ว ดังนั้นความศรัทธาในพระพุทธศาสนาได้ส่งเสริมการคิดค้นหาเหตุผล ไม่ใช่เป็นการ บังคับให้ยอมรับความจริงต่าง ๆ ตามที่มีผู้กำหนดให้รับ

4.3 ความศรัทธาเป็นคุณธรรมสำคัญที่ช่วยเหนี่ยวรั้งและปกป้องไม่ให้บุคคลยอม ตามสิ่งชักจูงการเย้ายวนให้ทำความชั่วสำหรับผู้ที่ยังไม่หมดกิเลส นั้น ความศรัทธาช่วยให้รักษาศีลได้ดี แต่ถ้าเป็นศรัทธาที่ไม่มีปัญญาประกอบด้วยอาจมิโทษได้ โดยกลายเป็นตัวการขัดขวางการสร้างปัญญา เสียด้วยซ้ำ ซึ่งการพัฒนาคุณธรรมของครูด้วยการสร้างความศรัทธาในอาชีพจำเป็นต้องมีหลักการยอมจะส่งผลให้มีการพัฒนาความประพฤติและการปฏิบัติที่ดี ที่นำไปสู่การพัฒนาวิชาชีพ ประไพ สิริเลิศ (2552 : 76) กล่าวว่า การปลูกฝังศรัทธาหรือการสร้างศรัทธาในวิชา วิชาชีพครูจะเป็นเครื่องมือที่ช่วยกำหนดทิศทางแนวคิดในการประพฤติปฏิบัติและดำเนินชีวิตความเป็นครูไปได้อย่างมีความสุข ทั้งต่อตัวครูผู้เรียนและวิชาชีพครู ซึ่งความศรัทธาในวิชาชีพครูจะทำให้เกิดการพัฒนา ดังนี้

1. การรู้จักและเข้าใจบทบาทและหน้าที่ของครู
2. การเข้าใจและเห็นคุณค่างานของครูที่มีต่อตนเองและต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง
3. มีความภาคภูมิใจในงาน
4. มีความรับผิดชอบในหน้าที่การงานสูง ประกอบด้วย

- 4.1 อุทิศเวลาให้แก่งาน
- 4.2 เอาใจใส่งานเพื่อให้งานนั้นเกิดผลดีมีคุณภาพดี
- 4.3 ศึกษาและทำความเข้าใจถึงลักษณะงานโดยละเอียดถี่ถ้วน
- 4.4 ปรับปรุงงานของตนให้ดีขึ้นอยู่เสมอ
- 4.5 ทำงานเต็มสติกำลังปัญญาและความสามารถของตน
- 4.6 มีคุณธรรมเหมาะสมกับงานในหน้าที่ของตน
- 4.7 มีอุดมคติและมีอุดมการณ์ในการทำงาน

5. การพัฒนาคุณธรรมของครูโดยวิธีการผสมผสาน มีแนวทางการในการปฏิบัติ ดังนี้

5.1 วิธีการจูงใจ ใช้หลักจิตวิทยาที่ว่า การจูงใจย่อมช่วยกระตุ้นให้คนพยายามทำในสิ่งที่จะนำมาซึ่งความสบายใจหรือความต้องการได้รับการตอบสนอง การจูงใจจึงสามารถทำได้ทั้งทางบวก เช่น การให้รางวัลหรือชมเชย ส่วนการจูงใจทางลบ เช่น การลงโทษหรือตีเตือนขึ้นอยู่กับจังหวะโอกาส

5.2 การใช้ระเบียบข้อบังคับและวินัยเข้าช่วย การใช้ระเบียบวินัยควรใช้ให้เหมาะสมอย่าให้เป็นการกดขี่หรือฝืนจิตใจให้คนอยู่ใต้ระเบียบ เช่น การปล่อยให้ผู้เรียนรู้เองตามยถากรรม อาจจะไม่เหมาะสมแต่การใช้ระเบียบวินัยและให้ปฏิบัติยังเป็นสิ่งจำเป็น

5.3 การใช้มนุษยสัมพันธ์ที่ดีหรือการสร้างสัมพันธภาพอันดีระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้บังคับบัญชากับผู้ใต้บังคับบัญชา ครูกับนักเรียน บ้านกับโรงเรียน เพื่อนครูด้วยกัน ฯลฯ ถ้ามีความเข้าใจกันดีทราบจุดประสงค์แจ่มชัด การปลูกฝังหรือการพัฒนาคุณธรรมก็ง่ายและสะดวก

5.4 การหาโอกาสให้ปฏิบัติตามคุณธรรมโดยสม่ำเสมอ เป็นการสร้างนิสัยที่ดี เช่น การให้ความประหยัดก็เพื่อให้รู้จักการปฏิบัติ เช่น การประหยัดน้ำไฟ การปฏิบัติในการใช้สิ่งของต่าง ๆ เมื่อหมดประโยชน์ใช้สอยก็อาจดัดแปลงมาทำเป็นประโยชน์อย่างอื่นได้

5.5 การปฏิบัติตัวของผู้นำนับได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญซึ่งมีอิทธิพลมากสำหรับการปฏิบัติ ตนตามและเป็นตัวอย่างที่ดี เช่น ในหมู่ผู้เรียนผู้นำก็คือครู ในหมู่ครูก็คือ ผู้บังคับบัญชาตามลำดับรวมไปถึงผู้นำทุกระดับต้องทำให้เกิดการยอมรับจนเป็นลักษณะนิสัยประจำชาติ เช่น คุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต

ดำรง ประเสริฐกุล (2552 : 96) ได้ให้แนวทางในการส่งเสริมคุณธรรมของครูไว้ 4 วิธี ดังนี้

วิธีที่ 1 การยกระดับจิตใจของครูด้วยวิธีการอบรมทางศาสนา สันทนาธรรม รักษาศีล เป็นการฝึกสมาธิและเจริญสมถภาวนา

วิธีที่ 2 การให้เลียนแบบจากตัวอย่างที่ดี วิธีนี้จะต้องหาตัวแบบที่ดีจากครูในโรงเรียน เพื่อโน้มน้าวให้ครูมีความกระตือรือร้นที่จะปฏิบัติตาม เช่น โครงการครูต้นแบบ โครงการครูดีเด่นแต่ละกลุ่มสาระ

วิธีที่ 3 ใช้อิทธิพลของกลุ่ม กลุ่มครูที่ดีมีอิทธิพลต่อครูคนอื่น ผู้บริหารจะต้องสร้างกลุ่ม ครูต้นแบบเพื่อชักนำให้ครูประพฤติตาม เช่น กลุ่มที่มีอิทธิพลในการวางแผนกันประหยัดในการเก็บเงินสำหรับอนาคตเพื่อพัฒนาตนเองจะช่วยลดความฟุ้งเฟ้อต่าง ๆ ประหยัดทรัพย์สิ้นส่วนตัว ราชการและสาธารณะ ช่วยซ่อมแซมเครื่องใช้มือชำรุดและสึกหรอ

วิธีที่ 4 การพัฒนาสมรรถภาพทางจิตใจ ใช้วิธีการดังนี้ 1) ด้านอารมณ์ มีความยับยั้งชั่งใจ ที่จะแสดงปฏิกิริยาตอบสนองในทางลบโดยวิธีการไตร่ตรองและการศึกษาหาสาเหตุที่แท้จริงของ พฤติกรรมนั้น 2) การสร้างคำมั่นสัญญา เป็นความพยายามเอาชนะอุปสรรคนั้น ๆ ตามคำมั่นสัญญา ที่กำหนดไว้ซึ่งวิธีการนี้อาจให้เพื่อนครูหรือผู้ใกล้ชิดเป็นผู้ประเมิณก็ได้ และ 3) การฝึกสมาธิ เพื่อทำให้ จิตใจสงบไม่ฟุ้งซ่าน จะช่วยให้ครูมีอารมณ์แจ่มใส สามารถที่จะเพิ่มสมรรถภาพทางจิตใจให้กับตนเอง ได้เป็นอย่างดี ในเวลาเดียวกันจะช่วยให้ครูตระหนักมองเห็นคุณค่าที่เหตุผล และจะประพฤติปฏิบัติ ในทางที่ดีงามจนกลายเป็นกิจนิสัยที่ดี

จากการส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูที่นักวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า แนวทาง การส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับครูมีหลายแนวทาง จำเป็นต้องเลือกวิธีการและฝึกฝนตนเอง เพื่อให้มีจิตใจที่เข้มแข็งในการประพฤติปฏิบัติตนเป็นครูที่ดีมีคุณธรรมและจริยธรรม ซึ่งส่งผลต่อการ ประกอบวิชาชีพครูให้เจริญก้าวหน้า เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับชุมชน สังคม และผู้เรียน

2.1.3 ลักษณะของครูที่ดีตามแนวพระพุทธศาสนา

ครูเป็นบุคคลที่มีความสำคัญยิ่งต่อกระบวนการจัดการศึกษา เป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของสถานศึกษาเพราะเป็นผู้จัดการเรียนการสอนแก่เด็กทั้งสอนความรู้ทางวิชาการและ รวมถึงการอบรมพัฒนาจิตใจให้มีคุณธรรมจริยธรรม ช่วยพัฒนาให้เด็กและเยาวชนของชาติเติบโตเป็น พลเมืองที่มีคุณภาพ ช่วยพัฒนาความเจริญแก่สังคม ประเทศชาติต่อไป ซึ่งลักษณะของครูที่ดีตามแนวพุทธศาสนามีหลักธรรม ดังนี้

1. กัลยาณมิตรธรรม เป็นหลักคำสอนในพุทธศาสนาที่เกี่ยวกับความเป็นครู ประกอบด้วยหลักธรรม 7 ประการ คือ

1.1 ปิโย น่ารัก คือ การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลทั่วไป การที่ครูจะเป็นที่รักแก่ศิษย์ได้ ก็ควรตั้งตนอยู่ในพรหมวิหาร 4 คือ 1) มีเมตตา ปราณณาต่อศิษย์ หาทางให้ศิษย์เป็นสุขและเจริญก้าวหน้าทั้งทางด้านวิชาการและการดำเนินชีวิต คอยระวังมิให้ศิษย์ตกอยู่ในความประมาท 2) มีกรุณา สงสาร เอ็นดูศิษย์ อยากรักษาช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์ ความไม่รู้ 3) มีมุทิตา คือ ชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดี และยกย่องเชิดชูให้ปรากฏเป็นการให้กำลังใจและช่วยทำให้เกิดความภูมิใจในตนเอง 4) มีอุเบกขา คือ วางตัวเป็นกลาง จิตใจที่ตั้งอยู่ในความยุติธรรม ไม่ลำเอียง ไม่มีอคติ

1.2 ครู หมายถึง การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคง ทั้งในด้านของจิตใจที่หนักแน่นมั่นคงที่จะดำรงตนอยู่ใน ความดีไม่หวั่นไหวไปตามอำนาจของกิเลสตัณหา และความหนักแน่นในด้านของความรอบรู้ธรรม ที่จะช่วยให้ครู มีคุณสมบัติ ดังกล่าว คือ พละ 5 ประการ ได้แก่ 1) ศรัทธาพละ คือ มีความเชื่อในทางที่ชอบ เช่น เชื่อว่าทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว 2) วิริยะพละ คือ ความเพียรในทางที่ชอบ คือ เพียรเลิกความชั่ว เพียรระวังความชั่วไม่ให้เกิดในสันดาน 3) สติพละ หมายถึง ความระลึกได้รู้สึกรู้สีกตัวในการกระทำ การพูด การคิดให้รอบคอบ 4) สมาธิพละ หมายถึง ความมีใจจดจ่อแน่วแน่นมั่นคงในสิ่งที่ตนปฏิบัติ พลังสมาธินี้จะป็นกำลังต่อต้าน ความฟุ้งซ่านมิให้เกิดขึ้นในใจ 5) ปัญญาพละ หมายถึง ความรอบรู้ คือรู้ว่าอะไรดี อะไรชั่ว อะไรควรทำอะไรควรเว้น อะไรเป็นประโยชน์ และอะไรไร้ประโยชน์

1.3 ภาวนีย การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ

1.4 วัตตา คือ เป็นผู้มีความสามารถในการตักเตือนสั่งสอน เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถ และเป็นคนดี คือใช้ความรู้ ความสามารถไปในทางสุจริต เป็นประโยชน์ ต่อตนเองและผู้อื่นได้ ลักษณะการสอนในแง่ของพุทธศาสนามี 5 ประการ คือ 1) สันตัสสนา คือ สอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริงอย่างที่ต้องการ ซึ่งจะต้องดำเนินไปตามลำดับขั้นดังนี้ คือ สอนจากสิ่งที่รู้แล้ว ไปหาสิ่งที่ยังไม่รู้ สอนจากสิ่งที่ง่ายไปหาสิ่งยาก สอนจากสิ่งที่ป็นรูปธรรมไปหาสิ่งที่ป็นนามธรรม 2) สมาทปนา มีการกระตุ้นเร้าเพื่อให้เกิดความกระตือรือร้นที่จะประพฤติปฏิบัติตามที่ครูสอน 3) สมุตเตชนา สร้างกำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง กล้าคิด

กล้าพูด กล้าทำ ไม่ครั่นคร้าม ต่อความยากลำบากหรืออุปสรรคใด ๆ 4) สัมผัสสังขาร สร้างความเพลิดเพลินให้แก่ผู้เรียน คือมีเทคนิคในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ

1.5 วจนิก ขโม เป็นผู้มีอารมณ์อดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้งการอดทนต่อกริยา วาจาอันก้าวร้าวรุนแรงของ ผู้อื่นได้นั้น เป็นสัญลักษณ์ของความเข้มแข็ง

1.6 คัมภีร์ยจกถกัตตา สามารถขยายข้อความที่ยากให้เข้าใจแก่การเข้าใจได้ การตีความในวิชาการนั้นๆ ให้ละเอียดลึกซึ้งง่ายแก่การเข้าใจ เพราะวิชาการต่างๆ ที่ครูนำมาสอนนั้นล้วนเป็นเรื่องที่ผู้เรียนไม่เคยเรียนมาก่อน ครูจะต้องมีวิธีที่จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจเรื่องยาก ๆ ได้โดยง่ายด้วยวิธีการดังนี้ 1) แสดงจุดเด่น หัวข้อสำคัญๆ หรือโครงสร้างของวิชานั้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความคิดรวบยอดก่อนที่จะอธิบาย ในรายละเอียด 2) แสดงเหตุผลในวิชานั้น เช่น อธิบายจากเหตุไปสู่ผล อธิบายจากผลไปสู่สาเหตุ ยกตัวอย่างประกอบหรือ เปรียบเทียบกับเนื้อหาของวิชาอื่น ๆ ที่ใกล้เคียง 3) แสดงเนื้อหาที่เป็นแก่นหรือสาระสำคัญของวิชานั้นๆ ตลอดจนชี้ให้เห็นคุณค่าในเชิงปฏิบัติเพราะผู้เรียนจะเรียนรู้ได้ดีถ้าสิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวสามารถนำมาปฏิบัติได้

1.7 โน จัญฐานเน นิโยชเย คือ การรู้จักและแนะนำศิษย์ไปในทางที่ถูกที่ควรหมายถึง ไม่นำศิษย์ไปในทางที่เสื่อมเสีย หรือชักชวนไปสู่อบายมุข เช่น ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เล่นการพนัน เที่ยวสถานเริงรมย์ต่างๆ วิธีการแนะนำศิษย์ไปใน ทาง ที่ถูกที่ควรนั้นมีอยู่ 3 ประการ คือ 1) คิดหาวิธี ใช้วิธีชักนำหราบ เป็นวิธีเตือนให้ศิษย์รู้สึกตัวและ ละความชั่ว กล่าวคือ เมื่อเห็นศิษย์ ประพฤติ ไปใน ทางที่ไม่ถูกไม่ควร 2) นัยคหวิธี ใช้วิธียกย่องชมเชย เป็นการกระตุ้นส่งเสริมให้เกิดนิสัยที่ดีและป้องกันไม่ให้เกิดนิสัยที่ไม่ดี เมื่อใด ที่เห็นศิษย์ทำความดี ครูจะต้องยกย่องชมเชย 3) ทิฏฐฐานคติวิธี ใช้วิธีกระทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง ครูต้องการให้ศิษย์ประพฤติปฏิบัติอย่างไร ครูก็ต้องปฏิบัติตน เช่นนั้นให้ศิษย์ได้เห็นเป็นตัวอย่าง

2. ธรรมโลกบาล หลักธรรมอันเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวประจำใจ คือ 1) หิริ ความละอายใจต่อการทำชั่ว ความละอายแก่ใจไม่คิดทำในสิ่งที่ไม่ดีงาม 2) โอตตปปะ ความเกรงกลัวต่อการทำความชั่วและผลของการกระทำ ไม่ทำสิ่งที่ไม่ดีงามทั้งต่อหน้าและลับหลัง ทั้งที่คนเห็นและคนไม่เห็น

3. พรหมวิหาร 4 เป็นคุณธรรมของครูจะต้องมีธรรมประจำใจอันประเสริฐนี้ไว้เพื่อเป็นหลักประพฤติปฏิบัติตนที่ดีงาม ได้แก่ 1) เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตเจตที่ดีงาม ผู้ที่เป็นครูอาจารย์จะต้องมีเมตตาเป็นที่ตั้ง 2) กรุณา ความสงสารศิษย์พึงช่วยเหลือให้พ้นจากความทุกข์และความไม่รู้ 3) มุทิตา คือ ความชื่นชมยินดีเมื่อศิษย์ได้ดีและยกย่องเชิดชูให้ปรากฏอันเป็นการให้กำลังใจและช่วยให้เกิดความภูมิใจในตนเอง 4) อุเบกขา คือ การวางตัววางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา มีจิตเรียบตรงเพียงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักหรือชังพร้อมที่จะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม พร้อมทั้งจะให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลเมื่อผู้อื่นรอนเป็นทุกข์

4. สังคหัตถ์ 4 หลักธรรมเกี่ยวกับการยึดเหนี่ยวจิตใจบุคคลและการประสานความสามัคคีในกลุ่มคน ประกอบด้วย 1) ทาน หมายถึง การให้ ครูอาจารย์จะต้องให้คำแนะนำสั่งสอน ให้ความรู้และความเข้าใจในเรื่องต่างๆ 2) ปิยวาจา หมายถึง พูดจาด้วยน้ำใจหวังดีมุ่งให้เป็นประโยชน์และเกิดผลดี ทำให้เกิดความเชื่อถือและเคารพนับถือ 3) อตถจริยา หมายถึง การประพฤติอันเป็นประโยชน์ การชวนช่วยช่วยเหลือ

กิจการสาธารณประโยชน์ ตลอดจนช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรมแก่ผู้อื่น 4) สมานัตตา หมายถึง การทำตนให้เสมอต้นเสมอปลายตลอดจนการวางตัวให้เหมาะสมแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์ และสิ่งแวดล้อม

5. อริยมรรค 8 หนทางปฏิบัติอันประเสริฐ ที่ครูควรมาใช้เพื่อให้ประสบความสำเร็จในการเรียนการสอน 1) สัมมาทิฐิ การเห็นชอบ หมายถึง การเห็นชอบตามทำนองคลองธรรม เป็นแสงสว่างส่องทางให้พ้นทุกข์ ครูทั้งหลายหากมีสัมมาทิฐิและถือปฏิบัติเป็นอย่างดีย่อมเป็นครู 2) สัมมาสังกัปปะ การดำริชอบ หมายถึง การคิดอย่างฉลาดรอบคอบ รู้จักไตร่ตรองมีวิธีคิด รู้จักใช้ความคิดในทางที่ถูกต้องดีงาม คิดในทางสร้างสรรค์ และเป็นประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อศิษย์ และต่อสังคม 3) สัมมาวาจา การพูดจาชอบ หมายถึง การไม่พูดจาส่อเสียดไม่เพ้อเจ้อ ไม่พูดหยาบและไม่พูดปดพูดเท็จ วิธีพูดของครูมีผลต่อความรู้สึกและจิตใจของศิษย์ หากครูพูดด้วยความจริงใจ อ่อนโยนไพเราะ ย่อมทำให้ศิษย์มีความเคารพและรักนับถือ 4) สัมมากัมมันตะ การทำงานชอบ หมายถึง การกระทำกิจด้วยความเต็มใจ และตั้งใจอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้เกิดผลดีต่อผู้เกี่ยวข้อง 5) สัมมาอาชีวะ การเลี้ยงชีวิตชอบ หมายถึง การทำอาชีพสุจริตและไม่ผิดกฎหมายทั้งหลาย 6) สัมมาวายามะ การเพียรชอบ หมายถึง การมุ่งมั่นพยายามในทางดี ครูต้องมีความเพียร คือ พยายามศึกษาหาความรู้อยู่เสมอ มีมานะพยายามสร้างความก้าวหน้าในชีวิตและหน้าที่การงานตามทำนองคลองธรรม 7) สัมมาสติ การระลึกชอบ หมายถึง การพิจารณาไตร่ตรองในทางที่ถูก ที่มีสติปัญญาเฉียบแหลมรอบคอบในการผจญปัญหาต่างๆ 8) สัมมาสมาธิ ความตั้งใจมั่นชอบ หมายถึง การตั้งอยู่ในความสงบ ไม่ปล่อยให้อารมณ์ทั้งหลายเกิดขึ้นจนทำให้หลงผิด หากครูผู้มีความตั้งใจมั่นชอบย่อมเป็นผู้ประสบความสำเร็จในการดำเนินอาชีพครู

9. อิทธิบาท 4 หลักธรรมที่ทำงานประสบความสำเร็จประกอบด้วย 1) ฉันทะ คือ ความพึงพอใจ ความต้องการที่จะทำสิ่งนั้นอยู่เสมอและปรารถนาให้ได้ผลดียิ่ง ๆ ขึ้นไป 2) วิริยะ คือ ความเพียรขยันหมั่นเพียรประกอบสิ่งนั้นๆ ด้วยความพยายามเข้มแข็งอดทน 3) จิตตะ คือ ความคิดตั้งจิตรับรู้ในสิ่งที่ทำและทำสิ่งนั้นด้วยความคิด จิตผกผันไม่ปล่อยใจให้ฟุ้งซ่านจากสิ่งที่ต้องรับผิดชอบ 4) วิมังสา คือ ความไตร่ตรอง หมั่นใช้ปัญญาพิจารณาใคร่ครวญตรวจตราหาเหตุผลและมีการวางแผนปรับปรุงงานอยู่เสมอ

อริยมรรคนี้จำแนกได้เป็น 3 กลุ่ม คือ กลุ่มแรก ได้แก่ สัมมาทิฐิกับสัมมาสังกัปปะ เป็นเรื่องของปัญญาหรือความสว่าง กล่าวคือ ผู้มีปัญญาย่อมรู้และคิดในทางที่ถูกและที่ดี กลุ่มที่สอง คือ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ และสัมมาอาชีวะ เป็นกลุ่มธรรมเกี่ยวกับการรักษาศีลผู้มีธรรมเหล่านี้ย่อมไม่เกิดความสับสนวุ่นวาย ทะเลาะชิงดีชิงเด่น กลุ่มสุดท้าย คือ สัมมาวายามะ สัมมาสติและสัมมาสมาธิ เป็นธรรมเกี่ยวกับสมาธิหรือความสงบ

10. สติภาวนา 4 การสอนของพระพุทธเจ้าแต่ละครั้ง จะดำเนินไปจนถึงผลสำเร็จ โดยมีคุณลักษณะซึ่งเรียกได้ว่า เป็นสติในการสอน 4 อย่างดังนี้ 1) สันทติสนา อธิบายให้เห็นชัดเจนแจ่มแจ้งเหมือนจูงมือไปดูเห็นกับตา 2) สมาทปนา จูงใจให้เห็นจริงด้วยชวนให้คล้อยตามจนต้องยอมรับและนำไปปฏิบัติ 3) สมุตเตสนา ระวังใจให้กลัวกลัว บังเกิดกำลังใจ ปลุกให้มีอุตสาหะแข่งขัน มั่นใจว่าจะทำให้สำเร็จได้

ไม่หวั่นระย่อต่อความเหนื่อยยาก 4) สัมผัสสังสนา ชโลมใจให้ชุ่มชื่น ร่าเริง เบิกบานพึงไม่เบื่อ และเปี่ยมด้วยความหวัง เพราะมองเห็นคุณประโยชน์ที่ตนจะพึงได้รับจากการปฏิบัติ

พุทธทาสภิกขุ ได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับครูที่ดีไว้ในการบรรยาย ณ สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา จังหวัด สุราษฎร์ธานี วันที่ 4-9 กันยายน 2527 สรุปได้ดังนี้คือ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2529 : 109-124)

1. ครูดี คือ ผู้นำทางวัตถุ หมายถึง การเป็นผู้นำใน 4 ประการดังนี้ คือ

1.1 เป็นผู้นำในการแสวงหาอย่างถูกต้อง ยึดหลักการแสวงหาอย่างสัตบุรุษไม่ก่อให้เกิดทุกข์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น ไม่กระทบกระทั่งให้ผู้อื่นเดือดร้อน

1.2 เป็นผู้นำในการแสวงหาอย่างถูกต้อง หมายถึง ไม่ผูกขาดเอาผลที่ได้รับจากการแสวงหามาเป็นของตนแต่ ผู้เดียว แต่จะต้องเผื่อแผ่ไปให้แก่ผู้อื่นโดยรอบด้าน

1.3 เป็นผู้นำในการเป็นอยู่อย่างถูกต้อง คือ ดำเนินชีวิตโดยปฏิบัติตามอริยมรรคอันมีองค์แปด ซึ่งเมื่อปฏิบัติ จนถึงที่สุดแล้วจะเกิดปัญญาเห็นธรรมชาติ ตามสภาพที่เป็นจริง คือ ความไม่มีตัวตน ทุกสิ่งเป็นเพียง ผลการปรุง แต่งของธาตุต่างๆ ตามธรรมชาติ และจะต้องเกิด-ดับ ไป ตามสภาพ จึงไม่ควรยึดมั่นถือมั่นว่าเป็นตัวเราของเรา อันจะก่อให้เกิดความเห็นแก่ตัว และเบียดเบียนซึ่งกันและกัน

1.4 เป็นผู้นำในการใช้ชีวิตให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนเองและผู้อื่น

2. เป็นผู้นำทางวิญญาณ หมายถึง ความเป็นผู้นำในเรื่องจิตใจ 4 ประการดังนี้คือ

2.1 มีความเข้าใจในกฎอภิปัจจยัตตา คือ มองเห็นตามความเป็นจริงว่า ทุกสิ่งในโลกนี้เป็นไปตามเหตุตาม ปัจจย เมื่อมีเหตุมีปัจจัยอย่างใดก็มีผลไปตามเหตุตามปัจจัย

2.2 มีความเข้าใจกฎตถตา ตถตาเป็นภาษาบาลี แปลว่า เป็นเช่นนั้นเอง คือ ทุกสิ่งเป็นเช่นนั้นเองตามธรรมชาติ เช่น มีการเกิดก็ต้องมีตาย ในความสลายก็มีความเจ็บไข้ซ่อนอยู่ การเจ็บการตายล้วนเป็นเช่นนั้นเอง ตามธรรมชาติ ไม่ใช่โชคร้ายหรือเคราะห์ร้ายอะไรทั้งสิ้น เป็นต้น

2.3 ความเป็นอยู่อย่างไม่มีอุปสรรค คือ ไม่ถือเอาอุปสรรคเป็นสิ่งที่ขัดขวางหรือทำให้ท้อถอย แต่ให้ยินดีรับเอา อุปสรรคที่เกิดขึ้นในชีวิต ในการทำงานหรือในจิตใจมาเป็นบทเรียนที่จะช่วยให้มีความรู้มีประสบการณ์ และมีความ สามารถในเรื่องนั้นๆ ดียิ่งขึ้น

2.4 ความเป็นอยู่อย่างไม่มีทุกข์ ความทุกข์เกิดจากความไม่รู้ เช่น เมื่อมีความต้องการแล้วไม่เป็น ไปตาม ความต้องการที่เกิดความทุกข์ ถ้าไม่ต้องการให้เกิดทุกข์ก็ต้องให้ทุกอย่างเป็นไปตามเหตุตามปัจจัย ไม่ต้องการให้มาก ไป กว่า ความเป็นไปตามเหตุตามปัจจัยนั้น

3. มีชีวิตเป็นธรรม คือ อยู่ด้วยธรรมและเพื่อธรรม หมายถึง ใช้กรรมเป็นเครื่องมือในการดำเนินชีวิตเพื่อ ให้ได้ผลคือธรรมที่พึงปรารถนา เช่น การดับทุกข์ ธรรมที่เป็นเครื่องมืออยู่มากมายเช่น ขรรษาธรรมอัน เป็นธรรม สำหรับผู้ครองเรือนมี 4 ประการคือ

1. สัจจะ ความจริง

2. ทมะ ความข่มใจ

3. ขันติ ความอดทน

4. จาคะ การเสียสละ การให้

อิทธิบาท 4 คือ ธรรมที่ช่วยให้สำเร็จประโยชน์มี 4 ประการคือ

1. ฉันทะ ความพอใจในสิ่งนั้น
2. วิริยะ ความพากเพียรในสิ่งนั้น
3. จิตตะ ความเอาใจใส่ในสิ่งนั้น
4. วิมังสา ความสอดส่องค้นคว้าในสิ่งนั้น

อย่างไรก็ตามธรรมบางประการก็เป็นได้ทั้งธรรมที่เป็นเครื่องมือ และธรรมที่เป็นผลเช่น ใช้ศีลเป็นเครื่องมือให้เกิดสมาธิ สมาธิจึงเป็นผลที่ต้องการ ขณะเดียวกันก็ใช้เป็นเครื่องมือให้เกิดผลคือปัญญา เป็นต้น

4. มีอุตมคติ ครูดีจะต้องมีอุตมคติ 4 ประการ คือ

4.1 ทำงานเกินค่า คือทำงานให้แก่โลกเกินค่าที่ได้รับตอบแทนจากสังคม เพราะครูเป็นผู้สร้างทางจิตใจ ซึ่งมีค่าเกินกว่าจะตีค่าเป็นเงิน

4.2 ทำงานเพื่อหน้าที่มิใช่เพื่อตนเอง ไม่เห็นแก่ตัว และไม่หวังประโยชน์ส่วนตน

4.3 ทำตนให้เป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม ไม่หลงใหลในความสุขทางกาม

4.4 ทำงานเพื่อให้ได้สิ่งที่ดีที่สุดที่มนุษย์ควรจะได้

สรุป ผู้เรียนหรือคนเรานั้นย่อมประกอบด้วยชั้น ๕ (คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร และวิญญาณ) ส่วนปัญหาพื้นฐานของผู้เรียนก็คือ ผู้เรียนนั้นมีอุปสรรคมูล (โลภะ โทสะ และโมหะ) อยู่มาก ถ้าผู้เรียนไม่เข้าใจวิธีที่จะลดหรือละอุปสรรคมูลลงได้บ้างแล้ว ก็จะเป็นอันตรายต่อตัวเองและสังคมด้วย กัลยาณมิตรธรรมนี้เป็นธรรมที่บ่งบอกลักษณะที่มีส่วนเกี่ยวกับการให้ความรู้ ความอบอุ่นและความมั่นใจแก่ศิษย์ หรือเป็นธรรมที่มีลักษณะเกี่ยวข้องกับการสั่งสอนศิษย์ กล่าวได้ว่า กัลยาณมิตร 7 ย่อมเป็นครูที่มีคุณลักษณะดีนั่นเอง

2.1.4 การนำคุณธรรมและจริยธรรมไปปฏิบัติในสถานศึกษา

การนำคุณธรรมและจริยธรรมปฏิบัติในสถานศึกษานั้น ต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย ทั้งสถานศึกษา บิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชน เอกชน รวมทั้งสถาบันต่าง ๆ ในชุมชน จะช่วยยกระดับ คุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งดำเนินการตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 การประเมินผลตามคำรับรองการปฏิบัติราชการอันเป็นกรอบในการปรับปรุงการจัดการสถานศึกษาสู่มาตรฐานการทำงานซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการนำคุณธรรมและจริยธรรมไปปฏิบัติไว้ดังนี้

สิทธิชัย เวศสุวรรณ (2558 : 94 - 105) ได้ทำการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพองค์กร ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา พบว่า องค์ประกอบของการพัฒนารูปแบบการบริหารคุณภาพองค์กรสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มี 5 องค์ประกอบ ดังนี้

องค์ประกอบที่ 1 ผลลัพธ์การดำเนินการและการจัดกระบวนการ มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. มีฐานข้อมูลสนับสนุนยุทธศาสตร์ที่ครอบคลุมถูกต้องและทันสมัย

2. ความสำเร็จของการดำเนินการตามแผนบริหารความเสี่ยง การสร้างคุณค่า การกำกับดูแลองค์กรที่ดี การจัดการความรู้ การพัฒนาบุคลากรและความพึงพอใจของผู้รับบริการ

องค์ประกอบที่ 2 การมุ่งเน้นทรัพยากรบุคคล การวัด การวิเคราะห์และการจัดการความรู้

1. การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในแต่ละกลุ่ม
2. การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมตามระดับการมีส่วนร่วม
3. การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากรที่มีประสิทธิผลและเป็นธรรมรวมทั้ง

แจ้ง ผลการประเมินให้บุคลากรทราบ

4. การดำเนินการตามแผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลที่กำหนดไว้
5. มีระบบการประกันคุณภาพการฝึกอบรมและความคุ้มค่าของการพัฒนา
6. การสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน
7. มีระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสม
8. จัดทำแผนการจัดการความรู้และนำไปปฏิบัติ
9. มีฐานข้อมูลเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงานของกระบวนการสนับสนุน

องค์ประกอบที่ 3 การวางแผนเชิงยุทธศาสตร์ มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. จัดทำแผนปฏิบัติราชการโดยมีการนำปัจจัยภายในภายนอกที่สำคัญมาใช้
2. จัดทำรายละเอียดของโครงการเพื่อใช้ในการติดตามผลการดำเนินงานให้บรรลุ

เป้าหมาย การวิเคราะห์

3. วางแผนกลยุทธ์การบริหารทรัพยากรบุคคลให้สอดคล้องกับแผนปฏิบัติราชการ
4. กำหนดขั้นตอน/กิจกรรม กรอบเวลาและผู้รับผิดชอบอย่างชัดเจนในการจัดทำ

แผนปฏิบัติราชการ

5. กำหนดทิศทางการทำงานที่ชัดเจนครอบคลุมวิสัยทัศน์ค่านิยมและเป้าประสงค์

องค์ประกอบที่ 4 การนำองค์กร มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

1. มีการกำหนดนโยบายดูแลองค์กรที่ดี
2. มีการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการบูรณาการ
3. มีระบบการควบคุมภายในและการบริหารความเสี่ยงที่ดี
4. มีกิจกรรมสร้างความผูกพันร่วมมือภายในองค์กร
5. มีการเพิ่มอำนาจการตัดสินใจให้แก่เจ้าหน้าที่ระดับต่าง ๆ ภายในองค์กร
6. มีการกำหนดตัวชี้วัดระบบการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ

องค์ประกอบที่ 5 การให้ความสำคัญกับผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย มีแนวทางการปฏิบัติดังนี้

คือ กำหนดกลุ่มผู้รับบริการและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย

จากการนำคุณธรรมและจริยธรรมไปปฏิบัติที่นักวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า การนำคุณธรรม และ จริยธรรมไปปฏิบัติในสถานศึกษานั้น ครูมีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในฐานะผู้ปฏิบัติงานและการมีปฏิสัมพันธ์ กับ ผู้เรียน เพื่อนครู ผู้ปกครองและชุมชน ดังนั้นการที่ครูนำคุณธรรมและจริยธรรมมาปฏิบัติจะช่วยให้ การทำงาน ย่างขึ้น ได้รับการยอมรับและงานที่ปฏิบัติบรรลุเป้าหมาย ซึ่งส่งผลดีต่อสถานศึกษา

2.2 แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับสมรรถนะของครูตามหลักพุทธศาสนา

สมรรถนะของครู (ID-Plan)

สมรรถนะ เป็นคุณลักษณะพื้นฐานของบุคคล ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อ การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิผล หรือเป็นไปตามเกณฑ์ หรือการมีผลงานที่โดดเด่นกว่าในการทำงานหรือสถานการณ์นั้น

สมรรถนะของครูและบุคลากรทางการศึกษา(Teachers and personals competency) หมายถึง พฤติกรรมซึ่งเกิดจากการรวมความรู้ (Knowledge) ทักษะ (Skill) คุณลักษณะ(Character) ทัศนคติ (Attitude) และแรงจูงใจ (Motivation) ของบุคคลส่งผลต่อความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ อย่างโดดเด่น

สมรรถนะ มีองค์ประกอบ 3 ประการ คือ

1. ความรู้ (Knowledge)
2. ทักษะ (Skills)
3. คุณลักษณะส่วนบุคคล (Attributes)

สมรรถนะครูประกอบไปด้วย สมรรถนะหลักและสมรรถนะประจำสายงาน มีดังนี้ (สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) กระทรวงศึกษาธิการ)

1. สมรรถนะหลัก (Core Competency) ประกอบด้วย 5 สมรรถนะ คือ
 - 1.1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน
 - 1.2 การบริการที่ดี
 - 1.3 การพัฒนาตนเอง
 - 1.4 การทำงานเป็นทีม
 - 1.5 จริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพครู
2. สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency) ประกอบด้วย 6 สมรรถนะ คือ
 - 2.1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้
 - 2.2 การพัฒนาผู้เรียน
 - 2.3 การบริหารจัดการชั้นเรียน
 - 2.4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน
 - 2.5 ภาวะผู้นำครู

2.6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้

สมรรถนะหลัก (Core Competency)

สมรรถนะที่ 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation) หมายถึง ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์โดยมีการวางแผน กำหนดเป้าหมาย ติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานและปรับปรุงพัฒนาประสิทธิภาพและผลงานอย่างต่อเนื่อง

ตาราง 1 การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การมุ่งผลสัมฤทธิ์ในการปฏิบัติงาน (Working Achievement Motivation)	1.1 ความสามารถในการวางแผน การกำหนดเป้าหมาย การวิเคราะห์ สังเคราะห์ ภารกิจงาน	1. วิเคราะห์ภารกิจงานเพื่อวางแผนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ 2. กำหนดเป้าหมายในการปฏิบัติงานทุกภาคเรียน 3. กำหนดแผนการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นขั้นตอน
	1.2 ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ให้มีคุณภาพ ถูกต้อง ครบถ้วนสมบูรณ์	1. ใฝ่เรียนรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ 2. ริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 3. แสวงหาความรู้เกี่ยวกับวิชาชีพใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาตนเอง
	1.3 ความสามารถในการติดตามประเมิน ผลการปฏิบัติงาน	1. ประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง
	1.4 ความสามารถในการพัฒนา การปฏิบัติงานให้มีประสิทธิภาพอย่าง ต่อเนื่อง เพื่อให้งานประสบความสำเร็จ	1. ใช้ผลการประเมินการปฏิบัติงานมาปรับปรุง/พัฒนาการทำงานให้ดียิ่งขึ้น 2. พัฒนาการปฏิบัติงานเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครองและชุมชน

สมรรถนะที่ 2 การบริการที่ดี (Service Mind) หมายถึง ความตั้งใจและความเต็มใจในการให้บริการ และการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้รับบริการ

ตาราง 2 การบริการที่ดี (Service Mind)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การบริการที่ดี (Service Mind)	2.1 ความตั้งใจและเต็มใจในการให้บริการ	1. ทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อประโยชน์ส่วนรวมเมื่อมีโอกาส 2. เต็มใจ ภาคภูมิใจ และมีความสุขในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ
	2.2 การปรับปรุงระบบบริการให้มี ประสิทธิภาพ	1. ศึกษาความต้องการของผู้รับบริการ และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง 2. ปรับปรุงและพัฒนาระบบการให้บริการให้มีประสิทธิภาพ

สมรรถนะที่ 3 การพัฒนาตนเอง (Self- Development) หมายถึง การศึกษาค้นคว้า หาความรู้ ติดตามและแลกเปลี่ยนเรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและ วิชาชีพ มีการสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน

ตาราง 3 การพัฒนาตนเอง (Self- Development)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การพัฒนาตนเอง (Self- Development)	3.1 การศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ติดตามองค์ความรู้ใหม่ๆ ทางวิชาการและวิชาชีพ	1. ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ มุ่งมั่นและแสวงหาโอกาสพัฒนาตนเอง ด้วยวิธีการ ที่หลากหลาย เช่น การเข้าร่วมประชุม/สัมมนา การศึกษาดูงาน การค้นคว้า ด้วยตนเอง
	3.2 การสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมในการพัฒนาองค์กรและวิชาชีพ	1. รวบรวม สังเคราะห์ข้อมูล ความรู้ จัดเป็นหมวดหมู่ และปรับปรุงให้ทันสมัย 2. สร้างองค์ความรู้และนวัตกรรมเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ องค์กรและ วิชาชีพ
	3.3 การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและสร้างเครือข่าย	1. แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่นเพื่อพัฒนาตนเอง และพัฒนางาน 2. ให้คำปรึกษา แนะนำในทิศ และถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ ทางวิชาชีพ แก่ผู้อื่น 3. มีการขยายผลโดยสร้างเครือข่ายการเรียนรู้

สมรรถนะที่ 4 การทำงานเป็นทีม (Team Work) หมายถึง การให้ความร่วมมือ ช่วยเหลือ สนับสนุน เสริมแรงให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงาน การปรับตัวเข้ากับผู้อื่น หรือทีมงาน แสดงบทบาทการเป็นผู้นำหรือผู้ตามได้อย่างเหมาะสมในการทำงานร่วมกับผู้อื่น เพื่อสร้างและดำรงสัมพันธภาพของสมาชิก ตลอดจนเพื่อพัฒนา การจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย

ตาราง 4 การทำงานเป็นทีม (Team Work)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การทำงานเป็นทีม (Team Work)	4.1 การให้ความร่วมมือช่วยเหลือ และสนับสนุนเพื่อนร่วมงาน	1. สร้างสัมพันธภาพที่ดีในการทำงานร่วมกับผู้อื่น 2. ทำงานร่วมกับผู้อื่นตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย 3. ช่วยเหลือ สนับสนุน เพื่อนร่วมงานเพื่อสู่เป้าหมายความสำเร็จร่วมกัน
	4.2 การเสริมแรงให้กำลังใจเพื่อนร่วมงาน	1. ให้เกียรติ ยกย่องชมเชย ให้กำลังใจแก่เพื่อนร่วมงานในโอกาสที่เหมาะสม
	4.3 การปรับตัวเข้ากับกลุ่มคนหรือสถานการณ์ที่หลากหลาย	1. มีทักษะในการทำงานร่วมกับบุคคล/กลุ่มบุคคลได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งภายใน และภายนอกสถานศึกษาและในสถานการณ์ต่างๆ

ตาราง 4 (ต่อ)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การทำงานเป็นทีม (Team Work)	4.5 การเข้าไปมีส่วนร่วมร่วมกับผู้อื่นใน การพัฒนาการจัดการศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย	1. แลกเปลี่ยน/รับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ภายในทีมงาน 2. แลกเปลี่ยนเรียนรู้/รับฟังความคิดเห็นและประสบการณ์ระหว่างเครือข่ายและทีมงาน 3. ร่วมกับเพื่อนร่วมงานในการสร้างวัฒนธรรมการทำงานเป็นทีมให้เกิดขึ้นใน สถานศึกษา

สมรรถนะที่ 4 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity) หมายถึง การประพฤติปฏิบัติตนถูกต้องตามหลักคุณธรรม จริยธรรม จรรยาบรรณวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน และสังคม เพื่อสร้างความศรัทธาในวิชาชีพครู

ตาราง 5 จริยธรรม และจรรยาบรรณวิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
จริยธรรม และ จรรยาบรรณ วิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity)	1. ความรักและศรัทธาในวิชาชีพ	1. สนับสนุน และเข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพ 2. เสียสละ อุทิศตนเพื่อประโยชน์ต่อวิชาชีพ และเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพ 3. ยกย่อง ชื่นชมบุคคลที่ประสบความสำเร็จในวิชาชีพ 4. ยึดมั่นในอุดมการณ์ของวิชาชีพ ปกป้องเกียรติและศักดิ์ศรีของวิชาชีพ
	2. มีวินัยและความรับผิดชอบในวิชาชีพ	1. ซื่อสัตย์ต่อตนเอง ตรงต่อเวลา วางแผนการใช้จ่ายและใช้ทรัพยากรอย่างประหยัด 2. ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และวัฒนธรรมที่ดีขององค์กร 3. ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่ และมุ่งมั่นพัฒนาการประกอบวิชาชีพให้ก้าวหน้า 4. ยอมรับผลอันเกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของตนเอง และหาแนวทางแก้ไขปัญหาอุปสรรค
	3. การดำรงชีวิตอย่างเหมาะสม	1. ปฏิบัติตน/ดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงได้เหมาะสมกับสถานะของตน 2. รักษาสิทธิประโยชน์ของตนเอง และไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น 3. เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ช่วยเหลือ และไม่เบียดเบียนผู้อื่น

ตาราง 5 (ต่อ)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
จริยธรรม และ จรรยาบรรณ วิชาชีพครู (Teacher's Ethics and Integrity)	4. การประพฤติปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี	1. ปฏิบัติตนได้เหมาะสมกับบทบาทหน้าที่ และสถานการณ์ 2. มีความเป็นกัลยาณมิตรต่อผู้เรียน เพื่อนร่วมงาน และผู้รับบริการ 3. ปฏิบัติตนตามหลักการครองตน ครองคน ครองงานเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จ 4. เป็นแบบอย่างที่ดีในการส่งเสริมผู้อื่นให้ปฏิบัติตนตามหลักจริยธรรม จรรยาบรรณ วิชาชีพครู และพัฒนาจนเป็นที่ยอมรับ

สมรรถนะประจำสายงาน (Functional Competency)

สมรรถนะที่ 1 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management) หมายถึง ความสามารถในการสร้างและพัฒนาหลักสูตร การออกแบบการเรียนรู้อย่างสอดคล้องและเป็นระบบ จัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญใช้และพัฒนาสื่อนวัตกรรมเทคโนโลยีและการวัด ประเมินผล การเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด

ตาราง 6 การบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การบริหาร หลักสูตรและการ จัดการเรียนรู้ (Curriculum and Learning Management)	1. การสร้างและพัฒนาหลักสูตร	1. สร้าง/พัฒนาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางและท้องถิ่น 2. ประเมินการใช้หลักสูตรและนำผลการประเมินไปใช้ในการพัฒนาหลักสูตร
	2. ความรู้ ความสามารถในการ ออกแบบการเรียนรู้	1. กำหนดผลการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เน้นการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ประยุกต์ ริเริ่มเหมาะสม กับสาระการเรียนรู้ ความแตกต่างและธรรมชาติของผู้เรียนเป็นรายบุคคล 2. ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายเหมาะสม สอดคล้องกับวัย และความต้องการของผู้เรียน และชุมชน 3. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบการเรียนรู้ การจัดกิจกรรมและการประเมินผลการ เรียนรู้ 4. จัดทำแผนการจัดการเรียนรู้อย่างเป็นระบบโดยบูรณาการ อย่างสอดคล้องเชื่อมโยงกัน 5. มีการนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการ เรียนรู้และปรับใช้ตามสถานการณ์ อย่างเหมาะสมและเกิดผล กับผู้เรียนตามที่คาดหวัง 6. ประเมินผลการออกแบบการเรียนรู้เพื่อนำไปใช้ปรับปรุง/ พัฒนา

ตาราง 6 (ต่อ)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
	3. การจัดการเรียนรู้ที่ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ	1. จัดทำฐานข้อมูลเพื่อกออกแบบการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 2. ใช้รูปแบบ/เทคนิควิธีการสอนอย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาเต็มตามศักยภาพ 3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ปลูกฝัง/ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสมรรถนะของผู้เรียน 4. ใช้หลักจิตวิทยาในการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีความสุข และพัฒนาอย่างเต็ม ศักยภาพ 5. ใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนในการจัดการเรียนรู้ 6. พัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครองและชุมชน
	4. การใช้และพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยี เพื่อการจัดการเรียนรู้	1. ใช้สื่อ นวัตกรรมและเทคโนโลยีในการจัดการเรียนรู้ อย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหาและกิจกรรม การเรียนรู้ 2. สืบค้นข้อมูลผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ตเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ 3. ใช้เทคโนโลยีคอมพิวเตอร์ในการผลิตสื่อ/นวัตกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนรู้
	5. การวัดและ ประเมินผล การเรียนรู้	1. ออกแบบวิธีการวัดและประเมินผลอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และผู้เรียน 2. สร้างและนำเครื่องมือวัดและประเมินผลไปใช้อย่างถูกต้องเหมาะสม 3. วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริง 4. นำผลการประเมินการเรียนรู้มาใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้

สมรรถนะที่ 2 การพัฒนาผู้เรียน (Student Development) หมายถึง ความสามารถในการปลูกฝัง คุณธรรมจริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกาย และสุขภาพจิต ความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจใน ความเป็นไทย การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพ

ตาราง 7 การพัฒนาผู้เรียน (Student Development)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การพัฒนาผู้เรียน (Student Development)	2.1 การปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่ผู้เรียน	1. สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรมแก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้ในชั้นเรียน 2. จัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมโดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการวางแผนกิจกรรม 3. จัดทำโครงการ/กิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน
	2.2 การพัฒนาทักษะชีวิต และ สุขภาพกาย และสุขภาพจิตผู้เรียน	1. จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนด้านการดูแลตนเอง มีทักษะในการเรียนรู้ การทำงาน การอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข และรู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลง
	2.3 การปลูกฝังความเป็น ประชาธิปไตย ความภูมิใจในความ เป็นไทยให้แก่ผู้เรียน	1. สอดแทรกความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทยให้แก่ผู้เรียน 2. จัดทำโครงการ/กิจกรรมส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ความภูมิใจในความเป็นไทย
	2.4 การจัดระบบดูแลช่วยเหลือ นักเรียน	1. ให้ผู้เรียน คณะครูผู้สอน และผู้ปกครองมีส่วนร่วมในดูแลช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล 2. นำข้อมูลนักเรียนไปใช้ช่วยเหลือ/พัฒนาผู้เรียนทั้งด้านการเรียนรู้และปรับพฤติกรรม เป็นรายบุคคล 3. จัดกิจกรรมเพื่อป้องกันแก้ไขปัญห และส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้แก่แก่นักเรียนอย่างทั่วถึง 4. ส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติตนอย่างเหมาะสมกับค่านิยมที่ดีงาม 5. ดูแล ช่วยเหลือ ผู้เรียนทุกคนอย่างทั่วถึง ทันการณ์

สมรรถนะที่ 3 การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management) หมายถึง การจัดบรรยากาศการเรียนรู้ การจัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา การกำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อย่างมีความสุข และความปลอดภัยของผู้เรียน

ตาราง 8 การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การบริหารจัดการชั้นเรียน (Classroom Management)	1. จัดบรรยากาศที่ส่งเสริมการเรียนรู้ ความสุขและความปลอดภัยของผู้เรียน	1. จัดสภาพแวดล้อมภายในห้องเรียน และภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ 2. ส่งเสริมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียน 3. ดูแลสิ่งอำนวยความสะดวกในห้องเรียนให้พร้อมใช้และปลอดภัยอยู่เสมอ
	2. จัดทำข้อมูลสารสนเทศและเอกสารประจำชั้นเรียน/ประจำวิชา	1. จัดทำข้อมูลสารสนเทศของนักเรียนเป็นรายบุคคลและเอกสารประจำชั้นเรียนอย่าง ถูกต้อง ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน 2. นำข้อมูลสารสนเทศไปใช้ในการพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ
	3. กำกับดูแลชั้นเรียนรายชั้น/รายวิชา	1. ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดกฎ กติกา ข้อตกลงในชั้นเรียน 2. แก้ปัญหา/พัฒนานักเรียนด้านระเบียบวินัยโดยการสร้างวินัยเชิงบวกในชั้นเรียน 3. ประเมินการกำกับดูแลชั้นเรียน และนำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนา

สมรรถนะที่ 4 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research) หมายถึง ความสามารถในการทำความเข้าใจ แยกประเด็นเป็นส่วนย่อย รวบรวม ประมวลหาข้อสรุปอย่างมีระบบและนำไปใช้ในการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน รวมทั้งสามารถวิเคราะห์องค์หรือ งานใน ภาพรวมและดำเนินการแก้ปัญหา เพื่อพัฒนางานอย่างเป็นระบบ

ตาราง 9 การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research)	1. การวิเคราะห์	1. สำรวจปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อวางแผนการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน 2. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหาเกี่ยวกับนักเรียนที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนเพื่อกำหนดทางเลือกในการแก้ไข ปัญหาเรื้อรังปัจจุบัน 3. มีการวิเคราะห์จุดเด่น จุดด้อย อุปสรรคและโอกาสความสำเร็จของการวิจัยเพื่อแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชั้นเรียน

ตาราง 9 (ต่อ)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน (Analysis & Synthesis & Classroom Research)	2. การสังเคราะห์	1. รวบรวม จำแนกและจัดกลุ่มของสภาพปัญหาของผู้เรียน แนวคิดทฤษฎีและวิธีการแก้ไขปัญหาเพื่อ สะดวกต่อการนำไปใช้ 2. มีการประมวลผลหรือสรุปข้อมูลสารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาในชั้นเรียนโดยใช้ข้อมูลรอบด้าน
	3. การวิจัยเพื่อพัฒนาผู้เรียน	1. จัดทำแผนการวิจัยและดำเนินกระบวนการวิจัย อย่างเป็นระบบตามแผน ดำเนินการวิจัยที่กำหนด ไว้ 2. ตรวจสอบความถูกต้องและความน่าเชื่อถือของผลการวิจัยอย่างเป็นระบบ 3. มีการนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในกรณีศึกษาอื่น ๆ ที่มีบริบทของปัญหาที่ คล้ายคลึงกัน

สมรรถนะที่ 5 ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership) หมายถึง คุณลักษณะและพฤติกรรมของครูที่แสดงถึงความเกี่ยวข้องสัมพันธ์ส่วนบุคคล และการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนโดยปราศจากการใช้อิทธิพลของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อให้เกิดพลังแห่งการเรียนรู้เพื่อพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ

ตาราง 10 ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership)	1. วุฒิภาวะความเป็นผู้ใหญ่ที่เหมาะสมกับความเป็นครู (Adult Development)	1. พิจารณาทบทวน ประเมินตนเองเกี่ยวกับพฤติกรรมที่แสดงออกต่อผู้เรียนและผู้อื่น และมีความรับผิดชอบต่อนตนเองและส่วนรวม 2. เห็นคุณค่า ให้ความสำคัญในความคิดเห็นหรือผลงาน และให้เกียรติแก่ผู้อื่น 3. กระตุน้จิตใจ ปรับเปลี่ยนความคิดและการกระทำของผู้อื่นให้มีความผูกพันและมุ่งมั่นต่อเป้าหมายในการทำงานร่วมกัน
	2. การสนทนาอย่างสร้างสรรค์ (Dialogue)	1. มีปฏิสัมพันธ์ในการสนทนา มีบทบาท และมีส่วนร่วมในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น โดยมุ่งเน้นไปที่การเรียนรู้ของผู้เรียนและการพัฒนาวิชาชีพ 2. มีทักษะการฟัง การพูดและการตั้งคำถาม เปิดใจกว้าง ยืดหยุ่น ยอมรับทัศนะที่หลากหลาย ของผู้อื่น เพื่อเป็นแนวทางใหม่ ๆ ในการปฏิบัติงาน 3. สืบเสาะข้อมูล ความรู้ทางวิชาชีพใหม่ๆ ที่สร้างความท้าทายในการสนทนาอย่างสร้างสรรค์กับผู้อื่น

ตาราง 10 (ต่อ)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
ภาวะผู้นำครู (Teacher Leadership)	3. การเป็นบุคคล แห่งการ เปลี่ยนแปลง (Change Agency)	1. ให้ความสนใจต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นปัจจุบัน โดยมีการวางแผนอย่างมีวิสัยทัศน์ซึ่ง เชื่อมโยงกับวิสัยทัศน์ เป้าหมายและพันธกิจของโรงเรียนร่วมกับผู้อื่น 2. ริเริ่มการปฏิบัติที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและการพัฒนานวัตกรรม 3. กระตุ้นผู้อื่นให้มีการเรียนรู้และความร่วมมือในวงกว้างเพื่อพัฒนาผู้เรียนสถานศึกษาและวิชาชีพ 4. ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นภายใต้ระบบ/ขั้นตอนที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมได้
	4. การปฏิบัติงาน อย่าง ไตร่ตรอง (Reflective Practice)	1. พิจารณาไตร่ตรองความสอดคล้องระหว่างการเรียนรู้ของนักเรียนและการจัดการเรียนรู้ 2. สนับสนุนความคิดริเริ่มซึ่งเกิดจากการพิจารณาไตร่ตรองของเพื่อนร่วมงาน และมีส่วนร่วม ในการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ 3. ใช้เทคนิควิธีการหลากหลายในการตรวจสอบ ประเมินการปฏิบัติงานของตนเอง และผลการดำเนินงานสถานศึกษา
	5. การมุ่งพัฒนา ผลสัมฤทธิ์ ผู้เรียน (Concern for improving pupil achievement)	1. กำหนดเป้าหมายและมาตรฐานการเรียนรู้ที่ท้าทายความสามารถของตนเองตามสภาพจริง และปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จได้ 2. ให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นรอบด้านของผู้เรียนต่อผู้ปกครองและผู้เรียนอย่างเป็นระบบ 3. ยอมรับข้อมูลป้อนกลับเกี่ยวกับความคาดหวังด้านการเรียนรู้ของผู้เรียนจากผู้ปกครอง 4. ปรับเปลี่ยนบทบาทและการปฏิบัติงานของตนเองให้เอื้อต่อการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียน 5. ตรวจสอบข้อมูลการประเมินผู้เรียนอย่างรอบด้าน รวมไปถึงผลการวิจัย หรือองค์ความรู้ ต่างๆ และนำไปใช้ในการพัฒนาผลสัมฤทธิ์ผู้เรียนอย่างเป็นระบบ

สมรรถนะที่ 6 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative – Building for Learning Management) หมายถึง การประสานความร่วมมือ สร้างความสัมพันธ์ที่ดี และเครือข่ายกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน เพื่อสนับสนุน ส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

ตาราง 11 การสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนเพื่อการจัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative – Building for Learning Management)

สมรรถนะ	ตัวบ่งชี้	รายการพฤติกรรม
การสร้าง ความสัมพันธ์ และ ความร่วมมือกับ ชุมชน เพื่อการ จัดการเรียนรู้ (Relationship & Collaborative for Learning)	1. การสร้าง ความสัมพันธ์ และ ความ ร่วมมือกับชุมชน เพื่อการจัดการ เรียนรู้	1. กำหนดแนวทางสร้างความสัมพันธ์ที่ดี และความร่วมมือกับชุมชน 2. ประสานให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสถานศึกษา 3. ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ของชุมชน 4. จัดกิจกรรมที่เสริมสร้างความสัมพันธ์และความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการจัดการเรียนรู้
	2. การสร้าง เครือข่าย ความ ร่วมมือเพื่อการ จัดการเรียนรู้	1. สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และองค์กรอื่นๆ ทั้ง ภาครัฐและเอกชนเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการจัดการเรียนรู้

2.3 หลักธรรมในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ศาสนาทุกศาสนามีจุดมุ่งหมายหลักคือ การพัฒนาคนหรือการพัฒนาศักยภาพของมนุษย์ให้เป็นผู้มีความพร้อมทั้งร่างกายจิตใจในอันที่จะดำรงชีวิตอยู่อย่างมีความสุข ความเจริญและประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ภายใต้ระเบียบคำสอนและจุดมุ่งหมายของแต่ละศาสนา ในส่วนของพระพุทธศาสนาได้กำหนดหลักธรรมในการพัฒนาคนที่สำคัญ คือ

3.1 อริยสัจ 4 คือ ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ อันเป็นหลักคำสอนสำคัญของพระพุทธศาสนา มีดังนี้

- 1) ทุกข์ คือ ความจริงที่ว่าด้วยความทุกข์
- 2) สมุทัย คือ ความจริงที่ว่าด้วยเหตุให้เกิดทุกข์
- 3) นิโรธ คือ ความจริงที่ว่าด้วยความดับทุกข์
- 4) มรรค คือความจริงที่ว่าด้วยทางแห่งความดับทุกข์

1. ทุกข์ (ธรรมที่ควรรู้)

ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจ มนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ต่างก็มีความทุกข์ด้วยกันทั้งนั้น ความทุกข์จึงเกิดขึ้นกับใครก็ได้ทุกขณะ เราจึงไม่ควรประมาทและพร้อมที่จะเผชิญหน้ากับความจริงของทุกข์นั้นๆ

ความทุกข์เกิดขึ้นที่ไหน และมีกระบวนการเกิดขึ้นได้อย่างไร

1) ชันธ 5 คือ องค์ประกอบของชีวิตมี 5 ประการ

- รูป คือ ส่วนประกอบของชีวิตเป็นร่างกาย รวมถึงพฤติกรรมทั้งหมดของร่างกายด้วย

- เวทนา คือ ความรู้สึกของกายและใจที่เกิดขึ้นต่อสิ่งที่รับรู้ (คือ รู้ทางตาที่เกิดจากการได้เห็น รู้ทางหูที่เกิดจากการได้ยินได้ฟัง รู้ทางจมูกที่เกิดจากได้กลิ่น รู้ทางลิ้นที่เกิดจากการได้ลิ้มรส รู้ทางกายที่เกิดจากการได้สัมผัส รู้ทางใจที่เกิดจากการได้คิด) มี 3 อย่าง คือ ความรู้สึกสบายกายและสบายใจ เรียกว่า สุข เวทนา ความรู้สึกไม่สบายกายใจ เรียกว่า ทุกข์เวทนา ความรู้สึกที่ไม่เป็นสุขและไม่เป็นทุกข์ เรียกว่า อุเบกขา เวทนา

- สัญญา คือ ความจำได้หมายรู้ในสิ่งต่างๆ ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมที่เกิดจากตา หู จมูก ลิ้น กายและใจได้สัมผัสกับ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัสและนึกคิด

- สังขาร คือ การที่จิตของคนเราคิดปรุงแต่งไปในทางที่ดี ทางที่ชั่ว หรือทางที่ไม่ดีและไม่ชั่ว (การคิดกลางๆ) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมทั้งทางดีและทางชั่วหรือเป็นแรงจูงใจหรือกระตุ้นผลักดันให้คนเราก่อการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง

- วิญญาณ คือ การรับรู้อารมณ์ (ความรู้สึก) ของใจผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5

การรับรู้อารมณ์ทางตา หรือ การเห็น เรียกว่า จักขุวิญญาณ

การรับรู้อารมณ์ทางหู หรือ การได้ยิน เรียกว่า โสตวิญญาณ

การรับรู้อารมณ์ทางจมูก หรือ การได้กลิ่น เรียกว่า ฆานวิญญาณ

การรับรู้อารมณ์ทางลิ้น หรือ การลิ้มรส เรียกว่า ชิวหาวิญญาณ

การรับรู้อารมณ์ทางกาย หรือ การสัมผัสทางกาย เรียกว่า กายวิญญาณ

การรับรู้อารมณ์ทางใจ หรือ การคิด เรียกว่า มโนวิญญาณ

สรุปได้ว่า ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ เรียกว่า อายตนะภายใน รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส การนึกคิด (ธรรมารมณ์) เรียกว่า อายตนะภายนอกอายตนะ แปลว่า สิ่งที่เชื่อมต่อให้เกิดการรับรู้ เช่น ตาบอด จะมองไม่เห็นรูป (สิ่งต่างๆ) เมื่อมองไม่เห็น ความรู้ที่เกิดจากการจากมองไม่เห็นก็จะไม่มี แต่ก็มีข้อดี คือ ความทุกข์ที่เกิดจากทางตาที่ได้อ่านก็จะไม่มี เป็นต้น

ตา มองเห็นสิ่งที่ไม่ดี เกิดความทุกข์ทางใจ

หู ได้ยินเสียงที่ไม่ดี เกิดความทุกข์ทางใจ

จมูก ได้กลิ่นที่ไม่ดี เกิดความทุกข์ทางใจ

ลิ้น ได้ลิ้มรสที่ไม่ดี เกิดความทุกข์ทางใจ

กาย ได้สัมผัสสิ่งที่ไม่ดี เกิดความทุกข์ทางใจและทางกาย

ใจ ได้นึกคิดถึงสิ่งที่ไม่ดี เกิดความทุกข์ทางใจ

ในทางตรงข้าม

ตา มองเห็นสิ่งที่ดี เกิดความสุขทางใจ

หู ได้ยินเสียงที่ดี เกิดความสุขทางใจ

จมูก ได้กลิ่นที่ดี เกิดความสุขทางใจ

ลิ้น ได้ลิ้มรสที่ดี เกิดความสุขทางใจ

กาย ได้สัมผัสสิ่งที่ดี เกิดความสุขทางใจและทางกาย

ใจได้นึกคิดถึงสิ่งที่ดี เกิดความสุขทางใจ

ความสุขและความทุกข์ของคนเราเกิดขึ้นที่กายและใจ เมื่อมีการกระทำเกิดขึ้นมีพฤติกรรมเกิดขึ้น เมื่อการกระทำนั้นผ่านไปบางทีก็ทำให้เกิดความสุขและความทุกข์ได้เช่น จดจำการกระทำนั้นได้ และได้นึกคิดเกี่ยวกับการกระทำนั้นทำให้เกิดความไม่พอใจ เกิดความแค้นใจ เกิดความโศกเศร้าใจ เรียกว่า ความทุกข์

2. สมุทัย (หลักธรรมที่ควรละ)

สมุทัย คือ ความจริงที่ว่าด้วยเหตุเกิดแห่งความทุกข์เพราะความทุกข์หรือปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น มีสาเหตุเกิดจากอะไรบางอย่างไม่ได้เกิดขึ้นโดยไม่มีเหตุ หลักธรรมที่ควรละ เพื่อไม่ให้เกิดทุกข์ต่างๆ ที่ควรรู้ คือ

2.1 หลักกรรม (วิบัติ 4)

2.2 อกุศลกรรมบถ 10

2.3 อปายมุข 6

2.1 หลักกรรม ได้แก่ วิบัติ 4 หลักกรรมหรือกฎแห่งกรรม เป็นคำสอนที่สำคัญของพุทธศาสนามีใจความสั้นว่า หว่านพืชเช่นใด ได้ผลเช่นนั้น ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว ผลของกรรมมีทั้งผลชั้นในและผลชั้นนอกผลชั้นใน หมายความว่า เมื่อใดเราทำดีเราก็เป็นคนดีเมื่อนั้นคือ ใจสงบ สะอาด ปลอดโปร่ง เมื่อใดทำชั่วก็เป็นคนชั่วเมื่อนั้น คือ จิตใจเต็มไปด้วยความโลภ ความมั่งร้าย ความไม่สงบผ่องใส ผลชั้นนอก หมายถึงความสุข ความทุกข์ ความเจริญ ความเสื่อม ซึ่งปัจจัยภายนอกตัวเราเป็นผู้กำหนด ทำให้ผลชั้นนอกของกรรมไม่เป็นไปอย่างที่เราควรเป็นสิ่งที่สนับสนุนให้กรรมดีให้ผล (ชั้นนอก) และขัดขวางการให้ผล (ชั้นนอกของกรรมชั่ว เรียกว่า สมบัติ สิ่งที่สนับสนุนให้กรรมชั่วให้ผล (ชั้นนอก) ขัดขวางการให้ผล(ชั้นนอกของกรรมดีเรียกว่า วิบัติ)

วิบัติ 4 คือ ความบกพร่อง 4 ประการ ดังนี้

- คติวิบัติ คือ เกิดอยู่ในภพ ถิ่นหรือประเทศที่ไม่เจริญ
- อุปริวิบัติ คือ เกิดมามีร่างกายพิกลพิการ อ่อนแอ ไม่สง่างาม
- กาลวิบัติ คือ เกิดในสมัยที่บ้านเมืองมีทุกข์ภัยกองคนชั่ว บีบคั้นคนดีไม่มีศีลธรรม
- ปโยควิบัติ คือ ทำงานไม่ต่อเนื่อง ไม่ตรงกับความต้องการหรือความสามารถของตน

2.2 อกุศลกรรมบถ 10 หมายถึง ทางแห่งความชั่วหรือกรรมชั่ว อันเป็นทางไปสู่ความเสื่อมและความทุกข์ การทำความชั่ว แบ่งได้ 3 ทาง

1) การทำความชั่วทางกาย มี 3 ประการ ดังนี้

- ปาณาติบาต คือ การฆ่าสัตว์ การทำให้ชีวิตสัตว์โลกถึงแก่ความตาย
- อทินนาทาน คือ การลักขโมยหรือการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของไม่ให้ รวมถึงการฉ้อโกง

การยกยอก การหลอกลวง

- กาเมสุมิฉฉาจาร คือ การประพฤติดิฉินในสามี ภรรยา บุตร ธิดาของผู้อื่น

2) การทำความชั่วทางวาจา มี 4 ประการ คือ

- มุสาวาท คือ การพูดเท็จ พูดสิ่งที่ไม่จริง การพูดหลอกลวงผู้อื่น
- ปิสุณาวาจา คือ การพูดส่อเสียดเพื่อให้อีกฝ่ายเกิดจากความไม่พอใจ
- ผรุสวาจา คือ การพูดคำหยาบ การพูดหยาบก่อให้เกิดความแตกร้า

- สัมผัสปลาปะ คือ การพูดไร้สาระไม่มีประโยชน์ทั้งแก่ตนเองหรือผู้อื่น

3) การทำความชั่วทางใจ มี 3 ประการ คือ

- อภิชฌา คือ การคิดเพ่งเล็งอยากได้ของผู้อื่น โดยไม่นึกว่าของใครใคร่หวง แม้ยังมีได้ลงมือขโมยแต่ก็ทำให้จิตใจเสื่อม

- พยาบาท คือ การคิดร้ายต่อผู้อื่น อยากให้ผู้อื่นเจ็บปวด เสียหาย ประสงค์ร้าย ความคิดร้ายนั้นจะบั่นทอนความสามารถและความดีของตนเอง

- มิจฉาทิฐิ คือ ความเห็นผิดจากคลองธรรม เช่น ไม่เชื่อว่าทำได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว เป็นต้น

2.3 อบายมุข 6 หมายถึง ทางแห่งความเสื่อม มี 6 ประการ

1) ดิตสุราและของมีนเมา มีโทษดังนี้

- ทำให้เสียทรัพย์
- ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาทกันและบางครั้งถึงกับฆ่ากัน
- เป็นบ่อเกิดแห่งโรค เพราะทำให้เสียสุขภาพ บั่นทอนกำลังกาย
- ทำให้เสียเกียรติยศและชื่อเสียง
- ทำให้เป็นหน้าด้านไม่รู้จักอาย
- บั่นทอนกำลังสติปัญญา

2) ชอบเที่ยวกลางคืน มีโทษดังนี้

- เป็นการไม่รักตัว เพราะทำให้ร่างกายและจิตใจไม่ปกติไม่อาจประกอบอาชีพการงานได้ตามปกติ และต้องเสียเงินรักษาตัวโดยไม่จำเป็น

- เป็นการไม่รักลูกเมียหรือครอบครัว เพราะทำให้ครอบครัวขาดความอบอุ่น

- เป็นการไม่รักษาทรัพย์สมบัติ เพราะเป็นการจ่ายเงินโดยไม่ได้ประโยชน์อะไร

- เป็นที่ระแวงสงสัยของผู้อื่น ทำให้เกิดความไม่ไว้วางใจในการทำงาน เช่น หัวหน้าจะไม่ไว้วางใจว่าจะทำงานได้ดี หรือลูกน้องไม่เลื่อมใส

- เป็นเป้าหมายให้เขาใส่ความได้ทำอะไรผิดเล็กน้อยคนก็จะหาว่าเพราะเที่ยวมาก จึงเป็นอย่างนี้ทั้ง ๆ ที่อาจมีใช้ก็ได้

- เป็นที่มาของความเดือดร้อนนานาชนิด เพราะเมื่อเที่ยวจนหมดเงิน อาจคิดการทุจริต หรืออารมณ์เสียบ่อยๆ ทำให้ครอบครัวแตกแยก

3) ชอบเที่ยวดูการละเล่นมีโทษ คือ ทำให้ใจจดจ่ออยู่กับสิ่งที่จะเล่นไม่เป็นอันทำมาหากิน เสียทั้งเวลา เสียทั้งเงิน ทำให้คนเชื่อถือน้อยลง ถูกมองว่าเป็นคนไม่เอาการเอางาน

4) ดิตการพนัน มีโทษดังนี้

- เมื่อชนะย่อมก่อเวร คือ เมื่อเล่นได้ก็ย่อมมีคนอยากแก้มือเรียกร้องให้เล่นอีก
- เมื่อแพ้ย่อมเสียตายทรัพย์ เพราะเมื่อเล่นเสีย จิตใจก็บังเกิดความเสียตายทรัพย์
- ทรัพย์สิ้นยอมเสียหาย เพราะเงินที่ได้มาเก็บไว้ได้ไม่นาน ต้องใช้จ่ายจนหมด

- ไม่มีใครเชื่อถือ ผู้อื่นย่อมขาดความเชื่อถือในถ้อยคำ มักถูกมองว่าเป็นคน

หลอกลวง

- เพื่อนฝูงดูหมิ่น ไม่อยากคบค้าสมาคม เพราะกลัวจะเสียชื่อเสียงตามไปด้วย
- ไม่มีใครอยากได้เป็นคู่ครอง เพราะกลัวครอบครัวไม่ราบรื่น และอาจละทิ้งได้

5) คบคนชั่วเป็นมิตร มีโทษ คือ ทำให้เป็นคนชั่วตามไปด้วย ได้รับความทุกข์ความเดือดร้อน

6) เกียรติรันทรงงาน มีโทษ คือ ทำให้ชีวิตตกต่ำไม่เจริญก้าวหน้า มีแต่ความอยากลำบาก

ประโยชน์ของการละเว้นอบายมุข

- ไม่เสียทรัพย์ไปโดยเปล่าประโยชน์
- ไม่หมกมุ่นในสิ่งที่หาสาระมิได้
- ประกอบหน้าที่การงานได้เต็มที่
- ชีวิตไม่ตกต่ำ
- เป็นที่รักและไว้วางใจของผู้อื่น
- สามารถประกอบอาชีพหน้าที่การงานได้ด้วยความสุจริต

3. นิโรธ (หลักธรรมที่ทำให้บรรล)

นิโรธ คือ ความดับทุกข์หรือดับปัญหาต่าง ๆ พุทธศาสนามีหลักคำสอนเกี่ยวกับเรื่องความสุขมากมาย โดยมีจุดหมายสูงสุด คือ นิพพาน เป็นบรมสุขที่สูงที่สุดแบ่งออกเป็น

3.1 สามิสสุข คือ ความสุขทางกายที่เกิดจากวัตถุภายนอก เรียกว่า กามสุข คือความสุขที่เกิดประสาทสัมผัสทั้ง 5 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย) ทำให้เกิดความพอใจ เป็นความสุขของคนทั่วไป ที่เกิดจากการกระทำความดีในด้านต่างๆ ที่สำคัญได้แก่

- ความสุขที่เกิดจากการมีทรัพย์ เรียกว่า อตติสุข
- ความสุขที่เกิดการใช้จ่ายทรัพย์ เรียกว่า โภคสุข
- ความสุขที่เกิดจากการไม่มีหนี้สิน เรียกว่า อนณสุข
- ความสุขที่เกิดจากการประพฤติในสิ่งที่สุจริต เรียกว่า อนวัชชสุข

สามิสสุข เป็นความสุขที่ไม่แน่นอน เพราะความทุกข์อาจเกิดขึ้นได้เสมอถ้าประมาท

3.2 นีรามิสสุข คือ ความสุขที่ไม่อิงอาศัยวัตถุภายนอก เรียกว่า ความสุขทางใจ ความสุขประเภทนี้มีตั้งแต่ขั้นต่ำสุดไปจนถึงสูงสุด คือ นิพพาน

นีรามิสสุข ขั้นต่ำ คือ การได้รับอบอุ่นจากพ่อแม่ ความไม่มีศัตรู ไม่มีผู้เกลียดชัง มีผู้ให้ความรักใคร่ นับถือ ยกย่องสรรเสริญ ไม่คิดร้ายต่อใคร ไม่มีความวิตกกังวล ไม่หวาดระแวง ไม่คิดฟุ้งซ่าน

นีรามิสสุขขั้นกลาง คือ ความอึดใจที่ได้เสียสละ การมีจิตใจที่สงบ

นีรามิสสุขขั้นสูงสุด คือ นิพพาน

4. มรรค (หลักธรรมที่ควรเจริญ หรือทำให้เกิดขึ้น)

มรรค คือ ข้อปฏิบัติที่ทำให้พ้นจากความทุกข์หรือปัญหาต่าง ๆ ได้แก่

4.1 บุพพนิมิตของมัชฌิมาปฎิปปทา บุพพนิมิต แปลว่า สิ่งที่เป็นเครื่องหมายให้รู้ หมายถึง สิ่ง ที่บ่งบอกล่วงหน้าก่อนที่อริยมรรคมีองค์ 8 จะเกิดขึ้นในตัวของผู้ปฏิบัติ มี 7 ประการ

- การมีกัลยาณมิตร คือการมีเพื่อนที่ดีที่แนะนำประโยชน์ เรียกว่า กัลยาณมิตรตตา
- ความถึงพร้อมด้วยศีล คือ การมีวินัย มีระเบียบในชีวิตของตนและการอยู่ร่วมกันใน

สังคม เรียกว่า สีสัมปทา

- ความถึงพร้อมด้วยฉันทะ คือ ความพอใจใฝ่รักในปัญญาในจริยธรรม ใฝ่รู้ในความจริง และใฝ่ในความดี เรียกว่า ฉันทสัมปทา

- ความถึงพร้อมด้วยการฝึกฝนพัฒนาตน คือ รู้จักฝึกฝนพัฒนาตนเรียกว่า อตตสัมปทา

- ความถึงพร้อมด้วยทวิญญู คือ การยึดถือ เชื่อถือในหลักการและมีความเห็นความเข้าใจ พื้นฐานที่มองเห็นสิ่งทั้งหลายตามเหตุผล เรียกว่า ทวิญญูสัมปทา

- ความถึงพร้อมด้วยความไม่ประมาท คือ มีความกระตือรือร้นอยู่เสมอ เห็นคุณค่าของ กาลเวลา เห็นความเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งที่กระตุ้นเตือนให้เร่งรัดการค้นหาคำเข้าถึงความจริงหรือในการทำชีวิต ที่ตั้งงามให้สำเร็จ เรียกว่า อัปปมาทสัมปทา

- การรู้จักใช้ความคิดที่ถูกต้องวิธี คิดเป็น คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดพิจารณา เพื่อนำมาใช้ พัฒนาตนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นไป เรียกว่า โยนิโสมนสิการ

4.2 สติปัฏฐาน 4 หมายถึง ข้อปฏิบัติที่เป็นที่ตั้งแห่งสติหรือการตั้งสติกำหนดพิจารณาสิ่ง ต่างๆให้รู้เท่าทัน ทำให้มีสติสัมปชัญญะที่สมบูรณ์ทำให้ไม่ประมาทในการดำเนินชีวิตแบ่งออกเป็น 4 ประการ

- กายานุปัสสนา หมายถึง การตั้งสติกำหนดพิจารณากาย เพื่อให้รู้เท่าทันและเข้าใจตาม ความเป็นจริงว่ากายนี้ไม่มีตัวตนที่แท้จริง ไม่ใช่ของเรา เราบังคับไม่ได้ ต้องมีแก่ เจ็บ ตาย ไปตามกาลเวลา

- เวทนานุปัสสนา หมายถึง การตั้งสติกำหนดพิจารณาเวทนา คือ ความสุข ความทุกข์ หรือความเฉยๆ ที่เกิดขึ้นในขณะใดขณะหนึ่งอย่างรู้เท่าทันว่ามันเป็นอย่างไร

- จิตตานุปัสสนา หมายถึง การตั้งสติกำหนดพิจารณาจิต เพื่อให้รู้เท่าทันถึงสภาพหรือ อาการของจิตว่า จิตใจขณะนั้นเป็นอย่างไร มีความขุ่นมัว หดหู่ พุ้งซ่าน เกียจคร้าน หรือขยัน

- ธัมมานุปัสสนา หมายถึง การตั้งสติกำหนดพิจารณาธรรมที่เป็นกุศลหรือเป็นอกุศล ซึ่ง เกิดขึ้นกับใจ ว่าเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยอะไรบ้าง และจะดับไปด้วยวิธีใด

4.3 ดรณธรรม 6 หมายถึง ธรรมที่เป็นหนทางแห่งความสำเร็จ ความเจริญก้าวหน้าแห่งชีวิต มี 6 ประการ

- รักษาสุขภาพดีมิให้มีโรคทั้งจิตและกาย เพราะโรคภัยไข้เจ็บเป็นอุปสรรคที่คอย ขัดขวางไม่ให้ประสบความสำเร็จด้วยเหตุนี้จึงต้องหมั่นบริหารกายให้มีสุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์และบริหารจิต ให้มีสุขภาพจิตที่ดี เรียกว่าอโรคยะ

- มีระเบียบวินัย ไม่ก่อเวรแก่ผู้อื่นและสังคม รู้จักให้อภัยไม่อาฆาตพยาบาท เรียกว่า ศีล

- ได้คนดีเป็นแบบอย่าง คือ คนมีปัญญา มีคุณธรรม (บัณฑิตหรือสัตบุรุษ)และยึดถือ ปฏิบัติตามจะช่วยสนับสนุนเกื้อกูลให้การดำเนินชีวิตเจริญก้าวหน้า เรียกว่า พุทธานุมติ

- ตั้งใจเรียนรู้ให้จริง โดยศึกษาค้นคว้าแสวงหาความรู้ให้มากให้เชี่ยวชาญ เรียกว่า สุตะ
- ทำแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงาม โดยการดำรงมั่นอยู่ในสุจริต เรียกว่า ธรรมานุวัติ
- มีความขยันหมั่นเพียร การมีกำลังไม่ท้อถอย ไม่ท้อแท้เฉื่อยชา เรียกว่า วิริยะ

4.4 กุลจิรัฏฐิติธรรม 4 หมายถึง ข้อปฏิบัติสำหรับรักษาวงศ์ตระกูลให้ดำรงอยู่มี 4 ประการ

- การแสวงหาพัสดุที่หายไป หมายถึง สิ่งของที่จำเป็นในครอบครัว เช่น บัณฑิต 4 เมื่อหายไปหรือหมดไป จะต้องช่วยกันจัดหาทดแทนสิ่งที่หายหรือหมดไป
- การบูรณะซ่อมแซมพัสดุที่เก่าชำรุด หมายถึง สิ่งของที่จำเป็นเมื่อเกิดชำรุดเสียหาย จะต้องรู้จักซ่อมแซมให้ใช้ได้ เช่น ที่อยู่อาศัย อุปกรณ์ เครื่องใช้ต่าง ๆ ภายในบ้าน เป็นต้น
- การรู้จักประมาณในการใช้จ่าย หมายถึง การรู้จักประหยัด รู้จักกินรู้จักใช้ ไม่ใช้จ่ายเกินฐานะของตนเอง ไม่ก่อหนี้สินให้กับครอบครัว
- การตั้งคนมีศีลธรรมเป็นพ่อบ้านแม่เรือน หมายถึง การมีหัวหน้าครอบครัวที่เป็นคนดีมีศีลธรรม ประกอบอาชีพสุจริต มีความขยันหมั่นเพียรในการทำงาน ก็สามารถสืบทอดต่อวงศ์ตระกูลให้เจริญยั่งยืนต่อไปได้

4.5 กุศลกรรมบถ 10 หมายถึง การทำความดีหรือกรรมดีที่ควรประพฤติปฏิบัติ มี 3 ทาง

1) ทางกาย เรียกว่า กายกรรม มี 3 อย่าง

- เว้นจากการฆ่าหรือเบียดเบียนสัตว์โดยวิธีการต่างๆ
- เว้นจากการลักทรัพย์ คือ ไม่ถือเอาสิ่งของที่เจ้าของเขาไม่ให้โดยวิธีการต่างๆ
- เว้นจากประพฤติดินในสามี ภรรยา บุตร ธิดาผู้อื่นต้องเคารพสิทธิของกันและกัน

2) ทางวาจา เรียกว่า วาจากรรม มี 4 ประการ

- เว้นจากการพูดเท็จ คือ การพูดในสิ่งที่เป็นจริง
- เว้นจากการพูดส่อเสียด คือ การพูดที่ส่งเสริมให้เกิดความสามัคคีในหมู่คณะ
- เว้นจากการพูดคำหยาบ คือ การพูดที่สุภาพ ไพเราะนุ่มนวลต่อบุคคลที่เกี่ยวข้อง
- เว้นจากการพูดเพ้อเจ้อ คือ การพูดมีสาระประโยชน์ทั้งต่อตนเองและผู้อื่น

3) ทางใจ เรียกว่า มโนกรรม มี 3 ประการ

- ไม่โลภอยากได้ของผู้อื่น คือ การไม่เพ่งเล็งที่จะเอาทรัพย์ของคนอื่นในทางทุจริต
- ไม่พยาบาทปองร้ายผู้อื่น คือ การไม่ผูกใจเจ็บ ไม่จองเวร ไม่คิดอาฆาตล้างแค้น
- ไม่เห็นผิดจากคลองธรรม คือ การมีความเห็นถูกต้องตามเหตุตามผล เช่น เห็นว่า

มารดาบิดาเป็นผู้มีพระคุณจริง กฎแห่งกรรมมีจริง เป็นต้น

4.6 มงคล 38 คือ สิ่งที่ทำให้ชีวิตมีความสุขและความเจริญให้แก่ผู้ปฏิบัติ ดังนี้

- 1) การประพฤติธรรมหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า การปฏิบัติธรรม หมายถึง การปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของความถูกต้องและความดีงาม เพื่อความสงบสุขและความเจริญของคนในสังคม ได้แก่

เบญจศีล 5

- เว้นจากการทำลายชีวิตสัตว์

- เว้นจากการลักทรัพย์โดยวิธีการต่างๆ
- เว้นจากการประทุพติผิดในสามมี ภรรยา บุตร ธิดาของผู้อื่น
- เว้นจากการพูดเท็จ
- เว้นจากการนํ้าเมาและสิ่งเสพติดทั้งหลาย

เบญจธรรม 5

- เมตตากรุณา คือ การมีความรักใคร่เพื่อนมนุษย์ ช่วยเหลือเท่าที่ตนทำได้
- สัมมาอาชีวะ คือการประกอบอาชีพที่สุจริต
- กามสังวร คือ การยินดีเฉพาะในคู่ครองของตน
- สัจจะ คือ การพูดแต่ความจริง
- สติสัมปชัญญะ คือ การมีสติรู้ตัวอยู่เสมอว่าอะไรควร อะไรไม่ควร

2) การงดเว้นจากความชั่ว หมายถึง การไม่ทำสิ่งที่ไม่ดี สิ่งที่ทำให้จิตใจเศร้าหมอง เตื่อตรอน มีผลเป็นทุกข์ทั้งทางกาย วาจาและใจ ต้นตอสำคัญแห่งความชั่วทั้งหลายหากละเว้นได้ก็จะเป็นการละเว้นความชั่วได้หลายอย่าง โดยอุกฤษฏกรรมบถ 10 ต้นตอแห่งความชั่ว เรียกว่า อุกฤษฏมูล มี 3 ประการ

- โลภะ คือ ออยากได้โดยมิชอบ หรือความอยากได้เกินพอดี เรียกว่า ความโลภ
- โทสะ คือ ความโกรธแค้น พยาบาท อิจฉาริษยาคิดแต่อยากให้อื่นประสบ

เคราะห์กรรมประสบความหายนะ เรียกว่า ความโกรธ

- โมหะ คือ ความไม่รู้เหตุรู้ผล ขาดปัญญาในการพิจารณา เรียกว่า ความหลง

3) เว้นจากการดื่มนํ้าเมา หมายถึง การไม่เข้าไปข้องแวะหรือไม่หวนกลับไปหาสุราและของมีนเมา สิ่งเสพติดทุกชนิด ไม่ว่าโดยวิธีใดก็ตาม เพราะ

- ทำให้เสียทรัพย์
- ทำให้เกิดโรคหลายอย่าง
- ทำให้เกิดการทะเลาะวิวาท
- ทำให้ขาดความละอาย
- ทำให้เสียชื่อเสียง
- ทำให้สติปัญญาเสื่อมถอยลง

การดื่มนํ้าเมานั้นทำให้เกิดความสุขได้บ้างสำหรับคนที่ติดแต่เป็นความสุขหลอก ๆ บนความทุกข์ นํ้าเมาทำให้เพลิดเพลินได้ แต่เป็นการเพลิดเพลินในเรื่องเศร้า ดังนั้น จึงไม่ควรแก้ปัญหาใดๆ ด้วยนํ้าเมา เพราะเมื่อดื่มนํ้าเมาแล้วจะให้ขาดสติ ขาดความยั้งคิด เป็นหนทางที่จะนำไปสู่การทำ ความชั่ว

2.4 รูปแบบของการพัฒนาครู

รูปแบบของการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษา เป็นกระบวนการสร้างเสริมบุคลากรให้สามารถนำ ศักยภาพที่มีมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากที่สุด เป็นการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ ตลอดจนเจตคติของบุคลากรที่มีผลให้การปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ มีความพร้อมรองรับ การเปลี่ยนแปลง

ขององค์กร การพัฒนาบุคลากร สามารถทำได้หลายวิธี ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิด เกี่ยวกับการพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาไว้ดังนี้

การฝึกอบรม

การฝึกอบรมบุคลากรเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และเจตคติที่ดีต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการฝึกอบรมบุคลากรไว้ดังนี้

ความหมายของการฝึกอบรม

แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการฝึกอบรม ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษาคความหมายของการเรียนรู้ ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ เชื้อวียง (2553 : 166) กล่าวถึงความหมายของการฝึกอบรมว่า เป็นแนวทางและความพยายามที่จะทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้รับความรู้แนวใหม่ ได้ความชำนาญในการปฏิบัติงาน มากขึ้นเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานและแก้ปัญหาตลอดจนทัศนคติที่จะปรับปรุงงานเปลี่ยนแปลงงานให้ดีขึ้นตามแนวทางที่องค์การกำหนด

กิตติ พชรวิทย์ (2554 : 445) ได้สรุปไว้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง 1) กระบวนการจัดกิจกรรมที่ตรงกับความเป็นจริงของปัญหา 2) จัดเพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจทักษะและเปลี่ยนเจตคติของบุคลากร 3) นำประสบการณ์ทั้งหมดที่ได้รับจากการฝึกอบรมไปใช้ แก้ปัญหาของงานที่ทำอยู่ให้บรรลุความสำเร็จตามความต้องการขององค์กร

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2556 : 121 - 122) การฝึกอบรมเป็นวิธีการในการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความเข้าใจ มีความสามารถ มีทักษะ เกิดเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงานโดยใช้กลวิธีที่เหมาะสมในการสร้างประสบการณ์จากการฝึกปฏิบัติจริงของผู้เข้ารับการฝึกอบรมเพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาหรือพัฒนาองค์กร

จากความหมายของการฝึกอบรมที่นักวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า การฝึกอบรม หมายถึง การพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความเข้าใจ ความสามารถ เกิดทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงาน โดยการใช้วิธีการที่เหมาะสมเพื่อให้บุคลากรสามารถนำความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาในการทำงานได้

ความสำคัญของการฝึกอบรม

ความสำคัญของการฝึกอบรมจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานใหม่และผู้มีประสบการณ์มาแล้วทำงานได้ดีขึ้นทั้งทางคุณภาพและปริมาณ เพราะรู้วิธีทำงานที่ถูกต้องและสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพ การทำงานได้ดีขึ้น ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับความสำคัญของการฝึกอบรม (จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556 : 122 - 123) ไว้ว่าหน่วยงานต่าง ๆ จำเป็นต้องมีการฝึกอบรมให้แก่ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงาน เนื่องจากสาเหตุดังต่อไปนี้

1. สถานศึกษาไม่สามารถผลิตบุคคลที่สามารถปฏิบัติงานได้ทันทีที่จบการศึกษา ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้ ความเข้าใจ ทักษะและทัศนคติที่ดีและเพียงพอก่อนที่จะเริ่มลงมือปฏิบัติงานนั้น ๆ

2. ปัจจุบันเทคโนโลยีมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกหน่วยงานมีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ผู้ปฏิบัติงานควรได้รับการพัฒนาให้สามารถทำงานได้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปซึ่งการฝึกอบรมเป็นวิธีการที่ดีที่สุด

3. ความต้องการของผู้ปฏิบัติงานในการที่จะมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพนั้น ๆ จึงพัฒนาความรู้ ความสามารถของตนเพื่อให้มีโอกาสเลื่อนตำแหน่งหน้าที่การงาน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเจริญก้าวหน้าต่อหน่วยงานและสร้างขวัญกำลังใจต่อผู้ปฏิบัติงานอีกด้วย

4. การฝึกอบรมเป็นวิธีการพัฒนาบุคคลที่ประหยัดที่สุดทั้งในด้านเวลาและงบประมาณ ค่าใช้จ่าย การฝึกอบรมเป็นการให้ประสบการณ์ตรงที่สามารถปรับปรุงและพัฒนาผู้เข้ารับการฝึกอบรมได้ดีกว่าให้ผู้ปฏิบัติงานทดลองกระทำเพื่อหาประสบการณ์เอง ซึ่งอาจเกิดความผิดพลาด สิ้นเปลืองเวลา ค่าใช้จ่าย และอาจเกิดอันตรายได้

5. องค์กรมุ่งหวังผลผลิตที่มีประสิทธิผลและประสิทธิภาพ ผู้ที่จะทำให้ผลผลิตไปสู่จุดหมายปลายทางที่องค์กรกำหนดไว้ คือ บุคลากรในองค์กร ลำพังผู้จัดการหรือผู้บริหารยังไม่เพียงพอจำเป็นต้องอาศัยบุคคลอื่น ๆ ที่ร่วมแรงร่วมใจกันทำงานให้ประสบผลสำเร็จ

6. ลักษณะงานในองค์กรมีความแตกต่างไปจากความรู้ที่ได้รับจากสถานศึกษา เพราะสถานศึกษาจะให้ความรู้และฝึกฝนงานกว้าง ๆ ไม่ได้เจาะจงในลักษณะงานขององค์กร ฉะนั้นผู้สำเร็จการศึกษาจำเป็นต้องได้รับการเรียนรู้งานก่อนทำงานเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน อันเป็นผลให้ทำงานด้วยความสบายใจ

7. งานในองค์กรจะมีการเปลี่ยนแปลงปรับปรุงอยู่เสมอ การเปลี่ยนแปลงนี้จำเป็นต้อง มีการปรับสิ่งต่าง ๆ ให้เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะงาน หรือการเปลี่ยนแปลงทาง ด้านเทคโนโลยี เช่น การนำคอมพิวเตอร์มาใช้งานด้านต่าง ๆ จำเป็นต้องฝึกอบรมบุคลากรในองค์กรให้สามารถทำงานใหม่ได้เป็นอย่างดี

8. บุคคลในองค์กรจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพราะโดยธรรมชาติของมนุษย์ เมื่อทำงานไปนาน ๆ ความเฉื่อยชา ความเบื่อหน่ายจะเกิดขึ้น ฉะนั้นองค์กรจำเป็นต้องจัดกิจกรรมเพื่อกระตุ้นจิตใจให้เขาได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพื่อไม่ให้เขาเกิดความรู้สึกว่าเขาอายุมากแล้วปล่อยให้เด็ก รุ่น หลังทำงานจะต้องให้คนในองค์กรเกิดจิตสำนึกว่าทุกคนไม่มีใครแก่เกินเรียน

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม

วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมจะช่วยให้บุคลากรได้เพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ประสบการณ์ และเจตคติที่ดีในการทำงานให้มีประสิทธิภาพต่อองค์การเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิด เกี่ยวกับวัตถุประสงค์การฝึกอบรม จอมพงศ์ มงคลวนิช, (2556 : 124) ไว้ดังนี้

1. พนักงานใหม่ที่เข้าทำงานจะมีเพียงความรู้ก่อนการทำงาน ซึ่งได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย แต่ยังไม่อยู่ในสภาพที่จะปฏิบัติงานในองค์กรที่มีประสิทธิภาพได้ ต้องมีการ

สอนงานอบรมงานเพื่อปรับความรู้ที่เรียนมาให้สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในองค์กรได้เพราะองค์การมีลักษณะงานเฉพาะตัวมีแบบแผน ซึ่งจะต้องฝึกอบรมพนักงานของตนเอง ไม่ว่าจะเป็น องค์การขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ มีสภาพการปฏิบัติงานที่เหมือนกันจะต้องอบรมพนักงานให้มีพฤติกรรม ทักษะ ฯลฯ ในรูปแบบที่องค์การต้องการพึงประสงค์

2. เพื่อการเปลี่ยนแปลงความก้าวหน้าและมีชื่อเสียงขององค์การ ทำให้องค์การมีความสมบูรณ์และพร้อมที่จะดำรงอยู่ท่ามกลางการแข่งขัน การเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่พนักงานจากการจัดการฝึกอบรมที่เข้มแข็งและมีประสิทธิภาพเป็นประจำทันสมัย ทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

3. องค์การจะดำรงอยู่จะต้องมีการเจริญก้าวหน้าขยายกิจการ ทั้งการขาย การผลิต การบริการเติบโตกว้างขวาง องค์การต้องสร้างคนที่มีความรู้ความสามารถออกไปประจำรับภาระหน้าที่ การงานตามสาขางานที่ขยายออกไป จึงจำเป็นต้องสร้างบุคคลให้มีความรู้ความสามารถ เพื่อทดแทน เพิ่มเติมและเข้าประจำตามตำแหน่งต่าง ๆ ตามขนาดของงานที่ซับซ้อนขึ้น องค์การจำเป็นต้องพัฒนา และเตรียมการสำหรับการเลื่อนตำแหน่งโยกย้ายลาออก องค์การจึงต้องพร้อมในการฝึกอบรมและพัฒนาบุคลากร

4. ปัจจุบันสังคมมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้านไม่ว่าด้านสังคมการเมือง เศรษฐกิจเทคโนโลยี ฯลฯ จำเป็นที่จะต้องอบรมครูอาจารย์และเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ความสามารถ ในการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงตัวให้เข้ากับสมัยสังคม ชุมชนและฐานความรู้ที่เปลี่ยนแปลงไป เพื่อการก้าวทันต่อ ศาสตร์และทักษะสมัยใหม่

5. ครูและบุคลากรที่ปฏิบัติงานในองค์กรมาเป็นเวลานาน แม้แต่เดิมจะมีความรู้ ความชำนาญมีความสามารถในขณะหนึ่งเพียงใดแต่เมื่อทำงานที่จำเจก็อาจเมื่อยล้าเหนื่อยหน่ายได้ ซึ่งเป็นธรรมดาของมนุษย์ที่ไม่มีการเพิ่มเติม การเคลื่อนไหวด้านความรู้จำเป็นต้องจัดการจัดให้เข้ารับ การอบรมบ้างในระยะเวลาที่เหมาะสมสม่ำเสมอ เป็นลักษณะการอบรมเพื่อการพัฒนาเพื่อเป็นการกระตุ้นบำรุงขวัญในการทำงานที่กำลังลดลงให้กลับกระฉับกระเฉงขึ้น เป็นการสร้างบรรยากาศ ภายในองค์กรให้มีชีวิตจิตใจ

6. องค์การต้องวางแผนพัฒนาตำแหน่งของอาจารย์และเจ้าหน้าที่ที่จะฝึกอบรมเพื่อสามารถทำประโยชน์ให้กับองค์กรให้เต็มที่ เช่น งานที่ต้องใช้ความรู้ ความสามารถพิเศษ งานเทคนิค วิชาการที่ซับซ้อนหรือแม้งานด้านบริหารซึ่งต้องใช้เวลาในการเตรียมคนและฝึกอบรมเป็นระยะเวลานาน กว่าคนนั้นมีความสามารถในการตัดสินใจให้ไม่เกิดผลเสีย การฝึกอบรมประเภทนี้ ต้องจัดต่อเนื่อง อย่างมีแผนและมีระบบ จึงจะบรรลุผล

จากวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมที่นักวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการฝึกอบรม คือ การเพิ่มพูนความรู้ ความเข้าใจ ทักษะให้กับบุคลากรในองค์กรให้สามารถปฏิบัติ หน้าที่ได้อย่างเต็มความสามารถและทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกที่มีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน

รูปแบบของการฝึกอบรม

รูปแบบของการฝึกอบรมเป็นกระบวนการฝึกอบรมพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถตามแผนการที่ได้กำหนดไว้ ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับรูปแบบของการฝึกอบรม จอมพงศ์ มงคลวนิช, (2556 : 127) ไว้ดังนี้

1. การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน เป็นการฝึกอบรมเพื่อเตรียมบุคลากรให้สามารถปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสมฝึกอบรมก่อนเข้าทำงานสามารถดำเนินการโดยหน่วยงานเจ้าสังกัดหรือสถาบันวิชาชีพอื่น ๆ
2. การฝึกอบรมปฐมนิเทศ เป็นการฝึกอบรมบุคคลที่บรรจุใหม่หรือโอนมาปฏิบัติงานใหม่เพื่อการต้อนรับ แนะนำชี้แจงวัตถุประสงค์ เป้าหมายและแผนงานโครงการให้กับบุคลากรในหน่วยงาน
3. การฝึกอบรมหลังเข้าทำงาน เป็นการฝึกอบรมบุคลากรหลังได้ปฏิบัติงานในองค์การเรียบร้อยแล้ว เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ทักษะและประสบการณ์เพิ่มขึ้น
4. การอบรมเพื่อเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น เป็นการฝึกอบรมที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อม ในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรที่ได้รับเลื่อนตำแหน่งเป็นการสร้างความมั่นคงให้กับองค์กร ซึ่งการฝึกอบรมจะมีลักษณะคือการฝึกอบรมเพื่อประเมินเข้าสู่ตำแหน่ง และการฝึกอบรมเพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะและประสบการณ์ก่อนเข้ารับตำแหน่งใหม่ จากรูปแบบของการฝึกอบรมที่นักวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า รูปแบบของการฝึกอบรม มี 4 ประเภท คือ การฝึกอบรมก่อนเข้าทำงาน การฝึกอบรมปฐมนิเทศ การฝึกอบรมหลังเข้าทำงาน และการอบรมเพื่อเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ซึ่งทั้ง 4 ลักษณะล้วนแล้วแต่เป็นการได้รับความรู้เพิ่มขึ้นหลังการอบรม ซึ่งจะส่งผลต่อความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานในองค์การต่อไป

การนิเทศการสอน

การนิเทศการสอนเป็นกระบวนการหนึ่งที่จะช่วยพัฒนาบุคลากรทางการศึกษาให้มีความรู้ความสามารถ ทักษะและเจตคติที่ดีต่อการทำงานให้มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ซึ่งนักวิชาการได้ให้ แนวคิดเกี่ยวกับการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

ความหมายของการนิเทศการสอน

แนวคิดเกี่ยวกับความหมายของการนิเทศการสอน ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษา ความหมายของการนิเทศการสอน ซึ่งนักวิชาการได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

ชาลี มณีศรี (2538 : 15 อ้างถึงใน จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556 : 131) กล่าวว่า การนิเทศภายในสถานศึกษา หมายถึง การปฏิบัติร่วมกันระหว่างผู้บริหารกับครูในสถานศึกษาในการที่จะปรับปรุงพัฒนาการทำงานของครูให้มีประสิทธิภาพ และส่งผลต่อคุณภาพของนักเรียน

วิไลรัตน์ บุญสวัสดิ์ (2538 : 30 อ้างถึงใน จอมพงศ์ มงคลวนิช, 2556 : 131) กล่าวว่า เป็นการทำงานของผู้บริหาร สถานศึกษาที่ทำงานร่วมกับครูในการพัฒนาการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายของการศึกษาที่กำหนดไว้ และจอมพงศ์ มงคลวนิช (2556 : 131) กล่าวว่า การนิเทศ การสอนภายในสถานศึกษา หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารกับบุคลากร

ภายในสถานศึกษา ซึ่งจะต้องร่วมมือกันช่วยเหลือซึ่งกันและกันเพื่อปรับปรุงและพัฒนาคุณภาพการปฏิบัติงานของครูเพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ของนักเรียนให้สูงขึ้นตามจุดมุ่งหมายที่ทางสถานศึกษาคาดหวังไว้

จากความหมายของการนิเทศการสอนที่นักวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า การนิเทศการสอน หมายถึง กระบวนการทำงานร่วมกันของผู้บริหารสถานศึกษากับบุคลากรภายในสถานศึกษาที่ได้ ร่วมมือกันปรับปรุงพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น

วัตถุประสงค์ของการนิเทศการสอน

วัตถุประสงค์ของการนิเทศการสอนเป็นการพัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพ อันจะส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ซึ่งนักวิชาการได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการนิเทศการสอน ไว้ดังนี้

ขาริ มณีศรี (2552 : 43) ได้กล่าวถึง จุดหมายของการนิเทศไว้ว่าเป็นการปรับปรุงการเรียนการสอนโดยที่ผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายปฏิบัติงานร่วมกันไม่มีการแบ่งกลุ่มว่าใครมีอำนาจศักดิ์ศรีเหนือกว่าใคร และมุ่งส่งเสริมขวัญกำลังใจเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคลากรตลอดเวลาที่ประจำการเพื่อให้ การศึกษาประสบความสำเร็จ

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2553) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายการนิเทศการสอนไว้ว่า

1. เพื่อส่งเสริมการบริหารงานวิชาการในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น
2. เพื่อสำรวจวิเคราะห์ วิจัย ประเมินผล เพื่อปรับปรุงคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา
3. เพื่อพัฒนาหลักการและสื่อการเรียนการสอนให้ได้มาตรฐาน และเอกสารทางวิชาการให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็น
4. เพื่อพัฒนาบุคลากรโดยเฉพาะครูอาจารย์ให้มีความรู้ ทักษะและประสบการณ์ อันจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการเรียนการสอนการจัดการศึกษาทั้งให้สามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2556 : 121) กล่าวว่า การนิเทศการสอนมีจุดมุ่งหมายที่จะช่วยเหลือและพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของผู้เรียน และช่วยสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้ปฏิบัติ และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดจนทำให้เกิดความมั่นใจและภาคภูมิใจในการปฏิบัติงาน

จากวัตถุประสงค์ของการนิเทศการสอนที่นักวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของการนิเทศการสอนเป็นการนิเทศการสอนที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาครูให้มีความรู้ความสามารถ และทักษะในการจัดการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ อันจะส่งผลให้คุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนสูงขึ้น โดยการร่วมมือกันระหว่างผู้บริหารสถานศึกษาและบุคลากรในสถานศึกษานั้น

หลักการนิเทศการสอน

ในการดำเนินงานนิเทศการจัดการเรียนการสอนภายในสถานศึกษา จำเป็นต้องอาศัยหลักการเพื่อให้การดำเนินงานมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ซึ่งนักวิชาการได้เสนอแนวคิดในหลักการนิเทศการสอนไว้ดังนี้

ชาร์ มิณศรี (2552 : 10) ได้กล่าวถึงหลักพื้นฐานของการนิเทศการศึกษาดังนี้

1. การนิเทศการศึกษาควรเป็นการกระตุ้นเตือนการประสานงาน และแนะนำให้เกิด ความเจริญงอกงามแก่ครูโดยทั่วไป
2. การนิเทศตั้งอยู่บนรากฐานของประชาธิปไตย
3. การนิเทศเป็นกระบวนการส่งเสริมสร้างสรรค์
4. การนิเทศกับการปรับปรุงหลักสูตรเป็นงานที่เกี่ยวข้องกัน
5. การนิเทศมุ่งส่งเสริมบำรุงขวัญ
6. การนิเทศเป็นการสร้างความสัมพันธ์เชิงวิชาการ

จอมพงศ์ มงคลวนิช (2556 : 133) กล่าวว่า การนิเทศภายในโรงเรียน คือ กระบวนการทำงานร่วมกันของบุคลากรในสถานศึกษาโดยยึดเป้าหมายหลักคือ คุณภาพของ นักเรียน โดยผู้บริหาร ต้องยอมรับว่าการนิเทศการสอนเป็นงานในความรับผิดชอบของผู้บริหาร โดยตรง มีการวางแผน ดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เน้นบรรยากาศแบบประชาธิปไตย สร้างขวัญ และกำลังใจ ทำให้เกิดความ เชื่อมมั่นและภาคภูมิใจในความสามารถของตนซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาต่อไป

จากหลักการนิเทศที่นักวิชาการกล่าวมาสรุปได้ว่า หลักการนิเทศ คือ กระบวนการทำงาน หลักของผู้บริหารที่ต้องการจะเปลี่ยนพฤติกรรมการจัดการเรียนการสอนของบุคลากรในโรงเรียนให้มี คุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยการสร้างขวัญกำลังใจ ให้คำแนะนำให้บุคลากรทางการศึกษาสามารถทราบผล การนิเทศและนำผลการนิเทศมาปรับปรุงตนเองต่อไป

2.5 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศ

2.5.1 งานวิจัยในประเทศ

ขณะที่สถาบันการศึกษาต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม งานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นที่ครูและนักเรียนที่มีความลำบากในการแก้ปัญหาที่แตกต่างกันออกไป ปัญหาเกี่ยวกับความประพฤติการขาดศีลธรรม ความรุนแรงในสถาบันการศึกษา การอบรมเลี้ยงดูเด็กกับการเกิดปัญหาต่าง ๆ การกระทำผิดของนักเรียนและนักศึกษา เป็นต้น ครูที่ปกติถูกใช้เป็นกลุ่มควบคุมและให้ความสำคัญค่อนข้างน้อย งานวิจัยต่อไปนี้มีมุ่งชี้ให้เห็นประเด็นถึงความจำเป็นที่จะพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพระพุทธศาสนา ซึ่งงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง มีดังนี้

จารุวรรณ มากอยู่ (2552 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำรายงาน การพัฒนาและใช้คู่มือการพัฒนาโครงการคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูที่ปรึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 พบว่า 1) ประสิทธิภาพของคู่มือการพัฒนาโครงการคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในเกณฑ์ประสิทธิภาพซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์สมมติฐานที่ตั้งไว้ 2) ผลการพัฒนาครูโดยใช้คู่มือการพัฒนาโครงการคุณธรรมจริยธรรม พบว่า ครูที่ได้รับการพัฒนามีความก้าวหน้าจากการเรียนรู้ โดยมีการทดสอบหลังการพัฒนาสูงกว่าก่อนการพัฒนาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.05 3) ความเห็นของครูที่มีต่อคู่มือการพัฒนาโครงการคุณธรรมจริยธรรม โดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก เรียงตามลำดับ คือ ด้านรูปแบบและเนื้อหาของเอกสารคู่มือ ด้านเอกสารคู่มือ และด้านการนำเอกสารคู่มือไปใช้

ทัศนีย์ จินาพร (2553 : 87) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัฒนา ผลการศึกษาพบว่า ได้คู่มือซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ตอนคือตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนคุณธรรมจริยธรรมตอนที่ 2 บทบาทของผู้บริหารและครูในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมตอนที่ 3 กิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน 12 กิจกรรมผลการประเมินความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าโดยภาพรวมคู่มือนี้มีความเหมาะสมในการนำ คู่มือไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุดและเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านมีความเห็นว่าโดยภาพรวมการจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมอยู่ในระดับมากทุกด้าน คือ ด้านความรับผิดชอบด้านความมีวินัยด้านความซื่อสัตย์ และด้านความเสียสละตามลำดับ

พรพรรณ อินทร์ไทยวงศ์ (2553 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมพัฒนากระบวนการคิดที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียน ที่ได้รับการสอนโดยใช้ชุดกิจกรรมพัฒนากระบวนการคิด การทดสอบหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

กรรณิภา เมืองแก้ว (2553 : 79) คู่มือจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม 8 ประการ ของโรงเรียนवासुเทวี. ผลของการศึกษา ได้คู่มือซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม 8 ประการ ตอนที่ 2 หน้าที่ของผู้บริหารและครูในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม 8 ประการ ตอนที่ 3 การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม 8 ประการของโรงเรียน ผลการประเมินความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหารและครู มีความเห็นว่าโดยภาพรวมคู่มือนี้มีความเหมาะสมด้านการนำไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด

ประไพพรรณ บุญคง (2556 : บทคัดย่อ) ได้ดำเนินงานรายงานการพัฒนาโครงการคุณธรรมเยาวชนไทย ทำดี ถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้ 1) การดำเนินงานโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเยาวชนไทยทำดีถวายในหลวง โรงเรียน นราสิกขาลัย ได้เอกสารแบบฝึกกิจกรรมโครงการคุณธรรม มีประสิทธิภาพ 85.33 /89.64 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 2) การพัฒนาทักษะและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ของสมาชิกชุมนุมโครงการคุณธรรมเยาวชนไทยทำดีถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย หลัง

การใช้แบบฝึกกิจกรรมโครงงานคุณธรรมสูงกว่าก่อนการใช้แบบฝึกกิจกรรมโครงงานคุณธรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

ศิริานูช บุญขาว (2557 : 70) ได้ศึกษารูปแบบการศึกษาความคิดเห็นที่มีต่อประสิทธิภาพ ในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูพบว่า ข้าราชการครูมีการพัฒนาตนเองและวิชาชีพครูอย่างต่อเนื่องซึ่งอยู่ในรูปของการฝึกอบรม การทัศนศึกษาดูงาน การเผยแพร่ ผลงานทางวิชาการ การเข้าร่วมกิจกรรม ทางวิชาการที่องค์กรหรือหน่วยงานจัดขึ้น รวมทั้งส่งเสริมให้ครูได้ศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้นจึงส่งผลให้บุคลากรมีแรงจูงใจกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคุรุสภา (2542 : 226 - 228) ได้วิจัยเรื่องรูปแบบการกำกับดูแลการปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู โดยให้มีการเสริมสร้างและพัฒนาจรรยาบรรณวิชาชีพให้ครบ 3 ด้าน คือ 1) การให้ความรู้ความเข้าใจ 2) การสร้างความรู้สึกรักหรือเจตคติ และ 3) การแสดงพฤติกรรมหรือการปรับพฤติกรรม

พิริยะ โม่แพง (2557 : 85) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐานสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมโดยพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญโดยประเมินทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของหลักสูตรทั้งฉบับอยู่ในระดับมีความเหมาะสมมากที่สุด 2) นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมจากหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐานมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจากการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 3) นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมจากหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐาน มีเจตคติต่อการฝึกอบรมหลังจากการฝึกอบรม สูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 4) นักเรียนที่ได้รับการฝึกอบรมจากหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐานมีทักษะทางสังคมหลังจากการฝึกอบรมสูงกว่าก่อนการฝึกอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิสิทธิ์พร สถิตภาศีกุล และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษที่ 21 : กรณีศึกษาคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครศรีธรรมราช พบว่า 1) ลักษณะ ของหลักสูตรในภาพรวม เป็นหลักสูตรที่มุ่งสร้างอนาคตการศึกษาที่พึงประสงค์ที่มุ่งพัฒนาปัจเจก บุคคลให้มีความรู้ ทักษะสติปัญญา ความฉลาดทางอารมณ์การปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมในสังคมได้อย่างมีความสุข มุ่งเน้นการพัฒนามนสมองและสติปัญญาของมนุษย์ควบคู่กับสภาวะแห่งคุณธรรม จริยธรรม ที่มีความสมบูรณ์เป็นองค์รวม ด้วยกลไกของวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนาเป็นฐาน ในยุคเศรษฐกิจสังคมฐานความรู้ 2) แนวคิดการผลิตครูในอนาคตพบว่า หลักสูตรการผลิตครูในศตวรรษ ที่ 21 ควรมีองค์ประกอบดังนี้ 2.1) คุณธรรม (ความรู้ + ทักษะพื้นฐาน + ทักษะวิชาชีพ) คุณธรรม จริยธรรมที่ครูในศตวรรษที่ 21 พึงมี ได้แก่ คุณธรรมพื้นฐานและคุณธรรมจริยธรรมตามจรรยาบรรณวิชาชีพครู 2.2) ความรู้ที่ครูในศตวรรษที่ 21 พึงมี ได้แก่ความรู้ทั่วไป ความรู้เฉพาะด้าน และความรู้ในวิชาชีพครู 2.3) ทักษะพื้นฐานที่คนในศตวรรษที่ 21 ควรมี ได้แก่ ทักษะการคิด ทักษะการสื่อสาร ทักษะการอยู่ร่วมกันในสังคมพหุวัฒนธรรม ทักษะการทำงานเป็นทีมทักษะการเรียนรู้

ด้วยตนเอง และ 2.4) ทักษะเฉพาะของผู้ประกอบวิชาชีพครูโดยนำความรู้วิชาชีพครูมาฝึกปฏิบัติให้เกิดความเชี่ยวชาญ สามารถนำไปให้เกิดผลดีต่อผู้เรียน

เกิดพงศ์ จิตรหลัง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ครูดีในดวงใจ ผลการวิจัย สรุปได้ว่าอัตลักษณ์ของครูดีในดวงใจมีหลากหลายลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ระดับปัจเจกและอัตลักษณ์ ร่วมภายใต้วิชาชีพ การศึกษาอัตลักษณ์ของครูดีในดวงใจโดยการนิยามตัวเองและผู้อื่นนิยามและศึกษา โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในสถานศึกษาสำหรับในส่วนของข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ควรมีการศึกษาทำความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู ครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนนักเรียนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ

ชาญณรงค์ อินอิ้ว และคณะ (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิต การทำงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า 1) ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตการทำงานของครูกับสังคม มีค่าสัมประสิทธิ์การถดถอยเท่ากับ .45 สังคมให้ความสำคัญกับครู สถานศึกษาเป็นแหล่งบริการ ด้านวิชาการที่สำคัญแก่ชุมชน ครูเป็นที่พึ่งทางวิชาการให้กับชุมชนและสังคม งานสอนเป็นที่ยอมรับของชุมชนและสังคมให้การยอมรับและนับถือต่อครู 2) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนใช้ความสามารถอย่างเต็มศักยภาพในงานสอน นำความรู้ใหม่ ๆ มาพัฒนางานสอนอยู่เสมอ มีการวางแผนเพื่อจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนทุกภาคเรียน และพัฒนางานสอนได้บรรลุ ตรงตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ 3) สถานภาพทางสังคมภายในองค์กรที่ทำงาน การเล่นการเมืองในองค์กรเพื่อช่วงชิงผลประโยชน์ลดลง เกิดการยอมรับ ความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงาน เกิดการขอความคิดเห็น ในงานที่รับผิดชอบ มีความคิดที่สร้างสรรค์ใหม่ในหมู่เพื่อนร่วมงาน และเพื่อนร่วมงานมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทำให้การแบ่งพรรคแบ่งพวกลดลง และ 4) เจตคติเกี่ยวกับสิทธิและ หน้าที่ของคนภายในองค์กรทำงานการประชุมต่าง ๆ ผู้ปฏิบัติงานสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ ครูรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตนเอง ครูรู้จักรับผิดชอบต่อบทบาทหน้าที่ของตนเอง เกิดการยอมรับความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์ และการพิจารณาความดีความชอบเกิดความ เป็นธรรมและเป็นที่ยอมรับของคณะครู

ปัญญา ประดิษฐบาทุกา (2558) ได้ศึกษาการพัฒนาแบบกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครู คณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม การวิจัยในการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนักศึกษาครูประกอบด้วย โครงการ 1 โครงการการจัดการเรียนรู้วิชาความคิดสร้างสรรค์ด้วยเทคนิคการเรียนรู้แบบทีมสัมฤทธิ์ที่สร้างเสริมคุณธรรมและจริยธรรมด้าน ความมีวินัย ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์แก่นักศึกษา โครงการที่ 2 โครงการฝึกอบรมเพื่อเสริมสร้าง คุณธรรมและจริยธรรมด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์แก่นักศึกษา โครงการที่ 3 โครงการศิลปะการพัฒนาชีวิตด้วยอานาปนสติภาวนาเพื่อเสริมสร้างความมีวินัย ความรับผิดชอบ และความซื่อสัตย์แก่นักศึกษา แบบประเมินความคิดเห็นและแบบสัมภาษณ์นักศึกษาที่มีต่อโครงการที่ 1 2 และ 3 และแบบสอบถามวัดพฤติกรรมคุณธรรมและจริยธรรมด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์ของนักศึกษาการ

วิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงบรรยาย และสถิติที่ใช้คือ การทดสอบค่าที (t-test dependent) ซึ่งจากการวิจัยพบว่า นักศึกษาครูประเมินผลกิจกรรมที่จัด ในแต่ละโครงการอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้และนักศึกษาครูที่ได้เข้าร่วม กิจกรรมมีคุณธรรมและจริยธรรมด้านความมีวินัย ความรับผิดชอบและความซื่อสัตย์เพิ่มขึ้น หลังเข้า ร่วมกิจกรรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา (2558) ศึกษาวิจัยเรื่อง คุณธรรม ในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาศัยภูมิ เขต 1 พบว่า 1) ระดับของคุณธรรมรวมทุกด้าน ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวม อยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาแต่ละด้านพบว่า ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีระดับคุณธรรม อยู่ในระดับมาก ทุกด้าน เรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยสูงไปหาค่าคือ ด้านความรักความปรารถนาดี ด้านความจริงใจและเสียสละ ด้านความสามารถทางปัญญา ด้านภาวะผู้นำและด้านแรงบันดาลใจ โดยมีความคิดเห็นในแต่ละด้านและโดยรวมทุกด้านใกล้เคียงกัน 2) คุณธรรมในการปฏิบัติงานของข้าราชการครู และบุคลากรทางการศึกษา ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยภูมิ เขต 1 โดยรวมกับประสิทธิผล ในการปฏิบัติงานมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอยู่ในระดับมากที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .01 เมื่อ พิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างคุณธรรมในการปฏิบัติงาน จำแนกเป็นรายด้านกับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน พบว่า คุณธรรมด้านภาวะผู้นำและด้านแรงบันดาลใจมีความสัมพันธ์เชิงบวกกับ ประสิทธิผลในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมากที่สุด

กิตดา ปรีตถจริยา และอุบล เลี้ยววาริณ (2558) ศึกษาความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังของนักเรียนและนักศึกษา ผลวิจัยสำคัญพบว่า 1) นักเรียนและนักศึกษามีความคาดหวังความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ในระดับมากทั้ง 5 ด้านคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมครูนักเรียนและนักศึกษาคาดหวังในเรื่องความกตัญญูต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านคุณลักษณะที่ดีของครูนักเรียนและ นักศึกษาคาดหวังในเรื่องครูควรมีความรู้แม่นยำในหลักสูตรที่สอน ครูควรสอนศิษย์ให้รู้แจ้งโดยไม่ปิดบัง ด้านบุคลิกภาพของครูนักเรียนและนักศึกษาคาดหวังในเรื่องครูควรมีความเป็นมิตร รู้จักพูดในเชิงบวก พูดให้กำลังใจผู้อื่น มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านบทบาทหน้าที่ของครูนักเรียนและนักศึกษาคาดหวังในเรื่องครูควรสั่งสอน ความรู้ในสรรพวิทยาการต่างๆให้แก่ผู้เรียน ด้านสมรรถนะของครู นักเรียนและนักศึกษาคาดหวังในเรื่องมีความ รับผิดชอบ ต่อตนเอง นักเรียนและส่วนรวม เปิดใจกว้างยอมรับความเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้ผู้อื่นเกิดการเรียนรู้ และร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียน, ประเมินผู้เรียนอย่างรอบด้านและเป็นธรรม สร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรอื่นๆ เพื่อการจัดการเรียนรู้ 2) ผลการเปรียบเทียบความคาดหวังของนักศึกษาคณะครุศาสตร์และคณะอื่นๆ พบว่า มีความคาดหวังต่อความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านคุณธรรม จริยธรรมครู คุณลักษณะที่ดีของครู บุคลิกภาพของครู บทบาทหน้าที่ของครู และสมรรถนะของ ครู มากกว่า นักศึกษาคณะอื่นๆ

พระมหาอุตร อุตฺตโร (มากติ) (2558) ศึกษาสมรรถนะการปฏิบัติงานของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตร ผลการวิจัยพบว่า 1. สภาพการปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่และสมรรถนะของครู สำนักเรียนพระ ปริยัติธรรม แผนกบาลี มี 8 ด้าน คือ การปฏิบัติงานตามบทบาทหน้าที่ของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีนั่น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยด้านการวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ส่วนด้านสื่อการเรียนการสอน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด 2. สมรรถนะครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตรในเขตกรุงเทพมหานคร มี 4 กลุ่ม รวม 12 สมรรถนะย่อย 1) กลุ่มสมรรถนะทั่วไป (General competency) ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ คุณธรรม จริยธรรม (Moral and Ethical), การสื่อสารที่ดี (Good Communication) และการเป็นแบบอย่างที่ดี (Good Role Model), 2) กลุ่มสมรรถนะตนเอง (Individual Competency) ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ ภาวะผู้นำตนเอง (Self Leadership), การมีเชาว์อารมณ์ (Emotional Intelligence) และการพัฒนาบุคลิกภาพตนเอง (Self Personality Development) 3) กลุ่มสมรรถนะการทำงานกับคนอื่น (Working with Others Competency) ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ การทำงานเป็นทีม (Working in Teams), การช่วยเหลือผู้อื่น (Helping Others) และความเชื่อถือไว้วางใจได้ (Credibility) 4) กลุ่มสมรรถนะการจัดการเรียนรู้ (Learning Management Competency) ประกอบด้วย 3 สมรรถนะย่อย คือ การจัดการชั้นเรียน (Classroom Management), ความรอบรู้ในการจัดการเรียนรู้ (Technical Learning Skill) การใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ (Using Innovation and Information Technology) ซึ่งสมรรถนะดังกล่าวนำไปพัฒนาการปฏิบัติงานของครูได้ 3. สำหรับรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะของครูสำนักเรียนพระปริยัติธรรม แผนกบาลีตามหลักกัลยาณมิตรในเขตกรุงเทพมหานคร สามารถประยุกต์ใช้ “UDORN MODEL” ร่วมกับสมรรถนะทั้ง 4 กลุ่ม 12 สมรรถนะย่อย และบทบาทหน้าที่ของครูบาลีทั้ง 8 ด้าน โดยอาศัยหลักกัลยาณมิตรเป็นแรงขับเคลื่อน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพประสิทธิผลในการสอนบาลีให้ดียิ่งขึ้น

สมศักดิ์ บุญหา และคณะ (2558) ศึกษาแบบการพัฒนา สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา การวิจัยเชิงพัฒนานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ พัฒนารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา ผลการวิจัย พบว่า รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษา มีองค์ประกอบสำคัญ 3 อย่าง คือ องค์ประกอบที่ 1 สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงาน ของครูผู้สอน ประกอบด้วย 7 สมรรถนะ ได้แก่ สมรรถนะการพัฒนาตนเอง สมรรถนะการทำงานเป็นทีม สมรรถนะการจัดการเรียนรู้ สมรรถนะการพัฒนาผู้เรียน สมรรถนะการบริหารจัดการชั้นเรียน สมรรถนะการวิเคราะห์และวิจัย และสมรรถนะการทำงานร่วมกับชุมชน องค์ประกอบที่ 2 หลักการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอน ประกอบด้วย 5 หลักการ ได้แก่ หลักการมีส่วนร่วมของผู้รับการพัฒนา หลักการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ หลักการสนองความต้องการของผู้รับการพัฒนาและสอดคล้องกับนโยบายของสถาน ศึกษา หลักการความยืดหยุ่นของกระบวนการและวิธีการที่หลากหลาย และหลักการความแตกต่างระหว่างบุคคล และองค์ประกอบที่ 3 กระบวนการพัฒนา

สมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอน แบ่งออกเป็น 4 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 การสร้างความต้องการในการพัฒนา ชั้นที่ 2 การวางแผนการพัฒนาสมรรถนะ ชั้นที่ 3 การดำเนินการพัฒนาสมรรถนะ และชั้นที่ 4 การประเมินผลการพัฒนาซึ่งเป็นรูปแบบที่ผู้เชี่ยวชาญให้การรับรองความเหมาะสม และประเมินความเป็นไปได้ โดยผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ารูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับประถมศึกษาที่มีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด และครูผู้ร่วม การทดลองมีความเห็นว่า การนำรูปแบบการพัฒนาสมรรถนะตามมาตรฐานการปฏิบัติงานของครูผู้สอนระดับ ประถมศึกษาไปใช้มีความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด

พระมหามงคล สามารถ (2558 : 78) ศึกษาคุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ผลการวิจัย พบว่า นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม มีคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวม และในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก นักศึกษาชายและนักศึกษานักศึกษามีคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและในแต่ละด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่ศึกษาในโปรแกรมวิชาต่างกัน มีคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่างกัน มีคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและในแต่ละด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 นักศึกษาที่มีฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวต่างกัน มีคุณลักษณะทางจริยธรรมโดยรวมและเป็นรายด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

พระวีระ ศรีพรม และคณะ (2558 : 78) ได้ศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม ของนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 อยู่ในระดับมาก 2) แนวทางการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3 มีดังต่อไปนี้ 2.1 ด้านการบริหารและการนิเทศ โรงเรียนควรมีแผนและ โครงการที่จะส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยการกำหนดเป็นนโยบายของโรงเรียน กำหนดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของนักเรียน ให้ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และวางแผนการดำเนินงาน และการตรวจสอบร่วมกัน 2.2 ด้านการจัดสภาพแวดล้อมให้เพิ่มพูนนิเทศ นำคำสุภาพ คำพังเพย พุทธสุภาษิต และคำขวัญที่บ่งบอกถึงคุณธรรม จริยธรรมที่ดงามมาติดให้นักเรียนได้เห็นและอ่าน มีการยกย่องนักเรียนที่ทำความดี โดยการมอบเกียรติบัตร โล่ และรางวัล ให้ผู้บริหารและครูเข้าหาชาวบ้าน และทำให้ชาวบ้านให้ความร่วมมือกับโรงเรียน 2.3 ด้านการจัดการเรียนรู้ ให้ครูจัดการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับ วิสัยทัศน์ เป้าหมายหรือพันธกิจของโรงเรียน และต้องฝึกฝนระเบียบวินัย คุณธรรม จริยธรรม ควบคู่ไปกับการสอนความรู้ทางวิชาการ 2.4 ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรม เกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรมที่โรงเรียนจัดขึ้น เช่น กิจกรรมวันแม่ การเข้าค่ายพุทธบุตร การฝึกมารยาทไทย ฟังเทศน์ ทำบุญตักบาตร นิมนต์พระสงฆ์มาแสดง ปาฐกถาธรรมที่โรงเรียนในวันธรรมสวนะ หรือวันสำคัญทางศาสนา 2.5 ด้านการจัดและประเมินผล ต้องวัดและประเมินผลตาม

มาตรฐานและตัวชี้วัดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่กำหนดไว้ ควรทำในรูปคณะกรรมการและแจ้งผลการประเมินให้ผู้ปกครองทราบทุกครั้ง และครูต้องดูแลนักเรียน อย่างใกล้ชิด

จักรารุณ ถือคุณ (2559 : บทคัดย่อ) รายงานผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านหนอง (รัฐราษฎร์วิทยา) โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการคุณธรรม ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพของการ พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียน ในปัจจุบันมีลักษณะที่น่าเป็นห่วง สมควรจะได้รับการปรับปรุงแก้ไข หรือทำการป้องกันมิให้เลวร้ายยิ่งขึ้นกับเยาวชนรุ่นหลัง โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการคุณธรรมที่มีความเหมาะสม โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.23$) 2) ผลการประเมินประสิทธิผลของการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ที่พึงประสงค์ของนักเรียน โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการคุณธรรม โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.50$)

นิคม สุวพงษ์ (2561: 112) การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่สัมพันธ์กับโครงการคุณธรรมนักเรียน ผลการศึกษา พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ตามความคิดเห็นของครู ผู้รับผิดชอบโครงการคุณธรรมจริยธรรม ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยขาดสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ คือ คู่มือดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนควรส่งเสริมให้นักเรียนปฏิบัติตามหลักการจรรยาบรรณคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนและประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

จำลอง ไชยยา (2561 : บทคัดย่อ) การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการคุณธรรมด้วยกระบวนการ PDCA ของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 ผลการศึกษาสรุปได้ ดังนี้ 1) ได้แนวทางการดำเนินงานโครงการคุณธรรมสำหรับสถานศึกษา 2) ความคิดเห็นของครูที่มีต่อการดำเนินงานโครงการคุณธรรมสำหรับสถานศึกษา โดยภาพรวมครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.90$)

มนัส อาจไพรินทร์ (2561) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมสำหรับครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ผลการวิจัยพบว่า 1) หลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมสำหรับครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย 5 องค์ประกอบ คือ (1) หลักการและเหตุผล (2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร (3) โครงสร้างเนื้อหา (4) กิจกรรมการฝึกอบรม (5) การวัดและประเมินผลการฝึกอบรม 2) ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมสำหรับครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 (1) หลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมสำหรับครูมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) 0.58 - 1.00 (2) หลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมสำหรับครูมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยรวม 4.05 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมสำหรับครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษา

สกลนคร เขต 2 3) คู่มือการใช้หลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมสำหรับครูโรงเรียนเอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 2 ประกอบด้วย คำชี้แจงการใช้คู่มือ การใช้หลักสูตรฝึกอบรม หลักการ และเหตุผล จุดมุ่งหมายของหลักสูตร เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรมสื่อประกอบการฝึกอบรม การวัดและประเมินผล คุณสมบัติของผู้เข้ารับการ ฝึกอบรม คุณสมบัติของวิทยากรดำเนินการ ฝึกอบรม ขั้นตอนการฝึกอบรม กำหนดการฝึกอบรม โครงสร้างหน่วยการเรียนรู้ หน่วยการเรียนรู้ที่ แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจด้านคุณธรรมสำหรับ ครูก่อนและหลังการฝึกอบรม แบบประเมินความพึงพอใจ แนวทางดำเนินการฝึกอบรม แนวทางสรุป และจัดทำรายงานผลการฝึกอบรม

งานวิจัยต่างประเทศ

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูต่างประเทศ ผู้วิจัยขอเสนอผลการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

Eckant (2010) ได้ศึกษาเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษาที่มลรัฐ อิลลินอยล์ ประเทศสหรัฐอเมริกา พบว่า มีเกณฑ์การคัดเลือกผู้บริหารสถานศึกษาระดับประถมศึกษา และมัธยมศึกษาไม่ต่างกัน และพบว่า ความต้องการผู้บริหารสถานศึกษามี 10 ลักษณะ คือ 1) การ รับรู้ในตำแหน่งหน้าที่ 2) ความมั่นคงทางอารมณ์ 3) ทักษะในการตัดสินใจ 4) ทักษะในการสื่อสาร 5) ความสัมพันธ์ในบุคลิกภาพ 6) การปรับตัวด้วยความรอบคอบ 7) ลักษณะทางศีลธรรม 8) สติปัญญา 9) สุขภาพดี และ 10) มนุษย์สัมพันธ์ดี

Magunson (2010) ทำการวิจัยเรื่องคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาที่ประสบความสำเร็จ ในการบริหารสถานศึกษาในสหรัฐอเมริกา โดยจำแนกคุณลักษณะผู้บริหารสถานศึกษาออกเป็น 2 ลักษณะ คือ คุณลักษณะด้านส่วนตัวและคุณลักษณะด้านวิชาชีพ สรุปคุณลักษณะทั้ง 2 ด้าน ดังนี้ 1) คุณลักษณะ ส่วนตัว มีดังนี้ ความยุติธรรมและมีวิจารณญาณ ความซื่อสัตย์และจงรักภักดี ความรอบรู้อย่างกว้างขวาง เป็นผู้ใช้สติ ไม่ใช่อารมณ์ ความจริงใจ ความเป็นมิตร อารมณ์ขัน ใจกว้างและเปิดเผย ความเสมอต้น เสมอปลาย ความเมตตาปราณีและเอื้ออาทรผู้อื่น 2) คุณลักษณะด้านวิชาชีพ มีดังนี้ ความสามารถในการติดต่อประสานงาน และเข้ากับผู้อื่นได้ดี ความรู้ความสามารถในวิชาการบริหารเป็นอย่างดี ความสามารถในการมอบหมายงานให้ผู้อื่น ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี การตัดสินใจ ความสามารถในการยอมรับในการปฏิบัติงานของผู้อื่น ความสนใจในบุคคลอื่น ๆ ความสามารถในการ วางแผนและจัดระเบียบ การรู้จักใช้อำนาจหน้าที่อย่างเหมาะสม

Murry (2011) ได้ศึกษาเรื่อง การวิเคราะห์หลักคุณธรรมของผู้นำที่นำไปประพฤติดปฏิบัติ ในโรงเรียน โดยการวิเคราะห์ของผู้บริหารครูและนักเรียน ผลการวิเคราะห์พบว่า คุณธรรมจริยธรรม ในการบริหารงานของผู้บริหารโรงเรียนที่มีคุณภาพ ได้แก่ การดูแลห่วงใย ความยุติธรรมและความ ซื่อสัตย์ ความยุติธรรมและความมีประชาธิปไตยผู้บริหารจะต้องพิจารณา ถึงคุณค่าของจริยธรรม ความเห็นและมติที่ประชุม

อันจะเป็นตัวช่วยพัฒนารูปแบบและยุทธวิธี ในการเสริมสร้างคุณธรรม ให้กับผู้บริหารในโรงเรียน Carroll (2012) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมภาวะผู้นำของผู้บริหารในด้านคุณธรรม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมภาวะผู้นำของโรงเรียน คือคุณธรรมของผู้บริหารและครูความมีมนุษยสัมพันธ์ ความอดทน จิตวิทยา(การเกลี้ยกล่อม) การตัดสินใจการแสดงออก ความสามัคคีสถานภาพครูภาวะ เศรษฐกิจ กิจกรรมการบริหารของโรงเรียน ความสัมพันธ์กับชุมชน การสนับสนุนจากชุมชน สรุปว่า คุณธรรมของครูส่งผลถึงการเป็นผู้นำของผู้บริหาร ต่อการรักษาคุณค่าจรรยาบรรณในองค์กรและแก้ปัญหา ความขัดแย้งระหว่างสมาชิกคุณธรรมของครูนั้นจะเกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำของผู้บริหารเป็นประการ แรกและรวมถึงการตัดสินใจและการแสดงออก นอกจากนี้แล้วความสัมพันธ์ในหลายมิติที่ต่างกัันเกี่ยวกับคุณธรรมของครูต่อพฤติกรรมของผู้นำคือ แรงจูงใจ

Bryan R. Warnick (2013) ได้ทำรายงานวิจัยเรื่องกรอบหลักสูตรจริยธรรมวิชาชีพครู การศึกษาผลปรากฏว่า หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าจรรยาบรรณวิชาชีพในขณะนี้ เป็นเรื่องที่ถูกต้องทั้ง ในโปรแกรมการศึกษาของครูในบทความผู้เขียนบทความคำถามของการศึกษาจริยธรรม สำหรับครูผู้สอน เขียนได้นำเสนอแนวทางการจรรยาบรรณวิชาชีพของการเรียนการสอนที่ใช้กรอบการวิเคราะห์กรณี ที่ปรับแต่งเป็นพิเศษเพื่อรับมือกับการปฏิบัติของการเรียนการสอนรอบที่ถูกออกแบบมาเพื่อแสดง การพิจารณาคุณธรรมเบื้องต้นที่มีความเป็นครูให้คำตัดสินเกี่ยวกับจริยธรรม กรอบไม่ได้ให้คำตอบที่แน่นอน แต่จะนำไปสู่กระบวนการที่เพิ่มวัตถุประสงค์ขั้นตอนในการตัดสินใจเชิงจริยธรรม

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและและสมรรถนะของครูทั้งในและต่างประเทศ สรุปได้ว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์นั้น จะต้องมีความมุ่งมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ ให้ผู้เรียนมีคุณภาพ หากครูมีคุณธรรมจริยธรรมและและสมรรถนะประจำใจ ครูย่อมจัดการเรียนการสอน ได้ดีมีคุณภาพ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน และเป็นไปตามหลักสูตรและแนวทางการจัดการศึกษาของชาติ การสร้างคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ให้ครูนั้นมีความจำเป็นยิ่งที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ตลอดเส้นทางเพื่อเข้าสู่ความเป็นครู ตั้งแต่สถาบันผลิตครูและหน่วยงานที่ทำหน้าที่ประเมินคุณภาพครูเพื่อให้อาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูง ควรค่าแก่การเคารพของคน

ทฤษฎี : การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อใช้กับครูในโรงเรียนให้เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ เป็นคนดีของสังคม โดยยึดทฤษฎี ดังนี้

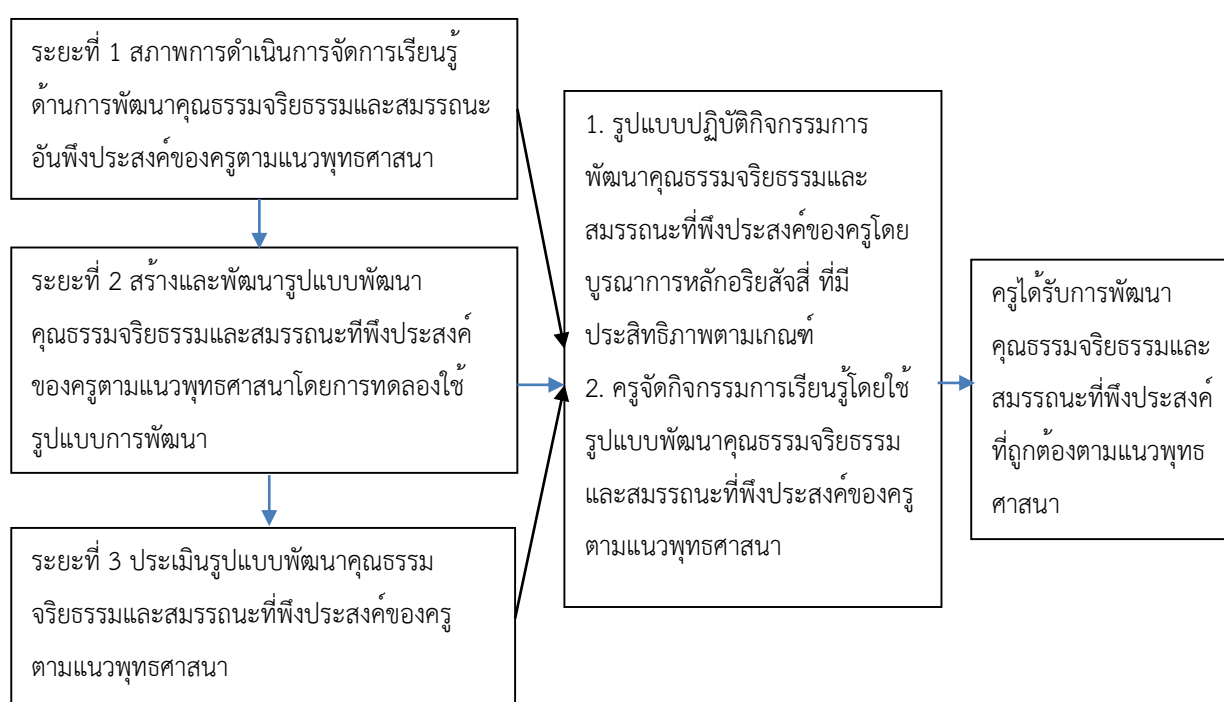
1. หลักธรรมอริสัจสี่ และหลักกัลยาณมิตรธรรม
2. ทฤษฎีการเรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมบลูม (Bloom)
3. ทฤษฎีพัฒนาจริยธรรมของโคลเบิร์ก (Kohlberg)

4. การวัดและประเมินด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมพึงประสงค์

5. หลักการวัดและประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment)

2.6 สรุปกรอบแนวความคิด

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ผลของการวิจัยจะมีความสำคัญในฐานะเป็นเครื่องพัฒนากาย พัฒนาจิต พัฒนาปัญญาและพัฒนาสังคม ด้วยการจัดการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นสำคัญตามแนวพุทธวิธี คือ หลักอริยสัจ 4

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่ประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่แล้วมีการทดลองใช้ เพื่อตรวจสอบคุณภาพในเชิงประจักษ์ และนำมาทดลองจริง (Treatment) กับกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา จำแนกขั้นตอนดำเนินการเป็น 4 ขั้นตอนและการดำเนินการ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินการด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 3 กำหนดกรอบรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

ตอนที่ 2 การตรวจสอบโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ โดยการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ

ตอนที่ 3 การประเมินโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ด้วยวิธีการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ตอนที่ 4 การทดลองใช้ (Try Out) รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

ตอนที่ 5 ปรับปรุงโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ให้เป็นเอกสารที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู แบ่งเป็น 2 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริสัจสี่

ตอนที่ 2 ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการสอนงาน และเป็นพี่เลี้ยง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รายละเอียดในการดำเนินการตามขั้นตอนทั้ง 4 ขั้นตอนดังกล่าว สามารถสรุปรายละเอียดดังภาพประกอบ 2 และตาราง 12

ตาราง 12 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัยซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา วัตถุประสงค์ วิธีดำเนินการ แหล่งข้อมูล และผลที่ได้จากการดำเนินการ

ระยะการวิจัย และพัฒนา	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพ การดำเนินการด้าน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและ สมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู	1. เพื่อศึกษาสภาพ การ ดำเนินการด้านพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู 2. กำหนดกรอบเนื้อหาสาระที่ เป็นจุดเน้นของรูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จากครูผู้รับผิดชอบโครงการ นักเรียน ที่เข้าร่วมให้ข้อมูล	ตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ แนวคิดพื้นฐานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2. พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 3. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับ ที่ 13 พ.ศ.2566-2570 4. แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580) 5. หลักธรรมของพระพุทธศาสนา : อริยสัจสี่ 6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	1. ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานด้านการ ฝึกอบรมเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู 2. การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ 3. กรอบเนื้อหาสาระของหลักธรรมอริยสัจสี่ 4. หลักการของการฝึกอบรมเพื่อพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครู
		ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินการด้านพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของ ครู จากครู ศึกษาในเทศ ผู้บริหาร นักเรียนและ ผู้ปกครอง ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	กลุ่มตัวอย่าง คือ ครู ศึกษาในเทศ ผู้บริหาร นักเรียนและผู้ปกครอง ที่มีหน้าที่ปฏิบัติงานด้าน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู จำนวน 329 คน	ทำให้ทราบสภาพการดำเนินงานด้านพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ
		ตอนที่ 3 กำหนดกรอบรูปแบบกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของ ครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่	ผลการดำเนินการตามการศึกษาเอกสารและ การศึกษาสภาพการดำเนินการด้านพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครู	กรอบเนื้อหาสาระของรูปแบบกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่

ตาราง 12 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย และพัฒนา	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและ พัฒนารูปแบบ กิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้ หลักอริยสัจสี่	เพื่อยกร่างโครงร่างรูปแบบ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ด้วยการ ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่	ตอนที่ 1 สร้างโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู 1. ยกร่างโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู 2. สร้างเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย	เอกสารประกอบการสร้างรูปแบบ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จากการศึกษาตามระยะที่ 1	คู่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการ ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่
	1. เพื่อประเมินความเหมาะสม รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ด้วยการ ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ 2. เพื่อประเมินความสอดคล้อง ของโครงร่างรูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่	ตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมฯ โดยการประสมทนากลุ่ม (Focus Group) โดย ผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อพิจารณาความเหมาะสมโครงร่างคู่มือ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ตอนที่ 3 ผู้เชี่ยวชาญประเมินดัชนีความสอดคล้องรูปแบบ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมฯ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วย 1. แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของ ครู ตามหลักอริยสัจสี่ 2. แบบวัดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู	1. ผู้ทรงคุณวุฒิการพัฒนารูปแบบ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จำนวน 5 รูป/คน 2. ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู จำนวน 5 รูป/คน 3. พระภิกษุสงฆ์ ศึกษานิเทศ ครู จำนวน 3 รูป/คน จำแนกเป็นศูนย์ ปฏิบัติธรรมขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่	รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการ ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ 1. รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการ ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ 2. เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการ ประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่

ตาราง 12 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย และพัฒนา	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
	3. เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัย ที่มีคุณภาพตามเกณฑ์	3. แบบสอบถามความพึงพอใจของครูและนักเรียนต่อการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยกิจกรรมการปฏิบัติจริง 4. แบบนิเทศติดตามผลการดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู 5. แบบประเมินรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตอนที่ 4 การทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยการประยุกต์ใช้ หลักธรรมอริยสัจสี่ฯ โดยนำไปทดลองเสมือนจริงกับครูใน จังหวัดร้อยเอ็ด มหาสารคาม และกาฬสินธุ์ จำนวน 50 โรงเรียน จำแนกเป็น 3 ขนาด เล็ก กลาง ใหญ่		
		ตอนที่ 5 ปรับปรุง คู่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้ หลักธรรมอริยสัจสี่ฯ และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัย ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ	ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่ พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้ หลักธรรมอริยสัจสี่ฯ ตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ	รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการ ประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ฯและเครื่องมือ เก็บข้อมูล

ตาราง 12 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย และพัฒนา	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
ระยะที่ 3 การทดลองรูปแบบ กิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้ หลักอริยสัจสี่	การทดลองรูปแบบกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้ หลักอริยสัจสี่ฯ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของ ครู โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม ฯ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ 2. เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ด้วย การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ 3. เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ด้วย การประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ 4. เพื่อศึกษาผลการนิเทศ ติดตามการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่ พึงประสงค์ของครู	1. ดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยใช้รูปแบบ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะฯ ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริย สัจสี่กับกลุ่มตัวอย่าง ใช้เวลา 3 เดือน 2. นิเทศติดตามผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในศูนย์ปฏิบัติธรรมโดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบ กระบวนการเป็นพี่เลี้ยงและการสอนงาน (Coaching and Mentoring)	1. กลุ่มเป้าหมายเป็น ครูผู้สอนที่ได้จากการสุ่ม จำแนกเป็น 3 ขนาด คือ ขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ จำนวน 3 เขตพื้นที่การศึกษา 2. การติดตามโดยการเป็นพี่เลี้ยงและการสอน งาน การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ณ ศูนย์ ปฏิบัติธรรมที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง	1. ผลการทดสอบด้านความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่ได้จาก ทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง 2. พฤติกรรมด้านการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของ ครู ตามแนวพุทธศาสนา 3. ผลการติดตามการปฏิบัติงานด้าน การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เพื่อ พฤติกรรมอันพึงประสงค์ของครูผู้สอน ตามแนวพุทธศาสนา

ตาราง 12 (ต่อ)

ขั้นตอนการวิจัย และพัฒนา	วัตถุประสงค์	วิธีดำเนินการ	แหล่งข้อมูล	ผลที่ได้จากการดำเนินการ
ระยะที่ 4 การตรวจสอบและ ประเมินรูปแบบ กิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ด้วย การประยุกต์ใช้ หลักธรรมอริยสัจสี่	1. เพื่อประเมินรูปแบบกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้ หลักธรรมอริยสัจสี่	1. การตรวจสอบและประเมินรูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรม อริยสัจสี่	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการประเมิน จำนวน 5 คน	รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วย การประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ฉบับ สมบูรณ์ที่มีคุณภาพและมีประสิทธิผล
	2. เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบกิจกรรม พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่ พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้ หลักธรรมอริยสัจสี่ให้มีคุณภาพและเป็น หลักสูตรฉบับสมบูรณ์	2. การปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครู การประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่		

การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา 4 ขั้นตอน มีรายละเอียดในแต่ละขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินการด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา

เป็นการดำเนินการศึกษาเพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวกับสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่และหลักกัลยาณมิตร และปัญหาการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และความต้องการที่จำเป็นสำหรับการสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู แบ่งออกเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู หลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม ดังนี้

1. แนวนโยบายทางการศึกษา ประกอบด้วย

- 1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (ฉบับปรับปรุง พุทธศักราช 2560)
- 1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 หมวด 4 แนวการจัดการศึกษา (มาตรา 22-30)
- 1.3 นโยบายทางการศึกษาของรัฐบาล ปี 2554
- 1.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ.2566-2570
- 1.5 แผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ.2561-2580)
- 1.6 หลักธรรมพระพุทธศาสนา : อริยสัจสี่ และกัลยาณมิตรธรรม
- 1.7 การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยกิจกรรมการฝึกอบรม
- 1.8 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของครูไทย

2. การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามหลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม ตามแนวคิดของนักวิชาการด้านศาสนาและด้านการศึกษา นักวิจัย หน่วยงานทางศาสนาและทางการศึกษา ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

- 2.1 การศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ข้อมูล และกำหนดกรอบความคิดในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม

2.2 การยกร่างกรอบสาระรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม

2.3 ศึกษากระบวนการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม

2.4 ศึกษาการตรวจสอบและปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม

2.5 ศึกษาการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม

ตอนที่ 2 ศึกษาสภาพการดำเนินการด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในสถานศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการสำรวจความคิดเห็นจาก ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้รับผิดชอบคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน และศึกษานิเทศก์ที่รับผิดชอบงานคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จากโรงเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 329 คน เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู นำมาจัดลำดับความสำคัญ กำหนดสาระที่เป็นจุดเน้นของคู่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู (บุญชม ศรีสะอาด. 2545:43)

1. วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาสภาพการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา กำหนดกรอบเนื้อหาสาระที่เป็นจุดเน้นของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จากผู้บริหาร ครูผู้สอนและศึกษานิเทศก์ ที่เข้าร่วมให้ข้อมูล

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเป็นครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกครูผู้สอนเป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และขนาดเล็ก จำนวน 12,313 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 คนรวมเป็นจำนวน 12,313 คน ดังแสดงในตาราง 2

ตาราง 13 แสดงประชากรในการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จังหวัด	จำนวนโรงเรียน	ครูผู้ครูรับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน
1. กาฬสินธุ์	547	547
2. ขอนแก่น	1005	1005
3. ชัยภูมิ	691	691
4. นครพนม	445	445
5. นครราชสีมา	1302	1302
6. บุรีรัมย์	837	837
7. มหาสารคาม	565	565
8. มุกดาหาร	244	244
9. สกลนคร	607	607
10. สุรินทร์	744	744
11. หนองคาย	264	264
12. หนองบัวลำภู	315	315
13. ยโสธร	378	378
14. ศรีสะเกษ	851	851
15. ร้อยเอ็ด	782	782
16. บึงกาฬ	212	212
17. อำนาจเจริญ	254	254
18. อุตรดิตถ์	783	783
19. อุบลราชธานี	1,063	1,063
20. เลย	424	424
รวม	12,313	12,313

แหล่งที่มา : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. 2565 : 35-46)

กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาเป็นครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กำหนดจำนวนกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ

เครืองชี้และมอร์แกน ที่มีความคลาดเคลื่อน 5% (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 43) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 329 คน โดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Classification Random Sampling) โดยดำเนินการ

1) กำหนดให้จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 20 จังหวัดเป็นหน่วยสุ่ม กำหนดสัดส่วนการสุ่มร้อยละ 25 ของประชากร จาก 20 จังหวัด ได้ 4 จังหวัด ดำเนินการสุ่มด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้ 4 จังหวัด ดังแสดงในตาราง 3

2) กำหนดสัดส่วนของประชากรทั้งหมด จำนวน 2,314 คน กับกลุ่มตัวอย่าง 329 คน โดยใช้วิธีเทียบสัดส่วน ดังแสดงในตาราง 3

ตาราง 14 แสดงประชากรในการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำแนกตามสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จังหวัด	ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรม คุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	กลุ่มตัวอย่าง
1. กาฬสินธุ์	547	78
2. ยโสธร	378	54
3. ร้อยเอ็ด	782	111
4. สกลนคร	607	86
รวม	2,314	329

3) จำแนกจังหวัดที่สุ่มได้ตาม ตาราง 3 ออกเป็นสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้จำนวน 11 เขตพื้นที่การศึกษา 2,314 โรงเรียน รายละเอียดดังแสดงในตาราง 15

ตาราง 15 แสดงกลุ่มตัวอย่าง การศึกษาสภาพการดำเนินการด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา จำแนกตามจังหวัดและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

จังหวัด	สำนักงานเขตพื้นที่	ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน	กลุ่มตัวอย่าง
1. กาฬสินธุ์	สพป. กาฬสินธุ์ เขต 1	179	25
	สพป. กาฬสินธุ์ เขต 2	170	24
	สพป. กาฬสินธุ์ เขต 3	198	28
2 ยโสธร	สพป. ยโสธร เขต 1	230	33
	สพป. ยโสธร เขต 2	148	21
3. ร้อยเอ็ด	สพป. ร้อยเอ็ด เขต 1	230	33
	สพป. ร้อยเอ็ด เขต 2	336	48
	สพป. ร้อยเอ็ด เขต 3	216	31
4. สกลนคร	สพป. สกลนคร เขต 1	169	24
	สพป. สกลนคร เขต 2	257	37
	สพป. สกลนคร เขต 3	181	26
รวม		2,314	329

4) ใช้โรงเรียนเป็นหน่วยสุ่ม ดำเนินการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่ายด้วยวิธีการจับสลาก (Simple Random Sampling) เพื่อให้ได้จำนวน 329 โรงเรียน ตามตาราง 4 (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 45)

5) กำหนดให้ครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนในโรงเรียนโรงเรียนละ 1 คน เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาสภาพการดำเนินการด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการจัดกิจกรรมด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู 6 ด้าน จำนวน 50 ข้อ เป็นชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุดมาก ปานกลาง น้อยและน้อยที่สุด ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้นโดยศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู แล้วนำมากำหนดเป็น

ประเด็นที่ถาม เขียนข้อความตามประเด็นให้มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อย่างครบถ้วนเสร็จแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ เพื่อประเมินความเหมาะสม และความสอดคล้อง

4. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผลการวิจัยและนำผลการศึกษา มากำหนดกรอบรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

ตอนที่ 3 กำหนดกรอบกำหนดกรอบรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา และการศึกษาสภาพการดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยสำรวจความคิดเห็นจากครูผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ปกครอง ศึกษานิเทศก์ จากโรงเรียนและชุมชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ นำมากำหนดกรอบรูปแบบกิจกรรม ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ดังนี้

กรอบรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วย

หน่วยที่ 1 หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของรูปแบบ

หน่วยที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

หน่วยที่ 3 หลักธรรมอริยสัจสี่

หน่วยที่ 4 การวัดและประเมินผลกิจกรรมพัฒนาพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนาด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

เป็นการสร้างและพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู รูปแบบกิจกรรมพัฒนาด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ที่ได้ศึกษา วิเคราะห์ และกำหนดไว้ในขั้นตอนที่ 1 โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอนได้แก่

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับข้อมูลพื้นฐานและการสร้างเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม จำแนกเป็นขั้นตอน ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างโครงร่างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

2. องค์ประกอบของโครงร่างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีรายละเอียด ดังนี้

2.1 หลักการและเหตุผลเป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่วิเคราะห์ได้มาพิจารณากำหนดหลักการของรูปแบบว่ามีหลักการและเหตุผลอย่างไรที่สมควรจะพัฒนารูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูขึ้นมา และควรมีจุดเน้นอะไรที่มุ่งให้เกิดผลแก่นักเรียน ผู้นำชุมชน ครูผู้สอนและผู้เข้าอบรม

2.2 จุดมุ่งหมายของรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นการนำข้อมูลความต้องการจำเป็นการสร้างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานมากำหนดจุดมุ่งหมายของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู รูปแบบกิจกรรมมีลักษณะสอดคล้องกับความต้องการของทุกฝ่าย สามารถนำไปใช้ได้จริงในการปฏิบัติงานมีความชัดเจนกะทัดรัดตลอดจนเป็นที่ยอมรับของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่าย

2.3 เนื้อหาสาระของรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษาสภาพ ปัญหา ความต้องการในการดำเนินการด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จากพระภิกษุ ผู้นำชุมชนครู ผู้บริหาร ศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มาพิจารณากำหนดเป็นเนื้อหาสาระของรูปแบบซึ่งมีจุดเน้นสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการพัฒนาลงจนสามารถตอบสนองจุดมุ่งหมายของคู่มือได้ซึ่งเนื้อหาของคู่มือ ประกอบด้วย 5 หน่วยดังนี้

หน่วยที่ 1 หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของรูปแบบ

หน่วยที่ 2 ความรู้พื้นฐานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

หน่วยที่ 3 หลักธรรมอริยสัจสี่

หน่วยที่ 5 วัดและประเมินผลพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

2.4 กิจกรรมการพัฒนาคู่มือ นักเรียน เป็นการนำข้อมูลพื้นฐานที่ได้จากการศึกษามากำหนดแนวทางการกำหนดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ให้ผู้เข้าร่วมการพัฒนามีความรู้ความเข้าใจเจตคติ และความสามารถในการปฏิบัติตามที่จุดมุ่งหมายของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูที่ได้กำหนดไว้ ตลอดจน

การประยุกต์ใช้กระบวนการเรียนรู้ของผู้เข้าอบรม และการเรียนรู้ร่วมกันเป็นทีม เช่น การบรรยาย กิจกรรมกลุ่มการอภิปรายกรณีศึกษาการนำเสนอผลงาน เป็นต้น

2.5 สื่อประกอบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูเป็น การกำหนดสื่อประกอบการพัฒนาให้สอดคล้องกับเนื้อหาสาระกิจกรรมของรูปแบบกิจกรรมพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ทั้งนี้เพื่อเป็นการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วยเอกสารประกอบการพัฒนา เช่น ใบงาน ใบ ความรู้แบบฝึกปฏิบัติกรณีศึกษาเนื้อหาใน Power Point วัสดุฉายใช้กับ Visualize เป็นต้น

2.6 การประเมินผลรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู เป็นการประเมินประสิทธิผลของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยพิจารณาจากการประเมินผล 3 ด้านได้แก่

2.6.1 ด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ใช้แบบทดสอบความรู้ ความเข้าใจ เป็น แบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นผ่านการประเมินดัชนีความ สอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

2.6.2 ด้านความพึงพอใจต่อการพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยประยุกต์ใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ เป็นแบบมาตราส่วน ประมาณค่าของลิเคอร์ท จำนวน 20 ข้อ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น โดยผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้องโดย ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน

2.6.3 การติดตามและช่วยเหลือหลังการพัฒนา ใช้เทคนิคการนิเทศแบบการสอน งานและการเป็นพี่เลี้ยง (Coaching and Mentoring) จำนวน 30 ข้อที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการ ประเมินดัชนีความสอดคล้องโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

3. การสร้างเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูเครื่องมือตรวจสอบคุณภาพประกอบด้วย

1) แบบประเมินดัชนีความสอดคล้องรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

2) แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

3) แบบสอบถามความพึงพอใจของบุคลากรครูผู้เข้ารับการพัฒนาโดยใช้คู่มือ กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

4) แบบนิเทศติดตามผลการดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

5) แบบประเมินรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์การสร้างดำเนินการ ดังนี้

1) วัตถุประสงค์

เพื่อสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีคุณภาพตามเกณฑ์

2) ขั้นตอนการดำเนินการ

2.1) การสร้างแบบประเมินดัชนีความรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของครู จำนวน 21 ข้อโดยเป็นแบบประเมิน 3 ระดับคือ

+ 1 หมายถึง แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์

0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์

- 1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์

ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและดำเนินการตรวจสอบคุณภาพโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษาแล้วปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

2.2) การสร้างแบบทดสอบความรู้ความเข้าใจ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยเป็นแบบทดสอบชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 40 ข้อเพื่อคัดเลือกให้เหลือ 30 ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างด้วยตนเองตามขั้นตอน ดังนี้

2.1.1) สร้างแบบทดสอบวัดความรู้ด้านการปฏิบัติกิจกรรมการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จำนวน 40 ข้อได้ตรวจสอบความถูกต้องด้านการพิมพ์ด้วยตนเอง

2.1.2) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญ ตรวจสอบความเหมาะสมของการใช้ภาษาและตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหา (Index of Item-Objective Congruence : IOC) แล้วปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปทดลองใช้กับบุคลากรครูผู้สอนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 35 คน เพื่อหาคุณภาพ

2.1.3) นำผลการทดลองใช้มาวิเคราะห์หาคุณภาพ พบว่า มีค่าความยาก (Difficulty) ระหว่าง .20-.80 อำนาจจำแนก (Discrimination) ระหว่าง .20-.1.00

2.1.4) คัดเลือกแบบทดสอบวัดความรู้ได้จำนวน 30 ข้อ นำไปหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ (Reliability) ได้เท่ากับ .81

2.1.5) จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์ เพื่อนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างต่อไป

2.3) แบบสอบถามความพึงพอใจของครู ผู้เข้ารับการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จำนวน 20 ข้อ โดยเป็น

แบบสอบถามชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เห็นด้วยมากที่สุด เห็นด้วยมาก เห็นด้วยปานกลาง เห็นด้วยน้อย และเห็นด้วยน้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและดำเนินการตรวจสอบคุณภาพโดยการให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษาแล้วปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

2.4) แบบนิเทศติดตามผลการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจำนวน 30 ข้อ ซึ่งเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ ปฏิบัติมากที่สุด ปฏิบัติมาก ปฏิบัติปานกลาง ปฏิบัติน้อยและปฏิบัติน้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมการใช้ภาษาแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ข้อบกพร่องให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่กำหนดก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

2.5) แบบประเมินรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จำนวน 18 ข้อ 4 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านอรรถประโยชน์โดยเป็นแบบประเมินชนิดมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมมากที่สุด เหมาะสมมาก เหมาะสมปานกลาง เหมาะสมน้อยและเหมาะสมน้อยที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้สร้างขึ้นและดำเนินการตรวจสอบคุณภาพโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบความเที่ยงตรงเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษาแล้วปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ก่อนนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างในการทดลองใช้รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ตอนที่ 2 ขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการสนทนากลุ่ม (Focus Group)

1. การสนทนากลุ่ม (Focus Group) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการระดมสมอง (Brain Storming) จากผู้ทรงคุณวุฒิให้ข้อมูลในประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยผู้ดำเนินการสนทนา (Moderator) เป็นผู้จุดประเด็นในการสนทนา เพื่อชักจูงให้กลุ่มเกิดแนวคิดและแสดงประเด็น หรือแนวทางการสนทนาอย่างกว้างขวางตามที่ผู้วิจัยได้กำหนดไว้ ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 11 คน

2. เกณฑ์การเลือกผู้ทรงคุณวุฒิ

1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป

2) มีประสบการณ์ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และหรือเป็นวิทยากรฝึกอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้การบริหารจิตหรือปฏิบัติหน้าที่ทางการสอนในระดับอุดมศึกษา

3) มีผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมหลักธรรมทางพุทธศาสนาและได้รับการพิมพ์เผยแพร่แล้ว

4) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนด้านพระพุทธศาสนาที่มีตำแหน่งทางวิชาการผู้ช่วยศาสตราจารย์ ขึ้นไป

ผู้เชี่ยวชาญต้องผ่านเกณฑ์ข้อ 1 และข้ออื่น ๆ อีกอย่างน้อย 1 ข้อในข้อ 2-4 ตามที่กำหนดไว้ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก

3. วิธีการดำเนินการ

1) ขอนหนังสือเชิญประชุมการสนทนากลุ่มจากมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา ถึงผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อขอความร่วมมือในการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย ด้วยวิธีการสนทนากลุ่ม โดยแนบแนวทางการสนทนากลุ่มและกำหนดการสนทนากลุ่มในวันที่ 10 พฤษภาคม 2566 เวลา 09.00 –12.00 น. ณ ห้องประชุม (อาคารสำนักงาน) มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอภัยภูฏา

2) ดำเนินการสนทนากลุ่มตามแนวทางการสนทนาที่มอบให้ผู้ทรงคุณวุฒิไปแล้วนั้น

3) การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสนทนากลุ่ม ใช้วิธีการสร้างข้อสรุปจากการมีมติเอกฉันท์จากการสนทนากลุ่ม

ตอนที่ 3 การประเมินโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นการนำโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ที่สร้างขึ้นมาตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบกิจกรรม ด้วยกระบวนการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) มีรายละเอียด ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินดัชนีความสอดคล้องของโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยพิจารณาความสอดคล้องของแต่ละองค์ประกอบในโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ที่ผู้วิจัยได้พัฒนาขึ้น ได้แก่ หลักการจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระกิจกรรมการพัฒนาสื่อประกอบการพัฒนาและการวัดและประเมินผลว่ามีความสอดคล้องกันเพียงใด

2. ผู้เชี่ยวชาญประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในการสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาเพื่อพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของครู ผู้วิจัยได้กำหนดผู้เชี่ยวชาญประเมินโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม

จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนานวัตกรรมจำนวน 5 คน

เกณฑ์การเลือกผู้เชี่ยวชาญ

- 1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอกขึ้นไป
- 2) มีประสบการณ์เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบกิจกรรมเรียนรู้และหรือเป็นวิทยากรฝึกอบรมการสร้างและพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ครูฝึกอบรม หรือปฏิบัติหน้าที่ทางการสอนในระดับอุดมศึกษา
- 3) มีผลงานทางวิชาการหรือผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ได้รับการพิมพ์เผยแพร่แล้ว
- 4) เป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่มีตำแหน่งทางวิชาการระดับเชี่ยวชาญขึ้นไป

ผู้เชี่ยวชาญที่เลือกมาต้องผ่านเกณฑ์ข้อ 1 และข้ออื่น ๆ อีกอย่างน้อย 1 ข้อในข้อ 2-4 ที่กำหนดไว้ดังรายชื่อปรากฏในภาคผนวก

2.1 สร้างแบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นด้วยตนเองโดยการศึกษารายละเอียดองค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรม แล้วกำหนดประเด็นนำประเด็นเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญให้ความเห็นชอบ ผู้วิจัยเขียนข้อคำถามตามประเด็นให้มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ อย่างครบถ้วนเมื่อผู้วิจัยสร้างแบบประเมินดัชนีความสอดคล้องของโครงร่างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู แล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินดัชนีความสอดคล้องต่อไป

2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการประเมินดัชนีความสอดคล้องของโครงร่างรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ผู้วิจัยดำเนินการโดยจัดส่งแบบประเมินความเหมาะสมและความสอดคล้องของโครงร่างรูปแบบกิจกรรมฯ พร้อมทั้งโครงร่างรูปแบบกิจกรรมฯ และเอกสารคำชี้แจงการประเมินให้แก่ผู้ประเมินด้วยตนเอง พร้อมนัดหมายวันรับผลการประเมินเมื่อถึงกำหนดวันรับผลการประเมินผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมผลการประเมินด้วยตนเอง

2.3 การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ผลการประเมินดัชนีความสอดคล้องของโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์โดยใช้ดัชนีความสอดคล้อง เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาคำนวณจากสูตร (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 100)

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ	IOC	แทน	ดัชนีความสอดคล้อง
	R	แทน	คะแนนความคิดเห็นของผู้ประเมิน
	N	แทน	จำนวนผู้ประเมิน

โดยผลการประเมินความสอดคล้องโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จากผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนผู้วิจัยนำมากำหนดเป็นคะแนน ดังนี้

แน่ใจว่าสอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น +1
ไม่แน่ใจว่าสอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น 0
แน่ใจว่าไม่สอดคล้อง	กำหนดคะแนนเป็น -1

เมื่อกำหนดคะแนนความสอดคล้องของโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เสร็จแล้ว ผู้วิจัยดำเนินการคำนวณหาค่า IOC แล้วแปลความหมายโดยถ้าหากข้อคำถามใดมีค่า IOC มีค่าตั้งแต่ 0.5 ขึ้นไป ก็จะถือว่ามีความสอดคล้องกันแต่ถ้าหากข้อคำถามใดมีค่า IOC น้อยกว่า 0.5 จะถือว่าไม่มีความสอดคล้องกัน (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 95) ซึ่งผู้วิจัยต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อให้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีความสอดคล้องกัน เพื่อนำไปใช้ในการทดลองในลำดับต่อไป

ตอนที่ 4 การทดลองใช้ (Try Out) รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

หลังจากดำเนินการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เป็นการเรียบร้อยแล้ว ได้นำรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นบุคลากรครูโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 3 โรงเรียนดำเนินการเสมือนจริงทุกประการ คือ ประเมินก่อนดำเนินการดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบทุกขั้นตอน ประเมินระหว่างดำเนินการ ประเมินหลังการดำเนินการ และประเมินความพึงพอใจต่อการดำเนินการตามคู่มือ นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูต่อไป

ตอนที่ 5 การปรับปรุงโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) คู่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์และนำผลการทดลองใช้ (Try Out) มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้านความเหมาะสมของภาษา กิจกรรมที่ปฏิบัติ ให้มีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการดำเนินกิจกรรม ต่อไป

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามรูปแบบพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

เป็นการนำรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ที่ได้รับการพัฒนาและปรับปรุงเสร็จแล้วไปทดลองการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู กับครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน จาก 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวม 18 คน ขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์

1.1 เพื่อศึกษาประสิทธิผลของรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยพิจารณาจากการเปลี่ยนแปลงระดับคะแนนความรู้ความเข้าใจความสามารถทักษะปฏิบัติและเจตคติที่ดีต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา

1.2 เพื่อศึกษาความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยพิจารณาจากความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกิจกรรมการพัฒนา

1.3 เพื่อติดตามการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ณ ชุมชนที่ศึกษาหลังการร่วมกิจกรรมพัฒนา 2-3 เดือน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการทดลองการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย

2.1 รูปแบบกรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ โดยผ่านการประเมินคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

2.2 แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมฯ จำนวน 30 ข้อ ผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาความเหมาะสมของการใช้ภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว

2.3 แบบสอบถามความพึงพอใจของครูผู้สอนและนักเรียน ผู้เข้ารับการพัฒนาโดยใช้รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมฯ จำนวน 22 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของการใช้ภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว

2.4 แบบนิเทศติดตามผลการดำเนินการปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมฯ จำนวน 30 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา และความเหมาะสมของการใช้ภาษาโดยผู้เชี่ยวชาญแล้ว

2.5 แบบประเมินมาตรฐานการประเมินรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมฯ จำนวน 18 ข้อ โดยผ่านการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา ความเหมาะสมของการใช้ภาษา โดยผู้เชี่ยวชาญ

4. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองปฏิบัติการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วยครูผู้รับผิดชอบกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน จำแนกเป็น จังหวัดร้อยเอ็ด จำนวน 2 โรงเรียน จังหวัดกาฬสินธุ์ 2 โรงเรียน และจังหวัดสกลนคร 2 โรงเรียน

5. แบบแผนการทดลอง

การทดลองรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ผู้วิจัยได้ออกแบบแผนการวิจัยโดยใช้แผนการทดลอง 1 กลุ่ม ทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest–Posttest Design) ผสมผสานกับการติดตามผลการปฏิบัติงาน ดังรูปแบบต่อไปนี้

ตาราง 16 แบบแผนการทดลอง 1 กลุ่มทดสอบก่อนและหลัง (One Group Pretest–Posttest Design)

ทดสอบก่อนอบรม	ทดลอง	ทดสอบหลังอบรม
O ₁	X	O ₂

O₁ แทน การทดสอบก่อนอบรม

X แทน การจัดกระทำกลุ่มทดลอง

O₂ แทน การทดสอบหลังอบรม

6. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลอง

ดำเนินการทดลองรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ระหว่างวัน ที่ 10 พฤษภาคม 2566 ถึง 30 สิงหาคม 2566 รวม 4 เดือน

7. การดำเนินการทดลอง

การดำเนินการทดลองรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีขั้นตอนการดำเนินการตามรายละเอียด ดังนี้

7.1 การเตรียมการก่อนการพัฒนา

7.1.1 ทำโครงการเพื่อขออนุมัติการจัดกิจกรรมตามวันเวลาและสถานที่ที่กำหนด

7.1.2 การเตรียมการด้านวิทยากรสำหรับการการพัฒนา

7.1.3 เตรียมเอกสารประกอบการพัฒนาของวิทยากร และผู้เข้ารับการพัฒนา

7.1.4 การเตรียมการด้านการประสานงานพิธีเปิด-ปิด อาหาร เครื่องดื่ม การต้อนรับการประชาสัมพันธ์ตลอดจนงานบริการต่างๆอย่างเหมาะสม

7.2 ดำเนินการทดลองตามแผนการพัฒนานี้ที่กำหนดไว้โดยก่อนการทดลองผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ/ทักษะปฏิบัติ และเจตคติต่อกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมฯ แล้ว จึงดำเนินการพัฒนาโดยการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ในรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา

7.3 หลังการทดลองรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมฯ ผู้วิจัยดำเนินการทดสอบความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ/ทักษะปฏิบัติและเจตคติต่อการพัฒนาคุณธรรมฯ ตลอดจนความเหมาะสมของรูปแบบ กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมฯ และความพึงพอใจในการเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนา

7.4 การดำเนินการติดตามและให้ความช่วยเหลือ โดยใช้เทคนิคการนิเทศแบบระบบพี่เลี้ยงและการสอนงาน (Coaching and Mentoring) เพื่อสนับสนุนการนำความรู้ ทักษะความสามารถไปสู่การปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ณ สถานศึกษา หลังจากเสร็จสิ้นการพัฒนาเป็นระยะเวลา 2-4 เดือน

ตาราง 17 สรุปแผนการประเมินประสิทธิผล และความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

รายการ	ก่อน การ พัฒนา	หลัง การ พัฒนา	การนิเทศติดตามผลแบบเป็น พี่เลี้ยงและสอนงาน ณ สถาน ที่ฝึกอบรมหลังอบรม 2-3 ครั้ง
ความรู้ความเข้าใจ	✓	✓	
เจตคติ		✓	
ความสามารถและทักษะปฏิบัติ		✓	✓
การนำความสามารถไปสู่การปฏิบัติจริง		✓	✓
ความพึงพอใจต่อการพัฒนาตามรูปแบบฯ		✓	

8. การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูลในการทดลองรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลดังนี้

8.1 การวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูฯ และเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ก่อนและหลังการพัฒนา โดยใช้สถิติพื้นฐาน ค่าเฉลี่ยค่าร้อยละ ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และสถิติทดสอบสมมุติฐาน t-test (Dependent Sample)

8.2 การวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจต่อการพัฒนาโดยใช้รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 103)

คะแนนเฉลี่ย

4.51–5.00	หมายความว่า	มีความพึงพอใจมากที่สุด
3.51–4.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจมาก
2.51–3.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจปานกลาง
1.51–2.20	หมายความว่า	มีความพึงพอใจน้อย
1.00–1.50	หมายความว่า	มีความพึงพอใจน้อยที่สุด

8.3 การวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยผลการนิเทศติดตามผลด้วยกระบวนการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยง เกี่ยวกับการนำความรู้และทักษะด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู หลังการฝึกพัฒนา โดยมีเกณฑ์แปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย

4.51–5.00	หมายความว่า	ปฏิบัติมากที่สุด
3.51–4.50	หมายความว่า	ปฏิบัติมาก
2.51–3.50	หมายความว่า	ปฏิบัติปานกลาง
1.51–2.20	หมายความว่า	ปฏิบัติน้อย
1.00–1.50	หมายความว่า	ปฏิบัติน้อยที่สุด

8.4 การวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบประเมินความเหมาะสมของการใช้รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในส่วนที่เป็นข้อเสนอแนะผู้วิจัย ดำเนินการวิเคราะห์โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

8.5 การวิเคราะห์คะแนนเฉลี่ยการประเมินรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยมีเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้

คะแนนเฉลี่ย

4.51–5.00	หมายความว่า	มีความเหมาะสมมากที่สุด
3.51–4.50	หมายความว่า	มีความเหมาะสมมาก
2.51–3.50	หมายความว่า	มีความเหมาะสมปานกลาง
1.51–2.20	หมายความว่า	มีความเหมาะสมน้อย
1.00–1.50	หมายความว่า	มีความเหมาะสมที่สุด

8. สถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลและประเมินผลรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วย

8.1 ร้อยละ

8.2 ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ($\bar{X}$)

8.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

8.4 สถิติทดสอบสมมุติฐาน t-test (Dependent Samples) สำหรับการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความรู้ความเข้าใจในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ก่อนและหลังการพัฒนา (บุญชม ศรีสะอาด. 2545 : 112)

8.5 การวิเคราะห์ดัชนีประสิทธิผล (Effectiveness Index : E.I.) คำนวณจากสูตร

$$\text{ดัชนีประสิทธิผล} = \frac{\text{ผลรวมของคะแนนทดสอบหลังอบรม} - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนอบรม}}{(\text{คะแนนเต็ม} \times \text{จำนวนนักเรียน}) - \text{ผลรวมของคะแนนทดสอบก่อนเรียน}}$$

8.6 การวิเคราะห์ประสิทธิภาพของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ตามเกณฑ์ 80/80 ($E_1/E_2 = 80/80$) หาได้จากสูตรดังนี้

$$E_1 = \frac{\Sigma X}{\frac{N}{A} \times 100}$$

$$E_2 = \frac{\Sigma F}{\frac{N}{B} \times 100}$$

ขั้นตอนที่ 4 การประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ด้วยการประยุกต์ใช้หลักกรรมวิธีสี่

การดำเนินการขั้นนี้เป็นการตรวจสอบและประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ภายหลังจากการนำรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง มีรายละเอียดดังนี้

1. วัตถุประสงค์ของการประเมิน

1.1 เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ

1.2 เพื่อปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ให้มีคุณภาพและจัดทำเป็นรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ฉบับสมบูรณ์

2. ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยยึดกรอบการประเมิน 4 ด้าน คือ ด้านความถูกต้อง ด้านความเหมาะสม ด้านความเป็นไปได้ และด้านอรรถประโยชน์ (The joint Committee on Standards For Educational Evaluation. 1994)

3. ดำเนินการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ในการวิจัย จำนวน 5 คน

4. ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ดำเนินการโดยนำผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ของผู้ทรงคุณวุฒิทุกขั้นตอนรวมทั้งข้อเสนอแนะจากการทดลองมาดำเนินการปรับปรุงแก้ไข รายละเอียดต่าง ๆ ของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา เพื่อให้ได้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนาที่มีความสมบูรณ์ มีคุณภาพ และมีประสิทธิภาพ สามารถนำไปใช้จัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ต่อไป

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้วิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) เป็นการวิจัยเชิงทดลอง โดยมีการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ มีการทดลองใช้เพื่อตรวจสอบคุณภาพในเชิงประจักษ์ และนำมาทดลองจริง (Treatment) กับกลุ่มเป้าหมาย โดยเน้นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จำแนกผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็นขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินการด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วย 3 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

ตอนที่ 2 การศึกษาสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตอนที่ 3 กำหนดกรอบรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

ขั้นตอนที่ 2 การสร้างและพัฒนารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยแบ่งออกเป็น 5 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

ตอนที่ 2 การตรวจสอบโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่ โดยการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน

ตอนที่ 3 การประเมินโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ด้วยวิธีการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน

ตอนที่ 4 การทดลองใช้ (Try Out) รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ กับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 18 คน

ตอนที่ 5 ปรับปรุงโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ให้เป็นเอกสารที่สมบูรณ์

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู แบ่งเป็น 2 ตอนประกอบด้วย

ตอนที่ 1 การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู รูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

ตอนที่ 2 ดำเนินการนิเทศติดตามและประเมินผลการดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการสอนงาน และเป็นพี่เลี้ยง

ขั้นตอนที่ 4 ประเมินรูปแบบการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนทั้ง 4 ระยะ ดังกล่าวสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการดำเนินการด้านพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วย

1. ผลการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดพื้นฐานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เช่น พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 พ.ศ. 2566 - 2570 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดฯ (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560) และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู สรุปได้ 4 ประเด็น คือ 1) หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของคู่มือ 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู 3) หลักธรรมอริยสัจสี่ และ 4) กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ 5) การวัดและประเมินผลโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

1.1 หลักการและเหตุผล การจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงการเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เลือกสิ่งที่ตนต้องการเรียนรู้อย่างแท้จริง ผู้เรียนลงมือปฏิบัติในรูปแบบโครงการเป็นการบูรณาการความรู้ควบคู่กับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ที่ส่งผลต่อคุณภาพของครูและผู้เรียน

1.2 คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์เป็นคุณงามความดีที่สั่งสมอยู่ในจิตใจมนุษย์โดยผ่านประสบการณ์จากการปฏิบัติ ซึ่งแสดงออกมาจากกระทำทางกายวาจาและจิตใจของบุคคล เป็นสิ่งที่มีคุณประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เป็นผลในการประพฤติและคิดในทางที่ถูกต้อง ดีงาม เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเองและบุคคลอื่นในสังคมที่อยู่ใกล้ไกลในจิตใจสำนึกอยู่ในความรับผิดชอบชั่วดีของบุคคลนั้น ๆ อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งและควบคุมความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกเพื่อสนองตอบสิ่งที่ปรารถนา คุณลักษณะคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วยความรู้เชิงจริยธรรม ทักษะการคิดเชิงจริยธรรม มุ่งเน้นพัฒนาครูผู้สอนให้มีความสมบูรณ์พร้อมทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม

จริยธรรมและสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้วิจัยได้นำกรอบกรอบครัวคุณธรรมของ สาย ฤดี วรกิจโกคาทร และคณะ มาประยุกต์ใช้

1.3 หลักธรรมอริยสัจสี่ เป็นความจริงอันประเสริฐหรือความจริงของพระอริยบุคคล ผู้ใดสามารถรู้หรืออริยสัจสี่ด้วยปัญญา ก็จะเป็นพระอริยบุคคล และที่ทำให้เป็นผู้ประเสริฐก็เพราะในขณะที่รู้หรืออริยสัจสี่ กิเลสทั้งหลายก็ถูกทำลายหายไปจากจิตของผู้คนด้วยคือ จิตจะมีสภาพใสสะอาดบริสุทธิ์พ้นจากสภาพสามัญชนกลายเป็นพระอริยบุคคลหรือเป็นบุคคลที่ประเสริฐ อริยสัจสี่จัดเป็นหมวดธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นที่สรุปรวมของพระธรรมคำสั่งสอนทั้งหมดของพระพุทธเจ้า ในพระไตรปิฎกทั้ง 3 คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎกนั้น จะสรุปในอริยสัจสี่ คือ 1) ทุกข์ คือ ความไม่สบายใจที่จัดว่าเป็นทุกข์เพราะมีลักษณะเบียดเบียน ปิ่บคัน ทนได้ยาก เกิดขึ้นจากขันธห้า ได้แก่ รูป เวทนา สัญญา สังขารและวิญญาณ 2) สมุทัย คือ เหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหา ความอยาก หลักกรรม (วิบัติ 4) หรือกฎแห่งกรรม อกุศลกรรมมถ 10 ทางแห่งความชั่วหรือกรรมชั่ว อบายมุข 6 ทางแห่งความเสื่อม 3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์หรือดับปัญหาต่างๆ มีจุดหมายสูงสุด คือ นิพพาน ได้แก่ (1) สามิสสุข ความสุขทางกายที่เกิดจากวัตถุภายนอก เรียกว่า กามสุข (2) นิรามิสสุข ความสุขที่ไม่อิงอาศัยวัตถุภายนอก เรียกว่า ความสุขทางใจ 4) มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ได้แก่ มรรค 8 กุศลกรรมมถ 10 มงคล 38 ได้แก่ เบญจศีล เบญจธรรม อกุศลมูล

1.4 หลักกัลยาณมิตรธรรม เป็นหลักธรรมในพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องกับความเป็นครู ประกอบด้วย 1) ปิโย การทำตัวเป็นที่รักต่อศิษย์และบุคคลอื่นด้วยตั้งตนอยู่ในพรหมวิหาร 4 มีเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา 2) ครุ การเป็นบุคคลที่มีความหนักแน่นมั่นคงด้านของจิตใจ และความหนักแน่นในด้านของความรู้ ธรรมที่จะช่วยให้ครุมีคุณสมบัติคือ พละ 5 ได้แก่ ศรัทธาพละ วิริยะพละ สติพละ สมาธิพละ ปัญญาพละ 3) ภาวนิโย การเป็นผู้ที่ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้มีความประพฤติดีงามควรแก่การเคารพ 4) วัตตา เป็นผู้มีความสามารถในการดัดเตือนสั่งสอน เพื่อให้ศิษย์มีความรู้ความสามารถเป็นคนดี ลักษณะการสอนในทางของพระพุทธศาสนามี 5 ประการ 1) สันทัสสนา สอนให้เข้าใจชัดเจน เห็นจริง 2) สมาทปนา การกระตุ้นเร่งเร้าให้เกิดความกระตือรือร้นจะประพฤติปฏิบัติตามครู 3) สมุตเตชนา สร้างกำลังใจเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเองกล้าคิด กล้าทำ 4) สัมปหังสนา มีเทคนิคในการสอนที่จะทำให้การเรียนการสอนน่าสนใจ 5) วจนกขโม เป็นผู้มีความอดทนต่อถ้อยคำโดยมีเจตนาดีเป็นที่ตั้ง 6) คัมภี รัญจ กถังกัตตา สามารถขยายความที่ยากให้ง่ายแก่การเข้าใจได้ 7) โน จัญฐาเน นิโยชเย รู้จักแนะนำศิษย์ไปในทางถูกต้อง

1.5 กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ครูผู้สอนได้ศึกษาค้นคว้า และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการอื่นใดไปใช้ในการศึกษาค้นคว้าในเรื่องนั้น ๆ โดยมีผู้บริหารคอยกระตุ้นแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเลือกหัวข้อที่จะศึกษา ค้นคว้า ดำเนินการ วางแผน กำหนดขั้นตอนการดำเนินงาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ครูทุกคนได้พัฒนาและแสดงความสามารถตามศักยภาพของตนเอง ได้ศึกษาค้นคว้าและเรียนรู้ในเรื่องที่ตนเอง

สนใจได้อย่างลึกซึ้ง ครูได้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ในทางสร้างสรรค์ สร้างความสัมพันธ์ระหว่างครูกับนักเรียน และระหว่างครูด้วยกันให้มีโอกาสทำงานใกล้ชิดกันมากขึ้น

รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ เป็นกระบวนการพัฒนาโดยอาศัยกิจกรรมโครงการซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอีกรูปแบบหนึ่ง เป็นกระบวนการที่มีระบบและแบบแผน มีจุดมุ่งหมายที่แน่นอนและชัดเจน ดำเนินการศึกษาอย่างรอบคอบไม่ลำเอียง มีหลักเหตุผล บันทึกและรายงานออกมาอย่างระมัดระวัง โดยครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียนและนำผลมาใช้ในการจัดการเรียนรู้และส่งเสริมพัฒนาการเรียนรู้ของครูให้ดียิ่งขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับครูผู้สอน โดยมีกรอบเนื้อหาในการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู 5 กิจกรรม คือ 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ 2) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมฯ (ทุกข์: ปัญหาที่ยากแก่) 3) การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ (สมุทัย: ความดีที่ยากทำ) 4) การดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ (นิโรธ: ความดีงามที่ทำได้) 5) การวัดและประเมินผลกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ (มรรค: โรงเรียนคุณธรรม)

1.6 การประเมินโครงการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นการประเมินเพื่อต้องการทราบผลการดำเนินงานตามโครงการเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่เพียงใด คำนึงต่อการตัดสินใจในการดำเนินการหรือไม่รวมถึงการศึกษาว่าในการดำเนินโครงการมีปัญหาคือต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขในเรื่องอะไรบ้าง เป็นโครงการที่มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด การประเมินโครงการมีกรอบในการประเมิน ดังนี้ การประเมินโครงการก่อนดำเนินการ การประเมินระหว่างดำเนินการโครงการ และการประเมินเมื่อสิ้นสุดโครงการโดยใช้เครื่องมือที่ครอบคลุมวัตถุประสงค์และมีคุณภาพ

1. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินการด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายละเอียดดังแสดงในตาราง 17

ตาราง 17 จำนวน ร้อยละ สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถาม (N = 329)

กลุ่มตัวอย่าง	ข้อมูลพื้นฐาน	จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	114	34.65
	หญิง	215	65.35
อายุ	21 – 30 ปี	21	6.38
	31 – 40 ปี	95	28.88
	41 – 50 ปี	157	47.72
	มากกว่า 50 ปี	56	17.02
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี	205	62.31
	ปริญญาโท	121	36.78
	อื่น ๆ	3	0.91
วิทยฐานะ	ครู	12	3.65
	ชำนาญการ	98	29.79
	ชำนาญการพิเศษ	217	65.96
	เชี่ยวชาญ	2	0.61
ประสบการณ์การสอน	น้อยกว่า 10 ปี	21	6.38
	10 – 20 ปี	45	13.68
	21 – 30 ปี	148	44.98
	มากกว่า 30 ปี	115	34.95
รวม		329	100.00

จากตาราง 17 พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถาม มีจำนวน 329 คน เป็นเพศหญิงร้อยละ 65.35 มีอายุระหว่าง 41–50 ปี ร้อยละ 47.72 วุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ร้อยละ 62.31 วิทยฐานะครูชำนาญการพิเศษ ร้อยละ 65.69 และประสบการณ์การสอน 21–30 ปี ร้อยละ 44.98

ตาราง 18 จำนวน ร้อยละ ข้อมูลด้านสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

รายการ	สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
ประสบการณ์ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	ไม่เคยรับผิดชอบ	11	3.34
	เคยรับผิดชอบ 1-2 ปี	64	19.45
	เคยรับผิดชอบ 3-5 ปี	156	47.42
	มากกว่า 5 ปี	98	29.79
ลักษณะการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	ดำเนินการคนเดียว	0	0.00
	ดำเนินการเป็นทีม	42	12.77
	ดำเนินการทั้งโรงเรียน	287	87.23
การได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	ทุนส่วนตัว	0	0.00
	จากงบประมาณ ร.ร.	303	92.10
	ทุนจากหน่วยงานอื่น	26	7.90
รายการ	สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
เคยได้รับการอบรมด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	ไม่เคยอบรม	2	0.61
	เคยอบรม	327	99.39
หน่วยงานที่ท่านเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	สำนักงานเขตพื้นที่ฯ	202	61.40
	มหาวิทยาลัยของรัฐ	21	6.38
	วัดหรือสำนักสงฆ์ในท้องถิ่น	82	24.92
	หน่วยงานอื่น ๆ	24	7.29
รางวัลที่เคยได้รับเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	ระดับชาติ	2	0.61
	ระดับสำนักงานเขตพื้นที่ฯ	198	60.18
	ระดับอำเภอ	76	23.10
	ระดับเครือข่าย	53	16.11

จากตาราง 18 พบว่า ข้อมูลด้านการสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูในโรงเรียน มีประสบการณ์ในการดำเนินการ เคยรับผิดชอบโครงการ 3-5 ปี ร้อยละ 47.42 ลักษณะการดำเนินการจัดกิจกรรม เป็นการดำเนินการทั้งโรงเรียนร้อยละ 87.23 งบประมาณที่สนับสนุนการดำเนินการ เป็นงบประมาณของทางโรงเรียน ร้อยละ 92.10 การอบรมด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โดยส่วนใหญ่เคยเข้ารับการอบรม ร้อยละ 99.39 ซึ่งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยจัดอบรม ร้อยละ 61.40 และรางวัลที่เคยได้รับเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูเป็นรางวัลระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ร้อยละ 60.18

ตาราง 19 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนใน สถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและจำแนกเป็นรายด้าน

รายการ	ระดับปฏิบัติ		N=329
	$\bar{X}$	S.D	แปลผล
ด้านการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.45	0.30	ปานกลาง
ด้านการพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.17	0.29	ปานกลาง
ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในสถานศึกษา	3.37	0.20	ปานกลาง
ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน	3.31	0.26	ปานกลาง
ด้านการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ	3.24	0.31	ปานกลาง
ด้านสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ	2.94	0.21	ปานกลาง
สรุป	3.25	0.29	ปานกลาง

จากตาราง 19 พบว่า สภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$, S.D.=0.29) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.45$, S.D.=0.30) รองลงมาได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมในสถานศึกษา ($\bar{X}=3.37$, S.D.=0.20) ส่วน ด้านสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ มีค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X}=2.94$, S.D.=0.21) ตามลำดับ

ตาราง 20 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ

รายการ	ระดับปฏิบัติ		N=329
	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
1. มีการสำรวจสภาพการดำเนินการภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	2.94	0.66	ปานกลาง
2. มีการวางแผนการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมเพื่อตอบสนองต่อปรัชญาของโรงเรียน	3.37	0.79	ปานกลาง
3. มีการกำหนดเป้าหมายด้านการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.72	0.76	มาก
4. มีการสร้างความเข้าใจแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	2.99	0.58	ปานกลาง
5. มีการแจ้งนโยบายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ	3.62	0.75	มาก
6. มีการประชุมมอบหมายนโยบายงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียน	3.67	0.84	มาก
7. ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดแนวทางการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯให้เป็นไปตามนโยบายของครูสภา	3.33	0.60	ปานกลาง
8. มีการส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา	3.74	0.85	มาก
9. มีการนำหลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรมไปใช้ในการอบรมครู	3.58	0.75	มาก
10. มีการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา	3.21	0.58	ปานกลาง
11. มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.73	0.79	มาก
12. มีฝ่ายที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ	3.11	0.62	ปานกลาง
13. มีการวางแผนพัฒนาบุคลากรในดานคุณธรรมจริยธรรมฯ	2.88	0.60	ปานกลาง
14. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองดานคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	2.86	0.66	ปานกลาง
15. ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	3.34	0.84	ปานกลาง
16. มีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่เป็นแบบอย่างดานคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.07	0.77	ปานกลาง
17. มีการพัฒนาให้ครูปฏิบัติตามหลักธรรมพุทธศาสนาด้วยตนเอง	2.88	0.56	ปานกลาง
18. มีแหล่งเรียนรู้ หรือสื่อต่าง ๆ ให้ครูได้เรียนรู้ดานคุณธรรมจริยธรรมฯ	2.86	0.64	ปานกลาง

ตารางที่ 20 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
19. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ	2.95	0.54	ปานกลาง
20. มีการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา	3.37	0.65	ปานกลาง
21. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.57	0.79	มาก
22. มีการบูรณาการการสอนทุกกลุ่มสาระในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	3.19	0.62	ปานกลาง
23. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมเสมอ	3.43	0.64	ปานกลาง
24. ผู้บริหารให้โอกาสครูในการปรับปรุงตนเอง เมื่อครูทำผิดด้านคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	3.25	0.72	ปานกลาง
25. ผู้บริหารจัดกิจกรรมอบรมสั่งสอนในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.05	0.66	ปานกลาง
26. ครูได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ	3.63	0.83	มาก
27. การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูร่วมปฏิบัติกับเพื่อน ๆ	3.53	0.81	มาก
28. การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ของครูโดยมีผู้บริหารเป็นผู้พัฒนากระตุ้นดูแล	3.09	0.64	ปานกลาง
29. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีความสอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน	3.36	0.60	ปานกลาง
30. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการตรงต่อเวลาของครู	3.22	0.70	ปานกลาง
31. มีการจัดประชุมการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ กับผู้ปกครอง	3.54	0.74	มาก
32. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	2.95	0.58	ปานกลาง
33. ให้ความร่วมมือกับวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	3.30	0.76	ปานกลาง
34. มีการประชาสัมพันธ์ในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.01	0.69	ปานกลาง
35. บ้าน วัด โรงเรียน ได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา	3.41	0.70	ปานกลาง

ตาราง 20 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
36. ได้รับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านพุทธศาสนาจากวัดและชุมชนอย่างต่อเนื่อง	3.66	0.82	ปานกลาง
37. ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.29	0.54	ปานกลาง
38. มีแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.92	0.61	มาก
39. มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.17	0.58	ปานกลาง
40. กิจกรรมด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ได้ทำตามแผนที่วางไว้	3.29	0.78	ปานกลาง
41. มีการประเมินผลตัวชี้วัดตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ	3.33	0.69	ปานกลาง
42. มีแบบรายงานสรุปผลการดำเนินงานการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	2.91	0.62	ปานกลาง
43. มีการวิเคราะห์และนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	3.05	0.73	ปานกลาง
44. ปัญหาและอุปสรรคของงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ที่ทำทุกครั้งได้นำไปแก้ไขในครั้งต่อไป	3.05	0.52	ปานกลาง
45. มีการประเมินจริยธรรมโดยผู้บริหารหลังการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	3.22	0.83	ปานกลาง
46. งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	2.94	0.65	ปานกลาง
47. จำนวนบุคลากรที่ร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	3.21	0.57	ปานกลาง
48. มีเอกสารประกอบการศึกษาคนควาประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	2.71	0.56	ปานกลาง
49. รูปแบบดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ	2.78	0.56	ปานกลาง
50. กระบวนการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา	3.08	0.65	ปานกลาง
รวม	3.25	0.29	ปานกลาง

จากตาราง 20 พบว่า สภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามความคิดเห็นของครูผู้สอนในสถานศึกษาภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X}=3.25$, S.D.=0.29) เมื่อจำแนกเป็นรายข้อ พบว่า ข้อ 38 มีแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{X}=3.92$, S.D.=0.61) รองลงมาได้แก่ ข้อ 8 มีการส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมฯ ($\bar{X}=3.74$, S.D.=0.85) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นลำดับสุดท้าย คือ ข้อ 49 มีรูปแบบดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ($\bar{X}=2.78$,

S.D.=0.56) และข้อ 48 มีเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า ประกอบการจัดกิจกรรม($\bar{X}$ =2.71, S.D.=0.56) ตามลำดับ

สรุปได้ว่าโรงเรียนชาดรูปแบบดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา และขาดเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้า ประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

1. ผลการกำหนดกรอบรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

จากการศึกษาเอกสาร หลักการแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องผู้วิจัยได้สรุปเนื้อหาเพื่อนำมา กำหนดเป็นกรอบรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ประกอบด้วย

- หน่วยที่ 1 หลักการและเหตุผล
- หน่วยที่ 2 คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
- หน่วยที่ 3 หลักธรรมอริยสัจสี่
- หน่วยที่ 4 กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ประกอบด้วย

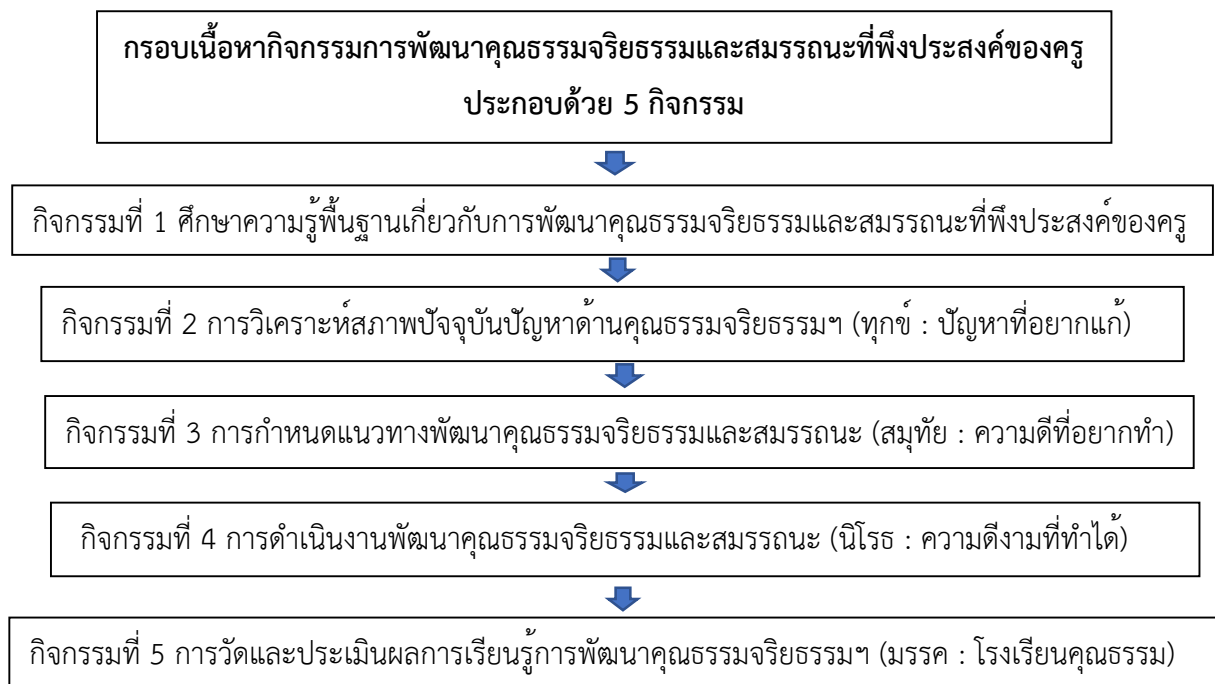
- 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะของครู
- 2) วิเคราะห์ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ (ทุกข้อ:ปัญหาที่อยากแก้)
- 3) กำหนดแนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (สมุทัย : ความดีที่อยากทำ)
- 4) ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ(นิโรธ : ความดีงามที่ทำได้)
- 5) การประเมินผลการเรียนรู้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ (มรรค :

คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู)

- หน่วยที่ 5 สรุปผล

ภาพประกอบที่ 2 องค์ประกอบรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ภาพประกอบที่ 3 กรอบเนื้อหา กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ขั้นตอนที่ 2 ผลการสร้างและพัฒนาแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย

1. ผลการสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยหลักธรรมอริยสัจสี่

จากการศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูล การศึกษาสภาพการดำเนินการด้านคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในขั้นตอนที่ 1 สามารถนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐาน ในการสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ซึ่งประกอบด้วย 5 หน่วย ได้แก่ หน่วยที่ 1 หลักการและเหตุผล หน่วยที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ หน่วยที่ 3 หลักธรรมอริยสัจสี่และหลักกัลยาณมิตรธรรม หน่วยที่ 4 กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และหน่วยที่ 5 การประเมินกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู รายละเอียดแต่ละส่วน ดังนี้

หน่วยที่ 1 หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของรูปแบบ เป็นการกล่าวถึงหลักการ ความเป็นมา เหตุผล ความจำเป็นในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูที่โรงเรียนและครูผู้สอน ควรจะดำเนินการ ประกอบด้วย 1) คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะซึ่งมีความสำคัญต่อบุคคล เพราะทุกคนย่อมปรารถนาความสำเร็จและความสุข คุณธรรมก่อให้เกิดจริยธรรม ค่านิยมที่เหมาะสมตลอดจนความสุข ความพอใจ คุณธรรมสร้างคนดีและความดีก่อให้เกิดคุณธรรมอื่น ๆ และเป็นส่วนหนึ่งของบุคลิกภาพนับเป็นคุณภาพสำคัญของคนประการหนึ่ง จำเป็นต้องปลูกฝังสร้างสมและดำรงรักษาเอาไว้ให้มีอยู่ในครู 2) หลักธรรมอริยสัจสี่ จัดเป็นหมวดธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นที่สรุปรวมของพระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าในพระไตรปิฎกคือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎกนั้นก็จะสรุปรวมลงในอริยสัจสี่ทั้งสิ้น ทุกข์ คือ ความไม่สบายกายไม่สบายใจที่จัดว่าเป็นทุกข์เพราะมีลักษณะเบียดเบียน บีบคั้น ทนได้ยาก สมุทัย คือ เหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหาความอยาก นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ การดับตัณหาให้สิ้นไป และมรรคคือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ 3) การจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะเป็นการจัดการเรียนรู้โดยมุ่งพัฒนาผู้สอนแบบองค์รวม สร้างรากฐานทักษะการเรียนรู้ การสอน พัฒนาทักษะการคิด ทักษะทางสังคม อารมณ์ จริยธรรมและทักษะทางภาษาโดยเน้นการบูรณาการให้ทุกภาคส่วนมีความรับผิดชอบซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดปัจจุบันที่เน้นการพึ่งตนเองและบูรณาการกับคุณธรรมในสถานศึกษา

หน่วยที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นหน่วยที่เกี่ยวข้องกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ เป็นการประพฤติปฏิบัติ การกระทำของบุคคลที่ดีอันสูงสุดที่ปลูกฝังอยู่ในอุปนิสัยอันดีงามของคน ตลอดจนความรู้สึกนึกคิดอันถูกต้องของบุคคลที่ควรในสิ่งนั้น ๆ เพื่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองแก่ตนเอง และบุคคลอื่นโดยทั่วไปในสังคมซึ่งอยู่ในจิตสำนึก อยู่ในความรับผิดชอบชั่วหรือดีของบุคคลนั้น ๆ อันเป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งและควบคุมความประพฤติของบุคคลที่แสดงออกเพื่อสนองในสิ่งที่ปรารถนา เช่น มีเมตตากรุณา มีความยุติธรรม มีความรับผิดชอบ มีวินัย มีความขยัน มีความอดทน มีความประหยัด มีความรักและศรัทธาในอาชีพครู

หน่วยที่ 3 หลักธรรมอริยสัจสี่ เป็นความจริงอันประเสริฐ หรือความจริงของพระอริยบุคคล ถ้าผู้ใดสามารถรู้อริยสัจสี่ด้วยปัญญา ผู้นั้นก็จะเป็นพระอริยบุคคลที่ทำให้เป็นผู้ประเสริฐนั้นก็เพราะในขณะที่รู้ อริยสัจสี่ ก็เลสทั้งหลายก็ถูกทำลายหายไปจากจิตของผู้นั้นด้วย คือ จิตจะมีสภาพใสสะอาด บริสุทธิ์ พ้นจากสภาพสามัญชนกลายเป็นพระอริยบุคคล หรือเป็นบุคคลที่ประเสริฐ อริยสัจสี่ จัดเป็นหมวดธรรมที่สำคัญของพระพุทธศาสนา เพราะเป็นที่สรุปรวมของพระธรรมคำสั่งสอนทั้งหมด พระธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธองค์ในพระไตรปิฎกทั้ง 3 คือ พระวินัยปิฎก พระสุตตันตปิฎกและพระอภิธรรมปิฎก นั้นจะสรุปรวมในอริยสัจสี่ คือ 1) ทุกข์ คือ ความไม่สบายกาย ไม่สบายใจที่ จัดว่าเป็นทุกข์เพราะมีลักษณะเบียดเบียน บีบคั้น ทนได้ยาก 2) สมุทัย คือ เหตุให้ทุกข์เกิด ได้แก่ ตัณหาความอยาก 3) นิโรธ คือ ความดับทุกข์ ได้แก่ การดับตัณหาให้สิ้นไป 4) มรรค คือ ข้อปฏิบัติให้ถึงความดับทุกข์ ได้แก่ มรรค 8 ประการ อันเป็นหลักธรรมที่แดงถึงการเรียนรู้ที่เป็นวิชาการทางวิทยาศาสตร์ เรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติ ไตร่ตรอง พิจารณาย่างละเอียด ซึ่งเป็นหลักธรรมที่มุ่งสอนให้มนุษย์มีหลัก และมีแนวทางการประพฤติปฏิบัติที่จะทำให้เกิดมงคลแก่ชีวิตอันจะทำให้มนุษย์สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมด้วยความสงบสุขและเจริญก้าวหน้า

การสอนแบบอริยสัจสี่ เป็นวิธีการที่ผู้เรียนได้ประสบและทราบวิธีแก้ปัญหา ช่วยให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็นด้วยตนเองและแก้ปัญหาด้วยปัญญา ทั้งในปัจจุบันและอนาคต หากมีการใช้วิธีการสอนเช่นนี้บ่อย ๆ จะทำให้ผู้เรียนเกิดปัญญา เมื่อเกิดปัญหาอะไรเกิดขึ้นในชีวิตก็จะไม่ตระหนกตกใจ สามารถแก้ปัญหาได้โดยทันที แก้ปัญหาย่างมีเหตุผล หรือวิธีการทางวิทยาศาสตร์ มีขั้นตอน ดังนี้ ทุกข์ คือ ขั้นตอนการกำหนดปัญหา สมุทัย คือ ขั้นตอนตั้งสมมติฐาน (หาสาเหตุของปัญหา) นิโรธ คือ ขั้นตอนหาแนวทางในการแก้ปัญหาด้วยวิธีการค้นคว้า และมรรค คือ ผลของการแก้ปัญหาดตามแนวทางนั้น ๆ นอกจากนี้ หลักธรรมอริยสัจสี่ ยังเป็นคำสอนที่ครอบคลุมหลักธรรมทั้งหมดในพระพุทธศาสนา ทั้งในภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติก่อให้เกิดคุณค่าต่อชีวิตอีกหลายประการ เช่น เป็นวิธีการแห่งปัญญา เป็นการแก้ไขปัญหาและจัดการกับชีวิตของตนด้วยปัญญา เป็นความจริงที่เกี่ยวกับชีวิตของคนทุกคน และเป็นหลักความจริงที่ต่อเนื่องอยู่กับชีวิต นำไปสู่การขจัดปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนได้ ทำให้ผู้เรียนมีจิตใจที่แจ่มใส สามารถพึ่งพาตนเองได้ และเป็นที่พึ่งของผู้อื่นได้ตามลำดับ

หน่วยที่ 4 กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นครูเป็นศูนย์กลาง เน้นการลงมือปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับพัฒนาผลงาน และการทำงานร่วมกันซึ่งมีกิจกรรมสำคัญในการดำเนินงาน ดังนี้

กิจกรรมที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะของครู กิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการเป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ครูได้ศึกษาค้นคว้าและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ ความถนัด และความสนใจโดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ หรือกระบวนการอื่นใดไปใช้ในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้น ๆ โดยมีผู้บริหาร ศึกษาานิเทศก์ คอยกระตุ้นแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ครูอย่างใกล้ชิด ตั้งแต่การเลือกหัวข้อที่จะศึกษาค้นคว้า ดำเนินการวางแผน กำหนดขั้นตอนการดำเนินงานโดยทั่ว ๆ ไป การทำโครงการสามารถทำได้ทุกระดับการศึกษาซึ่งอาจทำเป็นรายบุคคลหรือ

เป็นกลุ่มก็ได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับลักษณะของโครงการ อาจเป็นโครงการเล็ก ๆ ที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนหรือเป็นกิจกรรมใหญ่ที่มีความยากและซับซ้อนขึ้นก็ได้

กิจกรรมที่ 2 วิเคราะห์ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ (ทุกข้: ปัญหาที่อยากแก้) ประกอบด้วยเนื้อหาล้วน คือ การสังเกตพฤติกรรมของเพื่อน ๆ ครู เพื่อตั้งปัญหาและคำถาม เป็นสิ่งที่เราต้องการหาคำตอบ การค้นพบจากการสังเกตเป็นผลจากความสงสัยอยากรู้ อยากเห็นของคนเรานั้นเอง โดยเราต้องสังเกตสิ่งต่าง ๆ ที่เราไม่สามารถอธิบายได้ จะทำให้เกิดความสงสัยอยากรู้ อยากเห็นและเกิดปัญหาที่ต้องการแสวงหาคำตอบ การฝึกตั้งคำถามจากสิ่งที่สังเกตและพบเห็นจากที่บ้าน จากการเดินทางระหว่างบ้านมาโรงเรียน ในโรงเรียน จากหนังสือที่อ่าน การดูโทรทัศน์ การไปทัศนศึกษา จากการไปสำรวจสิ่งแวดล้อมได้พบเห็นสิ่งต่าง ๆ มากมาย การที่เราพบเห็นแล้วสงสัย นำปัญหามาตั้งคำถาม จะช่วยให้ได้ปัญหาที่จะทำโครงการคุณธรรมจริยธรรมได้ง่าย การหาหัวข้อและตั้งคำถามจากสิ่งที่สนใจ จะเน้นให้เป็นคนช่างสงสัย แล้วตั้งคำถาม และเริ่มจากสิ่งที่สนใจ ประทับใจ การเลือกปัญหาที่เหมาะสมมาทำรูปแบบคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นกิจกรรมที่ได้นำคำถามทั้งหมดนี้มาคัดเลือกหาคำตอบที่ดี 1 ปัญหา เป็นคำถามที่สามารถค้นหาคำตอบด้วยตนเองมาเป็นหัวข้อกิจกรรม

กิจกรรมที่ 3 การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (สมุทัย : ความดีที่อยากทำ) ประกอบด้วย ให้ครูแบ่งกลุ่มตามระดับชั้นหรือกลุ่มสนใจตามความเหมาะสมร่วมกัน เลือกปัญหาที่สนใจและสามารถดำเนินการได้ กลุ่มละเพียง 1 ปัญหาและร่วมกันวางแผนดำเนินการ โดยให้สมาชิกกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย พฤติกรรมเชิงบวกที่สอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมาย และดำเนินการตามพฤติกรรมเชิงบวก พฤติกรรมที่พึงประสงค์ตามแนวปฏิบัติ ร่วมกันจัดทำกิจกรรมซึ่งได้ประเด็นจากการวิเคราะห์ปัญหาจากกิจกรรมที่ผ่านมา ควรมีข้อมูลสถิติหรือสภาพการณ์ที่ได้มาจากการสำรวจสังเกตจริง มาประกอบอ้างอิงจะทำให้มีน้ำหนักน่าเชื่อถือ แบ่งกลุ่มครูเป็นหลายกลุ่มเพื่อให้ทำกิจกรรม จำนวนมาก ให้กลุ่มร่วมกันจัดทำร่างกิจกรรมคุณธรรมจริยธรรมอย่างง่ายตามประเด็น การกำหนด คือ ชื่อกิจกรรมหลักการและเหตุผล ผู้รับผิดชอบ กิจกรรม ที่ปรึกษา กิจกรรม แหล่งความรู้ สถานที่ดำเนินการ ระยะเวลาดำเนินการและงบประมาณ

กิจกรรมที่ 4 ดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ (นิโรธ : ความดีงามที่ทำได้) ประกอบด้วยการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ เป็นขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ ประกอบด้วย ขั้นตอนวางแผนการดำเนินงาน ขั้นตอนดำเนินงานตามแผน ขั้นสรุปและประเมินผล ขั้นนำเสนอผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรคและวิธีการแก้ไข การเก็บรวบรวมข้อมูล อาจเป็นได้ทั้งข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ สามารถบันทึกผลการดำเนินการได้ในรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ ตาราง แผนภูมิ กราฟและแบบบรรยาย การออกแบบบันทึกผลการดำเนินการควรได้ทำในขั้นตอนออกแบบการดำเนินการ คือ ทำไว้ล่วงหน้าก่อนการทดลองจริง การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นกระบวนการที่นำไปสู่การทำความเข้าใจข้อมูลที่ได้มา การตีความ การสร้างข้อสรุป การจำแนกชนิด การเปรียบเทียบข้อมูล การเชื่อมโยงสิ่งต่าง ๆ เพื่อหาคำอธิบาย และข้อสรุปทั้งหมดเพื่อหาคำตอบภายใต้กรอบความคิดหรือทฤษฎีเพื่อให้ได้คำตอบที่น่าเชื่อถือและแม่นยำที่สุด สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกิจกรรม

กิจกรรมที่ 5 การประเมินผลการเรียนรู้พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ (มรรค : คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู) เป็นกิจกรรมที่ต่อเนื่องและกระทำไปพร้อม ๆ กับ กระบวนการจัดกิจกรรมซึ่งเป็นการสอนที่เน้นการปฏิบัติ จึงจำเป็นต้องดำเนินการวัดและประเมินตามสภาพจริง โดยให้ครอบคลุมพฤติกรรมของครูทั้ง 3 ด้าน คือ 1) ด้านความรู้ความเข้าใจ 2) ด้านทักษะปฏิบัติ ความสามารถในการทำกิจกรรม และ 3) ด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะหรือความรู้สึกและพฤติกรรม ด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่แสดงออกมาให้เห็นโดยดำเนินการวัดและประเมินทั้งก่อนการดำเนิน กิจกรรม ระหว่างการดำเนินกิจกรรมและหลังการดำเนินงานเพื่อหาข้อบกพร่อง ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้น ในระหว่างทำงานจนถึงสิ้นสุดกิจกรรม การประเมินผลการเรียนรู้จะต้องประเมินตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และการปฏิบัติกิจกรรมซึ่งจะต้องทำอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอและมีผลย้อนกลับต่อผู้เรียนคือ นำผลประเมินไป ปรับปรุงการเรียนรู้ ซึ่งถือเป็นพฤติกรรมการเรียนรู้ทั้ง 3 ด้าน คือ ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และทักษะพิสัย ต่อไป

หน่วยที่ 5 สรุป กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นการสรุปเพื่อต้องการทราบผลการดำเนินงานตามกิจกรรมที่ดำเนินการ เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ เพียงใด คำนึงต่อการตัดสินใจในการดำเนินการหรือไม่รวมถึงการศึกษาว่าในการกิจกรรม มีปัญหาที่ต้อง ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือแก้ไขในเรื่องอะไรบ้าง เป็นกิจกรรมที่มีคุณค่ามากน้อยเพียงใด การประเมินกิจกรรม มีกรอบแนวทางในการประเมิน ดังนี้ 1) การประเมินกิจกรรมก่อนดำเนินการ เป็นการศึกษาประเมินความเป็นไปได้ ก่อนที่เริ่มกิจกรรมใด ๆ เป็นการศึกษาถึงประสิทธิภาพของปัจจัยตัวบ่อน ความเหมาะสมของ กระบวนการที่นำมาใช้ในการบริหารจัดการ 2) การประเมินระหว่างดำเนินการกิจกรรม เป็นการประเมินผล เพื่อการปรับปรุงระหว่างพัฒนากิจกรรม ผลที่ได้จากการประเมินนั้นจะช่วยตั้งวัตถุประสงค์ของกิจกรรมให้ เป็นไปตามเป้าหมายที่แท้จริง และ 3) การประเมินเมื่อสิ้นสุดกิจกรรมเป็นการประเมินผลรวมสรุปมักจะใช้ ประเมินหลังสิ้นสุดกิจกรรม

2. ผลการตรวจสอบรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมาธิปไตยโดยการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion)

หลังจากที่ได้ศึกษาเอกสาร ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลมาดำเนินการ จัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) กับอาจารย์มหาวิทยาลัย ครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1, 2 และเขต 3 รายละเอียด ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลหลักในการจัดกลุ่มสนทนา ได้แก่ อาจารย์มหาวิทยาลัย ผู้บริหารสถานศึกษา ครู วิชาการ ครูผู้สอนในสถานศึกษา ศึกษานิเทศก์ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาร้อยเอ็ด เขต 1 จำนวน 11 คน

2. สถานที่ ได้ดำเนินการจัดกลุ่มสนทนา ณ ห้องประชุมพระพรหมวชิโรโสภณ มหาวิทยาลัย มหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด เมื่อวันที่ 5 พฤษภาคม พ.ศ. 2566 เวลา 09.00 - 12.00 น. โดยมี ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพันธ์ สุวรรณศรี เป็นผู้ดำเนินการประชุม เป็นผู้ถามคำถาม เป็นผู้นำและกำกับการ สนทนาให้เป็นไปตามแนวทางของประเด็นที่กำหนดไว้

3. เครื่องมือที่ใช้ในการจัดกลุ่มสนทนา ได้แก่ คำถามการสนทนา สมุดบันทึกผลการสนทนา

4. ประเด็นคำถามที่ใช้สนทนา ดังนี้

4.1 ประเด็นที่ 1 องค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นอย่างไร ให้ท่านได้แสดงความคิดเห็นและให้ข้อเสนอแนะ ได้แก่ หลักการและเหตุผลของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ วัตถุประสงค์ของการจัดทำรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ เนื้อหาของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ กิจกรรมการอบรมตามรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของการวัดและประเมินการวัดกิจกรรมการอบรม

4.2 ประเด็นที่ 2 เนื้อหาและกิจกรรมตามรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ควรมีเนื้อหาของแต่ละหน่วยการเรียนรู้ และกิจกรรมเป็นอย่างไร ขอให้ท่านจัดลำดับความสำคัญ ตามความคิดเห็นของท่าน

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการ ดังนี้

ผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลหลัก ร่วมกันสนทนาตามประเด็นการสนทนา และมีการจดบันทึกการสนทนา โดยมีนางเกษมณี สุวรรณศรี เป็นผู้จดบันทึกการสนทนากลุ่ม

6. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสนทนามาวิเคราะห์ สรุปผลตามประเด็นที่ตั้งคำถามไว้ เพื่อนำมาประกอบการพิจารณาสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ผลที่ได้จากการดำเนินการกลุ่มสนทนา สรุปได้ดังนี้

6.1 องค์ประกอบของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาได้เสนอความคิดเห็น และข้อเสนอแนะ ดังนี้

1) โครงสร้างและเนื้อหาของคู่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วย

หน่วยที่ 1 หลักการและเหตุผล

หน่วยที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

หน่วยที่ 3 หลักธรรมอริยสัจสี่

หน่วยที่ 4 กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

หน่วยที่ 5 การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

2) กิจกรรมการอบรมประกอบด้วย การบรรยาย การศึกษาเอกสาร การกำหนดปัญหา การตั้งคำถาม การปฏิบัติกิจกรรม การร่วมอภิปราย การสรุปผลการเรียนรู้

3) การวัดและประเมินผลการอบรม ประกอบด้วย

3.1) ประเมินความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูก่อนและหลังการเรียนรู้ โดยใช้แบบทดสอบ

3.2) ประเมินพฤติกรรมการร่วมกิจกรรม ระหว่างการอบรมโดยใช้แบบประเมินพฤติกรรม

3.3) ประเมินความพึงพอใจของครูผู้สอนต่อการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยใช้แบบสอบถามความพึงพอใจ

6.2 เนื้อหาและกิจกรรมกลุ่มสนทนา ผู้วิจัยได้แจกโครงร่างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนาทุกคนได้ศึกษา ได้สรุปสาระสำคัญ แล้วให้ผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา อภิปราย ให้เหตุผลเป็นรายบุคคลโดยมีผู้จัดบันทึกในแบบฟอร์มที่กำหนดไว้ผลการสนทนากลุ่มเกี่ยวกับเนื้อหาและกิจกรรมตามความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมกลุ่มสนทนา เรียงตามลำดับได้ ดังนี้

รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วย

หน่วยที่ 1 หลักการและเหตุผล

หน่วยที่ 2 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์

หน่วยที่ 3 หลักธรรมอริยสัจสี่

หน่วยที่ 4 กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ประกอบด้วย

- 1) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ
- 2) การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรม (ทุกซ์ : ปัญหาที่อยากแก้)
- 3) การกำหนดแนวทางพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (สมุทัย : ความดีที่อยากทำ)
- 4) การดำเนินงานโครงการคุณธรรม จริยธรรม (นิโรธ : ความดีงามที่ทำได้)
- 5) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม (มรรค : จริยธรรมครู)
- 6) การเขียนรายงานกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ
- 7) การจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินกิจกรรมการพัฒนา

หน่วยที่ 5 การประเมินกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์

การจัดลำดับดังกล่าว เป็นการจัดลำดับเนื้อหาในรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามลำดับก่อนหลัง นอกจากนี้ผู้ร่วมกลุ่มสนทนามีความเห็นเพิ่มเติมว่ารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์เป็นนวัตกรรมที่มีความเหมาะสมสำหรับการฝึกอบรมและประกอบการศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมของครูผู้สอนเป็นอย่างยิ่ง

กล่าวโดยสรุป ผลการจัดกลุ่มสนทนาสรุปได้ว่า รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีองค์ประกอบที่สำคัญคือ หลักการและเหตุผลของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ วัตถุประสงค์ของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ เนื้อหาสาระของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง

ประสงค์ กิจกรรมการอบรม การวัดและประเมินการอบรม มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดีเยี่ยม

3. ผลการประเมินโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

ประเมินด้วยวิธีการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ

การประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยผู้เชี่ยวชาญ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู หลังจากการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) ตามข้อเสนอแนะ เสร็จแล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) รายละเอียดของการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ดังแสดงในตาราง 21

ตาราง 22 ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง ของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน

รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์	IOC	ความหมาย
หน่วยที่ 1 หลักการและเหตุผล		
หลักการและเหตุผล	1.00	สอดคล้อง
จุดมุ่งหมายของรูปแบบ	1.00	สอดคล้อง
หน่วยที่ 2 ความรู้พื้นฐานด้านคุณธรรมนักเรียน		
ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์	1.00	สอดคล้อง
กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	1.00	สอดคล้อง
หน่วยที่ 3 หลักธรรมอริยสัจสี่		
ทุกข์	1.00	สอดคล้อง
สมุทัย	1.00	สอดคล้อง
นิโรธ	1.00	สอดคล้อง
มรรค	1.00	สอดคล้อง
หน่วยที่ 4 กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์		
กิจกรรมที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกิจกรรม	1.00	สอดคล้อง
กิจกรรมที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรม (ทุกข์ : ปัญหาที่ยากแก่)	1.00	สอดคล้อง
กิจกรรมที่ 3 การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (สมุทัย : ความดีที่ยากทำ)	1.00	สอดคล้อง
กิจกรรมที่ 4 การดำเนินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม (นิโรธ : ความดีงามที่ทำได้)	1.00	สอดคล้อง
กิจกรรมที่ 5 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม (มรรค : จริยธรรมนักเรียน)	1.00	สอดคล้อง
กิจกรรมที่ 6 การเขียนรายงานกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม	1.00	สอดคล้อง
กิจกรรมที่ 7 การจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนิน กิจกรรมพัฒนาและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	1.00	สอดคล้อง
หน่วยที่ 5 การประเมินกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ	1.00	สอดคล้อง
เฉลี่ยรวม	1.00	สอดคล้อง

4. ผลการทดลองใช้ (Try Out) รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

หลังจากดำเนินการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) เรียบร้อยแล้ว ได้นำรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ไปทดลองใช้ (Try Out) กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นบุคลากรครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การประถมศึกษา ร้อยเอ็ด เขต 1 โดยดำเนินการเสมือนจริงทุกประการ คือ ทดสอบก่อนอบรม ดำเนินการอบรมตามตารางทุกขั้นตอน ประเมินระหว่างอบรม ทดสอบหลังอบรมและประเมินความพึงพอใจต่อการอบรม ผลการดำเนินการทดลองใช้ (Try Out) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ทุกประการ นำผลการทดลองใช้มาปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์

ผลการปรับปรุงโครงสร้างรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักอริยสัจสี่

ผู้วิจัยได้นำผลการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของผู้เชี่ยวชาญ มาวิเคราะห์และนำผลการทดลองใช้ (Try Out) มาเป็นแนวทางในการปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามข้อเสนอแนะทุกประการ

ขั้นตอนที่ 3 ผลการทดลองดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ประกอบด้วย

1. ผลการทดลองดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ กับครูกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 คน รวม 18 คน โดยดำเนินการอบรมระหว่างวันที่ 19 ถึง 21 พฤษภาคม 2566 ผลการทดลองแบ่งออกเป็น 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินระหว่างการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ก่อนและหลังการอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ

ส่วนที่ 3 ผลการสอบถามความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการอบรม ที่มีต่อการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

ส่วนที่ 4 ผลการนิเทศติดตามผล การนำความรู้และทักษะด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ไปใช้ในโรงเรียนของตนเองหลังฝึกอบรม

ผลการดำเนินการทดลองในแต่ละส่วน ปรากฏผล ดังนี้

ส่วนที่ 1 ผลการประเมินระหว่างการอบรม โดยใช้คู่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู คือ กิจกรรมที่ 1 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรม (ทุกข :

ปัญหาที่ยากแก่) กิจกรรมที่ 2 การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (สมุทัย : ความดีที่ยากทำ) กิจกรรมที่ 3 การดำเนินงานกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม (นิโรธ: ความดีงามที่ทำได้) กิจกรรมที่ 4 การวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม (มรรค : จริยธรรมของครู) กิจกรรมที่ 5 การเขียนรายงานกิจกรรมคุณธรรม กิจกรรมที่ 6 การจัดนิทรรศการเผยแพร่ผลการดำเนินงานกิจกรรม ดังตาราง 23

ตาราง 23 ผลการวัดและประเมินระหว่างกรอบรวม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

เลขที่	รายการเรียนรู้						รวม (60)
	บทที่ 1 (10)	บทที่ 2 (10)	บทที่ 3 (10)	บทที่ 4 (10)	บทที่ 5 (10)	บทที่ 6 (10)	
1	8	9	9	8	8	9	51
2	9	8	8	8	8	9	50
3	8	8	8	8	8	9	49
4	9	10	9	9	10	9	56
5	8	9	9	8	8	8	50
6	9	9	9	10	10	9	56
7	8	8	8	8	7	8	47
8	9	10	8	10	10	9	56
9	8	7	8	8	8	9	48
10	9	8	8	8	9	8	50
11	8	9	9	8	8	8	50
12	9	10	9	10	10	9	57
13	9	8	9	9	10	9	54
14	8	9	9	8	8	9	51
15	8	9	9	8	8	8	50
16	9	9	8	10	10	8	54
17	7	9	8	8	7	8	47
18	9	8	8	8	9	9	51
รวม	152	157	153	154	156	155	927
$\bar{X}$	8.44	8.72	8.50	8.56	8.67	8.61	51.50
S.D.	0.62	0.83	0.51	0.86	1.08	0.50	3.20
ร้อยละ	84.44	87.22	85.00	85.56	86.67	86.11	85.83

จากตาราง 23 พบว่า ครูผู้สอนที่เข้ารับการอบรม กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีค่าคะแนนเฉลี่ยผลการวัดและประเมินย่อยระหว่างการอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยรวม เท่ากับ 51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.20 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.83 เมื่อพิจารณาเป็นรายบท พบว่าในแต่ละบทสามารถผ่านวัตถุประสงค์ทุกบท โดยผลการประเมินในแต่ละหน่วยคิดเป็นร้อยละ 80 ขึ้นไป สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ (ร้อยละ 80)

ส่วนที่ 2 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ก่อนและหลังการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ ดังแสดงในตาราง 24 ถึง 30

ตาราง 24 ผลการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ก่อนการอบรมและหลังการอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

เลขที่	ผลทดสอบความรู้ ความเข้าใจ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ครู			
	ก่อนอบรม (30)	หลังการอบรม (30)	D	D ²
1	21	27	6	36
2	20	25	5	25
3	18	24	6	36
4	21	28	7	49
5	19	26	7	49
6	20	27	7	49
7	17	22	5	25
8	21	27	6	36
9	19	24	5	25
10	19	25	6	36
11	19	26	7	49
12	20	28	8	64
13	19	27	8	64
14	19	25	6	36
15	16	25	9	81
16	21	26	5	25
17	17	25	8	64

18	18	25	7	49
รวม	344	462	118	798
$\bar{X}$	19.11	25.67	6.56	-
S.D.	1.49	1.53	1.20	-
ร้อยละ	63.70	85.56	21.85	-

จากตาราง 24 พบว่า ครูผู้สอนเข้าร่วมการอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยรวมได้คะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 63.70 หลังการอบรม ค่าคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.53 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.56 เมื่อพิจารณาผลต่างของผล การทดลองก่อนอบรมและหลังการอบรม พบว่า โดยรวมมีผลต่างเฉลี่ย เท่ากับ 6.56 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.20 คะแนนเฉลี่ยของผลต่างคิดเป็นร้อยละ 21.85

ตาราง 25 ผลการสร้างและพัฒนา รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครู ที่มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

แหล่งข้อมูล	จำนวนผู้เข้าอบรม	$\bar{X}$	ร้อยละ	ประสิทธิภาพ
ระหว่างอบรม (60)	18	51.50	85.83	85.83/85.56
หลังอบรม (30)	18	25.67	85.56	

จากตาราง 25 พบว่า ครูผู้เข้ารับการอบรมมีค่าเฉลี่ยระหว่างอบรม เท่ากับ 51.50 คิดเป็นร้อยละ 85.83 หลังอบรมมีค่าเฉลี่ย เท่ากับ 25.67 คิดเป็นร้อยละ 85.56 แสดงว่า คู่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่า เกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80

ตาราง 26 ค่าดัชนีประสิทธิผลการเรียนรู้ของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

รายการ	n	$\bar{X}$	$\sum X$	คะแนนเต็ม ทั้งหมด	ค่าดัชนี ประสิทธิผล
ผลการทดสอบก่อนอบรม	18	19.11	344		0.602
				540	
ผลการทดสอบหลังอบรม	18	25.67	462		

จากตาราง 26 พบว่า ครูผู้เข้ารับการอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนอบรมโดยรวมเท่ากับ 19.11 ผลรวมของคะแนนเท่ากับ 344 และหลังอบรมเท่ากับ 25.67 ผลรวมของคะแนนเท่ากับ 462 ค่าดัชนีประสิทธิผล เท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นเท่ากับ 0.602 หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้

ตาราง 27 ผลการเปรียบเทียบค่าคะแนนเฉลี่ย ผลการทดสอบของครูผู้เข้ารับการอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ครู ก่อนอบรมและหลังการอบรม

คะแนน	ค่าเฉลี่ย		n	$\sum D$	$\sum D^2$	$(\sum D)^2$	t
	$\bar{X}$	S.D.					
ก่อนเรียน	19.11	1.49					
			18	118	798	13924	23.194*
หลังเรียน	25.67	1.53					

*นัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 (df 17 = 1.739)

จากตาราง 27 สรุปได้ว่า ครูผู้เข้ารับการอบรม มีค่าคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนเข้ารับการอบรมเท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.49 หลังการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 1.53 คะแนนเฉลี่ยหลังอบรมสูงกว่าคะแนนก่อนอบรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ส่วนที่ 3 ผลการสอบถามความพึงพอใจของครูผู้เข้ารับการอบรม ที่มีต่อการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู รายละเอียดดังแสดงในตาราง 28

ตาราง 28 ค่าคะแนนเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความพึงพอใจของครูผู้สอน ที่มีต่อการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
1. ด้านวิทยากร	4.56	0.50	มากที่สุด
1. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ	4.56	0.62	มากที่สุด
2. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้	4.56	0.62	มากที่สุด
3. การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม	4.61	0.50	มากที่สุด
4. การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม	4.50	0.62	มากที่สุด
2. ด้านเนื้อหาการอบรม	4.59	0.06	มากที่สุด
5. หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมายของรูปแบบ	4.61	0.50	มากที่สุด

รายการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความพึงพอใจ
6. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	4.61	0.50	มากที่สุด
7. หลักธรรมอริยสัจสี่	4.56	0.51	มากที่สุด
8. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	4.67	0.49	มากที่สุด
9. สื่อสนับสนุน และการวัดและประเมินผล	4.50	0.51	มากที่สุด
3. ด้านกระบวนการอบรม	4.60	0.08	มากที่สุด
10. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการอบรม	4.61	0.50	มากที่สุด
11. กิจกรรมการอบรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ	4.50	0.51	มากที่สุด
12. กิจกรรมการอบรมสอดคล้องกับโครงการ	4.61	0.50	มากที่สุด
13. รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้	4.72	0.46	มากที่สุด
14. เนื้อหาสาระที่ได้รับเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	4.56	0.51	มากที่สุด
4. ด้านสื่อและเอกสารการอบรม	4.57	0.12	มากที่สุด
15. อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม	4.44	0.51	มากที่สุด
16. เอกสารประกอบการอบรม	4.67	0.49	มากที่สุด
17. สิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรม	4.61	0.50	มากที่สุด
5. ด้านการนำไปใช้	4.59	0.03	มากที่สุด
18. เนื้อหาที่ได้รับการอบรมสอดคล้องกับกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	4.61	0.50	มากที่สุด
19. ความคาดหวังว่าจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้	4.61	0.50	มากที่สุด
20. ท่านสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับแก่ผู้อื่นได้	4.56	0.51	มากที่สุด
เฉลี่ย	4.58	0.36	มากที่สุด

จากตาราง 28 พบว่า ครูผู้เข้าอบรมการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีความพึงพอใจต่อการจัดการอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยรวม มีค่าคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด ($\bar{X} = 4.58$, S.D. = 0.36) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านตามลำดับพบว่า ด้านกระบวนการอบรมมีคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจสูงสุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.08) รองลงมาได้แก่ ด้านเนื้อหาการอบรม ($\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.06) ด้านการนำไปใช้ (

$\bar{X} = 4.59$, S.D. = 0.03) ด้านสื่อและเอกสารการอบรม ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.12) และด้านวิทยากร ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.50) ตามลำดับ

ส่วนที่ 4 การนิเทศติดตามผลการนำความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ไปใช้กับครูในโรงเรียนของตนเอง หลังฝึกอบรม โดยผู้วิจัยร่วมกับศึกษานิเทศก์และผู้บริหารโรงเรียนด้วยกระบวนการสอนงานและการเป็นพี่เลี้ยงผลการดำเนินการ ดังแสดงในตาราง 29 และผลการสัมภาษณ์

ตาราง 29 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการนิเทศติดตามผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่หลังการอบรม

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับปฏิบัติ
ด้านการกำหนดคุณธรรมฯของครูเป้าหมาย	4.73	0.15	มากที่สุด
1. กำหนดให้การพัฒนาคุณธรรมฯของครูเป็นนโยบายของโรงเรียน	4.80	0.45	มากที่สุด
2. กำหนดการพัฒนาคุณธรรมฯของครูไว้ในแผนพัฒนาของโรงเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
3. การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมฯของครูให้เป็นการทำทั้งโรงเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
4. โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมฯของครูเป้าหมาย	5.00	0.00	มากที่สุด
5. การกำหนดคุณธรรมฯของครูเป้าหมายทำจากล่างขึ้นบน	4.80	0.45	มากที่สุด
6. การกำหนดคุณธรรมฯของครูเป้าหมายมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วน	4.60	0.55	มากที่สุด
7. การกำหนดพฤติกรรมเชิงบวกสอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมาย	4.80	0.45	มากที่สุด
ด้านการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมฯของครู	4.63	0.16	มากที่สุด
8. ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ	4.60	0.55	มากที่สุด
9. มีขั้นตอนการสร้างการรับรู้และการยอมรับทั้งโรงเรียน	4.60	0.55	มากที่สุด
10. การสร้างและพัฒนาครูแกนนำด้านคุณธรรมฯ	4.40	0.55	มาก
11. การสร้างและพัฒนานักเรียนแกนนำอย่างต่อเนื่อง	4.80	0.45	มากที่สุด
12. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมฯของครู	4.60	0.55	มากที่สุด
13. การกำหนดแนวทางบูรณาการคุณธรรมฯกับการเรียนรู้ตามปกติ	4.40	0.55	มาก
14. การส่งเสริมให้ครูเรียนรู้ผ่านกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมฯ	4.80	0.45	มากที่สุด
ด้านกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม	4.57	0.20	มากที่สุด
15. ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้านคุณธรรมฯ (ทุกขั)	4.80	0.45	มากที่สุด
16. ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา (สมุทัย)	4.80	0.45	มากที่สุด
17.การเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยโครงการ (สมุทัย)	4.60	0.55	มากที่สุด

ตาราง 29 (ต่อ)

รายการ	$\bar{X}$	S.D	ระดับปฏิบัติ
ด้านผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมฯ	4.40	0.18	มากที่สุด
18. การลงมือปฏิบัติกิจกรรมอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง	4.40	0.55	มาก
19. การประเมินความสำเร็จที่เกิดขึ้นด้วยการปฏิบัติกิจกรรม	4.40	0.55	มาก
20. ความพึงพอใจของนักเรียนต่อการเรียนรู้ด้วยกิจกรรม	4.40	0.55	มาก
21. พฤติกรรมที่พึงประสงค์สอดคล้องกับคุณธรรมฯของครูเพิ่มขึ้น	4.60	0.55	มากที่สุด
22. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของครูลดลง	4.60	0.55	มาก
23. มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรมฯ	4.40	0.55	มาก
24. มีนวัตกรรมที่เสริมสร้างคุณธรรมฯของครู	4.20	0.45	มาก
25. มีความพร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรมฯของครู	4.20	0.45	มาก
26. มีการต่อยอด/ขยายผลความสำเร็จด้านคุณธรรมฯของครู	4.40	0.55	มาก
กลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมฯ	4.30	0.26	มาก
27. มีกิจกรรมสร้างมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งโรงเรียน	4.20	0.45	มากที่สุด
28. มีการส่งเสริม สนับสนุนและเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง	4.60	0.55	มาก
29. มีการนิเทศภายในติดตามผล อย่างต่อเนื่อง	4.40	0.55	มาก
30. มีการถอดบทเรียนดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมฯของครู	4.00	0.00	มาก
เฉลี่ย	4.55	0.23	มากที่สุด

จากตาราง 28 พบว่า ครูผู้เข้าอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.55$, S.D.=0.23) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย ($\bar{X} = 4.73$, S.D. = 0.15) มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมฯของครู ($\bar{X} = 4.63$, S.D. = 0.16) ด้านกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมฯ ($\bar{X} = 4.57$, S.D. = 0.20) ด้านผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม ($\bar{X} = 4.40$, S.D. = 0.18) และด้านกลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมฯ ($\bar{X} = 4.30$, S.D. = 0.26) ตามลำดับ

ผลจากการสัมภาษณ์

ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นครูผู้เข้ารับการอบรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในระหว่างการนิเทศติดตามผล การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ 3 ด้าน คือ ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ/กระบวนการปฏิบัติและเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณธรรม ซึ่งผลจากการดำเนินกิจกรรมตามโครงการ พบว่า

1. ด้านความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมายเกี่ยวกับการอบรมครูโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ

สมรรถนะที่พึงประสงค์โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะส่งผลต่อด้าน
ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ของครูผู้เข้ารับการ
อบรม พบว่า

“...เป็นการอบรมที่ดี ทบทวนความรู้และประสบการณ์เดิม ที่เคยปฏิบัติในโรงเรียนทำให้
เข้าใจมองเห็นจุดเด่นและข้อจำกัดของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู...”

(ศรัณญา สืบผาสุข. สัมภาษณ์. 2566)

“...มีเอกสารประกอบการอบรมทำให้เข้าใจง่าย สามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยกิจกรรมโครงการในโรงเรียนของตนเองได้...”

(ยุทธพงษ์ ดีพลางาม, สัมภาษณ์. 2566)

“...เข้าใจวิธีการวิเคราะห์ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
ทำให้ทราบปัญหาและนำไปสู่การจัดกิจกรรมโครงการเพื่อพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง
ประสงค์ของครู ได้ดีขึ้น...”

(สุวิทย์ วิเชียรดี. สัมภาษณ์. 2566)

“...ได้รับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประเมินกิจกรรมโครงการคุณธรรมและสมรรถนะที่
พึงประสงค์ของครู ทำให้ทราบข้อดี ข้อจำกัดและจุดพัฒนาในการจัดกิจกรรมโครงการของตนเอง...”

(มณฑนา สุวรรณศรี. สัมภาษณ์. 2566)

“...การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยกิจกรรมโครงการ
เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้า และลงมือปฏิบัติด้วยตนเองตามความสามารถ
ความถนัด และความสนใจ โดยอาศัยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ไปใช้ในการศึกษาหาคำตอบในเรื่องนั้น ๆ
โดยมีครูผู้สอนคอยกระตุ้นแนะนำและให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียนอย่างใกล้ชิด ทำให้ครูสามารถจัดการเรียนรู้ได้
ตรงกับความต้องการของผู้เรียนและสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคล...”

(เอี่ยม อามาศยมูลตรี. สัมภาษณ์. 2566)

“...ได้ทบทวนความรู้เกี่ยวกับ “หลักธรรมอริยสัจสี่” เพื่อบูรณาการกับกิจกรรมโครงการทำ
ให้เข้าใจและสามารถนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมตามโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของ
ครู ได้ตรงกับปัญหาและความต้องการ...”

(สงวน หล้าโพทนัน. สัมภาษณ์. 2566)

“...กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ทำให้ครูได้เรียนรู้
ด้วยการลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง เกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง สามารถนำเสนอและให้
คำปรึกษาได้ตรงกับปัญหาของนักเรียน...”

(วุฒิชชาติ ปัทญาชัย. สัมภาษณ์. 2566)

“...การจัดกิจกรรมโครงการเป็นการจัดการเรียนรู้ที่ครูทำอยู่แล้ว เมื่อได้รับการชี้แนะมีการจัดระบบที่ตามแนวการอบรมในครั้งนี้ ทำให้ครูสามารถจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรม ได้ดีและตรงกับสภาพความเป็นจริง ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ยิ่ง ๆ ขึ้น...”

(จำเนียร มาตย์มูล. สัมภาษณ์. 2566)

“...ได้รับความรู้เรื่องการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการซึ่งเป็นเรื่องที่ครูทำอยู่แล้วแต่ไม่เป็นระบบ ไม่ต่อเนื่องและไม่มีหลักฐาน หากนำความรู้ในการอบรมครั้งนี้ไปใช้ จะทำให้สามารถเผยแพร่ผลงานได้อย่างกว้างขวางและเป็นประโยชน์ทางวิชาการ...”

(จำนงค์ สุวพงษ์. สัมภาษณ์. 2566)

“...ครูควรใช้โอกาสที่สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจัดกิจกรรมทางวิชาการประจำปีเป็นแหล่งในการจัดนิทรรศการและเผยแพร่ผลการดำเนินงานโครงการคุณธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ของตนเอง เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนเกิดประสบการณ์และการเรียนรู้ยิ่ง ๆ ขึ้น...”

(ทิพาพรรณ อนันตเดช. สัมภาษณ์. 2566)

“...อยากให้เพื่อนครูในโรงเรียนได้มีโอกาสเข้ารับการอบรม และได้รับความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนากิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และพัฒนาวิชาชีพครูของตนเอง...”

(สิริภัทร เสมามณ. สัมภาษณ์. 2566)

สรุปได้ว่าการอบรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยใช้รูปแบบกิจกรรมโครงการ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นส่งผลต่อครูผู้เข้ารับการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในด้านความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ ด้านหลักธรรมอริยสัจสี่ ด้านกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้านการเขียนรายงานโครงการและด้านการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี สามารถนำไปใช้ในการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ได้อย่างมั่นใจ

1. จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการอบรมครูโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ส่งผลต่อด้านความสามารถ/ทักษะปฏิบัติเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูผู้เข้ารับการอบรม พบว่า

“...เมื่อมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมทำให้สามารถจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับกิจกรรมโครงการ ได้ตรงกับปัญหาและความต้องการของนักเรียน...”

(วิมลรัตน์ พานิชยม. สัมภาษณ์. 2566)

“...เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ปัญหาด้านคุณธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ทำให้ทราบข้อมูลเกี่ยวกับครูอย่างชัดเจนทั้งในด้านสติปัญญา ด้านอารมณ์และด้านสังคม ทำให้การจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมสมรรถนะได้ตรงตามสภาพปัญหาและความต้องการของครูมากยิ่งขึ้น...”

(จิรภา แพงจันทร์ . สัมภาษณ์. 2566)

“...กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เป็นการจัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ครูได้เรียนรู้ตามความต้องการของตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ ส่งเสริมความแตกต่างระหว่างบุคคลด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและสติปัญญา เป็นการส่งเสริมความสามารถของครู...”

(เพียงจันทร์ ไชยยศ. สัมภาษณ์. 2566)

“...เมื่อดำเนินการกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ร่วมกับนักเรียนแล้วทำให้ทราบพฤติกรรมของครูมากขึ้น ทราบจุดแข็งและจุดควรปรับปรุงแก้ไขของครู...”

(พรรณพิไล บุญจันทร์. สัมภาษณ์. 2566)

“...ได้นำข้อจำกัด และจุดพัฒนาในการดำเนินงานด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในโรงเรียนของตนเองมาปรับปรุงแก้ไขทำให้ดียิ่ง ๆ ขึ้น...”

(วิภาวรรณ สุทธิประภา. สัมภาษณ์. 2566)

“...จุดอ่อนของครูคือ การประเมินกิจกรรมโครงการด้วยตนเอง เมื่อได้รับความรู้และประสบการณ์จากการอบรม ลองนำประเมินกิจกรรมโครงการด้วยตนเองทำให้มองเห็นจุดเด่น และข้อจำกัด ควรปรับปรุงแก้ไขในการดำเนินการมากขึ้น สามารถปรับปรุงได้ตรงตามสภาพของปัญหามากขึ้น...”

(ญาณิสสา เกียววงศ์. สัมภาษณ์. 2566)

“...การดำเนินการกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ได้รับความร่วมมือจากชุมชนผู้ปกครองนักเรียนเป็นอย่างดี ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณ แรงงาน และกำลังใจเป็นอย่างดี...”

(นาฏศิลป์ มูลเมืองแสน. สัมภาษณ์. 2566)

“...ครูได้ร่วมคิด ร่วมทำในการดำเนินโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ทำให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการปฏิบัติ และสามารถเผยแพร่และขยายความรู้และประสบการณ์ ด้วยการจัดนิทรรศการได้ดียิ่งขึ้น...”

(สุรพงศ์ ชมภูบุตร. สัมภาษณ์. 2566)

“...เทคนิคการสอนด้วยกิจกรรมโครงการ เมื่อนำมาใช้ในการสอนร่วมกับการเรียนรู้คุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู อย่างจริงจังสามารถช่วยให้การเรียนการสอนสนุกเป็นที่ชื่นชอบ ของนักเรียน และเกิดการเรียนรู้เพิ่มขึ้น...”

(มรกต บุญเหลี่ยม. สัมภาษณ์. 2566)

“...ครูสามารถเขียนรายงานโครงการคุณธรรมจริยธรรม ด้วยกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูลเชิง ปริมาณและเชิงคุณภาพ เป็นการสร้างทักษะกระบวนการคิดส่งผลต่อการเรียนรู้รายวิชาอื่นๆ อีกด้วย...”

(ศิวกร ไชย कुमार. สัมภาษณ์. 2566)

สรุปได้ว่า การอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ส่งผลต่อครูผู้เข้ารับการอบรมให้มีความสามารถ/ กระบวนการปฏิบัติ เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการคุณธรรมจริยธรรมทั้งด้านความรู้พื้นฐาน ด้านการวิเคราะห์ปัญหา ด้านการปฏิบัติโครงการคุณธรรมจริยธรรม ด้วยการเขียนรายงานโครงการ และด้าน การจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลงาน ได้เป็นอย่างดี สามารถดำเนินกิจกรรมโครงการได้อย่างมั่นใจ และ พร้อมที่จะเป็นที่ปรึกษานักเรียน/ครูในโรงเรียนได้เป็นอย่างดี

2. จากการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย เกี่ยวกับการอบรมครูโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนา

คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ส่งผลต่อด้านเจต คติที่ดีต่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการของครูผู้เข้ารับการอบรมพบว่า

“...ทำให้ทราบว่าจัดการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ครูทุกคน ต้องดำเนินการและเป็นการพัฒนานวัตกรรมการเรียนรู้ซึ่งครูควรรับรู้อย่างทั่วถึง...”

(สุภาพ วงษ์อำมาตย์. สัมภาษณ์. 2566)

“...การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการเป็นเรื่องสนุก ง่าย ๆ ที่ครูทุกคนควรดำเนินการ การอบรมครั้งนี้ทำให้สนใจ และจัดกิจกรรมโครงการมากยิ่งขึ้น...”

(นัทธมล ญาณสาร. สัมภาษณ์. 2566)

“...จากการอบรมครั้งนี้ ทำให้เห็นว่าการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการเป็น การเรียนรู้ที่มีประโยชน์ต่อผู้เรียน ควรส่งเสริมให้ครูทำโครงการอย่างทั่วถึง...”

(วุฒิชชาติ ปัชญาชัย. สัมภาษณ์. 2566)

“...การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการ นอกจากจะเป็นการพัฒนาการเรียนรู็ นักเรียนแล้ว ยังสามารถเป็นผลงานทางวิชาการของครูได้ด้วย”

(ประยูร ไชยนา. สัมภาษณ์. 2566)

“...การจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องที่ท้าทายความสามารถของครู ในด้านการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อยากให้ครูทุกคนศึกษาทำความเข้าใจ และลงมือปฏิบัติอย่างจริงจัง...”

(พีรวัตร เพชรทอง. สัมภาษณ์.2566)

“...การเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ อีกรูปแบบหนึ่ง ควรได้รับการส่งเสริมให้ครูทุกคนได้เรียนรู้และลงมือปฏิบัติจริง...”

(ปริยาภรณ์ เวียงสมุทร. สัมภาษณ์. 2566)

“...มีความสุขใจมาก เมื่อสามารถแก้ปัญหาการจัดการเรียนการสอนโดยใช้กิจกรรมโครงการ คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูได้...”

(วิภาวรรณ สุทธิประภา. สัมภาษณ์. 2566)

สรุปได้ว่า การอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลต่อครูผู้เข้ารับการอบรม ให้มีเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนั่นเอง นั่นคือมีความสนใจ มีความตั้งใจที่จะจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู เมื่อดำเนินการในระยะหนึ่ง รู้สึกเกิดความภาคภูมิใจ มีความสุขใจ สามารถที่จะเป็นที่ปรึกษา เป็นวิทยากรได้อย่างมั่นใจ และดีใจเมื่อมีเพื่อนครูสนใจมาดูงานการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในโรงเรียนของตนเอง

จากการนิเทศแบบสอนงานและเป็นพี่เลี้ยง ผู้วิจัยได้ดำเนินการให้คำปรึกษาแนะนำกลุ่มเป้าหมายให้มีความรู้ ทักษะปฏิบัติ และเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ทำให้ครูกลุ่มเป้าหมายสามารถจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ด้านกิจกรรมโครงการได้ทุกคน เมื่อมีปัญหาผู้วิจัยได้เข้าไปเป็นพี่เลี้ยง คอยให้ความช่วยเหลือทั้งด้านความรู้ ทักษะปฏิบัติ แนะนำแหล่งเรียนรู้ จัดหาตัวอย่างที่เหมาะสมและสอดคล้องมาเพื่อการศึกษาค้นคว้า คอยให้การสนับสนุนให้กำลังใจ และให้ความช่วยเหลือเพื่อให้กลุ่มเป้าหมาย สามารถจัดกิจกรรมตามโครงคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนที่ 4 การตรวจสอบประเมินรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ตามรูปแบบมาตรฐานการประเมิน

ขั้นตอนที่ 1 ตรวจสอบประเมินรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ของผู้ทรงคุณวุฒิโดยผู้วิจัยได้นำรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่ได้ปรับปรุงหลังการทดลองแล้ว นำเสนอต่อผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบและประเมินตามมาตรฐานการประเมินผลการประเมินดังแสดงในตาราง 30

ตาราง 30 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการประเมินรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ด้านความถูกต้อง (Accuracy)	4.60	0.14	เหมาะสมมากที่สุด
1. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรฝึกอบรม	4.80	0.45	เหมาะสมมากที่สุด
2. การใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎีและเนื้อหา	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
3. การออกแบบขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
4. การใช้เทคนิคและเครื่องมือในการจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรม ฯ ได้อย่างถูกต้องแม่นยำ	4.40	0.55	เหมาะสมมาก
5. เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาและกิจกรรมที่ถูกต้อง	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
ด้านความเหมาะสม (Propriety)	4.45	0.10	เหมาะสมมาก
6. มีความสอดคล้องและตอบสนองนโยบายของโรงเรียน..	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
7. มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา	4.40	0.55	เหมาะสมมาก
8. เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของครู	4.40	0.55	เหมาะสมมาก
9. มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ	4.40	0.55	เหมาะสมมาก
ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)	4.55	0.10	เหมาะสมมากที่สุด
10. เป็นเอกสารที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
11. สร้างความตระหนักให้ครูรวมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
12. สามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ยุ่งยากและซับซ้อนจนเกินไป	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
13. เป็นเอกสารที่ยอมรับได้ในทางวิชาการ	4.40	0.55	เหมาะสมมาก

ตาราง 30 (ต่อ)

รายการประเมิน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับความเหมาะสม
ด้านอรรถประโยชน์ (Utility)	4.56	0.09	เหมาะสมมากที่สุด
14. สามารถจัดระบบและสร้างสรรค์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยกิจกรรม	4.40	0.55	เหมาะสมมาก
15. สามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยกิจกรรมโครงการได้	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
16. เป็นเอกสารที่สื่อความหมายถูกต้อง ชัดเจนทุกขั้นตอน	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
17. กระตุ้นให้มีการดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
18. มีคุณค่าต่อการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู	4.60	0.55	เหมาะสมมากที่สุด
เฉลี่ย	4.54	0.11	เหมาะสมมากที่สุด

จากตาราง 30 พบว่า รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีค่าคะแนนเฉลี่ยความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.11) เมื่อจำแนกเป็น รายด้าน พบว่า ด้านความถูกต้อง มีค่าคะแนนเฉลี่ยสะสมสูงสุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.14) รองลงมาได้แก่ด้านอรรถประโยชน์ ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.09) ด้านความเป็นไปได้ ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.10) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.10) ตามลำดับ

ขั้นตอนที่ 2 ผลการปรับปรุงแก้ไขตามข้อเสนอแนะ ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู หลังการทดลองจัดอบรมครูผู้สอน ดังนี้

1. การปรับปรุงรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ได้เพิ่มรายละเอียดของเนื้อหา คำถามท้ายเล่ม เพื่อให้เหมาะสมกับเวลา และการจัดกิจกรรมการอบรม
2. การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ ได้ปรับปรุงกระบวนการวัดและประเมินผลการมีส่วนร่วม กิจกรรมระหว่างการอบรม ทั้งการสังเกตพฤติกรรมการปฏิบัติ และการปฏิบัติกิจกรรมตามความเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

5.3 ข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

1) สภาพการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยขาดสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม

2) รูปแบบการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย 5 หน่วย คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 3) หลักธรรมอริยสัจสี่ 4) กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ และ 5) การประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ส่วนกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู มีเนื้อหาสาระประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงการ การวิเคราะห์สภาพปัจจุบัน ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ การดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ การวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรมฯ การเขียนรายงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินโครงการ ผ่านการจัดกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) สรุปได้ว่า มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดีเยี่ยม และผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสอดคล้องและทุกรายการอยู่ในระดับสอดคล้อง ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์

3) ผลการดำเนินการทดลองรูปแบบปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นครูผู้สอนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จำนวน 18 คน สรุปได้ว่าผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 63.70 ระหว่างการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 3.20 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ

85.83 หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.53 คะแนนเฉลี่ยคิดเป็นร้อยละ 85.56 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมุติฐานและรูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 มีค่าดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่ารูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลให้ผู้เข้าอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้น 0.602 หรือเพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนนสูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยรวมอยู่ระดับพึงพอใจมากที่สุด การนิเทศติดตามผลการนำความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ไปใช้กับครูในโรงเรียน พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาได้แก่ ด้านการดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ ด้านกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ ด้านผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ และด้านกลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างสรุปได้ว่า รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ด้านความรู้ความเข้าใจความสามารถ/กระบวนการปฏิบัติ และเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู อย่างชัดเจน

4. การประเมินรูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ตามมาตรฐานการประเมิน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.11) เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า โดยรวมมีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.60$, S.D. = 0.14) รองลงมาได้แก่ด้านความถูกต้อง ($\bar{X} = 4.56$, S.D. = 0.09) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X} = 4.55$, S.D. = 0.10) ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็นลำดับสุดท้าย ($\bar{X} = 4.45$, S.D. = 0.10)

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาสภาพการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยขาดสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ คือ รูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู และเอกสารประกอบการศึกษาค้นคว้าประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ โรงเรียนควรส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ และประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ กิตตา ปรีตถจริยา และอุบล เลี้ยววาริณ (2558) ศึกษาความเป็นครูในศตวรรษที่ 21 ตามความคาดหวังของนักเรียนและนักศึกษา ผลวิจัยสำคัญพบว่า 1)

นักเรียนและนักศึกษา มีความคาดหวังความเป็นครูในระดับมากทั้ง 5 ด้านคือ ด้านคุณธรรมจริยธรรมครู คาดหวังในเรื่องความกตัญญูทวดต่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ด้านคุณลักษณะที่ดีของครู คาดหวังในเรื่องครูควร มีความรู้แม่นยำในหลักสูตรที่สอน ครูควรสอนศิษย์ให้รู้แจ้งโดยไม่ปิดบัง ด้านบุคลิกภาพของครูคาดหวังในเรื่องครูควรมีความเป็นมิตร รู้จักพูดในเชิงบวก พูดให้กำลังใจผู้อื่นมีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ด้านบทบาทหน้าที่ของครูคาดหวังในเรื่องครูควรสั่งสอน ความรู้ในสรรพวิทยาการต่างๆให้แก่ผู้เรียน ด้านสมรรถนะของครู คาดหวังในเรื่องมีความรับผิดชอบต่อนตนเอง เปิดใจกว้างยอมรับความเปลี่ยนแปลง กระตุ้นให้ผู้อื่นเกิดการ เรียนรู้ และร่วมมือในการพัฒนาผู้เรียน ประเมินผู้เรียนอย่างรอบด้านและเป็นธรรม สร้างเครือข่ายความ ร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรอื่นๆ เพื่อการจัดการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของ เกิด พงศ์ จิตรหลัง (2558) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการศึกษาอัตลักษณ์ครูดีในดวงใจ ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์ของครู ดีในดวงใจมีหลากหลายลักษณะ มีทั้งอัตลักษณ์ระดับปัจเจกและอัตลักษณ์ร่วมภายใต้วิชาชีพ การศึกษาอัต ลักษณ์ของครูดีในดวงใจโดยการนิยามตัวเองและผู้อื่นนิยามและศึกษา โดยผ่านการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ในสถานศึกษาสำหรับในส่วนของการข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา โดยเฉพาะสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาและสถานศึกษา ควรมีการศึกษาทำความเข้าใจ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของครู ครูมีหน้าที่อบรมสั่ง สอนนักเรียนให้เป็นคนดีมีคุณภาพ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของจิตรประสงค์ ขาวเจริญ (2540 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ความคิดเห็นของครูเกี่ยวกับการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน พบว่า การเรียนการสอนใน ห้องเรียนและนอกห้องเรียน ครูมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก การพัฒนารูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริม คุณธรรม จริยธรรม ควรเป็นไปตามข้อเสนอแนะของกรมวิชาการ และ พระวිරะ ศรีพรม และคณะ (2555 : 79-81) ได้ศึกษาปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษามุกดาหาร เขต 3 พบว่า ควรจัดสภาพแวดล้อมให้เหมาะสมในการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เช่น มีห้อง จริยศึกษา หรือสถานที่ในการปฏิบัติกิจกรรม ติดป้าย คำขวัญ คำสุภาษิต เตือนใจ เอกสารหนังสือ ครูผู้สอนควรสอดแทรกเกี่ยวกับคุณธรรม จริยธรรม ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนทุก รายวิชา ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม โดยให้นักเรียนมีส่วนร่วมภายในโรงเรียนหรือมีส่วน ร่วมกับชุมชนอย่างสม่ำเสมอ ควรใช้วิธีการวัดและประเมินผล จากเครื่องมือที่หลากหลายตามสภาพที่แท้จริง อย่างต่อเนื่อง คู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาโรงเรียนคุณธรรมเล่มนี้ จะอธิบายจุดมุ่งหมายและแนวทางปฏิบัติ กิจกรรมการพัฒนาโรงเรียนคุณธรรม ตั้งแต่การวางแผน จนถึงการประเมินผลสำเร็จเพื่อช่วยให้ทราบว่า โรงเรียนมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์เพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2. โครงร่างรูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของ ครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ประกอบด้วย 5 หน่วย คือ 1) หลักการและเหตุผล 2) ความรู้ พื้นฐานเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรม 3) หลักธรรมอริยสัจสี่ 4) กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ และ 5) การประเมินโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ส่วน กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมของครู มีเนื้อหาสาระประกอบด้วย ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับโครงการ การ

วิเคราะห์สภาพปัจจุบันปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรม การกำหนดแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม การดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรม การวัดและประเมินผลการเรียนรู้คุณธรรมจริยธรรม การเขียนรายงานโครงการ และการจัดนิทรรศการและการเผยแพร่ผลการดำเนินงานผ่านการจัดการกลุ่มสนทนา (Focus Group Discussion) สรุปได้ว่า มีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการพัฒนาบุคลากรได้อย่างดีเยี่ยม และผ่านการประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC) โดยผู้เชี่ยวชาญ พบว่า โดยส่วนรวมอยู่ในระดับสอดคล้อง ผ่านการทดลองใช้ (Try Out) และปรับปรุงเป็นฉบับสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัย พิริยะ โหม่งแพง (2557 : 85) ได้วิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขา ผลการวิจัยพบว่า 1) ประสิทธิภาพของหลักสูตรฝึกอบรม โดยพิจารณาความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญ โดยประเมินทั้ง 3 ด้าน ได้แก่ ด้านความเหมาะสมของหลักสูตร อยู่ในระดับมีความเหมาะสมมากที่สุด สอดคล้องกับ ทศนีย์ ยินาพร (2553 : 87) ได้ ศึกษาเกี่ยวกับการจัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมสำหรับนักเรียนโรงเรียนวัฒนา ผลการศึกษาพบว่า ได้คู่มือซึ่งมีเนื้อหาประกอบด้วย 3 ตอน คือ ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานสำหรับครูผู้สอนคุณธรรมจริยธรรม ตอนที่ 2 บทบาทของผู้บริหารและครูในการจัดกิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรม ตอนที่ 3 กิจกรรมสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในโรงเรียน 12 กิจกรรม ผลการประเมินความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า โดยภาพรวมคู่มือนี้มีความเหมาะสมในการนำคู่มือไปใช้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก โครงร่างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนที่สร้างขึ้น ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา เพื่อระบุประเด็นที่ต้องการพัฒนา ได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผ่านกระบวนการศึกษาเอกสารหลักการ แนวคิด กำหนดกรอบของคู่มือนำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินดัชนีความสอดคล้อง และได้รับการปรับปรุงตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คู่มือพัฒนาดังกล่าวได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิดทฤษฎี และผลงานวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนา และได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้คู่มือพัฒนามีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สมองจุดมุ่งหมายเฉพาะของคู่มือที่มุ่งเสริมสร้างความรู้ ความเข้าใจเจตคติที่ดี การสร้างและพัฒนาคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนารูปแบบของ บุญเลี้ยง ทุมทอง (2556 : 35) ทิศนา ขัมมณี (2553 : 26) Arends(1999) ที่ว่า การพัฒนารูปแบบจะต้องคำนึงถึงแนวคิดทฤษฎีพื้นฐาน ที่นำมาพัฒนาหลักการ วัตถุประสงค์ที่ว่า กระบวนการจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผล โดยองค์ประกอบของรูปแบบจะจัดไว้อย่างเป็นระบบจากที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้รูปแบบกิจกรรมที่พัฒนาขึ้น มีคุณภาพระดับมากสามารถนำไปใช้ได้จริง จะเห็นได้จาก ผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินองค์ประกอบของรูปแบบ ที่พบว่า ผลการพัฒนารูปแบบกิจกรรมมีความชัดเจน การใช้ภาษาและการเขียนความเป็นมาของรูปแบบ การกำหนดองค์ประกอบ และกระบวนการจัดกิจกรรมของรูปแบบ มีความหลากหลายทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีคุณภาพที่เหมาะสม และมีแผนการจัดกิจกรรมประกอบ เพื่อนำไปใช้ทดลองกับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้เชิงปฏิบัติการ ทำให้ได้ทราบถึงความเหมาะสมของกิจกรรมเวลาที่ใช้สื่อ แหล่งเรียนรู้ ข้อบกพร่องที่ควรนำมาปรับปรุง จากการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมโดยผู้เชี่ยวชาญ และผลที่ได้จากการทดลองใช้นำร่องตามที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้เชื่อได้ว่าคู่มือปฏิบัติกิจกรรมการ

พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูสร้างขึ้น มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสนอง
จุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดีมีคุณภาพมาก และสามารถนำไปใช้ได้จริง

3. จากผลการดำเนินการทดลอง รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ
สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งเป็นครูผู้สอนใน
สถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สรุปลงได้ว่า ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ย
ก่อนการอบรม เท่ากับ 19.11 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 1.49 ระหว่างการอบรมมีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ
51.50 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ 3.20 หลังการอบรม มีคะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 25.67 ส่วนเบี่ยงเบน
มาตรฐาน เท่ากับ 1.53 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยผลการทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม พบว่า
ผู้เข้าอบรมมีคะแนนเฉลี่ยหลังการอบรมสูงกว่าก่อนการอบรม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไป
ตามสมมุติฐาน และสรุปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
ที่สร้างขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ เท่ากับ 85.83/85.56 สูงกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้ คือ 80/80 มีค่า
ดัชนีประสิทธิผลเท่ากับ 0.602 แสดงให้เห็นว่า รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ
สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลให้ผู้เข้ารับการอบรมมีความรู้เพิ่มขึ้นคิดเป็นร้อยละ 60.20 ของคะแนน
สูงสุดที่สามารถจะเพิ่มได้ ผู้เข้าอบรมมีความพึงพอใจต่อการจัดอบรม โดยใช้รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยรวมอยู่ในระดับพึงพอใจมากที่สุด การניתนติดตาม
ผล การนำความรู้และทักษะด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการ
ประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้กับครูในโรงเรียน พบว่า โดยรวมมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อ
พิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ด้านการกำหนดคุณธรรมเป้าหมาย มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้าน
การดำเนินงานโครงการคุณธรรมนักเรียน ด้านกิจกรรมโครงการคุณธรรม ด้านผลการดำเนินงานพัฒนา
คุณธรรม และด้านกลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการคุณธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
ตามลำดับ และจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่าง สอดคล้องกับ ประไพพรรณ บุญคง (2556 : บทคัดย่อ) ได้
ดำเนินการรายงานการพัฒนาโครงการคุณธรรมเยาวชนไทย ทำดีถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย มี
วัตถุประสงค์ 1) เพื่อรายงานผลกระบวนการดำเนินงานโครงการพัฒนาโครงการคุณธรรมเยาวชนไทย ทำดี
ถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย 2) เพื่อรายงานผลตามวัตถุประสงค์ของ โครงการพัฒนาคุณธรรมเยาวชน
ไทยทำดีถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย สรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้ 1) การดำเนินงานโครงการพัฒนา
โครงการคุณธรรมเยาวชนไทยทำดีถวายในหลวง โรงเรียนนราสิกขาลัย ได้เอกสารแบบฝึกกิจกรรมโครงการ
คุณธรรม มีประสิทธิภาพ 85.33/89.64 สูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนด 70/70 สอดคล้องกับ จารุวรรณ มากอยู่
(2552 : บทคัดย่อ) ได้จัดทำรายงานการพัฒนาและใช้คู่มือการพัฒนาโครงการคุณธรรมจริยธรรม สำหรับครูที่
ปรึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 การศึกษาค้นคว้ามีผลการศึกษา พบว่า ครูที่ได้รับการพัฒนาโดยใช้คู่มือการพัฒนา
โครงการคุณธรรม จริยธรรมสำหรับครูที่ปรึกษาช่วงชั้นที่ 3-4 มีความก้าวหน้าจากการเรียนรู้โดยมีผลการ
ทดสอบหลังการพัฒนามีคะแนนค่าเฉลี่ย 32.37 ซึ่งสูงกว่าก่อนการพัฒนามีคะแนนเฉลี่ย 20.86 โดยแตกต่าง
กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับมะลิวัน สมศรี และคณะ (2558 : 144) การสร้างคู่มือ
พัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา ประกอบด้วย วิสัยทัศน์ หลักการ วัตถุประสงค์

เนื้อหา กระบวนการของคู่มือพัฒนา การประเมินประสิทธิภาพและประสิทธิผลของโปรแกรม โดย กระบวนการของคู่มือพัฒนา พบว่า คู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษาที่สร้างขึ้น โดยรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนผลการทดลองใช้คู่มือกับกลุ่มเป้าหมาย พบว่าคู่มือพัฒนานี้ มีประสิทธิภาพ 92.1/90.00 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ คือ 80/80 และประสิทธิผลของคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของ ครูผู้สอนในสถานศึกษา หลังใช้คู่มือพัฒนาสูงกว่าก่อนใช้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และเมื่อ ประเมินความพึงพอใจของครูที่มีต่อคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา พบว่า โดยรวมมีความพึงพอใจ อยู่ในระดับมากที่สุด ส่งผลต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้าน ความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ/กระบวนการปฏิบัติและเจตคติที่ดีต่อการพัฒนาคุณธรรมของครูอย่างชัดเจน ทั้งนี้เนื่องมาจาก การสร้างคู่มือปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ครั้งนี้ ดำเนินการ วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและความต้องการพัฒนา เพื่อระบุประเด็นที่ต้องการพัฒนา ได้ ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาผ่านกระบวนการศึกษาเอกสาร หลักการ แนวคิด กำหนดกรอบของคู่มือ นำเสนอผู้เชี่ยวชาญประเมินดัชนีความสอดคล้อง และได้รับการปรับปรุงตาม ข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า คู่มือพัฒนาดังกล่าว ได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยเป็นแนวทางในการพัฒนา และได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ ทำให้รูปแบบการพัฒนามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สมองจุดมุ่งหมายเฉพาะของรูปแบบกิจกรรมที่มุ่ง เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ เจตคติที่ดี การสร้างและพัฒนา รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยยึดแนวคิดของ คีรีบุณ จงวุฒิเวศย์ และมาเรียม นิลพันธุ์ (2542 : 14-15) ที่กล่าวว่า การจัดทำคู่มือจะต้องคำนึงว่าคู่มือที่สร้างขึ้นมานั้น มีความจำเป็นอย่างไร โดย คู่มือเป็นแหล่งของความรู้ของผู้ที่ศึกษา และที่สำคัญคู่มือจะเป็นตัวช่วยให้มีความเข้าใจมากขึ้น และสามารถที่จะนำไปปฏิบัติได้ถูกต้องมากขึ้น ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญจะมีส่วนอย่างมากในการให้คำแนะนำต่าง ๆ เช่น การแก้ไข การยกตัวอย่าง และการพัฒนาคู่มือได้กำหนดขั้นตอนการพัฒนาคู่มือเอาไว้ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 1) การวางแผน ร่าง คู่มือ 2) การเตรียมข้อมูลในการพัฒนา 3) การทดสอบคู่มือ นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้สร้างรูปแบบปฏิบัติการ กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยได้ประยุกต์จากขอบข่ายงาน วิชาการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพของครู จึงใส่กิจกรรมหลักและกิจกรรมย่อยเข้าไปในแต่ละขั้นตอน เป็นการฝึกปฏิบัติกิจกรรมให้กับครูผู้สอนได้เกิดทักษะเพิ่มขึ้น จึงส่งผลให้รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมการพัฒนา คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่สร้างขึ้นนี้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล สมอง จุดมุ่งหมายได้เป็นอย่างดี

4. จากผลการประเมินรูปแบบการปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ตามมาตรฐานการประเมิน พบว่าโดยส่วนรวม มีความ เหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ด้านอรรถประโยชน์มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา ได้แก่ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม ส่วนด้านความเป็นไปได้มีค่าคะแนนเฉลี่ย เป็น ลำดับสุดท้าย สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุภัทรชัย กระสินหอม และคณะ (2558 : 60-61) ได้ทำวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาคุณลักษณะสุจริต 5 ประการของครูโรงเรียนวัดเตาปูนโดยกิจกรรมโครงการคุณธรรม และได้

สอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจ ที่มีต่อการทำโครงการคุณธรรมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้ดำเนินการสร้างคู่มือปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามหลักการแนวคิดของนักวิชาการ ผ่านการตรวจสอบของผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการปรับปรุง ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ ผ่านการทดลองตามรูปแบบ และวัตถุประสงค์ จึงมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับผลการวิจัยของสันต์ ศูนย์กลาง (2551 : 120-121) ได้ประเมินและปรับปรุงหลักสูตร พบว่า หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ มีการปรับปรุงในส่วนของคุณสอดคล้องของเนื้อหาหลักสูตร กิจกรรมการฝึกอบรม เพื่อให้สามารถนำหลักสูตรไปใช้ในการจัดฝึกอบรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สมชาย สังข์สี (2550 : 182-186) ได้ประเมินความเหมาะสมของโครงการฝึกอบรม พบว่า มีความเหมาะสมในระดับดีทุกรายการ ประเมิน ส่วนอมรา เขียวรักษา (2548 : 140) พบว่า ครูมีความคิดเห็นต่อความเหมาะสมของหลักสูตรฝึกอบรม อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับสมใจ กงเติม (2553 : 121) ที่ประเมินความพึงพอใจที่มีต่อหลักสูตรอบรมเพื่อเสริมสร้างความสามารถในการสอนคิดวิเคราะห์ โดยส่วนรวมอยู่ในระดับเหมาะสมมาก

5.3 จุดเด่นของงานวิจัย

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อค้นพบที่เป็นจุดเด่นจึงนำมาเป็นข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาต่อไป ดังนี้

1. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยหน่วยงานภายนอก
 - 1.1 การหาต้นแบบครูที่ดีสืบทอด
 - 1.2 การสร้างเครือข่ายพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
 - 1.3 กำกับติดตาม ประเมินผลพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
 - 1.4 การจัดอบรมสัมมนาเกี่ยวกับคุณธรรมครู
2. การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยสถานศึกษา
 - 2.1 การเสริมสร้างพฤติกรรมอันเป็นแบบอย่าง
 - 2.2 การสร้างเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ
 - 2.3 สร้างขวัญกำลังใจให้แก่ครูที่มีคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
 - 2.4 จัดกิจกรรมเพื่อเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
3. การพัฒนาคุณธรรมครูด้วยตนเอง
 - 3.1 ตรวจสอบข้อบกพร่องของตนเอง
 - 3.2 ปฏิบัติตนตามแบบอย่างที่ดี
 - 3.3 ปฏิบัติตามหลักคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
 - 3.4 ปฏิบัติตนเป็นผู้นำในด้านการพัฒนาสังคม

5.4 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย เรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีข้อค้นพบที่มีคุณค่าทางวิชาการจึงนำมาเป็นข้อเสนอแนะ 3 ระดับ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ เป็นการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครูที่ใช้ปัญหาเป็นฐานกิจกรรมโครงการเป็นตัวขับเคลื่อน ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง สอดคล้องกับหลักการศึกษา 4.0 จึงมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1.1 การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่า รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ สามารถพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะได้เพิ่มขึ้น ดังนั้น รูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู น่าจะเป็นคู่มือที่ดีอีกอย่างหนึ่งที่ผู้บริหารและครูที่เกี่ยวข้อง จะนำไปประยุกต์ใช้ในการเรียนการสอนได้ โดยใช้ตามความเหมาะสม

1.2 การนำรูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้ โรงเรียนควรพิจารณาถึงความเหมาะสมของระยะเวลาในแต่ละช่วงเวลา ควรดูแลคณะครูอย่างใกล้ชิดทุกกลุ่ม และพยายามให้ครูทุกคนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมมากที่สุด

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ

2.1 ครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้อง ที่จะนำรูปแบบการปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูไปใช้พัฒนาครู ควรได้ศึกษารูปแบบการจัดเตรียมสถานที่ การเตรียมสื่อ การเรียนการสอน ใบบาง ใบความรู้ แบบทดสอบก่อนและหลังจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและเตรียมตัวให้พร้อมทุกครั้ง

2.2 ครูสามารถนำกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่อยู่ในรูปแบบปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ไปใช้ให้เหมาะสมกับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่เป็นปัญหาของครู

2.3 ผู้บริหารและครูผู้ปฏิบัติการสอน ควรตระหนักถึงความสำคัญ และส่งเสริมสนับสนุนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมให้หลากหลาย เทคนิคที่นำมาใช้ควรเป็นเทคนิคที่จะกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจที่จะเรียนรู้ โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสมกับสถานการณ์ สภาพแวดล้อม และตัวบุคคลที่จะพัฒนา

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 การจัดทำรูปแบบการปฏิบัติการกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ควรมีการขยายผลในจัดทำรูปแบบจัดกิจกรรมคุณธรรม จริยธรรมสู่ระดับโรงเรียนอย่างถาวร

3.2 ควรมีการติดตามผล การนำรูปแบบการปฏิบัติกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูโดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่หลังจากใช้ไปแล้ว เพื่อศึกษาว่า คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะของครูพัฒนาไปในทิศทางใด เพิ่มคุณธรรมจริยธรรมด้านใดบ้าง และจะ ดำเนินการพัฒนาได้อย่างไร

บรรณานุกรม

- กมลชนก พินิจมนตรี. (2565). *แนวทางเสริมสร้างสมรรถนะจรรยาบรรณวิชาชีพครูในสถานศึกษา* สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาขอนแก่น เขต 4. วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาการบริหาร
และพัฒนาการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
- กนกอร สมปราชญ์. (2564). *ภาวะผู้นำทางการศึกษา*. ขอนแก่น : ภาควิชาบริหารการศึกษาคณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- กรรณิกา เมืองแก้ว. (2553). *คู่มือจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม 8 ประการ ของโรงเรียนวาสุทธรี่*. สารนิพนธ์
กศ.ม. (การบริหารการศึกษา) กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กรรณิการ์ ภิรมย์รัตน์.(2555). *แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมทางจริยธรรมของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏ
ในเขตกรุงเทพมหานคร*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2559). *มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน 2559*. สืบค้นเมื่อ 20 ธันวาคม 2559, จาก
URL:[http ://www.wattana.ac.th/www/news/moe2-2559.pdf](http://www.wattana.ac.th/www/news/moe2-2559.pdf)
- . (2552). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุม
สหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- กษมน มังคละศิริ. (2557). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเพื่อการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา* สังกัด
สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สกลนคร:
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- กุลนิดา ศรีคำเวียง. (2554). *การพัฒนาโมเดลปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความทุ่มเทในการสอนของ
ข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในเขตภาค
ตะวันออกเฉียงเหนือ*
ตอนบน : การวิเคราะห์กลุ่มพหุ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต มหาสารคาม: มหาวิทยาลัย
มหาสารคาม.
- เกรียงศักดิ์ ลินเปียง. (2558). *การจัดการเรียนรู้ของครูตามแนวทางห้องเรียนคุณภาพกลุ่มโรงเรียนเชียงคำ 1
อำเภอเชียงคำ จังหวัดพะเยา*. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- ชนิษฐา ชัยประโคน. (2556). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านพฤติกรรมเชิงบวกในการเสริมสร้างวินัยของ
นักเรียนในโรงเรียน* สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในเขตตรวจราชการที่ 11.
ดุษฎีนิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- คชกรณ บัวคำ. (2558). *แนวทางการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรมของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วารสารบริหารการศึกษาบัณฑิต, 8(15) : 56 - 71.

เจริญวิชัย สมพงษ์ธรรม. (2553). การพัฒนาสมรรถนะการปฏิบัติงาน: สมรรถนะหลัก (Core Competency).

ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา

จักรพันธ์ จันท์เจริญ. (2561) การศึกษาคุณธรรมจริยธรรมสำหรับครูของอาจารย์ในคณะครุศาสตร์และคณะศึกษาศาสตร์ในมหาวิทยาลัยกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. 12(3).

จักรราช ถือคุณ (2559). รายงานผลการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่พึงประสงค์ของนักเรียนโรงเรียนบ้านทะนง (รัฐราษฎร์วิทยา) โดยใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยโครงการคุณธรรม. สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

จุฑารัตน์ บันดาลสิน. (2557). ความสัมพันธ์ระหว่างการเสริมสร้างพลังอำนาจ การทำงานเป็นทีม แรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์กับผลผลิตในงานของพยาบาลวิชาชีพโรงพยาบาลสังกัดกองทัพบก. วิทยานิพนธ์พยาบาลมหาบัณฑิต. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

จุมพล พูลภัทรชีวิน และคณะ. (2549). รายงานการวิจัยเรื่องการวิจัยและพัฒนากระบวนการสร้างความดีมีคุณธรรม. กรุงเทพฯ : ศูนย์ส่งเสริม และพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรม. (ศูนย์คุณธรรม).

จำรัส บานเย็น. (2551). การศึกษาการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐานสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาสุรินทร์ เขต 1. วิทยานิพนธ์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

จำลอง ไชยา. (2561). การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการคุณธรรมด้วยกระบวนการ PDCA ของสถานศึกษาในสังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาหนองคาย เขต 1. น่าน : สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาน่าน เขต 1.

เจน รมพฤกษ์. (2563). การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพของครูในโรงเรียนบ้านนาสารอำเภอบ้านนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.

ชัยวัฒน์ บวรวัฒนเศรษฐ์. (2557). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น. วารสารวิจัย มทรส, 2(2), 183 - 192.

ชาญณรงค์ อินอิว และคณะ. (2558). รูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตการทำงานของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร. 15(พิเศษ) : 113-123.

ไชยยศ วันอุทา. (2559). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะภาวะผู้นำครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา. คุษภินิพนธ์ การศึกษาคุษภินิพนธ์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

จิตติมา ไชยมหา. (2556). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการเรียนรู้ โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์คุษภินิพนธ์. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

- ณัฐภรณ์ หลาวทอง. (2556). *การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู*. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ณัฐภัสสร ชื่นสุขสมหวัง. (2557). *การประเมินความต้องการจำเป็นเพื่อพัฒนาสมรรถนะทางวิชาชีพของครูปฐมวัย*. วารสารอิเล็กทรอนิกส์ทางการศึกษา, 9(1), 534 - 548.
- โณทัย อุดมบุญญานภาพ. (2560). *คุณลักษณะครูรุ่นใหม่กับการปฏิรูปหลักสูตรผลิตครูในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2560, จาก URL:
<http://school.obec.go.th/nitest/article02.doc>
- ดุสิต ปรีพูล. (2561). *การพัฒนาจริยธรรมของผู้ประกอบวิชาชีพครูในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาภาพลันธุ์ เขต ๑*. ปริญญาพุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
- ทิตนา แชมมณี. (2553). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เทพรังสรรค์ จันทรังษี. (2556). *การพัฒนาภาวะผู้นำครูในโรงเรียนมาตรฐานสากลของโรงเรียนอนุบาลสกลนคร สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สกลนคร เขต 1*. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ธนวัฒน์ คงเมือง. (2556). *การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันจริยธรรมครู สังกัดสำนักงานส่งเสริมการศึกษา นอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี.
- นงลักษณ์ พิมพ์ศรี. (2559). *การพัฒนาครูในสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินสมรรถนะประจำสายงานด้านภาวะผู้นำครู*. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). *การวิจัยเบื้องต้น*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น.
- บุญลักษณ์ อึ้งชัยพงษ์. (2536). *ผลของการใช้ชุดการแนะแนวที่มีต่อการให้เหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความซื่อสัตย์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านพรานกระต่าย อำเภอพรานกระต่าย จังหวัดกำแพงเพชร*. ปริญญาโท ศึกษานิพนธ์ จิตวิทยาการแนะแนว. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556.) *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้ Theories and Development of Instructional Model*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์เอส.พรินต์ไทยแพคดอริ.
- บุญสม เจนใจ. (2530). *ทศพิศราชธรรมคำฉันท์*. กรุงเทพฯ : กองทุนไตรรัตน์นุกภาพเพื่อการศึกษา.
- ประสงค์ ปุกคำ. (2554). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้อย่างมีความสุขของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเชียงราย*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงราย : มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.

- บุญทริกา นิลพัฒน์. (2558). *สมรรถนะการบริหารหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้ของครูที่ส่งผลต่อ
ประสิทธิผลด้านศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสงคราม.
วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.*
- ประไพพรรณ บุญคง. (2556). *รายงานการพัฒนาโครงการคุณธรรมเยาวชนไทย ทำดีถวายในหลวง.
โรงเรียนนราสิกขาลัย. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานราธิวาส เขต 1-3.*
- ประภาศรี สีหอำไพ. (2543). *พื้นฐานการศึกษาทางศาสนาและจริยธรรม. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.*
- ประสาน นิลโคตร. (2547). *การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมพื้นฐานของนักเรียนโรงเรียนบ้าน
หนองสำราญหนองเรือ. ร้อยเอ็ด : โรงเรียนบ้านหนองสำราญ. (อัครา).*
- ผกา สัตยธรรม. (2544). *คุณธรรมของครู. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์พลอยเพลท.*
- พรพรรณ อินทร์ไทยวงศ์. (2553). *การศึกษาผลการจัดการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมพัฒนากระบวนการคิดที่มี
ต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิทยาศาสตร์และความสามารถในการคิดแก้ปัญหาทางวิทยาศาสตร์
ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. สารนิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต (การมัธยมศึกษา)
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.*
- .พระสุขุม สุขวฑฒโก. (2559). *ลักษณะของครูที่ดี. วารสาร “ศึกษาศาสตร์ มจร” คณะศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย, 4(1) : 31 - 47.*
- พระมหามงคล สามารถ. (2558). *คุณลักษณะทางจริยธรรมของนักศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม. นครปฐม : บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.*
- พิริยะ โม่แพง. (2557). *“การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมคุณธรรมจริยธรรมโดยใช้ไตรสิกขาเป็นฐานสำหรับ
นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5”, วารสารวิชาการศึกษาศาสตร์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ, 15(2).*
- พระวิระ ศรีพรม และคณะ. (2558). *“ปัญหาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมในโรงเรียนสังกัดสำนัก
งานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบุรีรัมย์ เขต 3”วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏ
บุรีรัมย์. 6(1).*
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2558). *การจัดการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์แห่ง
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*
- ภิญโญ ทองมี. (2561). *รูปแบบการพัฒนาคุณลักษณะภาวะผู้นำทางจริยธรรมเชิงพุทธสำหรับผู้บริหาร
สถานศึกษาระดับประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. พุทธศาสตร์
ดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย*
- มณีภรณ์ ทฤษฎารัตติ. (2559) . *ผลของกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมสำหรับนิสิตฝึกประสบการณ์
วิชาชีพครู ณ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ปทุมวัน. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ.*

- มะลิวัน สมศรีและคณะ. (2558). “การพัฒนาคู่มือพัฒนาสมรรถนะทางวิชาการของครูผู้สอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาอุดรธานี เขต 2 อุดรธานี”. : วารสารศึกษาศาสตร์. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม : 9 (ฉบับพิเศษ).
- ยนต์ ชุมจิต. (2531). *ความเป็นครู*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โอเดียนสโตร์. ราชบัณฑิตยสถาน.
- รังสรรค์ สุทาร์มย์. (2556). *การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำครูด้านการบริหารจัดการเรียนรู้ โรงเรียนประถมศึกษาในเขตตรวจราชการที่ 11 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัชฎาพร พิมพิชัย. (2555). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน*. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รันทม ชูเมือง. (2556). *สมรรถนะครูคณิตศาสตร์ที่ส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโรงเรียนในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทรา จังหวัดฉะเชิงเทรา*.วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- ระพีพรรณ ดวงใจ. (2550). *ผลการสอนแบบอริยสัจสี่ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดแบบเห็นคุณค่าโทษและทางออก เรื่อง หลักธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจพอเพียงของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนพิมายวิทยา จังหวัดนครราชสีมา*. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
- รสนันท์ แก้วตา. (2555). *การพัฒนาตัวชี้วัดลักษณะครูที่มีการเรียนรู้ตลอดชีวิต*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีสร้างการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- ศจี วงศ์ศรีเผือก. (2556). *แนวทางการพัฒนาสมรรถนะด้านการจัดการเรียนรู้ภายใต้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุพรรณบุรี เขต 1*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา.
- ศรinya ไครบุตร. (2558). *รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตตรวจราชการที่ 11*. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศักดิ์ไทย สุรกิจบวร. (2560). *ครูมืออาชีพ : สิ่งจำเป็นที่ควรมีและควรเป็น*. สืบค้นเมื่อ 30 พฤศจิกายน 2560, จาก URL: <http://www.kruthacheen.com/index.php?lay>.

ศิริพร กุลสานต์. (2557). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำครูในการจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. ดุษฎีนิพนธ์ ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ศิริพรรณ แก่นสาร. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเคมีของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สถาบันพัฒนาครู คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา. (2558). จิตวิญญาณในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาที่สัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงาน ในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยภูมิ เขต 1. นครปฐม : สำนักงาน. สถาปนิกรูปแห่งชาติ. (2558). เสียงประชาชน สมุทรปราการ. สมุทรปราการ : องค์การบริหารส่วนจังหวัด.

สมศิริ ระวีวรรณ. (2556). ความสัมพันธ์ระหว่างแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ของครูกับการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษาจังหวัดเลย. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตรมหาบัณฑิต. เลย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2558). สถานภาพการผลิตและพัฒนาครูในประเทศไทย. กรุงเทพฯ : พริกหวานกราฟฟิค.

----- (2560). แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2560-2579. กรุงเทพฯ: พริกหวานกราฟฟิค.

สุตามาส ศรีนอก. (2557). ปัจจัยสมรรถนะครูและทักษะชีวิตของนักเรียนที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาบึงกาฬ. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. ขอนแก่น:มหาวิทยาลัยขอนแก่น

สุดารัตน์ อีธรรมธาดา. (2558). ปัจจัยแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ พฤติกรรมเชิงสร้างสรรค์ และความฉลาดทางอารมณ์ที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพในการทำงานของพนักงานบริษัทเอกชนในเขตกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.

สุทธิชัย ผ่านสุวรรณ. (2558). รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยคุณภาพครูที่ส่งผลต่อคุณลักษณะของนักเรียน ในช่วงต้นของศตวรรษที่ 21. ดุษฎีนิพนธ์ ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

สุพรทิพย์ ธนภัทรโชติวัต. (2558). การพัฒนารูปแบบการจัดประสบการณ์วิชาชีพครูเพื่อส่งเสริมคุณลักษณะครูในศตวรรษที่21. ดุษฎีนิพนธ์ การศึกษาดุษฎีบัณฑิต. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.

สุมมาศ ถานโอภาส. (2555). ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดศรีสะเกษ. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมบูรณ์ ชิตพงษ์. (2544). *การวัดและประเมินผู้เรียนด้านคุณธรรมและจริยธรรม*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมบูรณ์ ทินกร. (2535). *การศึกษาเปรียบเทียบความสามารถและความซื่อสัตย์ในการเขียนสะกดคำภาษาไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการสอนโดยใช้แบบฝึกทักษะการเขียนสะกดคำกับการใช้แบบฝึกหัดตามคู่มือครู*. ปริญญานิพนธ์ การมัธยมศึกษา. กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2565). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 13 (พ.ศ. 2566 – 2570)*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

อมรรัตน์ เชิงหอม. (2558). *การพัฒนารูปแบบการบริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่ส่งผลต่อคุณภาพนักเรียน*. วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 38(3), 193 - 200.

อรัญญา ชนะเพีย. (2558). *รูปแบบความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของปัจจัยทางการบริหารที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียน ณ โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*. คุชชินิพนธ์ ปรัชญาคุชชินิติต. สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

อัญชลิกา ผิวเพชร. (2554). *ปัจจัยเชิงสาเหตุที่มีอิทธิพลต่อจิตสาธารณะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบน*. วิทยานิพนธ์ การศึกษามหาบัณฑิต. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

อนุสรณ์ จันทรประทักษ. (2560). *การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างคุณลักษณะความเป็นครูด้านความรักและความศรัทธาในวิชาชีพครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์*. รายงานการวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

Aends. R.I. (1999). *Learning to teach*. 4 th ed. Boston : McGraw Hill.

Atkinson, Conduct R.F. (1969). *An Introduction to Moral Philosophy*. London : Mainilian.

Becker, G.S. (1994). *Human Capital : A Theoretical and Empirical Analysis, With Special Reference to Education*. New York : National Bureau of Economic Research (NBER) , Columbia University Press.

Bruce, Meeks Elija. (1972). *Learning Package Versus Conventional Methods of Instruction*. Dissertation Abstracts International. 32 : 429-A.

DeVellis, R.F. (1991). *Scale Development : Theory and Applications (Applied Social Research Methods Series, Vol.26)*. Newbury Park, CA : Sage Publications.

Homby, A. S., Gatenby, and Walefield, H. (1968). *The Advance Learner' Dictionary Of Current English*. 2 nd ed. London : Oxford University : Press.

Jersild, A.T. (1968). *Child Psychology*. Englewood Cliffs, New Jersey : Prentice Hall.

- Kohlberg, Lawrence. (1976). *The child as a Moral Philosopher in Reaching in Educational Psychology Today*. P070-75 ; California.
- Longman. (1978). *Dictionary of contemporary English Harlow and Longman*. London: Longman Group.
- Shores, L. (1960). *Instructional Materials and Introduction of Teachers*. New York : The Ronald Press Company.
- Whitaker. (1978). *Citizen participation in educational decision making in Urban School District as Perceived by parent and administration*. Dissertation Abstracts International. 38(7), 3893-A.
- Webster,N. (1983). *Webster's Dictionary of the English Language*. New Jersey : Gramercy Books.

ภาคผนวก ก.
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

**แบบทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้
คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้
หลักธรรมอริยสัจสี่**

คำชี้แจงในการตอบแบบทดสอบ

1. แบบทดสอบฉบับนี้ ใช้เวลา 30 นาที 30 คะแนน
2. เป็นแบบทดสอบแบบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ
3. ให้ทำเครื่องหมายกากบาท X ทับ () หน้าข้อที่เห็นว่าถูกต้องเพียงข้อเดียว

1. คุณลักษณะร่วมของข้าราชการทุกตำแหน่งกำหนดขึ้นเพื่อหล่อหลอมค่านิยม และพฤติกรรมที่พึงประสงค์ร่วมกันค่านิยม ตรงกับข้อใด

ก. สมรรถนะหลัก	ข. สมรรถนะประจำสายงาน
ค. สมรรถนะเสริม	ง. สมรรถนะในสายงาน
2. “ความมุ่งมั่นในการปฏิบัติงานในหน้าที่ให้มีคุณภาพถูกต้องครบถ้วนสมบูรณ์มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์และมีการพัฒนาผลงานให้มีคุณภาพอย่างต่อเนื่อง” ตรงกับสมรรถนะตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดข้อใดถูกต้อง

ก. การบริการที่ดี	ข. การทำงานเป็นทีม
ค. การพัฒนาตนเอง	ง. การมุ่งผลสัมฤทธิ์
3. “ความตั้งใจในการปรับปรุงระบบบริการให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ใช้บริการ” ตรงกับสมรรถนะตามที่ ก.ค.ศ. กำหนดข้อใดถูกต้อง

ก. การบริการที่ดี	ข. การทำงานเป็นทีม
ค. การพัฒนาตนเอง	ง. การมุ่งผลสัมฤทธิ์
4. ข้อใดกล่าวถูกต้อง

ก. ผลสัมฤทธิ์ = ผลผลิต - ผลลัพธ์	ข. Result = Output + Input
ค. Result = Output - Outcome	ง. ผลสัมฤทธิ์ = ผลผลิต + ผลลัพธ์
5. หลักธรรมข้อใดหากนำมาใช้เพื่อให้สอดคล้องกับสมรรถนะการบริการที่ดีมากที่สุด

ก. พรหมวิหาร 4	ข. สังคหวัตถุ 4
ค. อิทธิบาท 4	ง. อคติ 4
6. การศึกษาเพื่อให้รู้แจ้ง รู้จักประโยชน์ มองทุกอย่างเป็นการเรียนรู้เป็นการพัฒนาตนเองตามหลักธรรมข้อใด

ก. ทมะ	ข. ศึกษา
ค. ภาวนา	ง. ศีล

7. มีความรู้ความเข้าใจเรื่องการออกแบบการเรียนรู้ความสามารถในการออกแบบการเรียนรู้การนำผลการออกแบบการเรียนรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ตามที่ ก.ค.ศ.กำหนด ตรงกับข้อใดมากที่สุด

- ก. การออกแบบการเรียนรู้ ข. การจัดการเรียนรู้
ค. การพัฒนาผู้เรียน ง. การบริหารจัดการชั้นเรียน

8. ความสามารถในการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม การพัฒนาทักษะชีวิต สุขภาพกายและสุขภาพจิตปลูกฝังการเป็นประชาธิปไตยความภูมิใจในความเป็นไทยการจัดระบบดูแลและช่วยเหลือให้แก่ผู้เรียนตามที่ ก.ค.ศ.กำหนด ตรงกับข้อใดมากที่สุด

- ก. การออกแบบการเรียนรู้ ข. การจัดการเรียนรู้
ค. การพัฒนาผู้เรียน ง. การบริหารจัดการชั้นเรียน

9. มีการสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม แก่ผู้เรียนในการจัดการเรียนรู้อย่างสม่ำเสมอ โดยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดและปฏิบัติกิจกรรมส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม ผู้เรียนเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและศรัทธาปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ผู้เรียน ตามที่ ก.ค.ศ. กำหนด ตรงกับข้อใดมากที่สุด

- ก. การปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ผู้เรียน
ข. การพัฒนาทักษะชีวิตสุขภาพกาย และสุขภาพจิตของผู้เรียน
ค. การปลูกฝังการเป็นประชาธิปไตย และความภูมิใจในความเป็นไทยให้กับผู้เรียน
ง. การจัดระบบดูแลช่วยเหลือผู้เรียน

10. ข้อใดคือคุณธรรมสำหรับครู

- ก. คุณงามความดีของคนที่เป็นครู ข. มีพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม
ค. มีความเสียสละมีความยุติธรรม ง. ถูกทุกข้อ

11. ความรู้จริยธรรม หมายถึงข้อใด

- ก. การมีความรู้สีกต่อพฤติกรรมต่างๆ
ข. การแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่อสังคม
ค. ความรู้เกี่ยวกับสังคมบอกได้ว่าการกระทำใดดีและไม่ดีเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
ง. เหตุผลที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกหรือไม่เลือกกระทำ

12. ความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรมหมายถึงข้อใด

- ก. เป็นเรื่องเดียวกัน ข. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน
ค. เป็นเรื่องการทำของบุคคล ง. เป็นเรื่องที่อยู่ในจิตใจของบุคคล

13. การที่คนเรารู้จักแยกแยะว่าสิ่งนี้เป็นเหตุแห่งสุขสิ่งนี้เป็นเหตุแห่งผลตรงกับสัปปุริสธรรม 7 ข้อใด

- ก. อัตตัญญูตา ข. อัมมัญญูตา
ค. อัตถัญญูตา ง. มัตตัญญูตา

14. หลักธรรมข้อใดสามารถยับยั้งความโกรธได้

ก. เมตตา กรุณา	ข. มุทิตา อุเบกขา
ค. สติ สัมปชัญญะ	ง. ฉันทะ วิริยะ

15. ศิลหาในข้อใดทำให้คนเรามีสติยับยั้งชั่งคิดไม่ประมาท

ก. ศิลข้อ 1	ข. ศิลข้อ 3
ค. ศิลข้อ 4	ง. ศิลข้อ 5

16. ครูสมศรี สอนลูกศิษย์เข้าใจตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และสอนด้วยความสนุกสนานแสดงว่าครูสมศรี มีคุณธรรมของกัลยาณมิตร ในข้อใด

ก. ครู	ข. ภาวนีโย
ค. วัตตะ	ง. วจนขโม

17. ครูที่มีคุณธรรมสังเกตได้จากสิ่งใดต่อไปนี้

ก. การมีเหตุผล	ข. การประพฤติปฏิบัติ
ค. การยอมรับของสังคม	ง. การยกย่องสรรเสริญ

18. ครูกาญจนาตั้งใจแน่วแน่ในการทำแผนการสอน แสดงว่าครูกาญจนา ยึดหลักธรรมข้อใดในการปฏิบัติงาน

ก. มีศีล	ข. มีสมาธิ
ค. มีปัญญา	ง. มีสติ

19. ครูวีระชัยอยากสอบบรรจุครูได้ ควรนำหลักธรรมใดมาปฏิบัติตน

ก. สังคหวัตถุ 4	ข. พรหมวิหาร 4
ค. อิทธิบาท 4	ง. ทศพิธราชธรรม

20. องค์ประกอบของขั้น 5 มีอะไรบ้าง

ก. รูป ทุกข์ สัญญา อนิจจัง สังขาร
ข. วิญญาณ เวทนา รูป สัญญา สังขาร
ค. เวทนา อนิจจัง สัญญา อุเบกขา สังขาร
ง. สุขเวทนา อนิจจัง สังขาร วิญญาณ รูป

21. นิ वर्ณ 5 ในพระพุทธศาสนาจัดเป็นหลักธรรมที่เกี่ยวข้องกับสิ่งใดมากที่สุด

ก. สิ่งที่ทำให้เกิดความเจริญงอกงาม	ข. สิ่งที่ทำให้จิตมนุษย์เป็นกุศล
ค. สิ่งที่ทำให้จิตมนุษย์ไม่เป็นกุศล	ง. สิ่งที่ทำให้จิตมนุษย์มีความสงบ

22. อริยสัจสี่ เป็นหลักธรรมที่สอนเกี่ยวข้องกับเรื่องใด

ก. ป้องกันคนทั้งหลายไม่ให้เกิดความทุกข์	ข. ช่วยสัตว์ทั้งหลายให้ต่อสู้กับความทุกข์
ค. ช่วยสัตว์ทั้งหลายให้หลุดพ้นจากความทุกข์	ง. ช่วยคนทั้งหลายให้หลุดพ้นจากความทุกข์

23. การแก้ปัญหาตามหลักธรรมอริยสัจสี่ มีลักษณะอย่างไร

ก. ป้องกันปัญหาโดยตรง	ข. กำจัดต้นเหตุของปัญหาโดยตรง
ค. พยายามหลบหลีกปัญหาโดยตรง	ง. ให้เผชิญกับปัญหาโดยตรง

24. ข้อใดต่อไปนี้ คือ ความหมายของอริยสัจสี่

ก. ทศพิธราชธรรม 4 ประการ	ข. ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ
ค. บุคคลผู้ประเสริฐ 4 ประเภท	ง. หลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ

25. ข้อใด คือ สมุทัย ตามหลักอริยสัจสี่

ก. อยากให้เกิดดีตั้งใจหมาย	ข. ความยึดมั่นถือมั่น
ค. ชอบที่เกิดเรื่องดี ชังที่เกิดเรื่องร้าย	ง. ถูกทุกข้อ

26. ข้อใดเป็นสมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) ที่ “ไม่ชัดเจน”

ก. กลัวจะไปขายของสาย	ข. ยึด อยากให้เกิดดีตั้งใจตนเอง
ค. ยึดว่าจะได้ร่วมกิจกรรมสำคัญของจิตอาสา	ง. ความอยากได้ตั้งใจหวัง พอไม่ได้ก็ชัง

27. คุณสมบัติข้อใดของกัลยาณมิตรทำให้ผู้เข้าใกล้ มีความสุข แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน ขวนให้ปรึกษาได้ถาม

ก. ครู	ข. ปิโย
ค. วัตตัจจะ	ง. ภาวนโย

28. “เหมือนแผ่นดินที่ไม่สะทกสะท้านไม่หวั่นไหว ไม่ว่าจะมิของหอมหรือของสกปรกมาราตรด” เป็นคุณสมบัติข้อใดของกัลยาณมิตร

ก. วัตตัจจะ	ข. ภาวนโย
ค. วจนักขโม	ง. โน จัฏฐาเน นโยชะเย

29. “อุปมาเหมือนผู้จุดคบเพลิงในที่มืด หางยของที่คว่ำ เปิดของที่ปิด บอกทางแก่คนหลงทาง ให้สิ้นความเคลือบแคลงสงสัย พร้อมที่จะเดินไปสู่ หนทางแห่งความสุขอย่างมั่นใจ” เป็นคุณสมบัติข้อใดของกัลยาณมิตร

ก. ภาวนโย	ข. คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา
ค. วจนักขโม	ง. โน จัฏฐาเน นโยชะเย

30. “เหมือนน้ำทะเลมีขึ้นมีลง เหมือนพระอาทิตย์มีช่วงที่อับแสง เหมือนพระจันทร์ที่ถูกเมฆหมอกมาบดบัง” หมายถึงอะไร

ก. โลกธรรม 8 ประการ	ข. จิตใจที่ถูกกระแสนกิเลสเข้าครอบงำ
ค. ขาดคนคอยสนับสนุนเมื่อทำความดี	ง. ขาดกำลังใจในการทำหน้าที่กัลยาณมิตร

(ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
10. ข้อใดคือคุณธรรมสำหรับครู ก. คุณงามความดีของคนที่เป็นครู ข. มีพฤติกรรมที่ดีเป็นที่ยอมรับของสังคม ค. มีความเสียสละมีความยุติธรรม ง. ถูกทุกข้อ			
11. ความรู้จริยธรรม หมายถึงข้อใด ก. การมีความรู้สีกต่อพฤติกรรมต่างๆ ข. การแสดงพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ต่อสังคม ค. ความรู้เกี่ยวกับสังคมบอกได้ว่าการกระทำใดดีและไม่ดีเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ง. เหตุผลที่ใช้เป็นเกณฑ์ในการเลือกหรือไม่เลือกกระทำ			
12. ความสัมพันธ์ของคุณธรรมและจริยธรรมหมายถึงข้อใด ก. เป็นเรื่องเดียวกัน ข. เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกัน ค. เป็นเรื่องการกระทำของบุคคล ง. เป็นเรื่องที่อยู่ในจิตใจของบุคคล			
13. การที่คนเรารู้จักแยกแยะว่าสิ่งนี้เป็นเหตุแห่งสุขสิ่งนี้เป็นเหตุแห่งทุกข์ตรงกับสัปปุริสธรรมข้อใด ก. อัตตัญญูตา ข. ธัมมัญญูตา ค. อัตถัญญูตา ง. มัตตัญญูตา			
14. หลักธรรมข้อใดสามารถยับยั้งความโกรธได้ ก. เมตตา กรุณา ข. มุทิตา อุเบกขา ค. สติ สัมปชัญญะ ง. ฉันทะ วิริยะ			
15. ศิลหาในข้อใดทำให้คนเรามีสติยับยั้งชั่งคิดไม่ประมาท ก. ศิลข้อ 1 ข. ศิลข้อ 3 ค. ศิลข้อ 4 ง. ศิลข้อ 5			
16. ครูสมศรี สอนลูกศิษย์เข้าใจตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้และสอนด้วยความสนุกสนานแสดงว่าครูสมศรี มีคุณธรรมของกัลยาณมิตร ในข้อใด ก. ครู ข. ภาวณียะ ค. วัตตา ง. วจนขโม			
17. ครูที่มีคุณธรรมสังเกตได้จากสิ่งใดต่อไปนี้ ก. การมีเหตุผล ข. การประพฤติปฏิบัติ ค. การยอมรับของสังคม ง. การยกย่องสรรเสริญ			

(ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
24. ข้อใดต่อไปนี้เป็น ความหมายของอริยสัจสี่ ก. ทรัพย์อันประเสริฐ 4 ประการ ข. ความจริงอันประเสริฐ 4 ประการ ค. บุคคลผู้ประเสริฐ 4 ประเภท ง. หลักธรรมที่จะนำไปสู่ความสำเร็จ			
25. ข้อใด คือ สมุทัย ตามหลักอริยสัจสี่ ก. อยากให้เกิดดีตั้งใจหมาย ข. ความยึดมั่นถือมั่น ค. ชอบที่เกิดเรื่องดี ชังที่เกิดเรื่องร้าย ง. ถูกทุกข้อ			
26. ข้อใดเป็นสมุทัย (เหตุแห่งทุกข์) ที่ “ไม่ชัดเจน” ก. กลัวจะไปขายของสาย ข. ยึด อยากให้เกิดดีตั้งใจตนเอง ค. ยึดว่าจะได้ร่วมกิจกรรมสำคัญของจิตอาสา ง. ความอยากได้ตั้งใจหวัง พอไม่ได้ก็ชัง			
27. คุณสมบัติข้อใดของกัลยาณมิตรทำให้ผู้เขาไกล มีความสุข แจ่มใส ร่าเริง เบิกบาน ชวนให้ปรึกษาได้ถ้าม ก. ครุ ข. ปิโย ค. วัตตัจจะ ง. ภาวนโย			
28. “เหมือนแผ่นดินที่ไม่สะทกสะท้านไม่หวั่นไหว ไม่ว่าจะมิของหอมหรือของสกปรกมาราดรด” เป็นคุณสมบัตข้อใดของกัลยาณมิตร ก. วัตตัจจะ ข. ภาวนโย ค. วจนักขโม ง. โน จัฏฐาเน นโยชะเย			
29. “อุปมาเหมือนผู้จุดคบเพลิงในที่มืด หายของที่คว่ำ ปิดของที่เปิด บอกทางแก่คนหลงทางให้สิ้นความเคลือบแคลงสงสัย พร้อมที่จะเดินไปสู่ หนทางแห่งความสุขอย่างมั่นใจ” เป็นคุณสมบัตข้อใดของกัลยาณมิตร ก. ภาวนโย ข. คัมภีรญจะ กะถัง กัตตา ค. วจนักขโม ง. โน จัฏฐาเน นโยชะเย			
30. “เหมือนน้ำทะเลมีขึ้นมีลง เหมือนพระอาทิตย์มีช่วงที่อับแสง เหมือนพระจันทร์ที่ถูกเมฆหมอกมาบดบัง” หมายถึงอะไร ก. โลกธรรม 8 ประการ ข. จิตใจที่ถูกกระแสนกิเลสเข้าครอบงำ ค. ขาดคนคอยสนับสนุนเมื่อทำความดี ง. ขาดกำลังใจในการทำหน้าที่กัลยาณมิตร			

**แบบนิเทศติดตามผลการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู
โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่**

.....

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือ ให้ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านในการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

5	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
2	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
1	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
ด้านคุณธรรมเป้าหมาย					
1. กำหนดให้การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ เป็นนโยบายของโรงเรียน					
2. กำหนดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ไว้ในแผนพัฒนาของโรงเรียน					
3. การดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ให้เป็นการทำทั้งโรงเรียน					
4. โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมจริยธรรมฯ เป้าหมาย					
5. การกำหนดคุณธรรมฯ เป้าหมายทำจากล่างขึ้นบน (Bottom Up)					
6. การกำหนดคุณธรรมฯ เป้าหมายมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วน					
7. การกำหนดพฤติกรรมเชิงบวกสอดคล้องกับคุณธรรมฯ เป้าหมาย					
ด้านการดำเนินงานของโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ					
8. ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง สม่าเสมอ					
9. มีขั้นตอนการสร้างการรับรู้และการยอมรับทั้งโรงเรียน					
10. การสร้างและพัฒนาครูแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรมฯ					
11. การสร้างและพัฒนาครูผู้นำอย่างต่อเนื่อง					
12. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ					
13. การกำหนดแนวทางบูรณาการคุณธรรมฯกับการเรียนรู้ตามปกติ					
14. การส่งเสริมให้ครูเรียนรู้ผ่านกิจกรรมของโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ					

(ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
ด้านรูปแบบกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์					
15. ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมฯ (ทุกข)					
16. ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา (สมุทัย)					
17. การเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยรูปแบบกิจกรรมโครงการ (สมุทัย)					
18. การลงมือปฏิบัติรูปแบบกิจกรรมโครงการอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง					
19. การประเมินความสำเร็จด้วยการปฏิบัติตามรูปแบบกิจกรรมโครงการ					
20. ความพึงพอใจของครูต่อการเรียนรู้ด้วยรูปแบบกิจกรรมโครงการ					
ด้านผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม					
21. พฤติกรรมที่พึงประสงค์สอดคล้องกับคุณธรรมฯของครูเพิ่มขึ้น					
22. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของครูลดลง					
23. มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ					
24. มีนวัตกรรมที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์					
25. มีความพร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและฯ					
26. มีการต่อยอด/ขยายผลความสำเร็จด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ					
กลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการคุณธรรมนักเรียน					
27. มีกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งโรงเรียน					
28. มีการส่งเสริม สนับสนุนและเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง					
29. มีการนิเทศภายในติดตามผล อย่างต่อเนื่อง					
30. มีการถอดบทเรียนการดำเนินงานกิจกรรมโครงการคุณธรรมฯของครู					

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์ครูผู้รับผิดชอบโครงการคุณธรรมนักเรียน ที่เข้ารับการอบรมโดยใช้รูปแบบ กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู

คำชี้แจง :

แบบสัมภาษณ์ฉบับนี้ มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษากระบวนการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูผู้เข้ารับการพัฒนา โดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์หลังการพัฒนา เกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจ ความสามารถ/กระบวนการ และเจตคติต่อการจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู รวมทั้งศึกษาปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขต่อไป

ขอความอนุเคราะห์ท่านตอบคำถามตามความเป็นจริง เพราะคำตอบของท่านมีคุณค่าและมีประโยชน์อย่างยิ่งต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ และการตอบแบบสัมภาษณ์ครั้งนี้จะไม่มีผลเสียหรือผูกพันต่อตัวท่านทางใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะผู้วิจัยจะเสนอผลการศึกษาในลักษณะองค์รวม

บทนำ :

สวัสดีครับกระผมนายสุรพันธ์ สุวรรณศรี ผู้วิจัยเรื่อง การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินการ พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ความสำเร็จ ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินการ จึงขอสัมภาษณ์ท่านในประเด็นดังกล่าว โดยจะขอบันทึกเสียงการสัมภาษณ์ครั้งนี้ด้วย

1. การอบรมครูโดยใช้เครื่องมือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ สัมพันธ์กับโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ส่งผลต่อด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ในโรงเรียนของท่านเป็นอย่างไร

2. การอบรมครูโดยใช้เครื่องมือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ สัมพันธ์กับโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลต่อ ด้านความสามารถ/ทักษะการปฏิบัติ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในโรงเรียนของท่านเป็นอย่างไร

3. การอบรมครูโดยใช้เครื่องมือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู โดยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ สัมพันธ์กับโครงการคุณธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ส่งผลต่อเจตคติที่ดีต่อการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในโรงเรียนของท่านเป็นอย่างไร

ขอขอบพระคุณอย่างสูงในการให้สัมภาษณ์เรื่องดังกล่าว

ภาคผนวก ข.
แบบสอบถามเพื่อการวิจัย

แบบสอบถาม

สภาพการดำเนินการด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง :

1. แบบสอบถามฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อสอบถามสภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา โดยจำแนกเป็น 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ขั้นตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 5 ข้อ

ขั้นตอนที่ 2 ข้อมูลด้านสภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 6 ข้อ

ขั้นตอนที่ 3 สภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ของโรงเรียนตามความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบ จำนวน 50 ข้อ

ขั้นตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวดำเนินการด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

2. โปรดตอบคำถามทุกข้อด้วยความจริง เพราะคำตอบที่เป็นจริงและสมบูรณ์เท่านั้นจะช่วยให้การวิจัยครั้งนี้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่

3. คำตอบของท่าน ผู้วิจัยจะเก็บเป็นความลับและจะประมวลผลเป็นรายงานในภาพรวมเพื่อการพัฒนาคุณภาพการวิจัยเท่านั้นโดยมีรายละเอียดของแบบสอบถาม ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลพื้นฐานของครูผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ☐ (1) ชาย ☐ (2) หญิง
2. อายุ ☐ (1) 21-30 ปี ☐ (2) 31-40 ปี
☐ (3) 41-50 ปี ☐ (4) มากกว่า 50 ปี
3. ระดับการศึกษา
☐ (1) ปริญญาตรี ☐ (2) ปริญญาโท
☐ (3) อื่น ๆ ระบุ.....
4. วิทยฐานะ
☐ (1) ครู ☐ (2)ชำนาญการ
☐ (3)ชำนาญการพิเศษ ☐ (4)เชี่ยวชาญ
5. ประสบการณ์การสอน
☐ (1) น้อยกว่า 10 ปี ☐ (2) 10-20 ปี
☐ (3) มากกว่า 20 ปี

ขั้นตอนที่ 2 เป็นแบบสำรวจรายการ (Checklist) เกี่ยวกับข้อมูลด้านสภาพการดำเนินการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ หน้าข้อความที่ตรงกับสภาพการดำเนินการด้านการพัฒนาคุณธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในโรงเรียนของท่าน

1. ประสพการณ์ด้านการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

- ☐ ไม่ได้ทำเลย ☐ 1-2 ปี
☐ 3-5 ปี ☐ มากกว่า 5 ปี

2. ลักษณะการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ดำเนินการคนเดียว ☐ ดำเนินการเป็นทีม
☐ ดำเนินการทั้งโรงเรียน

3. ได้รับงบประมาณสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ทุนส่วนตัว ☐ ทุนจากงบประมาณของโรงเรียน
☐ ทุนอุดหนุนจากหน่วยงานอื่น

4. ท่านเคยได้รับการอบรมด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนาหรือไม่

- ☐ เคย
☐ ไม่เคย

5. หน่วยงานที่ท่านเข้ารับการอบรมเพื่อพัฒนาการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ☐ มหาวิทยาลัยของรัฐ
☐ วัด หรือสำนักสงฆ์ในท้องถิ่น ☐ หน่วยงานอื่น ๆ ระบุ.....

6. รางวัลที่เคยได้รับเกี่ยวกับคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา (ตอบได้มากกว่า 1 ข้อ)

- ☐ ได้รับรางวัลระดับชาติ
☐ ได้รับรางวัลระดับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/ระดับจังหวัด
☐ ได้รับรางวัลระดับอำเภอ
☐ ได้รับรางวัลระดับเครือข่าย
☐ อื่น ๆ ระบุ.....

ขั้นตอนที่ 3 สภาพการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตาม
แนวพุทธศาสนาในโรงเรียนเป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่าของลิเคิร์ต (Likert Scale)

คำชี้แจง : ให้ท่านกา ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านเกี่ยวกับ “สภาพการดำเนินการจัด
กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ใน
โรงเรียนของท่านในการปฏิบัติจริง” ซึ่งมี 5 ระดับ คือ

5	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับมากที่สุด
4	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก
3	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
4	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อย
5	หมายถึง	ปฏิบัติอยู่ในระดับน้อยที่สุด

รายการ	ระดับปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
ด้านการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา					
1. มีการสำรวจสภาพการดำเนินการภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา					
2. มีการวางแผนในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูเพื่อสนองต่อปรัชญาของโรงเรียน					
3. มีการกำหนดเป้าหมายในด้านการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ					
4. มีการสร้างความเข้าใจแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ					
5. มีการแนบนโยบายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯของครู					
6. มีการประชุมมอบหมายนโยบายงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียน					
7. ผู้บริหาร ครูร่วมกันกำหนดแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ให้เป็นไปตามนโยบายของคุรุสภา					
8. มีการส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ					
9. มีการนำหลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรมไปใช้ในการอบรมครู					
10. มีการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา					

(ต่อ)

รายการ	ระดับปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
ด้านการพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
11. มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯของครู					
12. มีฝ่ายที่ดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯตามแนวพระพุทธศาสนา					
13. มีการวางแผนพัฒนาบุคลากรในด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ					
14. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำการพัฒนาตนเองของครูในด้านคุณธรรมจริยธรรมฯ					
15. ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ					
16. มีการยกย่องเชิดชูบุคลากรที่เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรมฯ					
17. มีการพัฒนาให้ครูปฏิบัติตามหลักพุทธศาสนาด้วยตนเอง					
18. มีแหล่งเรียนรู้ หรือสื่อต่าง ๆ ให้ครูได้เรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมฯ					
19. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และเอกชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
20. มีการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ					
ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูในสถานศึกษา					
21. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์					
22. มีการบูรณาการการสอนทุกกลุ่มสาระในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
23. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ					
24. ผู้บริหารให้โอกาสครูในการปรับปรุงตนเองเมื่อครูทำผิดด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์					
25. ผู้บริหารใช้จัดกิจกรรมอบรมสั่งสอน ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ					
26. ครูได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ					
27. การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯของครูร่วมปฏิบัติกับเพื่อน ๆ					

(ต่อ)

รายการ	ระดับปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
28. การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ของครูโดยมีผู้บริหารเป็นผู้พัฒนากำกับดูแล					
29. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์มีความสอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน					
30. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการตรงต่อเวลาของครู					
ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน					
31. มีการจัดประชุมการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ กับผู้ปกครอง					
32. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
33. ให้ความร่วมมือกับวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
34. มีการประชาสัมพันธ์ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ					
35. บ้าน วัด โรงเรียน มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา					
36. ได้รับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านพุทธศาสนาจากวัดและชุมชนอย่างต่อเนื่อง					
37. ได้นำภูมิปัญญาของท้องถิ่นมาช่วยในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ					
ด้านการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา					
38. มีแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
39. มีการประชุมสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯของครู					
40. กิจกรรมด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ ได้ทำตามแผนที่วางไว้					
41. มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ					
42. มีแบบรายงานสรุปผลการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
43. มีการวิเคราะห์และนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงการดำเนินงาน พัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					

(ต่อ)

รายการ	ระดับปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
44. ปัญหาและอุปสรรคของงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ที่ทำทุกครั้งได้นำไปแก้ไขในครั้งต่อไป					
45. มีการประเมินจริยธรรมโดยผู้บริหาร ศึกษาในเทศก์ หลังการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน					
ด้านสิ่งสนับสนุนการดำเนินการ					
46. มีงบประมาณสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมฯ ของครู					
47. จำนวนบุคลากรที่ร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ					
48. มีเอกสารประกอบการศึกษาคนควาประกอบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
49. รูปแบบดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
50. กระบวนการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ					
51. มีครุภัณฑ์สนับสนุนการจัดกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ					

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิดเกี่ยวกับแนวดำเนินการด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

1. สถานศึกษามีวิธีการกำหนดคุณธรรมเป้าหมายของครูอย่างไร.....
.....
2. การกำหนดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาครูดำเนินการอย่างไร
.....
2. การดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาครู ดำเนินการอย่างไร
.....
3. การดำเนินการวัดและประเมินผลการดำเนินการกิจกรรมพัฒนาครูดำเนินการอย่างไร
.....
4. แนวทางพัฒนาการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาครูควรดำเนินการอย่างไร
.....
5. การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาครูได้ดำเนินการอย่างไร
.....

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสอบถามสภาพการดำเนินการด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ

ที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คำชี้แจง : ให้ท่านพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ ของแบบสอบถามสภาพการดำเนินการด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ในสถานศึกษาชั้นพื้นฐานแล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านซึ่งมี 3 ระดับ คือ

- + 1 หมายถึง แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์
- 0 หมายถึง ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์
- 1 หมายถึง แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน			
1. มีการสำรวจสภาพการดำเนินการภายในโรงเรียนเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา			
2. มีการวางแผนในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนาเพื่อสนองต่อปรัชญาของโรงเรียน			
3. มีการกำหนดเป้าหมายในด้านการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ			
4. มีการสร้างความเข้าใจในแนวทางการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
5. มีการเจตนโยบายในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			
6. มีการประชุมมอบหมายนโยบายงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนาให้แก่บุคลากรภายในโรงเรียน			
7. ผู้บริหารและครูร่วมกันกำหนดแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ให้เป็นไปตามนโยบาย			
8. มีการส่งเสริมให้ครูปฏิบัติตามหลักการของคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
9. มีการนำหลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรมของพระพุทธศาสนาไปใช้ในการสั่งสอนอบรมนักเรียน			
10. มีการจัดการเรียนการสอนและจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามหลักธรรมพระพุทธศาสนา			

(ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านการพัฒนาบุคลากรในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมนักเรียน			
11. มีการแต่งตั้งผู้รับผิดชอบในการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯครู			
12. มีฝ่ายที่ดำเนินงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมตามแนวพระพุทธศาสนา			
13. มีการวางแผนพัฒนาบุคลากรในด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะของครู			
14. ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้นำในการพัฒนาตนเองของครูในด้านคุณธรรมจริยธรรมฯ			
15. ผู้บริหารโรงเรียนปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างของการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ			
16. มีการยกย่องชมเชยบุคลากรที่เป็นแบบอย่างด้านคุณธรรมจริยธรรมฯ			
17. มีการพัฒนาให้ครูปฏิบัติศาสนกิจด้วยตนเอง			
18. มีแหล่งเรียนรู้ หรือสื่อต่าง ๆ ให้ครูได้เรียนรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ			
19. ให้ความร่วมมือกับหน่วยงานของรัฐ และเอกชนในการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			
20. มีการจัดกิจกรรมตามหลักสูตรด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะครู			
ด้านการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะครู ในสถานศึกษา			
21. ครูเป็นแบบอย่างที่ดีในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรม			
22. มีการบูรณาการการสอนทุกกลุ่มสาระในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู			
23. ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอยู่เสมอ			
24. ผู้บริหารให้โอกาสครูในการปรับปรุงตนเองเมื่อทำผิดด้านคุณธรรมจริยธรรม			
25. ศึกษาวิเคราะห์ใช้กิจกรรมอบรมสั่งสอน ในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมครู			
26. ครูได้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ของโรงเรียนอย่างสม่ำเสมอ			
27. การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมของครู ร่วมปฏิบัติกับเพื่อนร่วมงาน			
28. การเข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมต่าง ๆ ของครูโดยมีผู้บริหารเป็นผู้พัฒนากระตุ้นดูแล			
29. กิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมมีความสอดคล้องกับคุณธรรมเป้าหมายของโรงเรียน			
30. ผู้บริหารให้ความสำคัญกับการตรงต่อเวลาของครู			

(ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านการสร้างความสัมพันธ์กับผู้ปกครองและชุมชน			
31. มีการจัดประชุมด้านการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกับผู้ปกครอง			
32. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมกับโรงเรียนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู			
33. ให้ความร่วมมือกับวัดและชุมชนในการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู			
34. ได้ประชาสัมพันธ์ในด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
35. บ้าน วัด โรงเรียน มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันในวันสำคัญทางศาสนา			
36. ได้รับการสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนด้านพุทธศาสนาจากวัด			
37. ได้นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาช่วยในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
ด้านการประเมินผลการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			
38. มีแบบประเมินผลการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
39. มีการจัดประชุมเพื่อสรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ			
40. กิจกรรมด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ครู ได้ทำตามแผนที่วางไว้			
41. มีการประเมินผลตามตัวชี้วัดตามกิจกรรมที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ			
42. มีแบบรายงานสรุปผลการดำเนินงานจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู			
43. มีการวิเคราะห์และนำผลการวิเคราะห์มาปรับปรุงการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			
44. ปัญหาและอุปสรรคของงานด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมที่ทำทุกครั้งได้นำไปแก้ไขในครั้งต่อไป			
45. มีการประเมินจริยธรรมโดยผู้บริหารหลังการดำเนินงานกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			

(ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านสนับสนุนการดำเนินการ			
46. งบประมาณสนับสนุนกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
47. จำนวนบุคลากรที่ร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
48. มีเอกสารประกอบการศึกษาคนควาจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ			
49. รูปแบบการดำเนินการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
50. กระบวนการบริหารจัดการเอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
51. มีครุภัณฑ์สนับสนุนการจัดกิจกรรมการพัฒนาโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

**แบบสอบถามความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อการอบรมโดยใช้รูปแบบ
กิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา**

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องทางขวามือให้ตรงกับระดับความคิดเห็นของท่านในการอบรมโดยใช้
รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามเกณฑ์การประเมิน

5	หมายถึง	พึงพอใจมากที่สุด
4	หมายถึง	พึงพอใจมาก
3	หมายถึง	พึงพอใจปานกลาง
2	หมายถึง	พึงพอใจน้อย
1	หมายถึง	พึงพอใจน้อยที่สุด

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
1. ด้านวิทยากร					
1. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ					
2. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้					
3. การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม					
4. การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม					
2. ด้านเนื้อหาการอบรม					
5. หลักการและเหตุผลจุดมุ่งหมายของรูปแบบการพัฒนากิจกรรม					
6. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมของครู					
7. หลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม					
8. กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
9. สื่อสนับสนุน และการวัดและประเมินผล					
3. ด้านกระบวนการอบรม					
10. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการอบรม					
11. กิจกรรมการอบรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ					
12. กิจกรรมการอบรมสอดคล้องกับโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ					
13. รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ มีความเหมาะสมกับ การนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้					
14. เนื้อหาสาระที่ได้รับเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรม และสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					

(ต่อ)

รายการ	ระดับความพึงพอใจ				
	5	4	3	2	1
4. ด้านสื่อและเอกสารการอบรม					
15. อุปกรณ์โสตทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม					
16. เอกสารประกอบการอบรม					
17. สิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรม					
5. ด้านการนำไปใช้					
18. เนื้อหาที่ได้รับจากการอบรมสอดคล้องกับกิจกรรมโครงการคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					
19. ความคาดหวังว่าจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้					
20. ท่านสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับแก่ผู้อื่นได้					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ด้านสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวก.....

ด้านกระบวนการอบรม.....

ด้านการนำไปใช้.....

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

**แบบสอบถามความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา**

คำชี้แจง ให้ท่านพิจารณาความสอดคล้องเนื้อหาและวัตถุประสงค์แบบสอบถามความพึงพอใจครูผู้เข้าอบรมที่มีต่อการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ซึ่งมี 3 ระดับ คือ

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
1. ด้านวิทยากร			
1. วิทยากรมีความรู้ความสามารถ			
2. ความสามารถในการถ่ายทอดความรู้			
3. การเชื่อมโยงเนื้อหาในการฝึกอบรม			
4. การตอบข้อซักถามในการฝึกอบรม			
2. ด้านเนื้อหาการอบรม			
5. หลักการและเหตุผลจุดมุ่งหมายของรูปแบบกิจกรรมการพัฒนา			
6. ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ			
7. หลักธรรมอริยสัจสี่และกัลยาณมิตรธรรม			
8. กิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			
9. สื่อสนับสนุน และการวัดและประเมินผล			
3. ด้านกระบวนการอบรม			
10. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมการอบรม			
11. กิจกรรมการอบรมสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการ			
12. กิจกรรมการอบรมสอดคล้องกับโครงคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ			
13. รูปแบบกิจกรรมการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้			
14. เนื้อหาสาระที่ได้รับเป็นประโยชน์ในการจัดกิจกรรมโครงการ			

(ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
4. ด้านสื่อและเอกสารการอบรม			
15. อุปกรณ์สื่อทัศนูปกรณ์ที่ใช้ในการอบรม			
16. เอกสารประกอบการอบรม			
17. สิ่งอำนวยความสะดวกในการอบรม			
5. ด้านการนำไปใช้			
18. เนื้อหาที่ได้รับจากการอบรมสอดคล้องกับกิจกรรมโครงการคุณธรรม จริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			
19. ความคาดหวังว่าจะนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ในทางปฏิบัติได้			
20. ท่านสามารถถ่ายทอดความรู้ที่ได้รับแก่ผู้อื่นได้			

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ

ด้านวิทยากร.....

ด้านเนื้อหาการอบรม.....

ด้านกระบวนการอบรม.....

ด้านสื่อและเอกสารการอบรม.....

ด้านการนำไปใช้.....

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบสอบถามความพึงพอใจของครูผู้สอนที่มีต่อการอบรมโดยใช้รูปแบบกิจกรรมพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

คำชี้แจง : ให้ท่านพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์ของแบบนิเทศติดตามผลการดำเนินการ
พัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยกิจกรรมโครงการในสถานศึกษาชั้น
พื้นฐาน แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ซึ่งมี 3 ระดับ คือ

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะเป้าหมาย			
1. กำหนดการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะเป็นนโยบายของโรงเรียน			
2. กำหนดพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะไว้ในแผนพัฒนาของโรงเรียน			
3. ดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะให้เป็นการทำทั้งโรงเรียน			
4. โรงเรียนมีการกำหนดคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะเป้าหมาย			
5. การกำหนดคุณธรรมจริยธรรมฯเป้าหมายทำจากล่างขึ้นบน (Bottom Up)			
6. การกำหนดคุณธรรมจริยธรรมฯเป้าหมายมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกภาคส่วน			
7. การกำหนดพฤติกรรมเชิงบวกสอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมฯเป้าหมาย			
ด้านดำเนินงานโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			
8. ดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ			
9. มีขั้นตอนการสร้างการรับรู้และการยอมรับทั้งโรงเรียน			
10. การสร้างและพัฒนาครูแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ			
11. การสร้างและพัฒนาครูแกนนำอย่างต่อเนื่อง			
12. การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะ			
13. การกำหนดแนวทางบูรณาการคุณธรรมจริยธรรมฯกับการเรียนรู้ตามปกติ			
14. การส่งเสริมให้ครูเรียนรู้ผ่านกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ			

(ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์			
15. ครูมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาด้านคุณธรรม (ทุกขั)			
16. ครูมีส่วนร่วมในการกำหนดทางเลือกในการแก้ปัญหา (สมุทัย)			
17. การเลือกทางเลือกในการแก้ปัญหาด้วยโครงการ (สมุทัย)			
18. การลงมือปฏิบัติกิจกรรมโครงการอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่อง.			
19. การประเมินความสำเร็จที่เกิดขึ้นด้วยการปฏิบัติกิจกรรมโครงการ			
20. ความพึงพอใจของครูต่อการเรียนรู้ด้วยกิจกรรมโครงการ			
ด้านผลการดำเนินงานพัฒนาคุณธรรม			
21. พฤติกรรมที่พึงประสงค์สอดคล้องกับคุณธรรมจริยธรรมฯของครูเพิ่มขึ้น			
22. พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของครูลดลง			
23. มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการเสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
24. มีนวัตกรรมที่เสริมสร้างคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์			
25. มีความพร้อมเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมฯ			
26. มีการต่อยอด/ขยายผลความสำเร็จด้านคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
กลไกส่งเสริมการขับเคลื่อนกิจกรรมโครงการคุณธรรมนักเรียน			
27. มีกิจกรรมสร้างการมีส่วนร่วมของบุคลากรทั้งโรงเรียน			
28. มีการส่งเสริม สนับสนุนและเสริมแรงอย่างต่อเนื่อง			
29. มีการนิเทศภายในติดตามผลอย่างต่อเนื่อง			
30. มีการถอดบทเรียนการดำเนินงานกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ			

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินมาตรฐาน
รูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์
ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

.....

คำชี้แจง : แบบสอบถามฉบับนี้มีจุดมุ่งหมาย เพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ ท่านเห็นด้วยกับข้อความต่อไปนี้ มากน้อยเพียงใด โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับ

ความรู้สึของท่านมากที่สุด ตามเกณฑ์การประเมิน

5	หมายถึง	เหมาะสมมากที่สุด
4	หมายถึง	เหมาะสมมาก
3	หมายถึง	เหมาะสมปานกลาง
2	หมายถึง	เหมาะสมน้อย
1	หมายถึง	เหมาะสมน้อยที่สุด

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
ด้านความถูกต้อง (Accuracy)					
1. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรฝึกอบรม					
2. การใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเนื้อหา					
3. การออกแบบขั้นตอนการดำเนินกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมของครู					
4. การใช้เทคนิคและเครื่องมือในการจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมของครูได้อย่างถูกต้องแม่นยำ					
5. เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาและกิจกรรมที่ถูกต้อง					
ด้านความเหมาะสม (Propriety)					
6. มีความสอดคล้องและตอบสนองนโยบายของโรงเรียน					
7. มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา					
8. เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของครู					
9. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครองและผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู					

(ต่อ)

รายการ	ระดับการปฏิบัติ				
	5	4	3	2	1
ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)					
10. เป็นเอกสารที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง					
11. สร้างความตระหนักให้ครูร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมกับนักเรียน					
12. สามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ยุ่งยากและซับซ้อนจนเกินไป					
13. เป็นเอกสารที่ยอมรับได้ในทางวิชาการ					
ด้านอรรถประโยชน์ (Utility)					
14. สามารถจัดระบบสร้างสรรค์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมนักเรียน ด้วย กิจกรรมโครงการ					
15. สามารถนำไปใช้เป็นรูปแบบการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมด้วย กิจกรรมโครงการได้					
16. เป็นเอกสารที่มีสื่อความหมายถูกต้อง ชัดเจนทุกขั้นตอน					
17. กระตุ้นให้มีการดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง					
18. มีคุณค่าต่อการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง ประสงค์ของครู					

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

แบบประเมินดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

แบบประเมินมาตรฐานคู่มือกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครูด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่

คำชี้แจง : ให้ท่านพิจารณาความสอดคล้องเนื้อหาและวัตถุประสงค์แบบประเมินมาตรฐานรูปแบบกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่ แล้วทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็นของท่าน ซึ่งมี 3 ระดับ คือ

+ 1	หมายถึง	แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์
0	หมายถึง	ไม่แน่ใจว่ามีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์
- 1	หมายถึง	แน่ใจว่าไม่มีความสอดคล้องของเนื้อหาและวัตถุประสงค์

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านความถูกต้อง (Accuracy)			
1. วัตถุประสงค์และเป้าหมายของหลักสูตรฝึกอบรม			
2. การใช้หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และเนื้อหา			
3. การออกแบบขั้นตอนการดำเนินการกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมฯ			
4. การใช้เทคนิคและเครื่องมือในการจัดกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูได้อย่างถูกต้องแม่นยำ			
5. เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาและกิจกรรมที่ถูกต้อง			
ด้านความเหมาะสม (Propriety)			
6. มีความสอดคล้องและตอบสนองนโยบายของโรงเรียน			
7. มีความสอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา			
8. เหมาะสมกับความรู้ความสามารถและประสบการณ์ของครู			
9. ปฏิสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู			
ด้านความเป็นไปได้ (Feasibility)			
10. เป็นเอกสารที่สามารถนำไปใช้ในการปฏิบัติได้จริง			
11. สร้างความตระหนักให้ครูร่วมกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะฯ			
12. สามารถเข้าใจได้ง่าย ไม่ยุ่งยากและซับซ้อนจนเกินไป			
13. เป็นเอกสารที่ยอมรับได้ในทางวิชาการ			

(ต่อ)

รายการ	ระดับความคิดเห็น		
	+1	0	-1
ด้านอรรถประโยชน์ (Utility)			
14. สามารถจัดระบบสร้างสรรค์การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยกิจกรรมโครงการ			
15. สามารถนำไปใช้เป็นคู่มือการจัดกิจกรรมพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและ สมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยกิจกรรมโครงการได้			
16. เป็นเอกสารที่มีสื่อความหมายถูกต้อง ชัดเจนทุกขั้นตอน			
17. กระตุ้นให้มีการดำเนินการต่อไปอย่างต่อเนื่อง			
18. มีคุณค่าต่อการดำเนินการพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ ของครูตามแนวพุทธศาสนา			

ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ค.
ผลการวิเคราะห์ดัชนีความสอดคล้อง (IOC)

ตาราง 20 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามสภาพการดำเนินการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อที่	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ดัชนีความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.0
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
12	+1	0	+1	+1	+1	4	.80
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
25	0	+1	+1	+1	+1	4	0.80
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ตาราง...(ต่อ)

ข้อที่	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ดัชนีความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
30	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
31	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
32	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
33	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
34	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
35	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
36	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
37	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
38	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
39	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
40	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
41	+1	0	+1	+1	+1	4	.80
42	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
43	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
44	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
45	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
46	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
47	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
48	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
49	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
50	+1	+1	0	+1	+1	4	.80

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบสอบถาม ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60 -1.00

ตาราง 21 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบทดสอบก่อนการอบรมและหลังการอบรม
การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา ในสถานศึกษา

ข้อที่	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ดัชนีความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6	+1	+1	0	+1	+1	4	.80
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
12	+1	0	+1	+1	+1	4	.80
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
30	+1	+1	+1	0	+1	4	.80

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60-1.00

ตาราง 22 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบสอบถามความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการพัฒนาโดยใช้รูปแบบกิจกรรมโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูตามแนวพุทธศาสนา

ข้อที่	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ดัชนีความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
12	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
14	+1	0	+1	+1	+1	4	.80
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
16	+1	+1	+1	+1	0	4	.80
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60-1.00

ตาราง 23 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบนิเทศติดตามผลการดำเนินการพัฒนา
คุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครูด้วยกิจกรรมโครงการในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ข้อที่	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ดัชนีความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6	+1	+1	0	+1	+1	4	.80
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
12	+1	0	+1	+1	+1	4	.80
13	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
14	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
16	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
18	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
19	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
20	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
21	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
22	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
23	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
24	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
25	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
26	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
27	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
28	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
29	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
30	+1	+1	+1	0	+1	4	.80

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60-1.00

ตาราง 24 ผลการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแบบประเมินมาตรฐานรูปแบบกิจกรรมพัฒนา
ด้วยการประยุกต์ใช้หลักธรรมอริยสัจสี่สัมพันธ์กับโครงการคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึง
ประสงค์ของครู

ข้อที่	คะแนนการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญ					รวม	ดัชนีความสอดคล้อง
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	คนที่ 4	คนที่ 5		
1	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
2	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
3	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
4	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
5	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
6	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00
7	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
8	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
9	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
10	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
11	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
12	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00
13	+1	+1	+1	0	+1	4	.80
14	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00
15	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
16	+1	+1	+1	+1	+1	4	1.00
17	+1	+1	+1	+1	+1	5	1.00
18	+1	0	+1	+1	+1	4	.80

ผู้วิจัยได้คัดเลือกแบบทดสอบ ที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องระหว่าง .60-1.00

ภาคผนวก ง.

ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์

ที่ จว. ๓๑๔/๒๕๖๖

เอกสารรับรองผลการพิจารณาจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

๑. ชื่อโครงการวิจัย

ชื่อเรื่อง : การพัฒนาคุณธรรมจริยธรรมและสมรรถนะที่พึงประสงค์ของครู ตามแนวพุทธศาสนา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

TITLE : DEVELOPMENT OF MORALITY, ETHICS AND DESIRABLE COMPETENCIES OF TEACHERS
ACCORDING TO BUDDHISM IN THE NORTHEAST

๒. ชื่อหัวหน้าโครงการวิจัย

สุรพันธ์ สุวรรณศรี

๓. ผลการพิจารณาของคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน

คณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย ในการประชุมครั้งที่ ๔/๒๕๖๖ วันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖ มติที่ ๔๔๖/๒๕๖๖ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่า โครงการวิจัยดังกล่าวเป็นไปตามหลักการของจริยธรรมการทำวิจัยในคน โดยที่ผู้วิจัยเคารพสิทธิและศักดิ์ศรี ในความเป็นมนุษย์ ไม่มีการล่วงละเมิดสิทธิ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายแก่ตัวอย่างการวิจัย กลุ่มตัวอย่าง และผู้เข้าร่วมในโครงการวิจัย

จึงเห็นสมควรให้ดำเนินการวิจัยในขอบข่ายของโครงการวิจัยที่เสนอได้ ตั้งแต่วันที่ออกเอกสารรับรองผลการพิจารณาการทำวิจัยในคนฉบับนี้ จนถึงวันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๗

ออกให้ ณ วันที่ ๒๗ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๖

ลงนาม

(พระมหาสมณินทร์ ปุริสุตโตโม, ผศ.ดร.)

ประธานคณะกรรมการจริยธรรมการทำวิจัยในคน
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

ประวัตินักวิจัย

๑. ชื่อ-ฉายา-นามสกุล ผศ.ดร.สุรพันธ์ สุวรรณศรี

๒. ตำแหน่ง อาจารย์ประจำ สังกัด มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตอัยเย่ด

๓. ประวัติการทำงาน

ตำแหน่งบริหาร

ตำแหน่ง		ปีพ.ศ.
กรรมการสภาวิชาการ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	๒๕๔๕-๒๕๔๕
หัวหน้าภาควิชาการบริหารการศึกษา	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	๒๕๔๕-๒๕๔๔
ผู้ช่วยอธิการบดี	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย	๒๕๔๖-๒๕๔๘

๔. ประวัติการศึกษา (เรียงตามลำดับ)

คุณวุฒิการศึกษา	สถาบันที่สำเร็จการศึกษา	ปีที่สำเร็จ
ปร.ด. (วัฒนธรรมศาสตร์)	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	๒๕๕๒
ศศ.ม.(ไทยคดีศึกษา กลุ่มมนุษยศาสตร์)	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	๒๕๔๒
ค.บ.(ภาษาไทย)	วิทยาลัยครูเลย	๒๕๓๖

๕. ผลงานทางวิชาการ

๕.๑ ผลงานวิจัย

๑. อธิภัทร์ ถิ่นแสนดี และคณะ. การพัฒนาระบบการเรียนรู้แบบร่วมมือเป็นฐานวิชาภาษาไทยโดยใช้เทคนิค M-Learning ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ โรงเรียนพระปริยัติธรรมแผนกสามัญ.รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

๒. สุรพันธ์ สุวรรณศรี และคณะ. บทบาทของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวอีสาน.รายงานการวิจัยทุนสนับสนุนโครงการวิจัยพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

๓. ปิยะสุดา เพชรเวช และคณะ.การนำหลักธรรมคำสอนโยนิโสมนสิการกำหนดรูปแบบการส่งเสริมพฤติกรรมการขับชื้อรถจักรยานยนต์เพื่อลดปัญหาการเกิดอุบัติเหตุของเยาวชน จังหวัดร้อยเอ็ด. รายงานการวิจัย สถาบันวิจัยญาณสังวรมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๖๐.

๔. สุรพันธ์ สุวรรณศรีและคณะ. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้เสริมทักษะภาษาไทยโดยใช้หลักโยนิโสมนสิการ สำหรับนักศึกษาสาขาวิชาการสอนภาษาไทย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขต ร้อยเอ็ด. รายงานการวิจัย ทูลสนับสนุนโครงการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนการสอน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

๕. สุรพันธ์ สุวรรณศรี และคณะ. รูปแบบการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมผญาพื้นบ้านที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. โครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๒ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๓.

๖. สุรพันธ์ สุวรรณศรี และคณะ. การสร้างและพัฒนาคู่่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา. โครงการวิจัยประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๔ สถาบันวิจัยญาณสังวร มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๖๔.

๕.๒ บทความวิชาการ/บทความวิจัย

๑. สุรพันธ์ สุวรรณศรีและคณะ .บทบาทของนิทานพื้นบ้านที่มีต่อวิถีชีวิตของชาวอีสาน.วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒ ธันวาคม - กรกฎาคม. ๒๕๖๑.

๒. สุรพันธ์ สุวรรณศรีและคณะ. การผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมของชาวไทยต่างวัฒนธรรมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.วารสารสถาบันวิจัยญาณสังวร. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน. ๒๕๖๒.

๓. พระจตุรงค์ จตุราภินันโท และคณะ(นายสุรพันธ์ สุวรรณศรี) พุทธจริยศาสตร์ในภาพจิตรกรรมฝาผนังศาลาโพธิสาร 72 วัดโพธิ์บ้านโนนทันตำบลในเมืองอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น.วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๓

๔. พระสุกฤษฎี ภัทรเมธี และคณะ(นายสุรพันธ์ สุวรรณศรี). การวิเคราะห์พุทธจริยศาสตร์ที่ปรากฏในธัมมจักกัปปวัตตนสูตร. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๓

๕. พระมหาการันต์ ภูมิปัญญา และคณะ (นายสุรพันธ์ สุวรรณศรี). ความงามจิตรกรรมฝาผนังอุโบสถตามทฤษฎีจิตวิสัยวัดโพธิ์ชัยโคกใหญ่ ตำบลบัวบาน อำเภอยางตลาด จังหวัดกาฬสินธุ์.วารสารวิชาการพินิจธรรม.ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓

๖. พระมหากอบกฤต โสภณปัญญา และคณะ(นายสุรพันธ์ สุวรรณศรี). การศึกษาเหตุผลของกรรมในเรื่องพระนางสามาวดี.วารสารวิชาการพินิจธรรม.ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓

๗. พระอธิการภักคพงษ์ สิริธมโม และคณะ(นายสุรพันธ์ สุวรรณศรี). การวิเคราะห์ประเพณีบุญเดือนสิบในเชิงปรัชญาของชาวบ้านเตื่อ ตำบลบ้านเตื่อ อำเภอกะษेत्रสมบุญ จังหวัดชัยภูมิ. วารสารวิชาการพินิจธรรม.ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓

๘. พระประสิทธิ์ชนดิวัฒน์ และคณะ(นายสุรพันธ์ สุวรรณศรี). การพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 ด้วยหลักพุทธจริยศาสตร์ โรงเรียนเทศบาลบ้านกิโลสอง เทศบาลเมืองอรัญญประเทศ อำเภอรัญญประเทศ จังหวัดสระแก้ว. วารสารวิชาการพินลธรรม.ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓

๙. พระมหานิกัร ปโมทิโต และคณะ(นายสุรพันธ์ สุวรรณศรี). เสรีภาพตามทัศนะของฌองฌาคส์รุสโซกับพุทธทาสภิกขุ. วารสารวิชาการพินลธรรม.ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๓

๑๐. พระสุกรี ยโสธโร และคณะ(นายสุรพันธ์ สุวรรณศรี). การศึกษาวิเคราะห์จริยธรรมของตัวละครในวรรณกรรมพระเวสสันดรชาดก. วารสารวิชาการพินลธรรม.ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ มกราคม- มิถุนายน ๒๕๖๓

๑๑. สุรพันธ์ สุวรรณศรีและคณะ. รูปแบบการอนุรักษ์ส่งเสริมและพัฒนาคุณค่ามรดกทางวัฒนธรรมผญาพื้นบ้านที่มีต่อวิถีชีวิตของคนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. วารสารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม) ๒๕๖๔.

๑๒. สุรพันธ์ สุวรรณศรีและคณะ. เทียนพรรษา : วัฒนธรรมแห่งภูมิปัญญาศิลปะ. วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาลงกรณ์ ๓๙ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม. ๒๕๖๔.

๑๓. สุรพันธ์ สุวรรณศรีและคณะ. สิม : ศิลปะทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญา.วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๔ หน้า ๒๐๙

๑๔. สุรพันธ์ สุวรรณศรีและคณะ. การสร้างและพัฒนาคู่มือพัฒนาจิตเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมอันพึงประสงค์ของคนในครอบครัวตามแนวพุทธศาสนา.วารสารพุทธปรัชญาวิวัฒน์ ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๕ หน้า ๓๙๙

๖. สถานที่ทำงานปัจจุบัน มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด ถนนเลียงเมือง ตำบลดงลาน อำเภอเมืองร้อยเอ็ด จังหวัดร้อยเอ็ด